

สารบัญ CONTENTS

1	การศึกษาการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ
✍ มิ่งขวัญ คงเจริญ, จักรกฤษณ์ โปณะทอง	98	การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัด
อุดรธานี
✍ ศรายุทธ ขวัญเมือง, อมรรัตน์ หมั่นจิตน้อย,
นภัสวรรณ คุ่มครอง
20	The Effect of Family Aspects on Corporate
Governance and Firm Performances: Empirical
Evidences of the Family Business Companies
listed on the Stock Exchange of Thailand and the
Market for Alternative Investment
✍ Khanchai Ongkamongkol, Nirundon Tapachai,
Surang Hensawang, Tipparat Laohavichien	111	ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยในประเทศไทย ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
✍ นิรันดร์ ทัพไชย
35	มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์
เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ของโรงพยาบาล
ในประเทศไทย
✍ ปัญญา สุทธา	143	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพการ
แพทย์แผนไทย
✍ เอกฤทธิ์ จิตรหาญ
52	การพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดอุดรธานี
✍ ภิรายุ แสนบุตดา, อมรรัตน์ หมั่นจิตน้อย,
ศรายุทธ ขวัญเมือง	162	การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชิงเขา
ให้เป็นเมืองรองเป้าหมายการท่องเที่ยว
✍ มานะศิลป์ ศรทนต์, ขวลิย์ ณ ถลาง, เสรี วงษ์มณฑา
68	การพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน
ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ
จังหวัดสระแก้ว
✍ ดร.ณศศักดิ์ ตติยะลาภะ, ภูศักดิ์ กัลยาณมิตร	184	ผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย
ของนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ
✍ กรุณา นนทรักษ์, วรกุล นนทรักษ์
84	การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
จังหวัดอุดรธานี
✍ สุรพงศ์ อินทรภักดี	200	รูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรี
บำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า
✍ ประสิทธิ์ศุภการ พึ่งบุญ ณ อยุธยา,
ปภพพล เต็มธีรกิจ, จักรกริช กล้าผจญ

การศึกษาการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

The Study of the Development of the Standard school for Elderly

มิ่งขวัญ คงเจริญ¹ และ จักรกฤษณ์ โปณะทอง²Mingkwan Kongjareon¹ and Chakrit Ponathong²

Received & August 23, 2021 & Revise March 21, 2022 & Accepted March 24, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบ SWOT Analysis แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต แบบสัมภาษณ์ แบบพิจารณาเป็นนัยร่างมาตรฐาน แบบสอบถาม เพื่อศึกษาความเหมาะสมของมาตรฐาน และแบบพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที ชนิดตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม ผลการวิจัยมี ดังนี้ 1) มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ ด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ และด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) การพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มาตรฐานทั้ง 3 ด้าน ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า มีความเหมาะสมทั้ง 3 ด้าน รวม 52 ตัวอย่าง และเมื่อเทียบกับเกณฑ์ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับหน่วยงานต้นสังกัด (2) ระดับโรงเรียนผู้สูงอายุ (3) ระดับหลักสูตร โดยผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ทั้ง 3 ระดับ 2 ด้าน 30 กลไกการขับเคลื่อน

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, โรงเรียนผู้สูงอายุ, มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Assistant Professor The Department of Adult Education and Lifelong Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Assistant Professor The Department of Educational Administration and Higher Education, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

Email : mingkwan305@hotmail.com, chakritp@g.swu.ac.th

Abstract

The objectives of this study are aimed for the Development of the Standard school for Elderly by collecting 75 data samples from the administrators, educators, community leaders, Elderly Related associates, Experts, using SWOT Analysis Likert 5 point scale, Interviews, Form for confirmation of standard drafts, including a questionnaire for educated knowledge and suitability of standard drafts, comments and proposed policies. with One sample t-Test, frequencies, percentage, average and S.D. statistical data for conducting the study. The study result has shown as follows 1) For the Elderly Standard School contained 3 dimensions which are elderly quality, elderly learning management and development, elderly educational administration 2) For the 3 dimensions of the Development of School standard, the educational administrators, educators, community leadership associates with elderly and experts, they have mutually agreed upon the appropriateness with the overall of 52 indicators especially when comparing to the set standard at the .05 significance level 3) For the policy suggestions towards the Elderly School Standard could be categorized into 3 levels (1) Original Affiliation (2) the Elderly School (3) The School Course (academic programs) by the administrators , educators, community leadership associates with elderly and experts must comply and follow the policy suggestion in all 3 levels 2 dimensions and 30 mechanisms.

Keywords: The Elderly, The elderly school, The Standard school for Elderly

บทนำ

ปัจจุบันมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น มีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพทางกาย จิต อารมณ์ สังคม และการสร้างโอกาสในการฝึกอาชีพ เพื่อลดรายจ่ายและสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ของชุมชน อีกทั้งเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ หรือ มีภาวะพลัดพลัง (Active Aging) ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO, 2002) เน้นความสำคัญของแนวคิด 3 เสาหลักของการสูงวัยอย่างมีพลัง คือ สุขภาพที่ดี (Health) มีส่วนร่วม (Participation) 3) ความมั่นคงหรือการมีหลักประกัน (Security) จึงได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการจัดให้คนมีโอกาสด้านการศึกษา และเรียนรู้ตลอดเส้นทางชีวิต สำหรับประเทศไทย ผู้สูงอายุไทยเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมเป็นจำนวนมาก โดยการเป็นสมาชิกของชมรมต่าง ๆ มากถึง 7 ล้าน

คน โดยดำเนินการในรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุ วิทยาลัยผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวัยที่สาม ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ (ศพอส.) ฯลฯ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีความหลากหลายทั้งรูปแบบ โครงสร้าง หลักสูตร วิธีการ ระเบียบข้อบังคับ ผู้ดูแล และผู้มีส่วนรับผิดชอบหลัก อีกทั้งผู้สนับสนุนงบประมาณ แหล่งงบประมาณ ที่มีความหลากหลายและยังขาดหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ จึงส่งผลให้การควบคุมมาตรฐานการขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

จากการสำรวจข้อมูลทั่วประเทศ ตามโครงการการพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แผนบูรณาการพัฒนาศักยภาพ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 พบว่า จากฐานข้อมูลของกรมกิจการผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2560 มีโรงเรียนผู้สูงอายุ 1,375 แห่ง (Kongjareon, M. & Boriboon, K. 2019) เริ่มกำเนิดโรงเรียนผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และนำร่องในช่วงปี พ.ศ. 2557 แต่โรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2560 ปัจจุบันมีจำนวนรุ่นนักเรียนไม่เกิน 3 - 4 รุ่น (ส่วนใหญ่จบรุ่นแรก) นักเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชายจำนวน 3 เท่า มีหน่วยงานรัฐรับผิดชอบดูแล ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งเทศบาลและองค์การบริหาร ส่วนจังหวัด (อบจ.) ศูนย์การศึกษาคนชราและ การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และส่วนใหญ่มีชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เดินทางมาเรียนด้วยตนเองตามความสมัครใจ เพื่อพบปะเพื่อนในวัยเดียวกัน การดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุส่วนมากดำเนินงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมา คือ โรงพยาบาล หรือ รพ.สต. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (สนง.พมจ.) และ กศน. ตามลำดับ ผู้นำที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุที่สำคัญ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา และอาสาสมัคร บุคลากรภายในโรงเรียนผู้สูงอายุที่สำคัญ ได้แก่ ครูใหญ่/ประธาน/ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุ และคณะกรรมการ แกนนำร่วมในการขับเคลื่อน ซึ่งจุดแข็งของการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ คือ มี อปท. ให้การส่งเสริมสนับสนุน และได้รับงบประมาณจากหน่วยงาน อปท. เป็นหลัก (Kongjareon, M. & Boriboon, K. 2019) อีกทั้งภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต ร่วมกับภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มีบทบาทในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ (One Day Learning) ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพคนไทย แผนงานบูรณาการการพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัย ประจำปีงบประมาณ 2560 พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมที่กำลังแพร่หลายที่เกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วนที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุยึดหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตแต่มีหลักสูตรและกิจกรรมในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และพบปัญหาในการบริหารจัดการทรัพยากร ขาดการกำหนดมาตรฐาน องค์ความรู้ และบุคลากร รวมทั้งแนวคิดในการทำงานที่ไม่สามารถตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อนของสังคมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น (Srinakharinwirot University, 2017)

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความคาดหวังที่จะสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้พัฒนาโลก และสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม อีกทั้งสร้างแนวทางในการพัฒนาแกนนำผู้สูงอายุและผู้ปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนให้สามารถพัฒนา

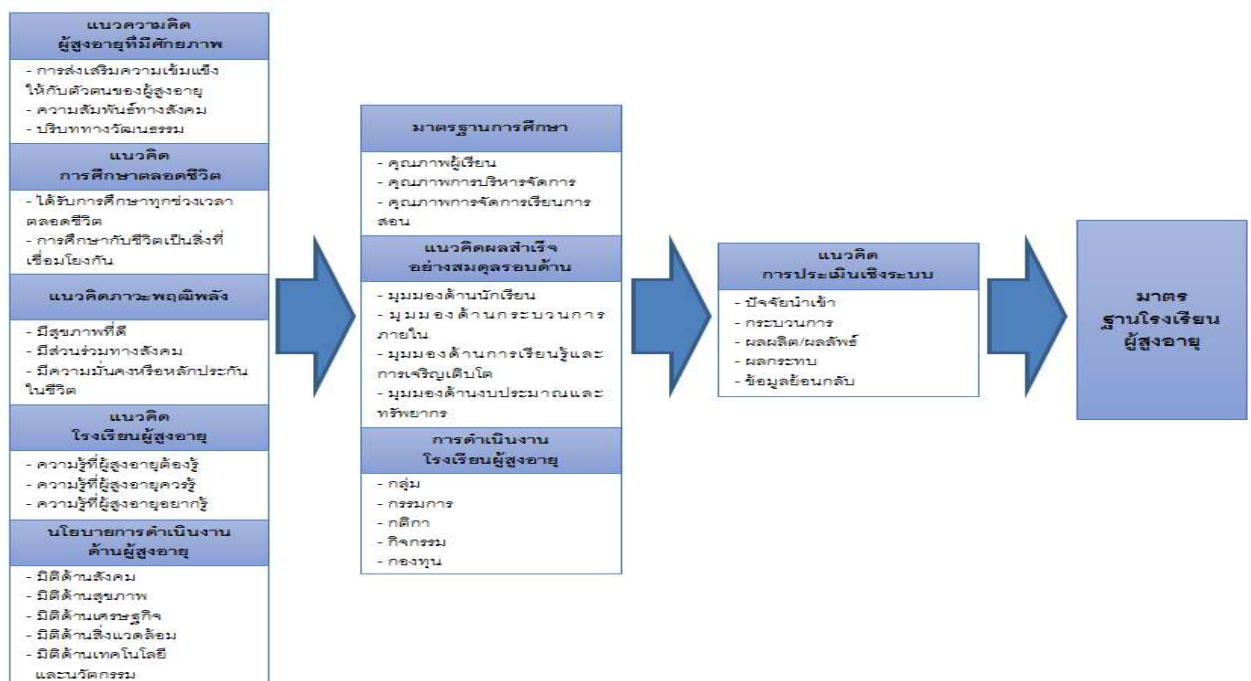

ระบบการดูแลและบริหารจัดการด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสม และสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองนโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูประบบการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคมสูงวัย อีกทั้งการพัฒนากำลังคนในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะเพื่ออนาคต จึงควรมีการศึกษาการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิตร่วมกับภาควิชาการบริหารการศึกษาและการอุดมศึกษา เป็นแกนกลาง ในการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รพ.สต. สนง.พมจ. อบจ. เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ชมรมผู้สูงอายุ และองค์กรชุมชนในพื้นที่เพื่อสร้างมาตรฐานให้กับโรงเรียนผู้สูงอายุ และเป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

จากการศึกษาหลักการแนวคิด และงานวิจัย ผลวิจัยได้นำมาทำกรอบแนวคิด มีดังนี้ การทบทวนวรรณกรรมและวิเคราะห์แนวความคิดผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต ภาวะพหุคุณพลัง โรงเรียนผู้สูงอายุ และนโยบายการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นเนื้อหาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้ 5 มิติ จากกรอบแนวคิดของมาตรฐานการศึกษา แนวคิดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน การ

ดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุจากแนวคิดการประเมินเชิงระบบเพื่อการศึกษาการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

ขอบเขตของงานวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ และกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษากลุ่มตัวอย่างโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากโครงการวิจัยจากแผนบูรณาการพัฒนาศักยภาพ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เรื่องการพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเป็นการต่อยอดให้เกิดการพัฒนาต้นแบบ 2 แห่ง คือ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดกระบี่ ให้มีคุณภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเนื้อหาการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้ 5 มิติ คือ มิติด้านสังคม มิติด้านสุขภาพ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม และมิติด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม จากกรอบแนวคิดของมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่องสังคมสูงอายุ โดยกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) เพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุจากแนวคิดการประเมินเชิงระบบ (System Approach Model) 5 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Outputs) ด้านประเมินผลต่อเป้าหมาย (Outcomes) และด้านผลกระทบ (Impacts) โดยในแต่ละด้านจะมีองค์ประกอบย่อยและมาตรฐานคุณภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุ แนวคิดผลสำเร็จอย่างสมดุลรอบด้าน (Balanced Scorecard) 4 มุมมอง คือ มุมมองด้านผู้เรียน มุมมองด้านกระบวนการภายใน มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และมุมมองด้านงบประมาณ และแนวคิดการบริหารจัดการด้วยหลัก 5 ก คือ กลุ่ม กรรมการ กติกา กิจกรรม และกองทุน เพื่อสร้างเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่โรงเรียนผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเพิ่มเติมกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยมุ่งเป้า ประเภทการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของประเทศ โดยมีขั้นตอนการสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา ความต้องการ ในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ และผลการวิเคราะห์ตามแบบ SWOT Analysis มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมาย 2 แห่ง คือ โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลอ่าวลึกใต้ ตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการ

บุคลากร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จังหวัดละ ๆ ละ 5 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ

- 2.1 ศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี หลักการจากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
- 2.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 2.3 นำแบบสอบถาม แบบประเมิน แบบบันทึก และแบบ SWOT Analysis ที่สร้างขึ้นเสนอพิจารณา ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา
- 2.4 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และทำการวิเคราะห์เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาในแบบสอบถามรายข้อทุกด้าน ตั้งแต่ 0.6 - 1.0
- 2.5 ปรับแก้ไขแบบสอบถาม แบบประเมิน แบบบันทึก และแบบ SWOT Analysis ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง

3. ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และผลการวิเคราะห์ตามแบบ SWOT Analysis

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 ขออนุมัติออกหนังสือขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มเป้าหมาย
- 4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และใช้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form)
- 4.3 นำข้อมูลที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
- 5.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการ บุคลากร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุ โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด
- 5.4 การสังเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณายืนยันมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุไปในระยะต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษา สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่น ชุมชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสูงอายุและด้านจัดการศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ข้าราชการ บุคลากร และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดจากกลุ่มเป้าหมายผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสูงอายุและด้านจัดการศึกษา จำนวน 15 คน

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ

- 2.1 ศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี หลักการจากตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
- 2.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 2.3 นำแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา
- 2.4 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และทำการวิเคราะห์เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาในแบบสอบถามรายข้อทุกด้าน ตั้งแต่ 0.6 - 1.0

2.5 ปรับแก้ไขแบบสอบถาม แบบประเมิน แบบบันทึก และแบบ SWOT Analysis ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลจริง

3. ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 ขออนุมัติออกหนังสือขอความอนุเคราะห์จากกลุ่มเป้าหมาย
- 4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ และแจก/เก็บรวบรวมแบบสอบถาม
- 4.3 นำข้อมูลที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความเรียบร้อยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
- 5.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านสูงอายุและด้านจัดการศึกษา โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- 5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยรวบรวมข้อคิดเห็นแล้วนำมาพิจารณาจัดกลุ่ม และแจกแจงความถี่ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย
- 5.4 การสังเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณายืนยันมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุไปในระยะต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ยก ร่าง มาตรฐานการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุมีการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การยก ร่าง มาตรฐานการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้อง

งานด้านผู้สูงอายุ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีคุณสมบัติมีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 นำร่างมาตรฐานการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มาสังเคราะห์และดำเนินการสร้างเป็นแบบพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุโดยมีลักษณะแบบมีโครงสร้างเพื่อใช้ในการเสนอกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.2 นำแบบพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีเนื้อหาและประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ พิจารณาร่วมกับทีมวิจัยเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและเที่ยงตรงของเนื้อหา

2.3 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.4 ผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด

2.5 ประมวลประเด็นสำคัญจากการดำเนินการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

2.6 ได้มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

3. ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ เป็นแบบพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอความอนุเคราะห์ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์พิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุโดยขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

4.2 ส่งข้อมูลสารสนเทศ และประเด็นคำถามเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ ตามที่กำหนดในการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประมวลประเด็นสำคัญจากการดำเนินการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุมาใช้วิเคราะห์เพื่อพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุที่ได้ มาวิเคราะห์ โดยใช้การพิจารณาค่าความถี่ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ และสรุปเรียบเรียงเป็นลายลักษณ์อักษร และตรวจสอบความถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาความเหมาะสมมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การกำหนดผู้ให้ข้อมูล

การศึกษาความเหมาะสมและข้อเสนอแนะของมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุโดยพิจารณาจากประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ รวมจำนวน 30 คน โดยมีคุณสมบัติ มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 นำผลการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาความเหมาะสมของมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ด้าน 52 ตัวบ่งชี้ มีลักษณะตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบของ Likert, R.A. (1932) และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอทีมวิจัยพิจารณาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2 นำแบบสอบถามจากข้อ 2.1 เพื่อศึกษาความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะของมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุไปเก็บข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยกับเกณฑ์ ตามที่ผู้วิจัยกำหนด โดยพิจารณาค่าคะแนนเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (3.51) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้การทดสอบทีชนิดตัวอย่างหนึ่งกลุ่ม (One sample t-test) (Ferguson. 1981: 180)

2.3 ได้มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่า วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา ความต้องการ ในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ และผลการวิเคราะห์ตามแบบ SWOT Analysis และผลการศึกษา สัมภาษณ์ผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่น ชุมชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์ตามแบบ SWOT Analysis เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

มาตรฐาน	ผลการดำเนินงาน
มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ	ข้อกำหนดที่ยึดถือปฏิบัติในการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากการศึกษาวิจัย ได้กำหนดมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ
ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ	มาตรฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุที่ผ่านการศึกษา/อบรมได้รับความรู้ ทักษะ ทศน์คติมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา/อบรม ด้านความรู้ ด้านสุขภาพผู้สูงอายุ ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทักษะทางสังคม และการเป็นจิตอาสา ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสามารถดูแลตนเองได้ มีคุณภาพ

มาตรฐาน	ผลการดำเนินงาน
	ชีวิตที่ดี และพร้อมที่จะช่วยแบ่งปัน ช่วยเหลือสังคม
ด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ	มาตรฐานที่มุ่งเน้นให้มีการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการเรียนรู้ มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมของผู้สูงอายุสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ มีการกำหนดตามแผนการรับ และสอดคล้องกับเป้าหมายเชิงคุณภาพที่กำหนด มีระบบและกลไกในการกำหนดคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของอาจารย์/วิทยากรที่เหมาะสมกับหลักสูตร กิจกรรม โครงการที่โรงเรียนผู้สูงอายุเปิดสอน มีระบบและกลไกในการพัฒนาและมีความพร้อมของทรัพยากรสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการดำเนินการพัฒนาระบบและกลไกในการจัดทำรายละเอียดของเนื้อหาของหลักสูตร กิจกรรม โครงการ มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบและกลไกในการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ ทักษะวิชาชีพ คุณภาพชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และมีการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการเรียนรู้จากหลักสูตร กิจกรรม โครงการ เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตร กิจกรรม และโครงการ ทั้งนี้ เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ	มาตรฐานที่มุ่งเน้นให้มีการบริหารจัดการกระบวนการวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ และติดตามประเมินความเหมาะสมของการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีระบบและกลไกในการพัฒนาและบริหารจัดการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร มีระบบควบคุมความเหมาะสมของสัดส่วนจำนวนผู้สูงอายุต่อการจัดการเรียนการสอน มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนทรัพยากรการจัดการศึกษา มีการพัฒนาและเผยแพร่หลักสูตร กิจกรรม โครงการให้สาธารณะชนรับทราบ และมีการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพื่อสร้างแนวทางการเรียนรู้ และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งสำหรับผู้สูงอายุ

จากตาราง 1 จากการศึกษาวิจัยวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา ความต้องการ ในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ตามแบบ SWOT Analysis และการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่น ชุมชน และผู้สูงอายุในพื้นที่แล้ว ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้แทนจากกลุ่มเป้าหมาย 2 แห่ง รวมทั้งสิ้น 20 คน เพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเกี่ยวกับร่างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ ด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ และด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. ผลการยก ร่าง มาตรฐานการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 คน พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ด้าน มีจำนวน 52 ตัวบ่งชี้ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละมาตรฐานก่อนและหลังการพิจารณายืนยันร่างมาตรฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านที่	มาตรฐานด้าน	จำนวนตัวบ่งชี้	
		ก่อนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ	หลังการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ
1	ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ	15	9
2	ด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ	40	35
3	ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ	15	8
รวม		70	52

จากตาราง 2 แสดงว่า จำนวนมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุก่อนการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิมีจำนวน 3 มาตรฐาน 70 ตัวบ่งชี้ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า จำนวนตัวบ่งชี้ทั้งหมดมีจำนวนมากเกินไปควรพิจารณาจำนวนตัวบ่งชี้ให้เหลือจำนวนที่เหมาะสม และได้กำหนดให้มีจำนวนตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานมีความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละมาตรฐาน โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้มีรายละเอียดหลายองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านผู้สูงอายุที่เข้าศึกษา/อบรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านอาจารย์/วิทยากร ด้านทรัพยากรสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการให้คำปรึกษา และด้านการติดตามและประเมินผล จึงมีตัวบ่งชี้จำนวนมากกว่ามาตรฐานด้านอื่นๆ หลังจากการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุมีจำนวน 3 มาตรฐาน 52 ตัวบ่งชี้ นำจำนวนตัวบ่งชี้ที่ผ่านการคัดเลือกนี้ไปใช้ในขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุในขั้นตอนสุดท้ายต่อไป

3. ผลการศึกษาความเหมาะสมมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่มีต่อมาตรฐานด้านที่ 1 ด้านคุณภาพผู้สูงอายุในการศึกษาความเหมาะสมของมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุกับเกณฑ์ที่กำหนด (3.51) เป็นรายชื่อของมาตรฐาน และโดยรวมของมาตรฐานด้านที่ 1 ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ ทั้งนี้ มาตรฐานทั้ง 3 ด้าน ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า มีความเหมาะสมทั้ง 3 ด้าน รวม 52 ตัวบ่งชี้ และเมื่อเทียบกับเกณฑ์ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุที่มีต่อมาตรฐานต่างๆ ในการศึกษาความเหมาะสมของมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุกับเกณฑ์ที่กำหนด (3.51) เป็นรายด้านและโดยรวมของทุกด้าน

มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ	ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำ ท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องกับ		t	p
	งานด้านผู้สูงอายุ			
	(n = 30)			
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านที่ 1 มาตรฐานด้านคุณภาพผู้สูงอายุ	4.36	0.71	6.79	0.001
ด้านที่ 2 มาตรฐานด้านการจัดการการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียน ผู้สูงอายุ	4.35	0.81	5.73	0.001
ด้านที่ 3 มาตรฐานด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ	4.29	0.83	8.01	0.001
รวม	4.33	0.78	9.11	0.001

จากตาราง 3 แสดงว่าผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุมีความเห็นว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุมีความเหมาะสมในแต่ละรายด้าน และโดยรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมาก

และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับหน่วยงานต้นสังกัด 2) ระดับโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) ระดับหลักสูตร โดยผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเห็นด้วยกับทั้ง 3 ระดับ 2 ด้าน 30 กลไกการขับเคลื่อน

สรุปผลการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของผู้ทรงคุณวุฒิผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ ดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของผู้ทรงคุณวุฒิผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของผู้ทรงคุณวุฒิ
1. ระดับต้นสังกัดของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านนโยบาย จำนวน 5 กลไกการขับเคลื่อน คือ
1.1 จัดให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อกำหนด ทิศทาง แนวทาง กลยุทธ์ ตัวชี้วัดและประเมินติดตาม พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุให้เกิดผลลัพธ์ตามกำหนด
1.2 จัดตั้งคณะกรรมการว่าด้วยการกำหนดทิศทาง แนวทาง กลยุทธ์และตัวชี้วัดเพื่อประเมินติดตาม พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุให้เกิดผลลัพธ์ตามกำหนด
1.3 จัดทำแผนกลยุทธ์กระบวนการพัฒนาผู้สูงอายุให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติโดยยึดเป้าหมายของการพัฒนาผู้สูงอายุ
1.4 วิเคราะห์สถานการณ์และบริบทที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาวโดยพิจารณาจาก 3 ประเด็น คือ 1) สถานการณ์และความท้าทาย 2) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และ 3) การกำหนดแผนและ

นโยบายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ

1.5 กำหนดนโยบายการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ถ่ายทอดนโยบายเพื่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ประสานความร่วมมือจากชุมชน องค์กรภายนอก องค์กรท้องถิ่นทุกภาคส่วน

2. ระดับต้นสังกัดของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านการบริหารงาน จำนวน 5 กลไกการขับเคลื่อน คือ

2.1 กำหนดมาตรฐานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการด้านกระบวนการพัฒนาผู้สูงอายุให้เกิดผลลัพธ์ที่คาดหวังตาม

2.2 ประเมินสถานการณ์เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อนำมากำหนดแนวนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหา และสถานการณ์ปัจจุบัน

2.3 วิเคราะห์ผลลัพธ์การประเมินเกี่ยวกับการจัดการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อหาแนวนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบัน

2.4 สนับสนุน ส่งเสริมให้โรงเรียนผู้สูงอายุมีความพร้อม และมีแนวปฏิบัติที่ดีเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านนวัตกรรม และการเรียนรู้แบบใหม่ของผู้สูงอายุ

2.5 สนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนผู้สูงอายุในการพัฒนาอาจารย์ พัฒนาผู้สูงอายุ การอบรมพัฒนาความรู้ ด้านการคิดค้นนวัตกรรม การเรียนรู้แบบใหม่ และสามารถออกไปเรียนรู้ประสบการณ์จริงจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

3. ระดับโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านนโยบาย จำนวน 5 กลไกการขับเคลื่อน คือ

3.1 กำหนดวิสัยทัศน์ แนวทาง แผนงาน กลยุทธ์ และงบประมาณเพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนผู้สูงอายุให้ชัดเจน

3.2 กำหนดนโยบายการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้าศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้หลากหลายช่องทาง

3.3 จัดโครงการอบรม พัฒนาความรู้ ทักษะด้านการใช้ชีวิต และทักษะด้านนวัตกรรม เพื่อพัฒนาอาจารย์/วิทยากรได้คิดค้นแนวทางการสอนใหม่ๆ ให้ตรงความต้องการของผู้สูงอายุ

3.4 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถานประกอบการ สถานศึกษาอื่นๆ เพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน

3.5 เพิ่มช่องทางการสื่อสารใจอย่างชัดเจน รวมทั้ง จัดการเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ โดยสอดคล้องสุขภาพกาย สุขภาพจิต กฎหมาย คุณธรรมจริยธรรม และทักษะการดูแลตนเองของผู้สูงอายุให้ปลอดภัย

4. ระดับโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านการบริหารงาน จำนวน 5 กลไกการขับเคลื่อน คือ

4.1 กำหนดแนวทางการดำเนินงานโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุในทุกโอกาสที่เกี่ยวข้อง และเป็นที่ยอมรับขอหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนอย่างต่อเนื่อง

4.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ การจัดการกระบวนการเรียนที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาผู้สูงอายุทั้งทางวิชาการ วิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

4.3 วางแผนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ชุมชน สังคม และประเทศ

4.4 จัดหาแหล่งทุนสนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุ และหาแหล่งทุนสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาศักยภาพตามศักยภาพของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

4.5 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

5. ระดับหลักสูตร ด้านนโยบาย จำนวน 5 กลไกการขับเคลื่อน คือ

-
- 5.1 หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ชุมชน สังคม และประเทศ
- 5.2 จัดการเรียนการสอนของหลักสูตรโดยเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุโดยการผสมผสานทั้งด้านปฏิบัติ และด้านทฤษฎี
- 5.3 จัดให้องค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้สูงอายุผ่านการทำโครงการต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะการใช้ชีวิต การดูแลสุขภาพ กฎหมายน่ารู้สำหรับผู้สูงอายุ
- 5.4 การปรับปรุงหลักสูตรสามารถดำเนินการได้ก่อนระยะเวลาที่กำหนดไว้หรือตามความเหมาะสมตามเงื่อนไขของโรงเรียนผู้สูงอายุ
- 5.5 หลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของผู้สูงอายุ และสังคม และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยจะเป็นประโยชน์มากต่อผู้สูงอายุ
-

6. ระดับหลักสูตร ด้านการบริหารงาน จำนวน 5 กลไกการขับเคลื่อน คือ

- 6.1 มีการจัดอาจารย์ วิทยากรที่มีคุณสมบัติ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เหมาะสมกับแต่ละรายวิชาที่เปิดสอนให้ผู้สูงอายุในหลักสูตร
- 6.2 มีบริการวิชาการให้กับผู้สูงอายุตลอดหลักสูตร ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมการพัฒนาระหว่างเรียน และสามารถหลังการศึกษาตามเกณฑ์กำหนด
- 6.3 มีแหล่งศึกษาค้นคว้า เช่น ห้องสมุด ห้องสมุดออนไลน์ของหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ และสิ่งสนับสนุนอื่น ๆ ซึ่งเปิดให้บริการ และอำนวยความสะดวกอย่างเพียงพอ
- 6.4 การวัดผลการเรียนรู้ ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาของวิชาที่เรียน มีความเที่ยงตรง และสามารถตรวจสอบได้
- 6.5 โรงเรียนผู้สูงอายุควรเน้นการบริหารหลักสูตรที่สามารถบูรณาการได้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตได้
-

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล สถานการณ์ ปัญหา ความต้องการ ในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ และผลการวิเคราะห์ตามแบบ SWOT Analysis และผลการศึกษา สัมภาษณ์ผู้บริหาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่น ชุมชน และผู้สูงอายุในพื้นที่ พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ ด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ และด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. ผลการยก ร่าง มาตรฐานการพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 ด้าน มีจำนวน 52 ตัวบ่งชี้
3. ผลการศึกษาความเหมาะสมมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า มาตรฐานทั้ง 3 ด้าน ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่นผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นว่า มีความเหมาะสมทั้ง 3 ด้าน รวม 52 ตัวบ่งชี้ และเมื่อเทียบกับเกณฑ์พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับหน่วยงานต้นสังกัด 2)

ระดับโรงเรียนผู้สูงอายุ 3) ระดับหลักสูตร โดยผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องทั้งงานด้านผู้สูงอายุ และผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเห็นด้วยกับทั้ง 3 ระดับ 2 ด้าน 30 กลไกการขับเคลื่อน

อภิปรายผล

1. **มาตรฐานด้านคุณภาพผู้สูงอายุ** ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องทั้งงานด้านผู้สูงอายุมีความเห็นว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มาตรฐานด้านที่ 1 ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมในแต่ละข้อรายการของมาตรฐานด้านที่ 1 ด้านคุณภาพผู้สูงอายุ อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด และโดยรวมของมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนผู้สูงอายุได้มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุที่ผ่านการศึกษา/อบรมจากโรงเรียนผู้สูงอายุจะสามารถได้รับความรู้ ทักษะ ทักษะชีวิต และเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพสามารถดูแลตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี โรงเรียนจึงมุ่งเน้นการจัดหลักสูตรเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุให้สามารถผ่านการศึกษา/อบรมจากโรงเรียนผู้สูงอายุให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรฐานที่โรงเรียนผู้สูงอายุกำหนดมีระดับการประเมินด้านความรู้ ด้านสุขภาพผู้สูงอายุ ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทักษะทางสังคม และการเป็นจิตอาสาอยู่ในเกณฑ์ ดี - ดีมาก ตามที่โรงเรียนกำหนด ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, 2015) ได้ประกาศเรื่อง มาตรฐานหลักสูตร ที่ระบุว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งให้การผลิตบัณฑิตมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ให้การผลิตบัณฑิตอยู่บนฐานความเชื่อว่าการ่าคนที่มีคุณภาพต้องเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีที่สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคม และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองบนฐานภูมิปัญญาไทย ภายใต้กรอบศีลธรรมจรรยาอันดีงาม ส่งเสริมกระบวนการผลิตบัณฑิตที่เน้นการพัฒนาผู้เรียน ให้มีลักษณะของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์ ที่มีการสื่อสารแบบไร้พรมแดน มีศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nuansakul, N. (2005) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต เกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่า หลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิต เนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์พื้นฐานในวิชาชีพเป็นอย่างดีและสามารถนำความรู้ในด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ร่วมกันได้ ซึ่งอาจารย์ นักศึกษาและบัณฑิต มีความคิดเห็นว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก

2. **มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ** ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องทั้งงานด้านผู้สูงอายุมีความเห็นว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มาตรฐานด้านที่ 2 ด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมในแต่ละข้อรายการของมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด และโดยรวมของมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนผู้สูงอายุมีการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่เข้าศึกษา/อบรม อาจารย์/วิทยากร ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การให้คำปรึกษา และการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ศึกษา/อบรมจากโรงเรียนผู้สูงอายุ มีคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังที่

Stufflebeam, D.L. & Coryn, C.L.S. (2014); Stufflebeam, D.L. (2008); Stufflebeam, D.L. & Shinkfield, A.J. (1990) ได้กล่าวว่า การดำเนินการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ควรมุ่งเน้น คือการเลือกใช้สารสนเทศที่หลากหลายเพื่อนำมากำหนดวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ต้องมีความเหมาะสมและมีประโยชน์ในการตัดสินใจ ระบบโครงสร้างต่าง ๆ ของหลักสูตร รวมทั้ง วิธีการและระบบการบริหารของหลักสูตรต้องมีความเหมาะสม ครอบคลุมได้หลายอย่าง ทั้งประสบการณ์ของผู้บริหารและผู้สอน คุณภาพของผู้เรียน พื้นฐานความรู้ ผู้เรียน วิธีการจัดการศึกษา การสนับสนุนส่งเสริมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ปัจจัยที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา เช่น สื่อวัสดุอุปกรณ์ หนังสือตำรา เอกสารหลักสูตร เกี่ยวกับงบประมาณ อาคารสถานที่ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ได้รับข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจในการที่จะดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thunthanakul, S. (2020) ที่ศึกษาการประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับชั้น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พบว่า การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเพื่อคุณภาพของการจัดการศึกษา ควรมุ่งเน้นในด้านความพร้อมของอาจารย์ ผู้เรียน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก และบรรยากาศทางวิชาการ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ

3. **มาตรฐานด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ** ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุมีความเห็นว่า มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ มาตรฐานด้านที่ 3 ด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมในแต่ละข้อรายการของมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก-มากที่สุด และโดยรวมของมาตรฐาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนผู้สูงอายุมีการบริหารจัดการกระบวนการวางแผน ควบคุม ตรวจสอบ และติดตามประเมินความเหมาะสมของการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างแนวทางการเรียนรู้ และเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งสำหรับผู้สูงอายุ ดังที่ Chuearatanapong, J. (1996) ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษา ควรเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกได้สะท้อนมุมมองความคิดเห็นของการบริหารจัดการให้มีคุณภาพมากขึ้น เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐานตามความคาดหวัง อีกทั้ง Phusara, R. (2008) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด คือ ควรพิจารณาทุกส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับ Soonthornwipat, P. (2000) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเหล่า พบว่า ยุทธวิธีเกี่ยวกับการพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตรให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ การแต่งตั้งกรรมการทรงคุณวุฒิ การจัดตั้งสำนักงาน การกำหนดองค์ประกอบและเกณฑ์ การจัดทำคู่มือเผยแพร่ การควบคุม การตรวจสอบ การประเมิน และการจัดทำรายงานผลการประเมิน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นสามารถนำมาตราฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองตามความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ สามารถสร้างและพัฒนามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีอยู่ในประเทศไทยให้มีมาตรฐานเดียวกัน และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. **มาตรฐานด้านคุณภาพผู้สูงอายุ** จากการศึกษาที่ พบว่า จำนวนผู้สูงอายุที่ผ่านการศึกษา/อบรม จากโรงเรียนผู้สูงอายุในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาได้รับการประกาศเกียรติคุณยกย่องในด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ทักษะทางสังคม และการเป็นจิตอาสาในระดับท้องถิ่น หรือชาติ (คน) มีผลการประเมินน้อยกว่าข้อคำถามด้านอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรเปิดจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ผลงานมากกว่าการมุ่งเน้นผลลัพธ์และความพึงพอใจของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง โดยอาจสอบถามความต้องการจำเป็นเพื่อนำข้อมูลมาออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

2. **มาตรฐานด้านการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ** จากการศึกษาที่ พบว่า มีการจัดระบบการสอนเสริมให้แก่ผู้สูงอายุที่เข้าศึกษา/อบรมที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการศึกษาในหลักสูตร กิจกรรม โครงการของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีผลการประเมินน้อยกว่าข้อคำถามด้านอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรกำหนดเนื้อหา และจัดการเรียนรู้ โครงการหรือกิจกรรมที่มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ไม่ยากเกินไป เน้นการนำไปใช้จริง และสร้างความสุขในการเรียนรู้ จะทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ

3. **มาตรฐานด้านการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ** จากการศึกษาที่ พบว่า มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นนักวิชาการ/วิชาชีพจากภายนอกเป็นกรรมการในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร กิจกรรม โครงการของโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อให้ได้มาตรฐานตามที่โรงเรียนผู้สูงอายุกำหนด มีผลการประเมินน้อยกว่าข้อคำถามด้านอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรวางระบบการเรียนการสอน และการจัดการเรียนรู้โดยจัดอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่หลากหลายมาร่วมสอนเป็นทีม เพื่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้โดยการสอนแบบผู้ใหญ่ เน้นการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนได้ประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบที่มีแนวทางการปฏิบัติที่ดี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการแต่ละด้านให้ครอบคลุมภารกิจของโรงเรียนผู้สูงอายุ

2. ควรศึกษามาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุจากระดับนานาชาติที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ และได้รับรองมาตรฐานระดับสากล เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีมาตรฐาน และมีความชัดเจนมากขึ้น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุของแต่ละประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนามาตรฐานแต่ละด้านให้ครอบคลุมภารกิจของโรงเรียนผู้สูงอายุ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยมุ่งเป้า ประเภทการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของประเทศ	สามารถตอบสนองตามความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ และพัฒนาบุคลากร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้สูงอายุ
ได้ศึกษาแนวคิดและนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ มาตรฐาน นโยบายการศึกษา และการประเมินเพื่อสร้างมาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุ	เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างและพัฒนา มาตรฐานโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีอยู่ในประเทศไทย ให้มีมาตรฐานเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- Chuearatpong, J. (1996). *Curriculum Development: Principles and Practices*. Bangkok: Alien press. (in Thai)
- Ferguson, George A. (1981). *Statistical Analysis in Psychology and Education*. 5th ed. Tokyo: McGraw – Hill.
- Kongjareon, M. & Boriboon, K. (2019). *Development of A Community-Based School Model for The Elderly*. Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Likert, R.A. (1932). Technique for the Measurement of Attitudes. *Arch Psychological*. 25(140): 1 – 55.
- Ministry of Education. (2015). *Standard Criteria for Undergraduate Programs 2015*. 2020 Oct. Received from <https://bit.ly/3s3mK3i>.PDF (in Thai)
- Nuansakul, N. (2005). *Bachelor of Science Program Assessment (Agriculture) Improved Course 1992 of Ubon Ratchathani University*. Thesis, Master of Education. Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Phusara, R. (2008). *Curriculum Development: The Educational Reforms*. Bangkok: Book Point. (in Thai)

- Soonthornwipat, P. (2000). *Development of An Educational Quality Assurance System for Military schools*. Thesis, Department of Higher Education Chulalongkorn University. (in Thai)
- Srinakharinwirot University. (2017). *One Day Learning Handbook*. Project for enhancing the health and occupational skills of the elderly according to the sufficiency economy Under the Thai Potential Development Project Integrated work plan to develop people's potential according to their ages Fiscal Year 2017. (in Thai)
- Stufflebeam, D. L., & Coryn, C. L. S. (2014). *Evaluation: Theory, Models and Applications (2nd eds.)*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (1990). *Systematic Evaluation*. Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Stufflebeam, D. L. (2008). *The CIPP model for evaluation in national conference on educational research 17-18 January 2008*. Phitsanulok, Thailand: Faculty of Education Naresuan University.
- Thunthanakul, S. (2020). *Graduate Program Assessment Faculty of Education Naresuan University*. Bangkok: Naresuan University. (in Thai)
- World Health Organization. (2002). *Active ageing: a policy framework*. Aging Male. 2002 Mar; 5(1): 1-37.

The Effect of Family Aspects on Corporate Governance and Firm Performances: Empirical Evidences of the Family Business Companies listed on the Stock Exchange of Thailand and the Market for Alternative Investment

Khanchai Ongkamongkol¹, Nirundon Tapachai², Surang Hensawang³

And Tipparat Laohavichien⁴

Received August 05, 2021 & Revise March 10, 2022 & Accepted March 24, 2022

Abstract

The objectives of the present research article were to 1) examine the effect of the family aspects including family ownership concentration, family management, and family control of board on their financial performances of the family business companies listed in the Stock Exchange of Thailand (SET) and the Market for Alternative Investment (MAI); 2) to examine the effect of the family aspects including family ownership concentration, family management, and family control of board on their corporate governance of the family business companies listed in the SET and MAI. 3) to examine the effect of corporate governance on financial performances of the family business companies listed in the SET and the MAI; and 4) to examine indirect effect of the family aspects including family ownership concentration, family management, and family control of board on their financial performances via corporate governance of the family business companies listed in the SET and the MAI. The data was collected from 100 family business companies listed in the SET and in the MAI as population with a period of the study from Jan 1, 2015 to December 31, 2019.

The SEM model fit analysis the research found that all indices analyzed were found to be harmonious therefore significant in the context of the present study. The SEM path analysis

¹ Kasetkart University, Thailand

E-mail: khanchai.ongkamongkol@gmail.com

found significant relationship between Family Control of the Board (FCB) and Firm's Financial Performance (FFP). No significant relationship was found between Family Ownership Concentration (FOC), Family Management (FM), FCB, and Corporate Governance (CG) variables. Corporate Governance doesn't show any mediating effect between family aspects and firm's financial performances. These research insights are useful in understanding how family management through control of board affects a company's performance in Thailand in the present years.

Keywords: Family ownership concentration, Stock Exchange, Market for Alternative Investment, Thailand.

Introduction

In Asia, several literatures reveal that family firms portray a high performance, for example in Taiwan, Australia, Hong Kong, Singapore and mainland China (Ibrahim, 2011). Big names like Li Ka Shing from Hong Kong, Kyuk Ho Shin from South Korea, Ayala Families from the Philippines, and Chirathiwat and Chiravanonth families from Thailand, are well known among the family group companies. Therefore, it is interesting to investigate why these companies outperform others in the field and in the national market.

In addition, the three important contributing factors of family businesses that widely discussed by researchers are family ownership, family management, and family control of board. Firstly, Anderson and Reeb (2003a) find that family ownership and control is positively related with financial performance and it is negatively related to capital expenditures and investments. while others find the opposite (Barth et al., 2005; Westhead & Howorth, 2006). Anderson and Reeb (2003a) found family firms to perform better than nonfamily firms due to combining control and ownership which has key advantages as large shareholders can monitor management.

Family businesses in Thailand have driven the economy of the country for many years. According to a London company with branches in Thailand (EFB, 2021) family businesses accounts for over 80% of Thailand's GDP and one-third of the companies listed in the Stock Exchange of Thailand are family owned. Furthermore, PwC (2018) has found that family-owned businesses in Thailand dominates all business sectors, with cumulated wealth of 30 trillion baht, making Thailand rank on the seventh place in Asia Pacific.

However, in order to understand the concept behind family businesses, the two main theories that have been used to study family firms and their subsequent performances have been (1) agency theory and (2) resource based-view theory (RBV). In agency theory, the underlying concept is the contracts between agents and principals, and because of close relationships between family managers and family members, principal-agent conflict is lowered in family firms which leads to higher performance. In resource-based view or RBV theory, a significant theory when defining the differences between family and non-family firms. RBV takes into account the resources that one company has and its capabilities which could be turned into competitive advantage. Habberson and Williams (1999) suggests that RBV helps establish links between a firm's performance and its internal characteristics and Sirmon and Hitt (2003) argues that family firms tend to leverage resources in different ways than those of non-family firms. Both theories are best support of due to less agency problems and uniqueness of resources found in family businesses to pursue better performances.

As family businesses issues are still on-going topics by both academic and professional researchers, thus it is important to further study of how it is still affecting the firm performance and with such arguments, this research attempts to focus on how family aspects such as family ownership concentrations, family management, and family control of board affect firm's corporate governance and financial performances.

Research Objectives

The present research focusses primarily on four main objectives as follows:

- 1) To examine the effect of the family aspects including family ownership concentration, family management, and family control of board on their financial performances of the family business companies listed on the SET and the MAI.
- 2) To examine the effect of the family aspects including family ownership concentration, family management, and family control of board on their corporate governance of the family business companies listed on the SET and the MAI.
- 3) To examine the effect of corporate governance on financial performances of the family business companies listed on the SET and MAI.
- 4) To examine mediating effect corporate governance on family aspects including family ownership concentration, family management, and family control of board towards their financial performances of the family business companies listed on the SET and the MAI.

Methodology

To analyze the effect of family aspects on corporate governance and firm performance for companies listed in the SET and MAI, the following methodology was employed:

Population and Sample Size

The sample size of this research is calculated by using Kline (2011) formula for sample size calculation for Structural Equation Modeling or SEM. The calculation suggested by Kline (2011) is presented as follows -

$$n = N \times q$$

Where:

n = sample size required

N = ratio of cases

q = number of variables in the model

As mentioned by Kline (2011) an ideal sample size to variables ratio would be 20:1, meaning that for every 1 variable, 20 samples are needed. The research uses a total of 5

variables (3 independent variables, namely family ownership concentration, family management, and family control of the board, and 2 dependent variables, namely, corporate governance and financial performances. Therefore, the calculation for minimum sample size required for the research to be relevant is $n=100$ as shown using the computation formula below:

$$\begin{aligned}n &= 20 * 5 \\ &= 100\end{aligned}$$

Data Collection

According to the calculation above, the author will be collecting secondary data from the minimum of 100 family business companies listed in the SET and the MAI, over five-year period from 2015-2019. Through pre-screening of data, there are total of 287 companies that fall into the definition of family business defined in this research, consisting of 231 companies found in SET and 56 companies found in MAI. The contribution of family business companies found SET has accounted for 80% (231 companies out of 287 companies) and the family business companies found in MAI has been accounted for 20% (56 companies out of 287 companies).

Data Analysis

Three indicators will be used to measure financial performance and one indicator will be used to measure corporate governance. Two of financial indicators are profitability ratios that assess “accounting performance” respectively ROA and ROE, while the third is a proxy of Tobin’s Q that measures value creation or “market performance”. The indicator to assess corporate governance is the Corporate Governance Score, assessed by the Thai Institute of Directors.

SEM with Amos 26.0 was used to analyze both direct and indirect relationships and dependency between family aspects including FOC, FM, and FCB. For measuring the independent variables of CG and FFP, researcher will be using the CG scores, ROA, ROE, and Tobin’s Q. Furthermore, the Fitness Indexes of the Model Fit Index will be used to evaluate the

data presented in the model. Finally, the moderation regression analysis was used to evaluate the moderator effect of control variables.

Research Findings

A total of eight hypothesis were tested in this research. Structural Equation Modeling (SEM), was used to examine both interrelationships and dependency among family aspects such as FOC, FM, and FCB and CG. The composite of CG points, ROA, ROE, and Tobin's Q was used to measure the independent variables of corporate governance and firm financial results.

The results of the harmonization with empirical data of the model are shown in the table below. The Relative Chi-Square (CMIN/DF) result is calculated at 1.155 which is below 3.00 value representing a good fit for the model (Hair et al., 2010).

Index	Criterion	Results
Relative Chi-Square (CMIN/DF)	< 3.00 (Hair et al., 2010)	1.155
Comparative Fit Index (CFI)	> 0.9 (Klein, 2011)	0.999
Goodness of Fit Index (GFI)	> 0.8 (Schumacker and Lomax, 2004)	0.995
Normalized Fit Index (NFI)	> 0.9 (Hair et al., 2010)	0.993
Relative Fit Index (RFI)	> 0.9 (Hair et al., 2010)	0.981
Tucker Lewis Index (TLI)	> 0.9 (Hair et al., 2010)	0.997

Incremental Fit Index (IFI)	> 0.9 (Hair et al., 2010)	0.999
Root Mean Square Error Approximation (RMSEA)	< 0.9 (Klein, 2011)	0.018

Table 1: Model Fit Index Results

On the model fit analysis, the research found that all indices analyzed (SMIN/DF, CFI, GFI, NFI, RFI, TLI, IFI, and RMSEA) were found to be harmonious therefore significant in the context of the present study.

The results of the data analysis of path coefficients analysis and the standard error of the SEM for impact analysis in the present research are shown in the Figure 1 and Table 2 below:

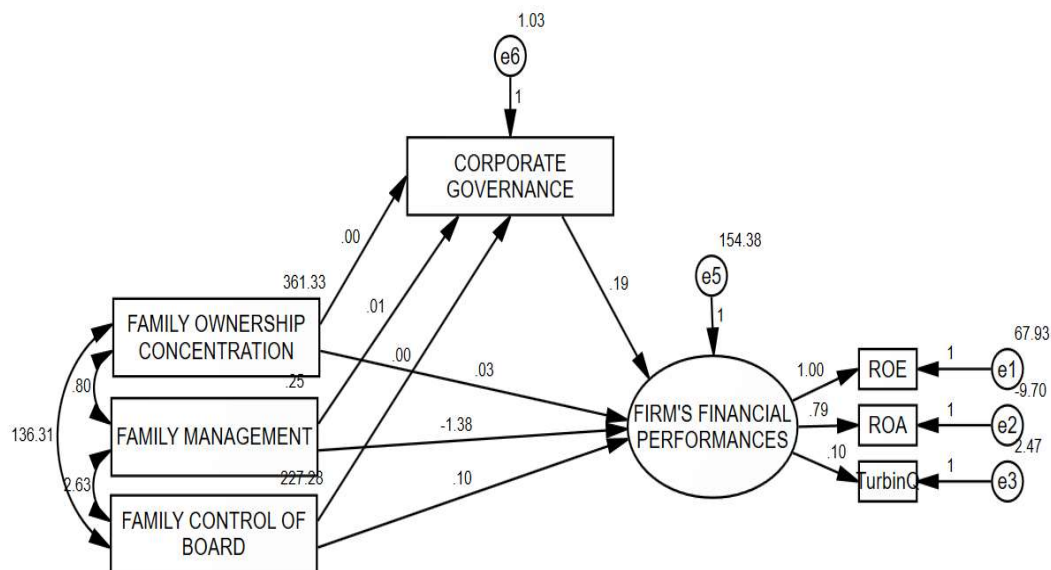

Figure 1: The results of hypothesis testing using the SEM method

Hypothesis	P Value
H1: Family Ownership Concentration towards Firm' Financial Performances	0.417
H2: Family Management towards Firm' Financial Performances	0.217
H3: Family Control of Board towards Firm' Financial Performances	0.013*
H4: Family Ownership Concentration towards Corporate Governance	0.367
H5: Family Management towards Corporate Governance	0.904
H6: Family Control of Board towards Corporate Governance	0.802
H7: Corporate Governance towards Firm' Financial Performances	0.703
H8: Family Ownership Concentration, Family Management Family Control of Board towards Firm' Financial Performances mediated by Corporate Governance	>0.05
H8a: Family Ownership Concentration Firm's towards Financial Performances mediated by Corporate Governance	>0.05
H8b: Family Management towards Firm' Financial Performances mediated by Corporate Governance	>0.05
H8c: Family Control of Board towards Firm' Financial Performances mediated by Corporate Governance	>0.05

*Significant at $p < 0.05$

Table 2: Hypothesis Testing Summary

Through The SEM path analysis results family ownership concentration and family management were found to have insignificant affect on firm's financial performances having P-value of 0.417 and 0.217, respectively. Family control of board was found to have a significant effect on firm's financial performances having P-value of 0.013. Regarding the effect of family aspects on corporate governance, all three aspects were found to have an insignificant effect on

corporate governance, having P value of FOC ($P=0.367$), FM ($P=0.904$), and FCB ($P=0.703$), which all higher than significant level at 0.05. CG portrayed no mediation affect between family aspects and firm's financial performances, having P value greater than 0.05.

This research has included three control variables, firm age, firm size, and leverage and monitors their moderation effect between all three family aspects and firm's financial performances. With respect to family ownership concentration, only firm age was found to have a moderating affect between FOC and Tobin's Q and ROA. For the measurement against ROA, R-squared was found to increase from 0.16 to 0.18 and for the measurement against Tobin Q, it was found to increase from 0.044 to 0.049. Looking at the Beta (B) coefficients For ROA, it was increased from 0.040 to 0.110, and for Tobin Q, it was increased from 0.002 to 0.026. With respect to family management, only firm age was found to have a moderating affect between FM and Tobin's Q and ROA. For Tobin Q, R squared value has increase from 0.050 to 0.061 and the Beta coefficient has increased from -0.312 to -1.694. For ROA, R squared value has increase from 0.011 to 0.27 and the Beta coefficient has increased from -.737 to -8.609. With respect to family control of board, all three control variables have moderation effect. Firm age has moderation effect on ROA and Tobin Q. Firm size and leverage have moderation effect on ROA.

Discussion and Implications

The analysis shows that board traits such as board member compositions, especially when having larger number of family members in the board, have a favorable association with firm's financial performances. The study however comes in agreement with Sajid et al. (2012), who stated that consolidated ownership by shareholders and concentrated ownership by within block holders have little impact on results. The ROA was found to have significant impact on the family-own businesses performance for the companies analyzed in the present study. Tobin's Q, ROA, and ROE were used as proxies to assess results, and the variable family company was found to be positively and substantially linked to Tobin's Q and ROA. This result follows Amran and Ahmad's (2009) finding that Tobin's Q is a metric that better describes its success because it represents business performance rather than accounting performance. Another explanation for Tobin's Q, in other words, the book value of the assets minus the book

value of equity and the market value of the equity, both divided by the book value of the assets, has excelled in this analysis is based on Hamberg et al. (2013) and Pukthuanthong et al. (2013), who argue that Tobin's Q is a future-oriented measure that aims to represent the market valuation of the assets. ROA and ROE, on the other hand, are thought to be profitability and efficiency indicators. As a consequence of these findings, it was discovered that family and non-family firms vary in terms of success and market valuation. Overall, the data observed does not have adequate findings for the other performance proxies (ROE), showing that evidence relating to family business efficiency is vulnerable to various performance settings, as approached by Vieira (2014). It is noted that family businesses vary from other companies mostly in terms of their value. According to Shyu (2011), owners of a family have more internal knowledge and may forecast the company's future more quickly than other shareholders. This enables them to make more complex decisions on minimizing or growing their assets, which impacts the Company's profitability (Pukthuanthong et al., 2013). Furthermore, because of the business's long-term position in the industry, families can better understand the market as well as the Company (Pukthuanthong et al., 2013), ensuring more efficient management and promoting the increase of the family's income, and hence the Company's efficiency (Muttakin et al., 2018). The results showed that family and non-family businesses vary in importance in accounting efficiency, as determined by the ROA proxy. The variable "family businesses" was strongly and favorably linked to the performance metric. Thus, by using the ROA, family management favorably affected the company's results, which differed from what happened when ROE measured accounting output and market performance as measured by Tobin's Q. These factors did not present a connection with family companies. The organization's size was another influential element in the analyzed model, which affects the output of the researched study. At that effect, the scale of the organization means greater consistency in the utilization of assets by cyclical family companies, indicating a favorable interaction with the industry and accounting performances. These findings help us understand why family businesses are one of the most significant business growth models in Thailand and other ASEAN countries, as well as demonstrating a connection between the success of family and non-family businesses. As a result, a rise in family equity will lead to an increase in business success, indicating that the

family has a greater desire to maximize the company's performance for its income to be tied to it.

Family-owned companies are the bedrock of the economy in almost every nation. Family-owned enterprises have been rising firmly and steadily in Thailand, contributing over 28 trillion baht (72%) to overall market valuation. Over 50% of listed companies are family-owned or operated by families (Deloitte, 2020). As family businesses worldwide face dynamic obstacles and uncertainty such as trade barriers, cyber-attacks, and the cost of raw materials, professionalizing the company remains a top priority. This includes not just business and investment decisions but also ownership concerns and relationships among family members. Most family-owned businesses don't last more than one generation. According to Deloitte Private Studies, only one out of every three family enterprises succeeds in transitioning from one generation to the next. Lack of coordination and openness, failure to define the intent of the wealth, regularly concluding in the preceding generation maintaining power, inequality among family members, and failure to inform and plan wealth inheritors are the most popular issues that lead to family dissolution. Family tradition cannot progress without the faith of previous generations. It's time to recognize the importance that previous generations will bring to the table through learning from them. These family-owned companies may need to start cultivating a versatile, outward-facing approach that encourages them to follow various partnerships. This reflects a shift in mindset that many family business leaders recognize is essential.

Looking beyond the balance sheet and net worth, family firms add to society's long-term survival in Thailand. They instill good family traditions, foster loyalty, and contribute to the society. Philanthropy is at the heart of globally responsible family companies. They operate as role models for the groups they serve, and their ideals have a long-term influence on culture as a whole. In Thailand, family enterprises often generate a large number of employees. They must actively invest in human resources when adapting to new demands and handling market disruption. Since the local, regional, and foreign market environments are rapidly evolving, it is critical to remain one step ahead of the competition. The Thailand Market Survey, which is part of PwC's Global Family Business Survey (2021), aims to gain a better understanding of how

family companies work and their opportunities for growth in the future. It might explain how family businesses develop business plans and priorities, what obstacles they encounter, and how they adapt in order to succeed and prosper. Further research might be helpful to discuss the principles that family companies live by on a daily basis. Most specifically, to investigate succession planning and how family firms prepare their next wave of executives in the post COVID-19 years.

The present research on the effect of family aspects on corporate governance and firm performances has several practical implications. The results indicate that family control and interest in the Thai family business context may provide a competitive edge. The fundamental strength of Thai family companies is their less organized and kinship-based market style, and influential Thai cultural traditions affect how companies make decisions. Finally, Thai family businesses must be however mindful of the pitfalls of relying too heavily on management control practices. For instance, limiting top managerial positions to family members, can narrow opportunities and hinder success over time. On the other hand, the notion of kin may be extended by establishing trustworthy mutual relationships among non-family relations, thus growing the talent pool and fostering better stewardship habits among employees. In an ideal world, Thai family businesses will search for ways to balance the potential advantages of family ownership and engagement with the potential drawbacks. In this regard, it is recommended that family councils and offices be established as specific governance structures to control and track the family's actions in the business. The results have ramifications for Thai policymakers and consultants to family businesses. First, such individuals must be acutely aware that both formal and informal Thai environments play a significant role in influencing the behaviors and attitudes of Thai family businesses. According to the findings, Thai family businesses have embraced organizational frameworks and management strategies aligned with the country's weakened bureaucratic climate. As a result, policymakers and consultants to Thai family businesses should be wary of providing Western-based "best practices" guidance, as such advice could be incompatible with local institutional circumstances. Second, we recommend that advisers and policymakers collaborate closely with Thai family businesses to help position them for the changing demands of the Thai institutional environment. Consumers and policymakers in

Thailand, for example, are giving more attention to agriculture/food protection and efficiency. Responding to these changes necessitates market-driven tactics that propel firms to higher levels of success. Such strategies necessitate a strategic reorientation and a shift in perspective among Thai family business owners and managers.

The difference in values between generations is another important aspect impacting the performance of family-owned business in a long run. For instance, the baby boomers, who make up the majority of the preceding generation, are recognized for being strong employees and dedicated asset makers. Younger generations have grown up in a more affluent setting, confronted by an abundance of modern media, and are recognized for their attitude toward employment, which is that work is more than just a way of subsistence; it is a representation of themselves. Individual fulfillment is essential to the young generation, and they want to create their own mark. They are creative and want to ensure that the society is led by people who are motivated by a sense of mission. They do this by emphasizing ongoing career growth and placing a premium on partnerships over allegiance.

They still have a stronger sense of culture and want businesses to do the same. They agree that a company's effectiveness can be calculated not just in terms of its financial efficiency, but also in terms of its ability to create a difference in society. The difficulty becomes finding a compromise between their ability to contribute back to the society and their desire to protect their families or company assets. As we will tell from the above, multiple generations have different characteristics. As they will be operating together as family-owned companies, the challenge will be to overcome these differences whilst still leaving a legacy. A multi-generational solution could be the way to go.

In today's faster and radically different market world, a multi-generational solution is critical to equity and legacy transformation. The best of your family's complex generational ideals should be explored and appreciated through the lens of difference and leadership, and is underpinned by the fundamentals of engagement, accountability, schooling, and preparation. This is critical for bridging generational divides and leaving a legacy, not just in terms of income and succession, but also in terms of embedding the characters of stable, well-thought-out

transformations that nourish families and enterprises for the long haul. Flexible leadership that maximizes the efficacy of technologies and creativity while requiring relationship-based leadership to achieve results. Generations of stable communities benefit from one another and incorporate the strongest characteristics of both races. Most critically, family companies must understand how their business model will function efficiently in an evolving business ecosystem while maintaining the family's legacy and traditions. It would be exciting to see how the coming year puts family companies to the test in terms of navigating new obstacles. Family firms who can adapt their community and corporate processes to capitalize on the same benefits would have a benefit.

References

- Amran, N. A. & Ahmad, A. C. (2009). Family business, board dynamics and firm value: Evidence from Malaysia. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 7(1), 53-74
- Anderson, J. C., & Narus, J. A. (2003). Selectively pursuing more of your customer's business. *MIT Sloan Management Re-view*, 44(3), 42.
- Barth, H., Kanwisher, N. & Spelke, E. (2003) *Cognition* 86, 201–221.
- Family-owned businesses: Leading in an evolving business ecosystem: Deloitte Thailand: Business.Deloitte Thailand. (2020, August 24).
<https://www2.deloitte.com/th/en/pages/deloitte-private/articles/family-owned-business.html>. EFB, 2021
- Habbershon, T.G., Williams, M.L., & Daniel, J. (1995). Toward a definition of 'familiness'. Working Paper. Snider Entrepreneurial Research Center, Wharton School, University of Pennsylvania.
- Hamberg, M., Fagerland, A. E., & Nilsen, K. K. (2013). Founding-family firms and the creation of value: Swedish evidence. *Managerial Finance*, 39(10), 963-978.

- Ibrahim H., F. A. Samad (2011). Corporate Governance Mechanisms and Performance of Public-Listed Family-Ownership in Malaysia, Vol.3, No.1.
- Kline, R. B. (2011). Methodology in the Social Sciences. Principles and practice of structural equation modeling (3rd ed.). Guilford Press.
- Muttakin, M. B., Mihret, D. G., & Khan, A. (2018). Corporate political connection and corporate social responsibility disclosures: a neo-pluralist hypothesis and empirical evidence. Accounting, Auditing & Accountability Journal, (just-accepted), 00-00.
- Pukthuanthong, K., J.Walker, T., Thiengtham, D. N., & Du, H. (2013). Does family ownership create or destroy value? Evidence from Canada. International Journal of Managerial. PricewaterhouseCoopers. (n.d.). Thailand Family Business Survey 2019.PwC. <https://www.pwc.com/th/en/services/epb/thailand-Family-Business-survey-2019.html>.
- PricewaterhouseCoopers. (n.d.). Family Business Survey 2021. PwC. <https://www.pwc.com/gx/en/services/family-business/family-business-survey.html>.
- Gul, S., Sajid, M., Razzaq, N., & Afzal, F. (2012). Agency Cost, Corporate Governance and Ownership Structure (The Case of Pakistan). International Journal of Business and Social Science, 3 (9), 268-277.
- Shyu, J. (2011). Family ownership and firm performance:evidence from Taiwanese firms. International Journal of Managerial Finance, 7(4), 397-411.
- D. G. Sirmon, M. A. Hitt (2003) Managing Resources: Linking Unique Resources, Management, and Wealth Creation in Family Firms. Department of Management, College of Business, Arizona State University, Tempe, AZ 85287-4006
- T. López-Guzmán, A. Vieira-Rodríguez, J. Rodríguez-García. Profile and motivations of European tourists on the Sherry wine route of Spain. Tourism Management Perspectives, 11 (2014), pp. 63-68
- Westhead, P., & Cowling, M. (1998). Family firm research: The need for a methodological rethink. Entrepreneurship Theory and Practice, 23(1), 31- 56.

มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์
ของโรงพยาบาลในประเทศไทย

Legal Measures for the Management of the Waste Remains of Products,
Devices and Medical Equipment after the End of Uses of Hospitals in
Thailand

ปัญญา สุทธา¹

Panya Suttha

Received September 21, 2021 & Revise March 24, 2022 & Accepted March 26, 2022

บทคัดย่อ

ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลเป็นขยะติดเชื้อ (Infectious waste) ที่ปนเปื้อนกับเชื้อโรคและสารเคมี รูปแบบแตกต่างกันส่วนใหญ่เกิดจากการรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์ครอบคลุมตั้งแต่เข็มฉีดยาจนถึงเครื่องฉายรังสีทั้งที่เป็นโลหะพลาสติก และเนื้อเยื่อ ลักษณะทางโครงสร้างแตกต่างจากขยะประเภทอื่นมีอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม จากนโยบายเศรษฐกิจที่รัฐบาลต้องการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์ของเอเชีย (Asia Medical Hub) เพื่อสร้างรายได้ให้ประเทศและโครงสร้างสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงประชากรวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้การรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้นในทิศทางเดียวกันและ ส่งผลทำให้ปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เพิ่มมากขึ้นในทิศทางเดียวกันอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องมีมาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการและแก้ปัญหาอย่างถูกต้องและเหมาะสม งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมายในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย ซากผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ การเยียวยาความเสียหาย

¹ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Email : panyasuttha@hotmail.com

Abstract

The remains of products, tools and medical equipment after the end of use of the hospital are infectious waste contaminated with pathogens and chemicals. The variations are largely due to medical treatments and medical services spanning from syringes to irradiators of metals, plastics, or tissues. Structural characteristics are different from other types of waste, which are dangerous to public health of the people and the environment. From the economic policy that the government wants Thailand to be the center of medical care and providing medical services in Asia (Asia Medical Hub) to generate income for the country. The social structure of the country has changed ; the aging population is increasing more and more, as well as increases the number of medical care and medical services in the same direction. As a result, the amount of waste products, equipment and medical equipment after the end of use of the hospital, which is infection waste, has increased rapidly in the same direction. Legal measures are needed to manage and resolve problems properly and appropriately. This research aims to propose legal measures to manage the remains of medical equipment after the end of hospital use.

Keywords : legal measures, waste remains of medical products, remedy for damage

บทนำ

นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์ของเอเชีย (Asia Medical Hub) (Office of the Council of State, 2016) เพื่อสร้างรายได้ให้กับประเทศ ประกอบกับโครงสร้างทางสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงไปประชากรวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้การรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้นถึง 3 ล้านครั้ง ในปี พ.ศ. 2556 และในปี พ.ศ. 2557 เพิ่มมากขึ้นถึง 1.2 ล้านครั้ง (Department of Health Service Support, 2017) คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ.2568 การรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์ในสถานพยาบาลของรัฐและเอกชนจะเพิ่มมากขึ้น ขณะที่กฎหมายการจัดการขยะของประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพ (Wichai, 2015) จึงเป็นสาเหตุสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา ข้อขัดข้อง และประสิทธิภาพของกฎหมายด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลภายในประเทศไทยเรื่องนี้ขึ้น

ปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่มากขึ้นส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ชนิดใช้งานครั้งเดียวแล้วทิ้ง เช่น เข็มฉีดยา หลอดฉีดยา กระบอกเพาะเชื้อ จานเพาะเชื้อและอุปกรณ์เพาะเชื้อ ใบมีด มีดผ่าตัด ถุงมือยาง ถุงมือผ่าตัด ขวด

ยา เสื้อคลุม (PPE) หน้ากากสวมใส่ป้องกันมลพิษ เป็นต้น ขณะที่ประเทศไทยขาดมาตรการทางกฎหมายสำหรับการจัดการและแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล จึงควรที่จะต้องมีการจัดการและแก้ไขอย่างถูกวิธี เพื่อป้องกันอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สภาพทางสังคม รวมถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย

กฎหมายด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ปัจจุบันมี 3 ฉบับ คือ 1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 2) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และ 3) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ มีเจตนารมณ์ใช้กับขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอุตสาหกรรมเป็นหลัก เห็นได้จากมาตรการและค่านิยมของกฎหมายที่บัญญัติไว้ไม่ครอบคลุมถึงซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขาดความหมายเกี่ยวกับการจัดการไม่เหมือนกับกฎหมายการกำจัดขยะมูลฝอย พ.ศ.2508 (The Solid Waste Disposal Act of 1965 : SWDA) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ขาดหน่วยงานรับผิดชอบ ขาดมาตรฐานรายงานการกำจัด ขาดการนำหลักการด้านสิ่งแวดล้อมในหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principle : PPP) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public/citizen participation Principle) หลักความรับผิดชอบร่วมที่แตกต่างกัน (Common But Differentiated Responsibility Principle) และหลักการขยายความรับผิดชอบ (Extended Producer Responsibility Principle : EPR) “....มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และมาตรการทางสังคม ที่ควรมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือและกลไกทางกฎหมายในการสร้างหน้าที่และขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) รวมถึงผู้เกี่ยวข้องให้ต้องรับผิดชอบในซากผลิตภัณฑ์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล รวมถึงค่าธรรมเนียมการกำจัด การสนับสนุนการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่เป็นวัสดุของแข็ง หรือใช้เป็นพลังงานทางเลือก การคัดแยกและรายละเอียดการจัดแบ่ง ประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลตั้งแต่แหล่งกำเนิด ซึ่งเมื่อมีกฎหมายทั้งสามฉบับนี้ไปปรับใช้ พบว่ายังคงต้องอาศัยการตีความทางกฎหมาย เพราะเกิดความสับสนในถ้อยคำ และสร้างความไม่มั่นใจต่อเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามกฎหมายอยู่”

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา ข้อขัดข้อง และประสิทธิภาพของกฎหมายด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพกฎหมายด้านการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในการจัดการและแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลอย่างถูกต้องโดยเพิ่มมาตรการทางกฎหมายเพื่อสร้างหลักเกณฑ์การจัดการและแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลโดยนำหลักการด้านสิ่งแวดล้อม (ตามกล่าวไว้ข้างต้น) และปรับปรุงค่านิยมเพิ่มคำว่า “ขยะติดเชื้อ” “ขยะทางการแพทย์”

“การจัดการ” หรือคำที่มีความหมายทำนองเดียวกันเพื่อสร้างมาตรฐานความรับผิดชอบและความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด การพัฒนา และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามาตรฐานการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหามาตรฐานการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหามาตรฐานการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรฐานการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยศึกษาเรื่องมาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในประเทศไทย เป็นการวิจัยมาตรการทางกฎหมายในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 กฎระเบียบ วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล โดยวิจัยเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศตัวอย่างในการศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนา เสนอแนะ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการและแก้ไขปัญหามาตรฐานการผลิตเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทยต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

การใช้งานของเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ตามพระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ.2551 พบว่า ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือแพทย์ หรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ ต่างเป็นอุปกรณ์ หรือวัสดุ ที่สัมผัสกับของเสียปนเปื้อนเชื้อโรคหรือสารเคมีจากการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infectious Waste) มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค

เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ขยายเป็นวงกว้างยากต่อการควบคุม ภาครัฐต้องจัดสรรเงินงบประมาณและบุคลากรในการแก้ไขปัญหาแทนที่จะนำเงินงบประมาณไปพัฒนาประเทศในด้านอื่น ขณะเดียวกันการแก้ไขต้องใช้ระยะเวลานานและยากที่จะกลับคืนเหมือนเดิม

การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เกี่ยวข้องกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด ลดการเพิ่มขึ้นของซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์รวมทั้งวิธีกำจัดที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ 3 หลักการ คือ 1) หลักการด้านสิ่งแวดล้อม คือ การใช้ประโยชน์จากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 2) หลักการด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างความมั่นคงด้านการเงินให้กับองค์กรธุรกิจแบ่งปันผลกำไรให้ผู้ถือหุ้นโดยมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม 3) หลักการด้านสังคม คือ การสร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อซากผลิตภัณฑ์ เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ วิจัยและพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อลดมลพิษจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ภายหลังสิ้นสุดการใช้งานป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อม สำหรับความรับผิดชอบต่อของโรงพยาบาลแห่งกำเนิดซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานตามหลักการพื้นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ หลีกเลี่ยงหรือลดการสร้างซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ นำซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้มาหมุนเวียนใช้ใหม่ด้วยวิธีการรีไซเคิล (Recycle) ให้มากที่สุด เนื่องจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์มีเพียง 10% – 25% เท่านั้นที่เป็นอันตราย อีกประมาณ 75% – 95% ไม่เป็นอันตราย ลดการเกิดของซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ณ แหล่งกำเนิด เนื่องจากโรงพยาบาลถือว่าเป็นผู้สร้างซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์และเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ควรที่จะมีความรับผิดชอบต่อในการจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นด้วย

แนวความคิดหลัก ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านเศรษฐศาสตร์ที่ปรับใช้แก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) คือ 1) หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter-Pays-Principle) คือ การกำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อภัยโยกกับความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการกำหนดให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้หนึ่งสร้างซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) มีหน้าที่รับผิดชอบในปัญหาที่ตนก่อขึ้น สนับสนุนให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ (ผู้ประกอบการ) ประชาชน (ผู้บริโภค) และภาครัฐ (โรงพยาบาลและสถานพยาบาล) มีส่วนร่วมรับผิดชอบ (Public/Citizen Participation Principle) แก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน เนื่องจากทุกขั้นตอนการรักษาพยาบาลต่างเป็นผู้ก่อมลพิษเริ่มตั้งแต่ผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ โรงพยาบาลซึ่งเป็นผู้ใช้

ผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์สำหรับการตรวจรักษา และประชาชนผู้รับการรักษาพยาบาล และใช้บริการจากเครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ ทุกคนจึงมีหน้าที่รับผิดชอบแก้ไขปัญหามาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่เกิดขึ้นซึ่งอาจเป็นรูปแบบของการชำระค่าธรรมเนียมสำหรับประชาชน ซึ่งเป็นผู้ใช้บริการ สำหรับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ หรือตัวแทน อาจดำเนินการในรูปแบบเงินทุนสนับสนุนกองทุนการจัดการจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ หรือมีภารกิจรับคืนจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อนำไปทำการกำจัด โรงพยาบาลอาจมีหน้าที่ในการเก็บรวบรวม คัดแยกขยะ และมีหน้าที่รับชำระค่าธรรมเนียมจากผู้บริโภค (ประชาชน) หรือเงินสนับสนุนจากผู้ผลิตหรือตัวแทน เพื่อนำไปเป็นเงินทุนการวิจัยและพัฒนาคุณภาพของสินค้าให้สะดวกต่อการกำจัดและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ปล่อยให้กลายเป็นภาระหน้าที่ของภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว อาจกล่าวได้ว่าหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย เป็นแนวความคิดใหม่ที่น่าเอาหลักการทางเศรษฐศาสตร์ซึ่งมีความสอดคล้องต่อการประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหามาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์อย่างเหมาะสมต่อการกำหนดหน้าที่และสร้างความรับผิดชอบให้กับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหามาจากผลิตภัณฑ์ของตน เป็นแนวความคิดที่ส่งเสริมให้ผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์การเกิดวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของตนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ลดความเป็นอันตรายสุขภาพอนามัยของมนุษย์ กล่าวได้อีกอย่างว่าเป็นแนวความคิดที่สร้างสำนึกและตระหนักถึงการรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างบรรทัดฐานแห่งความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นในสังคม แนวความคิดหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 (National Environmental Quality Promotion and Conservation Act, B.E. 2535 (1992))แล้ว หากนำมาปรับใช้ผสมผสานกับมาตรการทางเศรษฐศาสตร์ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์โดยตรงสำหรับใช้แก้ปัญหามาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์นั้นว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย 2) หลักการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ (Public/Citizen Participation Principle) คือ การให้ประชาชนรวมถึงผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจร่วมภาครัฐ กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ เหมาะสมสำหรับประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหามาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานซึ่งเป็นจากผลิตภัณฑ์สินค้าของผู้ผลิตที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เป็นรูปแบบที่นำทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ได้ทำงาน และรับผิดชอบร่วมกัน ป้องกันการโต้แย้งคัดค้านในภายหลังผ่านวิธีการที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมกันจัดการแก้ไขปัญหามาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลอย่างเหมาะสม เนื่องจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลมีส่วนร่วมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีแบบแผนที่เป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนาหารูปแบบหรือวิธีการที่เหมาะสมต่อไปได้ 3) หลักการขยายความรับผิดชอบ (Extended Producer Responsibility Principle: EPR) คือ การเพิ่มความรับผิดชอบกำหนดเป็นนโยบาย

ให้กับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ (ผู้ประกอบการ) ได้มีหน้าที่รับผิดชอบในซากผลิตภัณฑ์ของตนแทนที่จะปล่อยให้เป็นที่ของภาครัฐเป็นผู้รับผิดชอบเพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากผู้ผลิตได้รับผลประโยชน์จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์โดยตรง แต่ยังขาดความรับผิดชอบต่อซากผลิตภัณฑ์ของตน เพื่อสร้างหลักเกณฑ์กำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิต เกิดความเป็นธรรมทางสิ่งแวดล้อม ลดภาระของภาครัฐที่ต้องจัดสรรเงินประมาณมาใช้แก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน การขยายความรับผิดชอบหรือเพิ่มความรับผิดชอบของผู้ผลิต ประกอบด้วยการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบด้านการเงิน หรือหน้าที่รับคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน นับเป็นมาตรการที่สร้างรับผิดชอบต่ออย่างเหมาะสมต่อการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานซึ่งผู้ผลิตยังขาดความรับผิดชอบต่อซากผลิตภัณฑ์ในส่วนนี้อยู่ ควรที่ผู้ผลิตจะได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างครบวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ 4) หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Principle) คือ การปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรมถูกทำลายท่ามกลางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม หลักการนี้ถูกใช้ในบริบทของการสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นำมาตรการด้านเศรษฐศาสตร์มาเป็นกลไกสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตหันมาให้ความสำคัญต่อปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) และมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อซากปัญหาเป็นแนวทางให้ผู้ผลิตลดมลพิษด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสามารถนำซากผลิตภัณฑ์มาหมุนเวียนใช้ใหม่ด้วยวิธีการรีไซเคิล (Recycle) ไม่ปล่อยให้ภาครัฐต้องทำหน้าที่แก้ไขปัญหาเพียงลำพัง เป็นแนวความคิดใหม่จากเดิมที่ว่า “การแก้ไขปัญหาเป็นภาระและหน้าที่ของภาครัฐเท่านั้น” เป็นแนวความคิดที่ว่า “การแก้ไขปัญหาเป็นหน้าที่ร่วมกันของทุกฝ่าย” กล่าวได้ว่าหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ วิธีการหรือแนวทางกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด สามารถหมุนเวียนการใช้ประโยชน์ สร้างจิตสำนึกของคนในสังคมให้เกิดการใช้หมุนเวียน ลดการเกิดของเสีย ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้น้อยลง นับว่ามีความเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้แก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เพื่อกำหนดมาตรการและความรับผิดชอบต่อให้กับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์มีส่วนรับผิดชอบในการรับคืนซากผลิตภัณฑ์ของตน รวมถึงความรับผิดชอบต่อในการพัฒนาวิจัยคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และความรับผิดชอบต่อสนับสนุนด้านการเงินในการแก้ไขปัญหา ป้องกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติท่ามกลางการพัฒนาประเทศที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม หมุนเวียนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติบนพื้นฐานทุนทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและประชาชนให้ร่วมรับผิดชอบต่อการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล พัฒนาและ

วิจัยคุณภาพของผลิตภัณฑ์เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพิ่มมูลค่าของทรัพยากรสะท้อนถึงผลการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติของประเทศ(Boonruang. S.(2012)

กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายประเทศไทยที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ความคิดทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นสาเหตุสำคัญในอนาคตที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากสภาพปัญหาของซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) ปัญหาสำคัญของประเทศประเทศพัฒนาแล้วนำเอามาตรการด้านเศรษฐศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือและกลไกการบริหารจัดการออกแบบนิเวศน์เชิงเศรษฐกิจ (Eco Design) ตั้งแต่เริ่มออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จนถึงขั้นตอนสุดท้ายของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Principle) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน ลดต้นทุนการผลิต ป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายสำคัญ คือ การกำจัดและลดภาระด้านงบประมาณของประเทศในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) สรุปว่า วิธีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลตามกฎหมายต่างประเทศ กับกฎหมายประเทศไทย ต่างมีวิธีการจัดการที่คล้ายกัน แต่ที่แตกต่างกัน คือ ในต่างประเทศจะใช้มาตรการส่งเสริมการคัดแยกนำซากชิ้นส่วนวัสดุที่มีประโยชน์และถือว่าเป็นทรัพยากรมาทำการรีไซเคิล ชิ้นส่วนที่รีไซเคิลไม่ได้ต้องทำการบำบัดก่อนนำไปทำการฝังกลบในหลุมฝังกลบ

การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาล ถือว่าเป็นหน้าที่พื้นฐานของภาครัฐที่ต้องจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน ภาครัฐในฐานะที่เป็นราชการส่วนกลางอาจกำหนดนโยบาย หรือสร้างกลไกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ หรืออาจมอบหมายภาระหน้าที่ให้กับราชการส่วนท้องถิ่นเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการภารกิจนั้นแทนราชการส่วนกลางตามหลักการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง สรุปได้ว่า หน้าที่ในการจัดการขยะติดเชื้อ ทั้งในระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ มีลักษณะที่เหมือนกัน โดยถือว่าเป็นภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของภาครัฐ ในการจัดให้มีบริการกับประชาชนและถือว่าเป็นบริการสาธารณะอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อมลภาวะแวดล้อมของประเทศ รัฐในฐานะที่เป็นองค์กรสูงสุดตามกฎหมายรัฐธรรมนูญต้องกำหนดโครงสร้างความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างถูกต้องเหมาะสมซึ่งอาจรวมถึงความรับผิดชอบด้านการเงิน โดยกำหนดรูปแบบของความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สำหรับประเทศไทยความรับผิดชอบร่วมกันของภาครัฐกับภาคเอกชน ในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลยังมีข้อจำกัดอยู่ เนื่องจากพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535(Public Health Act, B.E. 2535) ขาดกลไกการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้

นำเข้าในซากผลิตภัณฑ์ของตน ทำให้การแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) ไม่ประสบกับผลสำเร็จ

สภาพปัญหาของซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste) ปัญหาสำคัญของประเทศ ประเทศพัฒนาแล้วนำเอามาตรการด้านเศรษฐศาสตร์มาใช้เป็นเครื่องมือและกลไกการบริหารจัดการออกแบบนิเวศน์เชิงเศรษฐกิจ (Eco Design) ตั้งแต่เริ่มออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จนถึงขั้นตอนสุดท้ายของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development Principle) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน ลดต้นทุนการผลิต ป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายสำคัญ คือ การกำจัดและลดภาระด้านงบประมาณของประเทศในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อ (Infections Waste)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จะดำเนินการศึกษาในลักษณะวิจัยเชิงเอกสาร ค้นคว้าจากเอกสารทั้งที่เป็นภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ เรื่องนี้ทั้งจากหนังสือ วารสาร วิจัย บทความ ตำราทฤษฎีหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการศึกษา แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเปรียบเทียบด้วยการบรรยาย (Comparative Analysis) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและ อุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในประเทศไทย ต่อไป

วิเคราะห์และนำเสนอผลแบบเชิงพรรณนา โดยสรุปเป็นใจความสำคัญ

ผลการวิจัย

1. ความหมาย แนวคิด การพัฒนา และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย พบว่า

ในต่างประเทศมีกฎหมายเฉพาะสำหรับการจัดการและแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขณะที่ประเทศไทยขาดกฎหมายเฉพาะ การจัดการและแก้ไขปัญหาใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 กฎหมายทั้ง 3 ฉบับ ตามที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาข้างต้นยังมีข้อขัดข้องทางกฎหมายเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในคำนิยามที่ไม่ครอบคลุมถึงซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขาดการบัญญัติคำนิยามที่เกี่ยวกับ “การจัดการ” ขาดการจัดแบ่งแยกประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขาด

บทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เมื่อพิจารณาคำนียามและหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ ผู้วิจัยเห็นว่าขาดความเหมาะสมและไม่สามารถแก้ไขซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลและกำหนดความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นจึงควรที่จะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือออกกฎหมายใหม่ โดยเพิ่มบทบัญญัติคำนียามที่เกี่ยวกับการจัดการ และครอบคลุมถึงซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล กำหนดให้มีการจัดแบ่งประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล สร้างความชัดเจนในหน้าที่และกำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ซึ่งประเทศไทยผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ยังขาดการมีส่วนรับผิดชอบด้านนี้อยู่ เพื่อควบคุมและส่งเสริมการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2.กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายประเทศไทยที่เกี่ยวกับการแก้ไข ปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย พบว่า

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 3) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 4) พระราชบัญญัติการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล แหล่งกำเนิด การจัดการ วิธีการกำจัด พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องในทางอ้อม

3.ปัญหาทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย พบว่า

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 กฎหมายขาดการบัญญัติคำนียามเกี่ยวกับ “การจัดการ” และ “ขยะติดเชื้อ” คำนียามที่กฎหมายบัญญัติไม่ครอบคลุมถึงการจัดการและซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล แต่ใช้คำว่า “มูลพิษ” “ของเสีย” “สิ่งปฏิกูล” และ “มูลฝอย” ในทางกฎหมายขาดความชัดเจน ขาดบทลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ที่มีแหล่งกำเนิดจากโรงพยาบาลและสถานพยาบาล เช่น ตึกคนไข้ ห้องผ่าตัด ห้องวิจัย

ห้องทดลองทางการแพทย์ ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตราย ขยะติดเชื้อที่พบส่วนมากเป็นเข็มฉีดยา เข็มฉีดยาได้ผิวหนัง หลอดยา ขวดยาที่แตก ใบมีดผ่าตัด ใบเลื่อย กระบอกดูดเลือด เสื้อคลุม ผ้าปิดแผล ผ้าพันแผล สำลี ถุงมือยาง ถุงมือผ่าตัด หน้ากากอนามัย สารคัดหลั่ง ชิ้นส่วนอวัยวะ รวมถึงบ้านพักอาศัย และบ้านพักคนชรา ขยะติดเชื้อที่พบเป็น หลอดยา เข็มฉีดยา แก้ว จานเพาะเชื้อ กระบอกเพาะเชื้อ เลือดและสารคัดหลั่ง อุปกรณ์เพาะเชื้อในห้องทดลอง เนื้อเยื่อ ซากสัตว์จากการทดลองที่ติดเชื้อ เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ตามพระราชบัญญัติเครื่องมือแพทย์ พ.ศ. 2551 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) เครื่องมือแพทย์ที่ต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 1-3 (พ.ศ. 2533) 2) เครื่องมือแพทย์ตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2533)

เครื่องมือแพทย์นำเข้าเป็นอุปกรณ์ทางการแพทย์ใช้ในการตรวจรักษา การตรวจวินิจฉัย การบรรเทา การรักษาสุขภาพอนามัย และอาการบาดเจ็บของมนุษย์ การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลเป็นหน้าที่พื้นฐานของภาครัฐซึ่งอาจมอบให้ภาคเอกชนดำเนินการแทนได้ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานรัฐ ส่วนผลกระทบที่เกิดจากกฎหมาย คือ 1) การขาดมาตรการและกลไกทางกฎหมายในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลอย่างเป็นระบบ 2) กฎหมายมีช่องว่าง และกฎหมายมีหลายฉบับหลักเกณฑ์แตกต่างกันขาดความเชื่อมโยงกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล 3) กฎหมายใช้บังคับมานานขาดการพัฒนาด้านเนื้อหา มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่ทันกับสถานการณ์ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะและโครงสร้าง ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีหลายประเภท

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ. 2545 (Ministerial Regulation on Disposal of Infectious Waste, B.E. 2545) กำหนดวิธีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ไว้ 4 วิธี คือ 1) การเผาในเตาเผา 2) การทำลายเชื้อด้วยไอน้ำ 3) การทำลายเชื้อด้วยความร้อน และ 4) วิธีการตามที่กระทรวงสาธารณสุข (2560) Ministry of Public Health (2017). กำหนด มาตรการที่กำหนดมาตรการจัดลำดับขั้นการจัดการ ขาดการจัดแบ่งประเภท หรือชนิด ขาดมาตรการและกลไกส่งเสริมการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากวัสดุที่มีประโยชน์เหมือนอย่างประเทศตัวอย่างในการศึกษา

4.แนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย พบว่า

การแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 ขาดการนำหลักการด้านสิ่งแวดล้อมในหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และหลักการขยายความรับผิดชอบมาประยุกต์ใช้กับการแก้ไขปัญหา กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมรับผิดชอบกับภาครัฐ ขยายขอบเขตความรับผิดชอบอย่าง

ชัดเจนไว้ในกฎหมาย ปัญหาการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านนโยบาย แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไม่สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่เป็นวัสดุของแข็ง เห็นได้จากปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่จำนวนเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศสนับสนุนส่งเสริมการหมุนเวียนใช้ประโยชน์จากซากขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอุตสาหกรรมเป็นหลัก ขาดมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลขาดแนวทางการกำหนดให้ผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ได้มีส่วนรับผิดชอบในซากผลิตภัณฑ์ของตนตั้งแต่เริ่มต้นที่เป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง เพื่อให้การดำเนินการตามนโยบายประสบผลสำเร็จ ควรที่จะได้มีการกำหนดมาตรการจัดแบ่งประเภท หรือชนิด และคัดแยก ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลไว้ในแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) เห็นได้จากปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลที่จำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขาดการกำหนดมาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลไว้ในแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) เท่ากับแสดงให้เห็นได้ว่านโยบายตามกฎหมายของประเทศไทยยังขาดมาตรการส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากชิ้นส่วนวัสดุที่เป็นของแข็งจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขาดนโยบายให้หน่วยงานท้องถิ่นสามารถกำหนดโครงสร้างหรือวางแผนการจัดการขยะภายในท้องถิ่นได้

2) ด้านกฎหมาย

2.1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ขาดการนิยามความหมาย “การจัดการ” และ “ขยะติดเชื้อ” เจตนารมณ์ของกฎหมายขาดความเหมาะสมกับการจัดการขยะติดเชื้อ ทำให้กฎหมายเกิดช่องว่าง

2.2) ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลหลายฉบับและมีเจตนารมณ์ทางกฎหมายที่แตกต่างกัน

2.3) กฎหมายปัจจุบันขาดการกำหนดหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

2.4) กฎกระทรวงเครื่องมือแพทย์ ฉบับที่ 1-3 (พ.ศ. 2533) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2533) เครื่องมือแพทย์และอุปกรณ์ทางการแพทย์นำเข้ามีหลายชนิดส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์ตรวจรักษา การวินิจฉัย การรักษา

สุขภาพ อายุการใช้งานส่งผลให้ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีหลากหลายประเภท หรือชนิด

2.5) กฎหมายปัจจุบันขาดมาตรการและกลไกในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลอย่างเป็นระบบครบวงจร

2.6) กฎหมายปัจจุบันขาดความเชื่อมโยงทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

2.7) กฎหมายปัจจุบันขาดการจัดลำดับชั้นการจัดการและขาดการจัดแบ่งประเภท หรือชนิด และคัดแยกซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลตั้งแต่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด)

2.8) กฎหมายปัจจุบันขาดการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก รวมถึงผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์

2.9) กฎหมายปัจจุบันขาดการส่งเสริมการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

2.10) กฎหมายปัจจุบันขาดบทลงโทษทั้งในทางแพ่งและที่รุนแรงกับผู้ฝ่าฝืนหรือลักลอบทิ้งซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลลงในที่หรือแหล่งน้ำสาธารณะ

3. หลักการด้านสิ่งแวดล้อม คือ

3.1) ขาดการนำหลักการด้านสิ่งแวดล้อมในหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และหลักการขยายความรับผิดชอบมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหามาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล โดยเฉพาะหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ซึ่งประเทศไทย ผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ขาดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อด้านนี้

3.2) ขาดการนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางสังคมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาจากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

1. มาตรการทางกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการแบ่งประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อหรือขยะของเสียอันตราย พบว่า อนุสัญญาบาเซลฯ และกฎหมายสหภาพยุโรป กำหนดจำกัดความที่มีความหมายครอบคลุมถึงซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล และแบ่งแยกประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุด

การใช้งานของโรงพยาบาล ตามคำจำกัด เช่นเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ ที่ให้คำจำกัดความและแบ่งแยกประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลไว้อย่างชัดเจนด้วยการกำหนดไว้ในความหมายของขยะซึ่งแบ่งเป็นหลายประเภท หรือหลายชนิด (ตามการให้คำนิยามความหมายที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น) สร้างความชัดเจน สะดวกต่อการควบคุมและการจัดการ จากการกำหนดคำจำกัดความและแบ่งแยกประเภท หรือชนิดของซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อไว้อย่างชัดเจน

2. มาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการตามกฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ พบว่า กฎหมายขาดการบัญญัติคำนิยามที่ครอบคลุมถึงการจัดการและซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขาดการจัดกลุ่มหรือแบ่ง “ประเภท หรือชนิด” ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เหมือนกับกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ คือ อนุสัญญาบาเซลฯ สหภาพยุโรป ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และประเทศสิงคโปร์ จากการศึกษาพบว่า มาตรการตามกฎหมายประเทศไทย เกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ขาดกฎหมายรองรับการแก้ไขปัญหา โครงสร้างกฎหมายมีวัตถุประสงค์สำหรับแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะอุตสาหกรรมเป็นหลัก มาตรการที่กำหนดในกฎหมายเป็นมาตรการสำหรับแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอุตสาหกรรม ขาดมาตรการสำหรับแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อที่ต้องใช้มาตรการและวิธีการจัดการ โดยเฉพาะ ส่งผลให้มลพิษจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานซึ่งเป็นขยะติดเชื้อปนเปื้อนแพร่กระจายเป็นอันตรายต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม ปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลซึ่งเป็นขยะติดเชื้อจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธีและแตกต่างจากการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยทั่วไป และจากการศึกษา กฎหมายประเทศไทยทั้ง 3 ฉบับ (ตามรายชื่อพระราชบัญญัติที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น) พบว่า เนื้อหาไม่ครอบคลุมถึงซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ทำให้สรุปได้ว่าเนื้อหาที่บัญญัติไว้ในกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ ไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาได้ การนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหานี้ทำให้เกิดปัญหาในด้านการตีความทางกฎหมาย และปัญหาในทางปฏิบัติ การขนส่ง การจัดการ การจัดเก็บ และการกำจัด

3. ประเทศไทยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 กฎหมายแม่บทด้านนโยบายและสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องโดยตรงกับสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องทางอ้อมกับสุขภาพอนามัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม กฎหมายทั้ง 3 ฉบับขาดวัตถุประสงค์สำหรับแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์

หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เจตนารมณ์ของกฎหมายมีวัตถุประสงค์ใช้กับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอุตสาหกรรม เป็นหลัก ส่งผลให้กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันขาดมาตรการคัดแยก การขนส่ง การจัดเก็บ และการกำจัดซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ตลอดจนถึงแนวคิดในการขยายความรับผิดชอบของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนรับผิดชอบด้วย

4. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายในการแก้ไขปัญหาด้านผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลในประเทศไทย

ปรับปรุง 1) ด้านนโยบาย แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไม่สอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์

ปรับปรุง 2) ด้านกฎหมายและกำหนดหน่วยงาน เช่น 1) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 2)กฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ 3)การกำหนดหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล 4) กฎกระทรวงเครื่องมือแพทย์ ฉบับที่ 1-3 (พ.ศ. 2533) และฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2533) 5) กำหนดมาตรการและกลไกในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล อย่างเป็นระบบครบวงจร 6) เชื่อมโยงทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล 7) จัดลำดับชั้นการจัดการและขาดการจัดแบ่งประเภทหรือชนิด และคัดแยกซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ตั้งแต่ต้นทาง (แหล่งกำเนิด) 8)กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิต (ผู้ประกอบการ) ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก รวมถึงผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ 9)การส่งเสริมการใช้ประโยชน์หมุนเวียนจากซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล 10) กำหนดบทลงโทษทั้งในทางแพ่งและที่รุนแรงกับผู้ฝ่าฝืนหรือลักลอบทิ้งซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลลงในที่หรือแหล่งน้ำสาธารณะ

3. หลักการด้านสิ่งแวดล้อม คือ นำหลักการด้านสิ่งแวดล้อมในหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย หลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในสิ่งแวดล้อม และหลักการขยายความรับผิดชอบมาใช้กับการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล นำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางสังคมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์ของโรงพยาบาลในประเทศไทย รัฐบาลต้องการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการรักษาพยาบาลและการให้บริการ

ทางการแพทย์ของเอเชีย (Asia Medical Hub) เพื่อสร้างรายได้ให้ประเทศ และโครงสร้างสังคมของประเทศเปลี่ยนแปลงประชากรวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้การรักษาพยาบาลและการให้บริการทางการแพทย์เพิ่มมากขึ้นในทิศทางเดียวกันและ ส่งผลทำให้ปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล เพิ่มมากขึ้นในทิศทางเดียวกันอย่างรวดเร็ว ควรมีมาตรการทางกฎหมายในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล 1)ด้านนโยบาย 2)ด้านกฎหมาย 3)ด้านสิ่งแวดล้อมและนำมาตรการทางเศรษฐศาสตร์และมาตรการทางสังคมมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้นขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน ดังนี้

1. การแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายในระยะสั้น การออกกฎหมายลำดับรอง ให้ปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่เพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้กับการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลด้วยการออกกฎหมายลำดับรองเป็นเรื่อง ๆ เพื่อให้สะดวกต่อการจัดการในขณะที่ยังขาดกฎหมายเฉพาะที่ใช้สำหรับการจัดการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล

2. การกำหนดมาตรการเฉพาะทางกฎหมายเพื่อนำมาใช้ในการจัดการแก้ไขปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 มาตรา 10 (2) ปรับปรุงกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ.2545(Ministerial Regulation on Disposal of Infectious Waste, B.E. 2545.) นำหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นพร้อมบัญญัติคำนิยาม “ขยะติดเชื้อ” “ขยะทางการแพทย์” และ “การจัดการ” หลักเกณฑ์การจัดการของประเทศตัวอย่างในการศึกษา บัญญัติเพิ่มไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อฉบับที่ได้ปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้บังคับกับการจัดการและแก้ไขปัญหา กำหนดหน้าที่และสร้างความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีหน้าที่รับผิดชอบในซากผลิตภัณฑ์ของตน

3. กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาล ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการจัดแบ่งประเภท หรือชนิด ซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานไว้ในกฎหมายเฉพาะที่ใช้บริหารจัดการโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานที่เป็นวัสดุหรือวัตถุของแข็งมีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้ไฟฟ้าหรือไม่ก็ตาม ซึ่งซากหรือวัสดุสามารถนำมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้ และ 2. กลุ่มซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งาน ที่เป็นวัสดุหรือวัตถุของแข็ง หรือไม่ใช่วัสดุหรือวัตถุของแข็ง มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ซึ่งซากไม่สามารถจะนำมาหมุนเวียนใช้ใหม่ได้ต้องกำจัด ทำลาย หรือใช้เป็นพลังงานทางเลือกเท่านั้น

4. การออกกฎหมายในระยะยาวเพื่อให้ปัญหาซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืน เนื่องจากกฎหมายปัจจุบันมีข้อขัดข้องทางกฎหมายไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ผู้วิจัยเสนอให้มี “ร่างพระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์หลังสิ้นสุดการใช้งานของโรงพยาบาลและของเสียอันตรายอื่น” เพื่อให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างยั่งยืนและครบวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์เครื่องมือและอุปกรณ์ทางการแพทย์

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ พ.ศ.2545. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 86 ก.

วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2545

กระทรวงสาธารณสุข(2560). แผนยุทธศาสตร์อนามัยสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560-2564, หน้า

40, พิมพ์ครั้งที่ 1 : กรกฎาคม 2560, พิมพ์ที่ : ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุศักดิ์ บุญเรือง.(2555) ปัญหาความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยต่อทรัพยากรธรรมชาติตามมาตรา 97

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535. (วิทยานิพนธ์

นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Department of Environmental Conservation “Regulated Medical Waste, NYS

RMW Regulatory Authority and Jurisdiction”.from <https://www.dec.ny.gov>

[/chemical/8789.html](https://www.dec.ny.gov/chemical/8789.html)

About the EU, Countries, Retrieved November 27,2020 from https://europa.eu/european-union/about-eu_en

Tosuwanchinda. W.(2015) LAW AND REGULATIONS ON SOLID WASTE MANAGEMENT IN THAILAND.

Translated Thai References

Boonruang. S.(2012) Problem of liability for damage to natural resources under Section 97 of the Enhancement and Conservation of National Environmental Quality Act 1992. (Thesis Master of Laws Faculty of Law Thammasat University

Ministerial Regulation on Disposal of Infectious Waste, B.E. 2545. Government Gazette, Volume

119, Part 86 Kor, dated 5 September 2002

Ministry of Public Health (2017). National Environmental Health Strategic Plan, Issue 3, 2017-2021, page 40, First Edition : July 2017, Print at : Academic Service Center Srinakharinwirot University

การพัฒนาการตลาดของผลิตภัณฑ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุดรธานี

Product marketing development Community Enterprise Group in of
Udon Thani provinceภิรายุ แสนบุตตา¹, อมรรัตน์ หมื่นจิตน้อย², และศรายุทธ ขวัญเมือง³

Phirayu Seanbudda Amornrat Muenjitnoy and Sarayut Kwanmuang

Received & August 31, 2021 & Revise March 26, 2022 & Accepted March 27, 2022

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะด้านช่องทางการขายและการจัดจำหน่าย การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ในรูปแบบออนไลน์จึงเป็นสิ่งสำคัญ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลการตลาดการวิเคราะห์สถานการณ์ ประเมินปัญหาการตลาดและค้นหาช่องทางตลาดออนไลน์และเป็นแนวทางในการเพิ่มช่องทางตลาดออนไลน์ โดยทำสื่อตลาดออนไลน์ ศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 กลุ่มวิสาหกิจ คือ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น โดยวิเคราะห์ด้านการตลาด ประเมินสภาพทั่วไปและปัญหา โดยมีจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน

พบว่าวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูมประธานของกลุ่มมีความรู้ความเชี่ยวชาญ, ผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน, สถานที่ผลิตและจำหน่ายแบ่งสัดส่วนชัดเจน, ต้นทุนการผลิตต่ำ, การบริโภคมีเพิ่มขึ้น, การส่งเสริมจากภาครัฐ, ช่องทางจัดจำหน่ายหน้าร้าน งานจัดแสดงสินค้า และออนไลน์, มีการจัดเป็นชุดของผลิตภัณฑ์ แต่ผลิตภัณฑ์ยังไม่ทันสมัย, การใช้เทคโนโลยีของสมาชิกใช้เวลานาน, คู่แข่งมีมาก, เลียนแบบได้ง่าย, และวัตถุดิบขาดแคลนบางช่วง

¹ อาจารย์สาขาการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Logistics Management, Collage of Logistics and Supply Chain, Suansunadha Rajabhat University. Email : phirayu.sa@ssru.ac.th

² อาจารย์สาขาการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Logistics Management, Collage of Logistics and Supply Chain, Suansunadha Rajabhat University. E-mail : Amonrat.mu@ssru.ac.th

³ อาจารย์สาขาการจัดการโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Department of Logistics Management, Collage of Logistics and Supply Chain, Suansunadha Rajabhat University E-mail : Srayut.kw@ssru.ac.th

วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น มีผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย, ราคาไม่แพง, มีการจัดโปรโมชั่น, ได้มาตรฐาน, ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ, สถานที่จัดจำหน่ายในสถานที่ผลิต งานแสดงสินค้า โทรศัพท์ และช่องทางออนไลน์ แต่ทำเลเข้าถึงยาก สถานที่ใน Google Maps ไม่ถูกต้อง, การตลาดออนไลน์ขาดการดูแล, COVID-19 ทำให้ยอดขายลดลงและการตั้งราคาที่ไม่คงที่

คำสำคัญ: การตลาด; วิสาหกิจชุมชน; อุดรธานี

Abstract

The spread of the Covid-19 virus has affected operations of community enterprises group, especially in terms of sales and distribution channels, adding value of products and online marketing are important to concern.

A study of Product marketing development Community Enterprise Group in of Udon Thani province. The objective of this study was to collect information on marketing, analysis, and assessment of the business environment. Assess marketing problems, find online marketing channels, and provide guidelines for increasing online marketing channels

There are 2 groups of community enterprises in Udon Thani province ; Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise and Bai Fern Watermelon juice Community Enterprise. Analyzing community enterprise groups in marketing assess the general condition and problems.

Ban Tha Tum Community Enterprise The results showed that. The chairman of the group has expertise. The products are certified by FDA and OTOP, The production and distribution sites are clearly divided, have low production cost, the popularity of consumption from people all over the country and abroad has increased, have a government policy to promote community enterprises. There are distribution channels throughout the storefront, Exhibitions and online. The products were organized into a series of products such as 5 pieces per package. But the products are not up to date. Learning to use the technology of members takes a long time. There are many competitors in the market. easy imitation and raw materials may be in short supply at some point.

Bai Fern Watermelon juice Community Enterprise There are a variety of products and packaging at affordable prices. There are promotions, if purchased in large quantities, meet OTOP standards, can receive support from the government. Distribution by selling both at the production site, trade shows, telephone and online channels But the location is still difficult to reach. The location in Google Maps doesn't match the actual location. Online marketing channels have not been taken care. Due to the COVID-19 situation, sales have declined. Prices that are vary in some periods.

Keywords: Marketing; Attitude; Community Enterprise; Udon thani

ความเป็นมาและความสำคัญ/บทนำ

เมื่อวิกฤต COVID-19 เกิดขึ้น กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอันดับแรกและหนักที่สุดก็คือ ธุรกิจการท่องเที่ยวเพราะที่ผ่านมาเราทำทุกอย่างเพื่อสนับสนุนนักท่องเที่ยวเข้ามาโดยตลอดเมื่อนักท่องเที่ยวหายไปแล้วเราก็ได้รับผลกระทบกันค่อนข้างหนักและมันก็จะลามไปในภาคส่วนอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ยิ่งประเทศเราประกาศหยุดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเองด้วยส่งผลกระทบให้ทุกกลุ่มธุรกิจก็ได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า นอกจากนี้การบริโภคภายในประเทศถ้าพูดถึงในแง่เศรษฐกิจตัวเลข GDP ของกรุงเทพปริมณฑลอยู่ที่ประมาณ 40% ของประเทศ ซึ่งก็แปลว่าการสังหารกิจกรรมแค่ภายในกรุงเทพฯ ทั้งงานทั้งคนก็หายไปแล้วเกือบครึ่งหนึ่ง ตัวเลขคนทำงานในระบบมีตัวเลขอยู่ที่ 10 กว่าล้านคน และแน่นอนว่าคนทำงานที่อยู่นอกระบบมีจำนวนที่มากกว่านั้น ถ้าเราปิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจคนก็ตกงานไม่มีกำลังซื้อ แน่แน่นอนว่าการบริโภคมันก็จะหายไปมาวิเคราะห์ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อเศรษฐกิจและ SME ไทยมีอะไรต้องปรับตัวบ้าง จากรายการ “Mission Tonight” Mission to The Moon สัมภาษณ์ ดร.สมประวิณ มันประเสริฐ ผู้บริหารสายงานวิจัยและหัวหน้าทีมเศรษฐกิจ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน)

สำหรับจังหวัดอุดรธานีเป็นเมืองเกษตรสินค้าหลักคือ ข้าว ยาง มันสำปะหลัง อ้อย-น้ำตาล กัญชง อินทผาลัม เป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ. หรือแม้กระทั่งผลิตภัณฑ์จากชุมชน มีการต่อยอดวัตถุดิบสร้างมูลค่าเพิ่มโดยใช้นวัตกรรมมาพัฒนาเติม เรื่องของการทำบรรจุภัณฑ์ให้สวยงาม สะดุดตา ส่วนความสำเร็จก้าวสู่การค้าอีคอมเมิร์ซ นั้น ผู้ประกอบการต้องใส่ใจให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์แก่ผู้ซื้อเพราะคอนเทนต์จะเป็นตัวสร้างความรับรู้ ช่วยจูงใจให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อและต้องใส่ใจกับการสร้างแบรนด์จะเข้าสู่การค้าอีคอมเมิร์ซผู้ประกอบการต้องพร้อมในเรื่องระบบมาตรฐานต่างๆ เช่น มาตรฐานอย. การจดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เพราะเมื่อขายทางออนไลน์สู่ตลาดไร้พรมแดนต้องคิดถึงเรื่องการคุ้มครอง

ทรัพยากรทางปัญญาด้วย โดยขอให้บุคคลดังกล่าวนั้นไปช่วยทำแผนการช่วยเหลือพี่น้องประชาชนว่าสามารถช่วยเหลือฝ่ายไหนอย่างไรเพื่อให้การช่วยเหลือดังกล่าวเกิดความยั่งยืน

ดังนั้นในการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ และการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะการตลาดในรูปแบบออนไลน์จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงเป็นอันดับต้นๆ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการตลาดการวิเคราะห์ประเมินปัญหาทางด้านการตลาดและค้นหาช่องทางด้านการตลาดออนไลน์และเป็นแนวทางในการเพิ่มช่องทางด้านการตลาดออนไลน์โดยการจัดทำสื่อทางการตลาดออนไลน์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการตลาดการวิเคราะห์ประเมินสภาพของสถานประกอบการ
2. เพื่อประเมินปัญหาทางด้านการตลาดและค้นหาช่องทางด้านการตลาดออนไลน์
3. เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มช่องทางด้านการตลาดออนไลน์โดยการจัดทำสื่อทางการตลาดออนไลน์

ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการสังเกต

การสังเกต (Observation) หมายถึง การเฝ้าดูพฤติกรรมในสถานการณ์ที่เป็นจริง อย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว การสังเกตแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

การสังเกตอย่างมีแบบแผน (Formal Observation) หมายถึง การสังเกตที่มีการเตรียมการล่วงหน้า มีการวางแผน มีการกำหนดเวลา สถานการณ์ สถานที่ พฤติกรรมและบุคคลที่จะสังเกต ไว้เรียบร้อยแล้วเมื่อถึงเวลาที่นักจิตวิทยาวางแผนก็จะเริ่มทำการสังเกตพฤติกรรมตามที่กำหนดและผู้สังเกตพฤติกรรมจะจดพฤติกรรมทุกอย่างในช่วงเวลานั้นอย่างตรงไปตรงมา

การสังเกตอย่างไม่มีแบบแผน (Informal Observation) หมายถึง การสังเกตโดยไม่ต้องมีการเตรียมการล่วงหน้าหรือวางแผนล่วงหน้า แต่สังเกตตามความสะดวกของผู้สังเกตคือสังเกตช่วงเวลาใดก็ได้แล้วทำการจดบันทึกพฤติกรรมที่ตนเห็นอย่างตรงไปตรงมา

การสังเกตช่วยให้ได้ข้อมูลละเอียดชัดเจนตรงไปตรงมา เช่น การสังเกต อารมณ์ ความรู้สึกของบุคคลต่อสถานการณ์ต่างๆ จะทำให้เห็นพฤติกรรมได้ชัดเจนกว่าการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการอื่นๆ แต่การสังเกตที่ดีมีคุณภาพ มีส่วนประกอบหลายอย่าง เช่น ผู้สังเกตจะต้องมีใจเป็นกลางไม่อคติหรือลำเอียงอย่างหนึ่งอย่างใด และสังเกตได้ทั่วถึงครอบคลุมสังเกตหลายๆ สถานการณ์ หรือหลายๆ พฤติกรรมและเวลาในการสังเกต ตลอดจนการจดบันทึกการสังเกตอย่างตรงไปตรงมาและแยกการ

บันทึกพฤติกรรมจากการตีความไม่ปะปนกันจะทำให้การสังเกตได้ข้อมูลตรงไปตามความจริงและนำมาใช้ประโยชน์ตามจุดมุ่งหมาย

ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps)

กลยุทธ์การตลาดสำหรับธุรกิจบริการ ที่ต่อยอดมาจากหลัก Marketing Mix 4Ps ด้วยการเพิ่ม P เข้ามาอีก 3 ตัวจนกลายเป็น 7Ps คือ People Process และ Physical Evidence ซึ่งประกอบด้วย

Product คือ กลยุทธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ สิ่งที่ใช้บริการหรือบริการที่ธุรกิจเสนอให้กับลูกค้า โดยเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของผลิตภัณฑ์หรือบริการ คือ จะต้องตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงคุณภาพของสินค้า (Quality) บรรจุภัณฑ์ (Packaging) ฉลาก (Label) ของสินค้าและขนาดของบรรจุภัณฑ์

Price คือ การตั้งราคาของสินค้า ซึ่งกลยุทธ์ในการตั้งราคาจะมีอยู่หลายแบบ ความสำคัญของ 4P ในส่วนของการตั้งราคา คือ ลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่าง “คุณค่าที่ได้รับจากสินค้ากับราคา” ในการตัดสินใจซื้อ การตั้งราคา คือ การตั้งให้เหมาะสมกับระดับของผลิตภัณฑ์ที่วางไว้เอาไว้วางตำแหน่งเป็นของหรูควรตั้งให้แพง ในขณะที่สินค้าสำหรับผู้มีรายได้น้อยควรที่จะมีราคาต่ำ

Promotion คือ วิธีการส่งเสริมการขายหรือการส่งเสริมการตลาด ในส่วนของ Promotion คือ ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาด เพื่อกระตุ้นให้ลูกค้าต้องการซื้อสินค้า ได้แก่

1. การโฆษณา (Advertising) คือ นำเสนอสินค้าให้ลูกค้าเห็นผ่านทางช่องทางที่ต้องจ่ายเงิน เช่น บนเว็บไซต์ โทรทัศน์ วิทยุ และบนป้าย บิลบอร์ด (Billboard) เป็นต้น
2. การส่งเสริมการขาย (Sale Promotion) หรือที่ทุกคนรู้จักกันดีในชื่อของการ ลด แลก แจก แถม
3. การใช้พนักงานขาย (Sale Personal) คือ การขายสินค้าโดยใช้พนักงานขาย ขายสินค้าให้กับลูกค้าแบบตัวต่อตัว
4. การประชาสัมพันธ์ (Public Relationship) คือ การประชาสัมพันธ์กับลูกค้าและคนทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับแบรนด์ เพื่อให้ข้อมูลและสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์

Place คือ ช่องทางในการจัดหน่ายหรือช่องทางการให้บริการ และการเข้าถึงลูกค้า รวมถึงการกระจายสินค้าเพื่อให้สินค้าถึงมือผู้บริโภค เช่น ความถูกต้องของสินค้าและบริการ ความสะดวกผู้ซื้อ และการมีสินค้าวางพร้อมให้ลูกค้าซื้อ การทำให้สินค้ากระจายไปถึงกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้อง เลือกว่าจะขายสินค้าเราที่ไหน จึงจะเหมาะกับกลุ่มลูกค้า

People คือ การจัดการเกี่ยวกับคนหรือพนักงานของธุรกิจ เช่น การคัดเลือกพนักงาน การแต่งกายของพนักงาน การฝึกอบรมพนักงาน การกำหนดขั้นตอนในการทำงานที่สัมพันธ์กับลูกค้า การจัดการข้อร้องเรียนของลูกค้า การรับมือกับจำนวนลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ

Process คือ กระบวนการในการให้บริการของธุรกิจ โดย 7P ในส่วนของ **Process** จะเกี่ยวกับทุกเรื่องของ กลยุทธ์เกี่ยวกับขั้นตอนการทำงาน อย่างเช่น ขั้นตอนการผลิต/บริการ และมาตรฐานของการให้ผลิต/บริการ การวัดผลงาน และการเป็นค่า **key performance indicators (KPIs)** การทำคู่มือการดำเนินงาน **Physical Evidence** คือ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ลูกค้าต้องพบเจอ สำหรับ 7P ในส่วนของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือการปรับปรุงสิ่งที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของลูกค้า ได้แก่ การมองเห็น การได้กลิ่น การได้ยิน การรับรู้รส และความรู้สึกทางร่างกาย

การวิเคราะห์ SWOT

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต **SWOT** เป็นตัวย่อของข้อความที่มีความหมายดังนี้

S มาจาก **Strengths** หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในความสามารถและสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นบวก องค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ดี

W มาจาก **Weaknesses** หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายในสถานการณ์ภายในองค์กรที่เป็นลบและด้อยความสามารถ ซึ่งองค์กรไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง การดำเนินงานภายในที่องค์กรทำได้ไม่ดีเป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหา

O มาจาก **Opportunities** หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการขององค์กร เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร

T มาจาก **Threats** หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงานขององค์กรไม่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือหมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นปัญหาต่อองค์กร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 กลุ่มวิสาหกิจ คือ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโม่ไบเฟิร์น โดยการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด ประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตด้านระยะเวลา มีระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เดือน มกราคม 2564 - กรกฎาคม 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2 กลุ่มวิสาหกิจ คือ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น

เครื่องมือเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยใช้ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยมีการกำหนดประเด็นข้อคำถามอย่างคร่าวๆ ในเรื่องหัวข้อสภาพทั่วไปของธุรกิจ ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค หัวข้อการตลาดของธุรกิจ ได้แก่ สินค้า ราคา สถานที่ โปรโมชัน บุคลากร กระบวนการ องค์กรประกอบทางกายภาพ

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 6 คน แบ่งเป็น วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูมจำนวน 3 คน และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น จำนวน 3 คน โดยคนที่ถูกเลือกเข้ามาด้วยกระบวนการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากตำแหน่งหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแต่ละคน

การวิเคราะห์ข้อมูล

มีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ การสังเกต กระบวนการผลิต การขาย และการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และข้อมูลทุติยภูมิจากข้อมูลการขายและการตลาดของกลุ่ม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ประเมินสถานภาพของสถานประกอบการโดยใช้ การวิเคราะห์ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ประเมินปัญหาทางการตลาดโดยใช้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix 7Ps) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์มาค้นหาช่องทางการตลาดที่เป็นไปได้ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

1. วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูม

วิเคราะห์ SWOT

Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง : 1) ประธานของกลุ่มมีความรู้ และความเชี่ยวชาญ ในการผลิตน้ำพริกปลาร้าบองเป็นอย่างดี ผลิตและจัดจำหน่ายมาเป็นเวลายาวนาน 2) เป็นผลิตภัณฑ์OTOP ระดับ 5 ดาว ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้รับเครื่องหมายรับรองคุณภาพ ผลิตภัณฑ์จากองค์กรอาหารและยา (อย.) 3) มีต้นทุนการผลิตต่ำ สามารถตั้งราคาขายได้สูงกว่าคู่แข่ง

4) มีแหล่งวัตถุดิบที่จำเป็นในการผลิตน้ำพริกปลาร้าบองที่อยู่ในหมู่บ้าน ทำให้มีต้นทุนในการขนส่งด้านวัตถุดิบที่ต่ำและไม่ต้องสำรองวัตถุดิบไว้มาก

5) ผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาร้าบองเป็นการต่อยอดมาจากปลาร้าที่ทางกลุ่มทำการหมักไว้เพื่อเป็นการถนอมอาหาร และวัตถุดิบอื่น ๆ หาได้จากสวนสมุนไพรมหาบ้าน

Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน : 1) ตราผลิตภัณฑ์ไม่โดดเด่นและทันสมัย 2) สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน ทำให้การพัฒนาในด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ต้องใช้เวลามากในการเรียนรู้ 3) สถานที่ผลิตนเขตที่พักอาศัยของชุมชน ทำให้เกิดข้อจำกัดในด้านการขยายกำลังการผลิตเนื่องจากมีพื้นที่จำกัด

Opportunities หมายถึง โอกาส : 1) ผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาร้าบองเป็นอาหารที่อยู่คู่กับคนไทยมานาน และเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมาโดยตลอด ซึ่งเดิมทีมีความนิยมเฉพาะในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ในปัจจุบันนี้ น้ำพริกปลาร้าบองได้รับความนิยมจากผู้บริโภคเกือบทั่วทั้งประเทศ และยังได้รับความนิยมในตลาดต่างประเทศอีกด้วย ดังนั้นจึงส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์น้ำพริกปลาร้าบองสามารถขายได้อย่างสม่ำเสมอ 2) ทางภาครัฐมีนโยบายในการที่จะส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์ OTOP , ธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็้อย่างจริงจัง ส่งผลทำให้ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูมมีโอกาสในการขยายการผลิตและได้รับการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ

Threats หมายถึง อุปสรรค : 1) น้ำพริกปลาร้าบองเป็นผลิตภัณฑ์ที่ลงทุนไม่มากในการผลิตไม่มากและวัตถุดิบยังสามารถหาได้ตามท้องตลาดทั่วไปอีกด้วย ทำให้มีคู่แข่งในตลาดเพิ่มขึ้นจำนวนมากในปัจจุบัน 2) ผลิตภัณฑ์สามารถเลียนแบบได้ง่าย ต้องสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย รวมทั้งต้องสร้างการรับรู้ในตราของผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้าหรือผู้บริโภคได้จดจำและให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำได้ 3) สูตรในการทำน้ำพริกปลาร้าบองและความเชี่ยวชาญหรือฝีมือการทำน้ำพริกปลาร้าบองของผู้ผลิตแต่ละรายไม่แตกต่างกันมากในท้องตลาดของน้ำพริกปลาร้าบอง ทำให้ผู้บริโภคแยกความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ได้ยากเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งน้ำพริกปลาร้าบองด้วยกัน 4) น้ำพริกปลาร้าบองเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องพึ่งพาวัตถุดิบตามธรรมชาติเป็นหลัก ดังนั้นทำให้มีความเสี่ยงในเรื่องของผลผลิตขาดตลาดในช่วงที่วัตถุดิบขาดแคลนหรือหายาก และอาจจะเกิดความผันผวนของราคาวัตถุดิบได้ในอนาคต

วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product): พบว่ามีอาหารแปรรูปจากปลาร้า โดยแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นสินค้ามีความหลากหลาย คือ น้ำพริกปลาร้าบองแม่ต๋อย หลากหลายสูตร ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และมาตรฐาน ออย. ซึ่งมีวัตถุดิบ คือ ปลาร้าที่หมักไว้ ชিং ข่า ตะไคร้ เทคนิคในการหมักปลาร้าข้ามปี ที่ไม่เหมือนใคร ใช้วัตถุดิบที่สะอาด และปลอดสารเคมี ไม่ใช้

วัตถุดิบเสีย ทำให้รสชาติปลาร้าบอง มีความอร่อย สามารถผลิตเป็นปลาร้าผง และปลาร้าก้อน รูปแบบต่าง ๆ ส่งออกต่างประเทศ ส่วนด้านรูปลักษณ์อาหารให้ความสำคัญที่แตกต่างกันโดยแบ่งตามความสะดวกในการรับประทานของลูกค้า เช่น ปลาร้าผง และ ปลาร้าก้อน แต่วัตถุดิบที่ใช้ในกระบวนการผลิตมีคุณภาพเหมือนกันกับผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่น

ด้านราคา (Price): พบว่า มีผลิตภัณฑ์เป็นอาหารแปรรูปจากปลาร้า คือ น้ำพริกปลาร้าบองแม่ตุ้ย ซึ่งสร้างจากวัตถุดิบของกลุ่มให้สามารถผลิตได้ตลอดปี และทางสมาชิกของกลุ่มได้มีการจัดประชุมสมาชิกเพื่อกำหนดราคาขายให้ชัดเจน และมีมาตรฐานราคาไม่ขึ้น ๆ ลง ๆ โดยทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูมได้ทำการจำหน่ายสินค้าด้วยตนเอง ทางกลุ่มได้คิดราคาผลิตภัณฑ์แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบขายปลีก 1 กระปุก และ แบบเป็นเซต 5 กระปุก รายละเอียดราคาของผลิตภัณฑ์มีดังนี้ แบบขายปลีก 1 กระปุก โดยมีราคาดังนี้ ปลาร้าบองสมุนไพร 60 บาท , ปลาร้าบอง แมงดา 60 บาท , น้ำพริกปลาย่าง 60 บาท และแบบเป็นเซต 5 กระปุกเล็ก โดยมีราคาดังนี้ น้ำพริกปลาร้าบอง 100 บาท , ปลาร้าบองแมงดา 120 บาท , น้ำพริกปลาย่าง 140 บาท การตั้งราคาของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูม (น้ำพริกปลาร้าบองแม่ตุ้ย) นั้น กำหนดจากต้นทุนเป็นหลัก ซึ่งราคาอาจสูงกว่าท้องตลาด เนื่องจากใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ จึงทำให้ต้นทุนสูง ราคาขายของผลิตภัณฑ์จะสูงตามไปด้วย โดยไม่ได้มีการเปรียบเทียบหรือคำนึงถึงราคาของคู่แข่งในท้องตลาด

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place): จำหน่ายอาหารแปรรูปจากปลาร้า คือ น้ำพริกปลาร้าบองแม่ตุ้ย ซึ่งสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอยู่ที่ห้องจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และจัดจำหน่ายผ่านสื่อ Social Media โดยทางวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูม (น้ำพริกปลาร้าบองแม่ตุ้ย) มี facebook และ Line เป็นของตัวเอง

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion): จัดทำยี่ห้อสินค้า (Brand) เป็นของกลุ่ม และจัดทำตราสินค้า (Logo) เฉพาะของกลุ่ม เพื่อให้เกิดความโดดเด่นผลิตภัณฑ์ และใช้การส่งเสริมทางการตลาดโดยการใช้โปรโมชั่นการขายเป็นผลิตภัณฑ์เป็นเซตแบบ 5 กระปุก และมีการขายผ่านสื่อ Social Media โดยทางวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูม (น้ำพริกปลาร้าบองแม่ตุ้ย) มี facebook และ Line เป็นของตัวเอง และทำการโพสต์สินค้าผ่านทางสื่อเหล่านี้ และมีการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับอาหารในหน้า facebook อีกด้วย และที่บรรจุภัณฑ์ของอาหารจะมีการติดสติ๊กเกอร์ชื่อร้านและช่องทางการติดต่อต่าง ๆ

ด้านบุคลากร (People) : มีสมาชิกในกลุ่ม 20 คน มีการจัดตั้งชื่อกลุ่มและการขึ้นทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยมีชื่อกลุ่มว่า วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูม ซึ่งสมาชิกในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานของกลุ่มในทุกกระบวนการตั้งแต่การผลิตจนกระทั่งกระบวนการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้า และทางกลุ่มมีการจัดระบบการทำงานแบ่งเป็นส่วนๆ เพื่อความถูกต้องใน

การทำงานและทำให้สามารถตรวจสอบในแต่ละส่วนงานได้ง่าย สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับการทำน้ำพริกปลาร้าบอง และทางกลุ่มมีการประชุมสมาชิกทุกๆ สัปดาห์ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่ม หรือเพื่อพัฒนาปรับปรุงในส่วนของการดำเนินงานของกลุ่ม การคิดหรือนำเสนอสูตรน้ำพริกใหม่ ๆ ตามความต้องการของลูกค้าในปัจจุบัน และสมาชิกทุกคนในกลุ่มปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และสมาชิกมีความสนิทสนมกันทำให้สมาชิกมีการประสานงานกันดีในการปฏิบัติงาน

ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence): พบว่าสถานที่ผลิตของกลุ่มมีการจัดเป็นสถานที่จัดจำหน่ายและ สถานที่ผลิตด้วย แต่มีการแบ่งโซนกันอย่างชัดเจน ซึ่งในสถานที่ผลิตแบ่งเป็นสัดส่วนตามกระบวนการผลิต ในส่วนของสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์มีการจัดวางเรียงสินค้าอย่างเป็นระเบียบและเป็นหมวดหมู่ของผลิตภัณฑ์ มีความสะอาดและดูเรียบร้อย และได้มีการจัดสถานที่ผลิตให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้กระบวนการทำปลาร้าบองสมุนไพรอีกด้วย

ด้านกระบวนการ (Process): พบว่ามีกระบวนการให้บริการเป็นแบบผลิตไว้เพื่อรอการจำหน่ายเป็นหลัก และมีการผลิตตามคำสั่งซื้อให้กับลูกค้าด้วย โดยการรับออเดอร์จากลูกค้าผ่านทางหน้าร้าน , Line , Facebook และโทรศัพท์ ซึ่งจะต้องทำการส่งก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน และมีบริการจัดส่งถึงที่ให้กับลูกค้า และมีการวางขายหน้าร้านด้วย ซึ่งลูกค้าสามารถเข้ามาซื้อได้เลย ส่วนด้านความรวดเร็วและความครบถ้วนถูกต้องของสินค้านั้น ทางสถานประกอบการจะทำการตรวจสอบความถูกต้องของสินค้าก่อนส่งให้กับลูกค้าในทุกครั้ง ความผิดพลาดในการจัดส่งค่อนข้างมีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย โดยทางสถานประกอบการจะทำการเช็ครายชื่อลูกค้าในแต่ละวันทำให้เกิดความผิดพลาดน้อย

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโม ไบเฟิร์น

วิเคราะห์ SWOT

Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง : ข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย เช่น รสดั้งเดิม หน้าด้วยธัญพืช หน้าด้วยหน้างา หน้าพริกเผาหมูหยอง มีบรรจุภัณฑ์ หลากหลายรูปแบบ เช่น ขงขนาดใหญ่ ขงขนาดเล็ก ขงเดียวสำหรับใส่ข้าวแต่น้ำแดงขึ้นเดียว ได้รับการรับรองมาตรฐาน OTOP มีสถานที่ผลิตที่สะอาด มีรูปแบบการขายทั้งแบบขายปลีกและขายส่ง

Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน : ข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีทำเลที่ตั้งที่ไม่สะดวกในการเข้าถึง และสถานที่ใน Google Maps มีการปักหมุดที่ไม่ตรงกับตำแหน่งที่ตั้งจริง ช่องทางการตลาดออนไลน์ เช่น Facebook Page ไม่มีการอัปเดต ชื่อ Facebook Page ไม่ตรงกับชื่อกลุ่มวิสาหกิจ ทำให้ยากต่อการค้นหา จากบุคคลภายนอก และประธานกลุ่มไม่ได้ดูแลการตลาดออนไลน์ด้วยตนเอง แต่มีญาติเป็นผู้ดูแลให้

Opportunities หมายถึง โอกาส : ข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน, OTOP, กระทรวงพลังงาน เป็นต้น มีโอกาสในการนำเทคโนโลยีในการผลิต การอบแห้งที่สามารถทำให้ข้าวแห้งได้แม้ในวันที่ไม่มีแดด การขอมาตรฐานต่างๆ เช่น ออ., GMP

Threats หมายถึง อุปสรรค : การมีกฎหมายใหม่ อาจเข้ามาทำให้กระบวนการผลิตมีต้นทุนเพิ่มขึ้น สถานการณ์ COVID - 19 กระทบกับยอดขายของกลุ่ม การเมืองท้องถิ่น การมีการเปลี่ยนนโยบายในการส่งเสริมธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น และแนวโน้มการบริโภคน้ำตาลที่ลดลงซึ่งมาจากเทรนด์การดูแลสุขภาพของคนในปัจจุบัน

วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

ด้านผลิตภัณฑ์ (Product): ผลิตภัณฑ์มีหลากหลายทั้ง ข้าวแต่น้ำแดงที่ทอดแล้วพร้อมรับประทาน และแบบที่ตากแห้งเรียบร้อยแล้วไม่ทอด เพื่อให้ลูกค้าสามารถนำไปทอดในภายหลัง เพื่อความสะดวกรอบ ใหม่ และเก็บได้นานยิ่งขึ้น ข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีหน้าที่หลากหลาย เช่น น้ำตาลดั้งเดิม หน้าธัญพืช หน้างา ข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นหลายสีโดยใช้สีจากธรรมชาติ ได้แก่ สีขาวดั้งเดิม สีเขียวจากใบเตย สีม่วงจากดอกอัญชัญ ด้านบรรจุภัณฑ์ของข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นชนิดซองพร้อมรับประทาน 8 ชิ้น ซองกระดามีซิปล็อค กระป๋อง ซองซิปล็อคแบบพอยล์ ถุงซองเดี่ยว และถุงกระดามีซิปล็อคสำหรับเป็นของฝาก

ด้านราคา (Price): ผลิตภัณฑ์มีการตั้งราคาที่สามารถซื้อหาได้ง่าย เช่น แบบน้ำตาลดั้งเดิม ราคา ถุงละ 20 บาท แบบทอดที่โรยหน้าเพิ่มเติม เช่น ธัญพืช งา มีราคาขาย คือ ถุงละ 35 บาท 3 ถุง 100 บาท ส่วนแผ่นดิบ จะเป็นชนิดที่ตากแห้งแล้วแต่ยังไม่ทอด มี 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดจัมโบ้ ราคาแผ่นละ 3 บาท ขนาดกลาง ราคา กิโลกรัมละ 70 บาท และขนาดพอดีคำราคา กิโลกรัมละ 110 บาท แต่ในบางช่วงที่ราคาจะเป็นอาจปรับเปลี่ยนไป เช่น ขนาดพอดีคำ อาจมีราคา กิโลกรัมละ 230 บาท หรือบางช่วงราคา กิโลกรัมละ 200 บาท ซึ่งการเปลี่ยนแปลงราคาดังกล่าวอาจทำให้ลูกค้าสับสนและกระทบในการคิดต้นทุนและการตั้งราคาหากนำไปขายต่อ

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place): ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น มีสถานที่จำหน่าย และฝากขายตามร้านต่างๆ ตามห้างสรรพสินค้า และงานจัดแสดงสินค้าในประเทศ และทั้งการขายแบบออนไลน์โดยใช้ facebook page สถานที่ผลิตใช้หลังบ้านเป็นสถานที่ผลิต มีอาคารผลิตและในส่วนของการตากแห้งมีโรงเรือนที่มาตรฐาน

ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion): โปรโมชั่นของผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เช่น หากซื้อในปริมาณมาก จะมีส่วนลด เช่น แผ่นดิบ คำเดียว ราคา กิโลกรัม

ละ 230 บาท หากซื้อ 3 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 220 บาท หากซื้อ 5 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 210 บาท หากซื้อ 10 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 200 บาท

ด้านบุคคล (People): กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีการคัดเลือกพนักงาน อบรมพนักงาน โดยส่วนมากจะเป็นที่เป็นสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีการจัดการสื่อสารกับลูกค้าในกรณีลูกค้ามีข้อเสนอแนะหรือการซื้อไปจำหน่ายต่อทั้งในสถานที่ผลิต ทางโทรศัพท์ และทางออนไลน์ ในกรณีที่สินค้าสั่งซื้อจากลูกค้าเข้ามาเป็นจำนวนมากทางกลุ่มมีการเพิ่มจำนวนการผลิตเพื่อรับมือกรณีดังกล่าว โดยการเพิ่มแรงงานจากในชุมชน โดยอาจเป็นลูกหลาน ญาติพี่น้อง คนรู้จักของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้มีงานที่สะดวกมากขึ้นเนื่องจากเป็นคนคุ้นเคยและมีประสบการณ์อยู่แล้ว

ด้านกระบวนการ (Process) : กระบวนการผลิตเพื่อรอการจำหน่ายปลีกและส่ง และมีการผลิตตามคำสั่งซื้อให้กับลูกค้า โดยรับคำสั่งซื้อผ่านทางหน้าร้าน โทรศัพท์ และ Facebook Page ในการสั่งซื้อแบบขายส่งจำนวนมากจะต้องทำการส่งก่อนล่วงหน้า มีบริการจัดส่งถึงที่ให้กับลูกค้า และมีการขาย ณ สถานที่ผลิต แต่จะไม่มีหน้าร้านที่สะดวกในการซื้อ ส่วนด้านความรวดเร็วและความครบถ้วนถูกต้องของสินค้า นั้น ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ จะทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของสินค้าก่อนส่งให้กับลูกค้า มีการแพ็คสินค้าใส่ลังเพื่อป้องกันการแตกหักเสียหายของสินค้าเนื่องจากสินค้าเป็นสินค้าที่เปราะบางแตกหักง่าย จากนั้นจึงจัดส่ง ความผิดพลาดในการจัดส่งค่อนข้างน้อย

ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence) : สถานที่ผลิตและจัดจำหน่ายสินค้า เป็นที่เดียวกัน แต่มีการแบ่งพื้นที่ในการผลิตอยู่ด้านหลังบ้าน มีโรงเรือนพลังงานแสงอาทิตย์สำหรับตากแห้ง ซึ่งในสถานที่ผลิตแบ่งเป็นสัดส่วนตามกระบวนการผลิต ส่วนสถานที่ตั้งของกลุ่มนั้นยังยากต่อการเดินทาง เนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน ตำแหน่งที่อยู่ใน Google Maps ไม่ถูกต้อง บ้างกลุ่มไม่โดดเด่น เนื่องจากอยู่ในส่วนหลังบ้าน สถานที่จอดรถยังไม่เพียงพอเนื่องจากเป็นถนนในหมู่บ้านต้องจอดริมทาง และในส่วนของโลโก้ผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์นมีโลโก้ของกลุ่มเป็นตัวอักษรภาษาอังกฤษ “BF”

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านท่าตูม เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการตลาด สรุปได้ดังนี้

1) จัดกิจกรรมส่งเสริมการขายให้กับผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของกลุ่มผลิตภัณฑ์ที่ขายดีของกลุ่ม และควรมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามทันสมัย และเน้นข้อมูลบนฉลากของผลิตภัณฑ์ควรแสดง เครื่องหมาย อย. ระบุวันที่ผลิตและวันหมดอายุ เพื่อให้ลูกค้ารับรู้ถึงความสดใหม่ของผลิตภัณฑ์ ออกแบบสัญลักษณ์ของกลุ่มให้โดดเด่น สวยงาม และทันสมัย สอดคล้องกับสัจฉินเพชรรัตน์ และคณะ (2563) พบว่าผู้บริโภคที่ตัดสินใจซื้อเครื่องแกงจะให้ความสำคัญกับส่วนประสม

ทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา และด้านการส่งเสริม การตลาด ตามลำดับซึ่งทุกด้านมีความสำคัญในระดับมากเหมือนกัน แต่ด้านผลิตภัณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเนื่องจาก ส่วนผสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์เครื่องแกง มีรสชาติดี ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานของสินค้า ซึ่งเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงรวมทั้ง ลักษณะของบรรจุภัณฑ์ และยี่ห้อของสินค้าเป็นที่รู้จัก

2) ปรับปรุง Facebook Page ให้เป็นปัจจุบัน วางแผนการส่งเสริมการตลาด เช่น จัดทำสื่อให้น่าสนใจการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดทำสื่อการตลาดทางออนไลน์เพื่อให้สามารถดึงดูดใจลูกค้า การติดป้ายบอกทางหรือป้ายโฆษณาเพื่อเชิญชวนให้คนเข้ามาชมในสถานที่ผลิตและได้ซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มกลับไปบริโภค โดย วีระนันท์ คำนิงวุฒิ และ อัญญา กลิ่นเทียน (2562) ศึกษาการพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์ สำหรับสินค้า OTOP ในประเทศไทย กรณีศึกษาสินค้า OTOP จังหวัดนครนายก แนะนำว่า ผู้ประกอบการควรมีความรู้เกี่ยวกับการ ประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์และควรนำเสนอถึง คุณภาพของสินค้าและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ด้วยมาตรฐานการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) เพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้าในแอปพลิเคชันอื่นๆ เช่น การเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์โดยใช้ Line official Account Lazada หรือ shopee และการสร้างระบบสมาชิกของร้านค้า สอดคล้องกับ วราพร โภชนเกาะ (2558) พบว่า กลุ่มชุมชนบ้านโพนมีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการตลาดประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ กลุ่มชุมชนควรมีการสร้างตราสินค้าเพื่อให้เป็นที่รู้จักด้านราคา พบว่าราคาของผลิตภัณฑ์ไม่แตกต่างจากราคาตลาดทั่วไปควรเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ด้านช่องทางการจำหน่ายควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลทางการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโม ไบเฟิร์น เพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมการตลาด สรุปได้ดังนี้

1) คัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นของกลุ่มผลิตภัณฑ์และเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ กำหนดราคาขายให้คงที่ และมีการรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐานเท่ากันในทุกๆชิ้น สอดคล้องกับ รัชฎาพร (2560) ที่ว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์คือการคิดออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆที่มีความแตกต่างไปจากเดิมโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์และกลุ่มอาชีพมีความต้องการผลิตผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมไทยให้มากขึ้น

2) วางแผนการส่งเสริมการตลาด เช่น จัดทำสื่อให้น่าสนใจการจัดทำแผนปฏิบัติการจัดทำสื่อการตลาดทางออนไลน์เพื่อให้สามารถดึงดูดใจลูกค้า การติดป้ายบอกทางหรือป้ายโฆษณาเพื่อเชิญชวนให้คนเข้ามาชมในสถานที่ผลิตและได้ซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มกลับไปบริโภค โดย วีระนันท์ คำนิงวุฒิ และ อัญญา กลิ่นเทียน (2562) ศึกษาการพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์ สำหรับสินค้า OTOP ในประเทศไทย กรณีศึกษาสินค้า OTOP จังหวัดนครนายก แนะนำว่า

ผู้ประกอบการควรมีความรู้เกี่ยวกับการ ประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์และควรนำเสนอถึงคุณภาพของสินค้าและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ด้วยมาตรฐานการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) กำหนดการจัดทำระบบส่งเสริมการขาย มีระบบสมาชิกรวมไปถึงการส่งเสริมการขายแบบออนไลน์ เช่น การใช้ Facebook Page ที่ให้ตรงกับชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การกำหนดสถานที่ใน Google map ให้ตรงกับสถานที่ผลิตจริง การเพิ่มช่องทางการขายทางออนไลน์โดยใช้ Line official Account, Lazada, shopee รวมถึงการถ่ายภาพสินค้าให้สวยงามเพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายและสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า สอดคล้องกับ กุลชลี พวงเพชร (2561) ศึกษาสภาพและปัญหาของการส่งเสริมการตลาดของวิสาหกิจชุมชนไร่นาฝัน ตำบลนิคม สร้างตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี พบว่า การส่งเสริมการตลาดโดยวิธีการบอกต่อได้ผลดี เนื่องจากคุณภาพ ของผลิตภัณฑ์น่าเชื่อถือแต่ยังคงมีจุดอ่อนบางประการ ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณ ทำให้การส่งเสริม การตลาดไม่ต่อเนื่อง สมาชิกขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี ไม่สามารถโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางโซเชียลมีเดียได้ มากนัก และการส่งเสริมการขายด้านการลด แลก แจก แถม ยังไม่มีระบบที่แน่นอน และ วริศรา แซ่ฮ้อย , ธนสุวิทย์ ทับทิมรักษ์ และ สุคนธ์ เครือคำ (2560) พบว่าส่วนประสมทางการตลาดในแต่ละด้าน พบว่าด้านราคา มีให้ความสำคัญกับการมีส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิก และการชำระเงินได้หลากหลาย ด้านการส่งเสริมการตลาด ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการขายร่วมกับสินค้า อย่างอื่น ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านบุคลากร ให้ความสำคัญกับการที่พนักงานแต่งกายดี มีความน่าเชื่อถือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ให้ความสำคัญกับการที่มีสถานที่จอดรถสะดวก และด้านกระบวนการ ให้ความสำคัญกับการที่มี กระบวนการที่มีขั้นตอนชัดเจน

จากผลการวิจัยทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาช่องทางการตลาด โดยการใช้ Line Official Account เพื่อเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่ายสินค้า และช่องทางในการพูดคุยกับลูกค้า ซึ่งในปัจจุบันนี้กลุ่มวิสาหกิจทั้ง 2 กลุ่มมีการใช้สื่อ Line ในการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าอยู่แล้ว ทำให้การเพิ่มเติม Line Official Account เป็นเรื่องง่ายในการปรับตัว โดยมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับลูกค้า ที่มีวิธีการใช้งานเหมือนกับบัญชี Line ส่วนตัว และสามารถใส่ฟีเจอร์พื้นฐานได้ทั้งหมด ทั้งการพูดคุย ส่งรูปภาพ หรือวิดีโอไปยังลูกค้า แต่ใน Line Official Account จะมีฟีเจอร์การใช้งานอื่น ๆ เพิ่มเติมเข้ามาสำหรับการใช้งานในเชิงพาณิชย์ เช่น คู่มือ, ริชเมนู , ริชเมสเสจ , การบรอดแคสต์ข้อความ รูปภาพ วิดีโอ ถึงผู้รับได้หลายคนพร้อมกันในครั้งเดียว และยังรองรับบริการเสริมดีๆ อย่าง Chatbot Line Official ที่จะช่วยดูแลลูกค้าแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป วิสาหกิจชุมชนควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นให้เกิดการพึ่งพาตัวเองให้มากที่สุด โดยเน้นกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำของโซ่อุปทาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการเปรียบเทียบผลการการวิเคราะห์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าแบบเดียวกัน และทำการเปรียบเทียบต้นทุน รายได้ ระหว่างก่อนและหลัง หากมีการใช้ Line official Account มาเพิ่มช่องทางในการจัดจำหน่าย

เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี พวงเพชร. (2561). การส่งเสริมการตลาดแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนไร่สานฝัน ตำบลนิคมสร้างตนเอง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล. วารสาร Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 1455-1467.
- จตุพร คงทอง, จิรรัตน์ แก้วจำนง และสุริย์พร วุฒิมานพ. (2561). แผนกลยุทธ์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เครื่องแกงชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงบ้านนาขุน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช [ฉบับพิเศษ], 10, 36–47.
- ประภาพร ยางประยงค์. (2559). วิเคราะห์การจัดการวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษา ทำสะพานไฮโดรโปนิคส์. วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร, 11(2), 25-32.
- เมธิกา พ่วงแสง และหญิง มัทนัง. (2563). แนวทางการส่งเสริมการตลาดสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีบ้านบึง ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี. วารสารปัญญาวิวัฒน์, 12(2), 55-66.
- รัชดาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในจังหวัดนครปฐม. วารสาร Veridian E Journal สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 994-1013.
- วริศรา แซ่อ้อย , ธนสุวิทย์ ทับทิมรักษ์ และ สุคนธ์ เครือคำ. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องปรับอากาศ กรณีศึกษาในเขตอำเภอมะนัง จังหวัดระนอง. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 1(1), 155 – 165.
- วีระนันท์ คำนิ้งวุฒิ และอัญญา กลิ่นเทียน. (2562). การพัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์และการตลาดออนไลน์สำหรับสินค้า OTOP ในประเทศไทย กรณีศึกษาสินค้า OTOP จังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(2), 32-45.
- สุวัจน์ เพชรรัตน์ , ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ , คลยา ศรีโยม และฟาริดา ซาซา. (2563). พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องแกงของประชาชนในจังหวัดสงขลา. การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 11, หน้า 826 - 840.

Transtated Thai Refernces

- Puangpejara, K. (2018). The Marketing Promotion by Community's Participation of Rai San Fan Community Enterprise, Nikhom Sang Ton-eng Sub-district, Mueang District, Lop Buri Province. Veridian E-Journal, Silpakorn University. Vol.11 No.2.
- Khongtong, J., Kaewchamnong, T., and Vuthimarnop, S. (2018). Strategies to Enhance Thai Local Curry Paste Product: A Case Study of Baan-Nakoon Community Enterprise. Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajaphat University. [Special issue] Vol.10, 36-47.
- Yangprayong, P. (2016). Managerial Analysis of Small and Micro Community Enterprise: A Case Study of Tha Sa An Hydroponics. Journal of Business, Economics and Communications, 11(2), 25-32.
- Puangsang, M., and Muttanang, Y. (2020). Marketing Promotion Guidelines for Ban Bueng Women Community Enterprise, Tambon Ban Bueng, Amphoe Ban Kha, Ratchaburi. Panyapiwat Journal, 12(2).
- Ketanon, R. (2017). The Guideline of the Local Wisdom Product Development for Promote Creative Economy in Nakhon Pathom Province. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(1).
- Sae-oui, W., Thaphirunrak, T., and Kruanamkham, S. (2017). The Integrated Marketing Mix Factor influence over the consumers' Decision to purchase the air-conditioner : A Case Study in Ranong province, Muang District. SSRU Graduate Studies Journal, 1(1), 155 – 165.
- Kamnungwut, W., and Klentien, U. (2019). The Development of Online Media and Marketing for OTOP Products in Thailand: A Case Study of OTOP in Nakhonnayok Province.
- Petcharat, S., Rorbkorb, N., Sriyom, K., and Sasha, F. (2020). Curry consumption behavior of people in Songkhla Province. The 11 th Hatyai National and International Conference, 826 - 840.

การพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

The Development of Logistics and Supply Chain Management Model for
Developing the Special Economic Zone in Aranyaprathet, Sa Kaeo

ดร.ณศักดิ์ ตติยะลาปะ¹ ภิศักดิ์ กัลยาณมิตร²

Darunsak Tatiyalapa ¹ Pisak Kalyanamitra²

Received & September 30, 2021 & Revise March 26, 2022 & Accepted March 27, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัย การพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยมีขอบเขตกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย บุคคลในระดับนโยบาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการส่วนภูมิภาค บุคคลในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน นักวิชาการ จำนวน 5 คน ภาคประชาชน ตำบลละ 10 คน รวม 3 ตำบล รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ภาคธุรกิจคือ ผู้จัดส่งสินค้า ผู้ผลิต ลูกค้า จำนวน 30 คน โดยมีการศึกษาวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) สถานการณ์โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Assistant Professor The Department of Political Science Faculty of Humanities and Social Science Valaya Alongkron Rajabhat University under royal patronage Email: nanpha76@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Assistant Professor The Department of Public Administration Faculty of Humanities and Social Science Valaya Alongkron Rajabhat University under royal patronage Email: pisakk.9@gmail.com

ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีประเด็นสำคัญ คือ มูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาสูงขึ้น ประเด็นภาคธุรกิจกับการลงทุนและโลจิสติกส์เขตเศรษฐกิจสระแก้วมีศักยภาพและแนวโน้มที่สูงขึ้น เกิดศักยภาพทางด้านการค้าของจังหวัดสระแก้วกับประเทศกัมพูชา และมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งโลจิสติกส์ กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว 2)รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า มีองค์ประกอบ 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาบุคลากรกับกลไก การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างเครือข่ายหนุนเสริม

คำสำคัญ: โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

The research study, entitled: The Development of Logistics and Supply Chain Management Model for Developing the Special Economic Zone in Aranyaprathet, Sa Kaeo, was qualitative research. The objectives were to 1) investigate the situations of logistics and supply chain system in the Special Economic Zone of Aranyaprathet, Sa Kaeo, 2) develop the model for logistics and supply chain management in the Special Economic Zone of Aranyaprathet, Sa Kaeo. The research sample included 30 officers related to administrative work; including 5 officers in the position of governors, provincial government officers and relevant officers from the local government organizations, 5 academicians, 10 community members per 1 Tambon (3 Tambon being carried out) as well as 30 staff working in private sector; for examples, suppliers, manufacturers, and customers. The research method comprised documentary analysis, in-depth and group interview. The research findings were found that 1) the situations of logistics and supply chain system in the Special Economic Zone of Aranyaprathet, Sa Kaeo showed key agenda in terms of; the higher trade value of Thai-Cambodian border. In addition, business issue related to the potential of investment and logistics in the Special Economic Zone of Sa Kaeo was higher. The potential supported the trade between Sa Kaeo and Cambodia. Moreover, there was the development of infrastructure for logistics system parallel to the development of Sa Kaeo Special Economic Zone. 2) The models for logistics and supply chain

management in the Special Economic Zone of Aranyaprathet, Sa Kaeo was analyzed and discovered for 5 components, as follows, the infrastructure development, trading facility development, human-resources and working process development, information technology development and network expansion.

Key World Logistics and Supply Chain, Special Economic Zone

บทนำ

จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษตามประกาศคณะกรรมการพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ 1/2558 ลงวันที่ 9 มกราคม 2558 และในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (9) ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (พ.ศ.2561-2580) 20ปี ซึ่งยังถูกจัดอยู่ในกลุ่มเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วไว้ จำนวน 4 ตำบล 2 อำเภอ ซึ่งได้แก่ ตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน และตำบลบ้านไร่ อำเภออรัญประเทศ และตำบลผักขะ อำเภอวัฒนานคร เนื่องจากจังหวัดสระแก้วมีศักยภาพในการลงทุนสูง เป็นพื้นที่ติดชายแดนระหว่าง ไทยกับกัมพูชาบริเวณบ้านคลองลึก โดยมีด่านศุลกากรอรัญประเทศ ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีมูลค่าการค้าผ่านแดนบ้านคลองลึกในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนถึง 79,581 ล้านบาท (คิดเป็นร้อยละ 7.4 ของการค้าชายแดนรวมของประเทศ)ซึ่งสินค้านำเข้าและส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ ยานพาหนะ อุปกรณ์ ส่วนประกอบรถจักรยานยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้จากการประกาศพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ยังมีการให้สิทธิประโยชน์กิจการส่งเสริมการลงทุน โดยกำหนดกิจการเป้าหมายในระยะแรก ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง อุตสาหกรรมสิ่งทอเครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ กิจการโลจิสติกส์ และกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2563)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามูลค่าการค้าศุลกากรอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วมีการส่งออก นำเข้าสินค้าผ่านด่านศุลกากรมหาสาร สำหรับในเขตพื้นที่อำเภออรัญประเทศ เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่กำหนดไว้ในตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน และตำบลบ้านไร่ เริ่มมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ และนิคมอุตสาหกรรมรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากนี้ยังมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ที่ 5/2558 โดยกำหนดประเภทกิจการที่ได้รับ การส่งเสริมการลงทุน ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ล้วนจะเกิดการส่งเสริมมูลค่าการค้าเพิ่มมากขึ้น และทำให้นักลงทุนสนใจเข้ามาลงทุนการค้าในเขตเศรษฐกิจพิเศษ พื้นที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากประเด็นดังกล่าวจึงเกิดโจทย์วิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่มีภารกิจหลักคือ เป็นมหาวิทยาลัยที่ต้องทำงานเพื่อท้องถิ่น อีกทั้งมหาวิทยาลัยมีวิทยาเขตที่จังหวัดสระแก้ว ในการเรียนการสอน และการวิจัย ดังนั้นเมื่อจังหวัดสระแก้วได้รับความเห็นชอบให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ทางคณะผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาสภาพการณ์ระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
- 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

งานวิจัยนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมสำคัญเพื่อใช้เป็นกรอบการศึกษาวิจัยใน 3 แนวคิด (คมสัน โสมณวัตร, 2557)

แนวคิดเชิงระบบ (System Concept)

แนวคิดเชิงระบบเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนางานด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน โดยจะสามารถทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกัน โดยมีการวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในทุกด้านแบบองค์รวม โดยทุกองค์ประกอบและทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบซึ่งกันและกัน แนวคิดเชิงระบบยังป็นวิธีการจัดการที่พิจารณาแต่ละหน้าที่หรือกิจกรรมว่ามีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร และส่งกระทบในทางบวกหรือทางลบอย่างไร การตัดสินใจในกิจกรรมหนึ่งอาจมีผลกระทบต่อกิจกรรมอื่นๆ และจะมีผลกระทบต่องานของตนอย่างไร การมองทั้งระบบและมุ่งผลงานโดยรวมจะทำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่าที่แต่ละหน้าที่หรือกิจกรรมมุ่งประโยชน์สูงสุดของตน

แนวคิดเชิงต้นทุนรวม (Total Cost Concept)

แนวคิดเชิงต้นทุนรวมจะประเมินกิจกรรมโลจิสติกส์โดยใช้ต้นทุนเป็นตัววัด โดยการวัดต้นทุนจะไม่ใช้ต้นทุนต่ำสุดของแต่ละกิจกรรมเพราะมีความขัดแย้งกัน ซึ่งนโยบายของฝ่ายที่จะทำให้ต้นทุนต่ำสุดนั้นไม่ได้เป็นหลักประกันว่าต้นทุนรวมโลจิสติกส์จะต่ำที่สุด ทั้งนี้เพราะต้นทุนรวมไม่ได้พิจารณาที่ต้นทุนของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งต่ำสุด เพราะต้นทุนกิจกรรมหนึ่งมีผลกระทบต่อต้นทุนของอีกกิจกรรม องค์กรจึงต้องใช้ต้นทุนรวมเป็นตัววัด เช่น ฝ่ายการเงินต้องการให้ต้นทุนสินค้าคงคลังน้อยที่สุด ซึ่งบรรลุเป้าหมายด้วยการสั่งซื้อปริมาณน้อยในแต่ละครั้ง การสั่งซื้อปริมาณน้อยจะมีผลต่อต้นทุนการขนส่ง การขนส่งปริมาณน้อยอัตราค่าระวางจะสูง ซึ่งฝ่ายรับผิดชอบงานขนส่งจะไม่เห็นด้วยเพราะทำให้ต้นทุนขนส่งของบริษัทสูง ขณะที่ฝ่ายการขนส่งก็ต้องการแสดงผลงานด้วยการยืนยันที่จะให้มีการขนส่งเต็มยานพาหนะ (Full Truck Load: TL) ซึ่งค่าระวางต่อหน่วยต่ำแต่ก็จะทำให้ต้นทุนสินค้าคงคลังสูง

แนวคิดการพิจารณาระหว่างได้กับเสีย (Trade-Offs Concept)

แนวคิดนี้กล่าวถึงการพิจารณาหาจุดสมดุลระหว่างได้กับเสีย (Trade-Offs) ที่จะทำให้ต้นทุนรวมโลจิสติกส์ต่ำที่สุด โดยมองว่ากิจกรรมโลจิสติกส์มีปฏิสัมพันธ์กัน นโยบายของฝ่ายหนึ่งจะมีผลกระทบกับอีกฝ่ายหรือหลายฝ่าย เมื่อฝ่ายหนึ่งมีนโยบายลดต้นทุนจะมีผลให้ต้นทุนกิจกรรมโลจิสติกส์ของอีกฝ่ายหรือหลายฝ่ายสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการจัดการโลจิสติกส์เป็นการเชื่อมโยงกิจกรรมด้านห่วงโซ่อุปทานที่เกิดจากแนวคิดเชิงระบบ เป็นวิธีการจัดการที่ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกัน รวมถึงแนวคิดเชิงต้นทุนซึ่งเป็นการประเมินกิจกรรมโลจิสติกส์โดยใช้ต้นทุนรวมเป็นตัววัด และแนวคิดการพิจารณาหาจุดสมดุลระหว่างได้กับเสีย ที่จะทำให้ต้นทุนรวมโลจิสติกส์ต่ำที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาสถานการณ์ และการพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องหลัก ได้แก่

1) บุคคลในระดับนโยบาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการส่วนภูมิภาค บุคคลในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2) นักวิชาการ จำนวน 5 คน 3) ภาคประชาชน ตำบลละ 10 คน รวม 3 ตำบล รวมจำนวนทั้งสิ้น 30 คน 4) ภาคธุรกิจคือ ผู้จัดส่งสินค้า ผู้ผลิต ลูกค้า จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ เริ่มทำการวิจัย ตั้งแต่ วันที่ 15 มกราคม 2563 – 15 กรกฎาคม 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวิธีการศึกษาวิจัยดังนี้

1. การค้นคว้า และวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary Analysis)

เอกสารชั้นต้น ได้แก่ หนังสือรายงาน เอกสารสรุปประชุมสัมมนา รายงานสถิติ ของหน่วยงานราชการ เอกสารชั้นรอง ได้แก่ บทความ รายงานวิจัย วารสาร หนังสือพิมพ์ เอกสารประเภท เทป วิทยู

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ทำการสัมภาษณ์ โดยมีแบบสัมภาษณ์ ลักษณะกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) บุคคลในระดับนโยบาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้าราชการส่วนภูมิภาค บุคคลในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กรมศุลกากร 2) นักวิชาการ 3) ภาคประชาชน 4) ภาคธุรกิจคือ ผู้จัดส่งสินค้า ผู้ผลิต ลูกค้า

3 การสนทนากลุ่ม (group interview) โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยมีแบบสัมภาษณ์ ลักษณะแบบกึ่งโครงสร้าง กับผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย 1) บุคคลในระดับนโยบาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าราชการส่วนภูมิภาค บุคคลในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) นักวิชาการ 3) ภาคประชาชน 4) ภาคธุรกิจคือ ผู้จัดส่งสินค้า ผู้ผลิต ลูกค้า

4. จัดเวทีสาธารณะเพื่อสรุปบทเรียนความรู้จากงานวิจัยและรับฟังความคิดเห็น และนำไปสู่การพัฒนาเป็นร่างรูปแบบการจัดการด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการวิจัย

1.สถานการณ์โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษาสถานการณ์โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ด้านการมูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาสูงขึ้น โดยจังหวัดสระแก้ว ถือเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งฐานการผลิตอุตสาหกรรมและการค้าที่รองรับเป็นอย่างดีจากการค้าชายแดน (Border Trade) มีสัดส่วนการเติบโตด้านการค้าสูงเกือบ 28% ของมูลค่าการค้าชายแดนทั้งหมด จึงถือได้ว่ามีความพร้อมในการจัดตั้งเป็น SEZ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจากกัมพูชาเป็นหลักที่สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานภาคอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม และโรงงานแปรรูปสินค้าเกษตรตามแนวชายแดน จะเห็นจากมูลค่าสูงเพิ่มขึ้นแม้สถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นใน ปี 2563 ก็ตามแต่มูลค่าการค้าในการส่งออกและนำเข้า ในช่วง 2 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2564 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2563) มีมูลค่าส่งออกและนำเข้า จำนวน 12,482.392 ล้านบาท ซึ่งสินค้าส่งออกของไทย ใน 5 อันดับแรกได้แก่ รถชุดดินตะขาบ มูลค่า 1,610 ล้านบาท รถยนต์ มูลค่า 1,160 ล้านบาท อะไหล่รถจักรยานยนต์ มูลค่า 715 ล้านบาท เครื่องยนต์จักรยานยนต์ มูลค่า 610 ล้านบาท และ เครื่องดื่มชนิดไม่อัดลม มูลค่า 574 ล้านบาท จึงเห็นได้ว่าสถานการณ์การค้าชายแดนไทย-กัมพูชาจึงมีทิศทางเป็นแนวโน้มที่สูงขึ้นและเป็นโอกาสของการลงทุนของไทย

สถานการณ์ด้านภาคธุรกิจกับการลงทุนและโลจิสติกส์เขตเศรษฐกิจสระแก้ว มีการลงทุนในการสร้างนิคมอุตสาหกรรมจังหวัดสระแก้ว และมีบริษัทเข้ามาลงทุนแล้ว 2 บริษัท เพื่อคัดแยกสินค้าจำพวกเสื้อผ้ามือสองทั้งนำเข้าและ ส่งออก โดยนิคมอุตสาหกรรมสระแก้ว มีขนาดจำนวนพื้นที่ทั้งหมด 660 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวา มีพื้นที่ระบบสาธารณูปโภค จำนวน 163 ไร่ มีพื้นที่สีเขียว จำนวน 64 ไร่ และพื้นที่ประกอบธุรกิจ/อุตสาหกรรมจำนวน 433 ไร่ โดยการสร้างนิคมอุตสาหกรรมเป็นเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนให้นักธุรกิจและนักลงทุนเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามยังติดปัญหาของผังเมืองให้เป็นพื้นที่เขตอุตสาหกรรมน้อยอีกทั้งปัญหาของที่ดินยังเป็นลักษณะการเช่าที่มีราคาสูง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของการขัดแย้งของคนในพื้นที่ที่มีการคัดค้านการตั้งโรงงานที่ก่อให้เกิดมลพิษและอาจส่งผลกระทบต่อชุมชน อีกทั้งยังไปขัดหรือไม่สอดคล้องกับทางการใช้

แผนพัฒนายุทธศาสตร์ของจังหวัดสระแก้ว ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ เพิ่มประสิทธิภาพระบบโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาเศรษฐกิจ การบริหารจัดการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว และในกลยุทธ์ที่ 7 เตรียมการรองรับการตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษสระแก้วให้เป็นอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ซึ่งตรงนี้เองที่ชี้ให้เห็นว่าแนวทางให้มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

ศักยภาพทางการค้าของจังหวัดสระแก้วกับประเทศกัมพูชา จังหวัดสระแก้วมีพื้นที่ติดกับกัมพูชา ด้านทิศตะวันออกติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา เป็นระยะทาง 165 กิโลเมตร ใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอตาพระยา โคกสูง อรัญประเทศ และคลองหาด ดังนั้น ท่าเลที่ตั้งของจังหวัดสระแก้วจึงมีสภาพในทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเป็นประตูสู่ภูมิภาคอื่นของประเทศไทย โดยเฉพาะในการเป็นประตูสู่อินโดจีน โดยมีจุดผ่านแดนที่สำคัญ 4 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวร 1 แห่ง และจุดผ่อนปรนการค้า 3 แห่ง รวมทั้งมีตลาดโรงเกลือหรือตลาดคลองแดนบ้านคลองลึก อำเภออรัญประเทศเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาค ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศได้ปีละหลายพันล้านบาท และมีการเขตจังหวัดบันเตียเมียนเจย โดยจุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึกจะติดกับอำเภอปอยเปต ประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นเขตปกครองพิเศษ จึงทำให้เกิดมูลค่าการค้าขายเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าสถานการณ์โควิดทำให้การค้าขายชายแดนเจียบเหงาเพราะผู้คนไม่สามารถข้ามแดนได้ จะเห็นได้ชัดเจนว่าบริเวณตลาดโรงเกลือที่มีร้านค้าปิดลงจำนวนมาก

ศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งโลจิสติกส์ กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัด สระแก้ว โครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งโลจิสติกส์เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว อีกทั้งภาคธุรกิจ บริษัทต่าง ๆ และนักลงทุนจะให้ความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะระบบขนส่งที่จะช่วยให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการขนส่งสินค้า และก่อให้เกิดการลงทุนการผลิตในระบบโลจิสติกส์ได้อีกด้วย สำหรับสินค้าไทยที่ส่งออกสินค้า โดยมีหน่วยงานรัฐไม่ว่าจะเป็นกรมทางหลวง ทางหลวงชนบท และการรถไฟแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับระบบขนส่งโลจิสติกส์ ได้แก่ ทางหลวงหมายเลข 33-ด่านผ่านแดนบ้านคลองลึก อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ที่มีระยะทาง 15.425 กม. การพัฒนาทางหลวงหมายเลข 3646 ถนนบ้านหนองเอี่ยน-สตึงบต อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว เป็นถนนเส้นทางตัดใหม่เพื่อรองรับจุดผ่านแดนถาวรแห่งใหม่ บริเวณบ้านหนองเอี่ยน ต.ท่าข้าม อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ตรงกับบ้านสตึงบต ต.ปอยเปต อ.โอโฉรว จ.บันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา ที่มีระยะทาง 25.211 กิโลเมตร เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายทางหลวงหมายเลข 33 – ทางหลวงหมายเลข 3366 – สะพานข้ามคลองพรมโหด – บ้านหนองเอี่ยน ต.ท่าข้าม อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว ไปยัง บ้านสตึงบต ต.ปอยเปต อ.โอโฉรว จ.บันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา นอกจากนี้มี

โครงการก่อสร้างสะพานหนองเอี่ยน-สตึงบตเพื่อเป็นสะพานมิตรภาพไทยกัมพูชา ซึ่งเป็นเส้นทางด่านศุลกากรบ้านหนองเอี่ยน-สตึงบตที่กำลังดำเนินการ

2. รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ประกอบไปด้วย 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน และการสร้างเครือข่ายหนุนเสริม

ประเด็นด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน มีประเด็นสำคัญคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่หน่วยงานภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนระบบโลจิสติกส์ เพราะจะช่วยลดต้นทุนการผลิตและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการในการขนส่งสินค้าของบริษัทและนักลงทุน โดยเฉพาะการให้น้ำหนักความสำคัญของระบบขนส่งทางถนน หากยังมีการพัฒนาและขยายถนนให้สะดวกสบายยิ่งขึ้นจะทำให้ระบบโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทานของพื้นที่เศรษฐกิจจังหวัดสระแก้ว และระบบขนส่ง รองลงมาคือระบบขนส่งทางราง หรือขนส่งทางรถไฟ ซึ่งหากในอนาคตรัฐสามารถพัฒนาระบบรางรถไฟเป็นรางคู่ และสามารถเจรจาการเดินทางเชื่อมต่อไปยังกัมพูชาได้สมบูรณ์ ในอนาคตข้างหน้าระบบการขนส่งโลจิสติกส์จะเป็นพลังสำคัญมากกว่าการขนส่งทางถนน เพราะมีความรวดเร็ว ตรงเวลา ขนส่งสินค้าในปริมาณที่มาก ปลอดภัยลดการเกิดอุบัติเหตุจากการขนส่งได้ และทำให้เกิดประสิทธิภาพการขนส่งในระบบขนส่งโลจิสติกส์อันจะส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิตไปได้อย่างมาก นอกจากระบบขนส่งที่เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแล้ว ยังมีการพัฒนาโครงสร้างที่สำคัญ คือ การพัฒนาจุดผ่านแดนถาวร ที่จะเป็นการสร้างความสะดวก และขยายการลงทุน ซึ่งในปัจจุบันการส่งออกสินค้าเน้นไปที่จุดผ่านแดนคลองลึก แต่เมื่อรัฐบาลให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดผ่านแดนเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นจุดผ่านแดนป่าไร่ และจุดผ่านแดนบ้านหนองเอี่ยน-สตึงบง ยิ่งจะทำให้เกิดความสะดวกทางการค้า และยังเป็นการลดต้นทุนระบบขนส่งโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมากมาย

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาในรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน เพราะจากการเก็บข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้าเป็นเรื่องสำคัญไม่ว่าจะเป็น พิธีการศุลกากร การตรวจค้นเข้าเมือง ควรต้องมีความรวดเร็ว เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจต่อนักลงทุนในการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นที่มีความเห็นพ้อง คือ เรื่องพิธีการศุลกากร เป็นความสำคัญยิ่งสำหรับการส่งออกสินค้าและนำเข้าสินค้า เพราะพิธีการศุลกากร เป็นขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อการส่งออกสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักร หรือนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ถูกต้องครบถ้วน โดยเฉพาะการพัฒนา ระบบ E-customs e-Payment ระบบ EDI เพื่อลดขั้นตอนการดำเนินการนำเข้า ส่งออกสินค้า

การพัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนาบุคลากรด้านจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว มีความสำคัญและจำเป็น เนื่องจากการจังหวัดสระแก้วเพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงเป็นเรื่องใหม่ของทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ ซึ่งส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในประเด็นเรื่องการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ และในประเด็นสำคัญ ยังขาดความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญในสายงานที่เกี่ยวข้องกับระบบ

โลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนาความรู้และทักษะเป็นเรื่องสำคัญทั้งผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเห็นตรงว่า หากมีการขับเคลื่อนโลจิสติกส์ให้เข้มแข็ง เกิดประสิทธิภาพขององค์กร ภาคเอกชน บริษัทต้อง
ควรพัฒนาความรู้ เช่น ความรู้การจัดการโลจิสติกส์ (Logistics Management) การจัดการขนส่ง (Transport Management) การจัดการคลังสินค้า (Warehouse Management) การจัดการจัดซื้อ (Purchasing Management) การจัดการวัสดุ (Materials Management) เป็นต้น เพื่อให้เกิดความสามารถในการดำเนิน
ธุรกิจได้ ในส่วนภาครัฐยังต้องฝึกเจ้าหน้าที่ของรัฐทักษะในการให้บริการ การรู้จักใช้เครื่องมือในการบริการต่าง
ๆ เป็นต้น

ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาควบคู่ไปในระดับบริษัทหรือองค์กรในระดับอุตสาหกรรมหรือธุรกิจ จากการสัมภาษณ์กลุ่มทั้งภาคธุรกิจและเจ้าหน้าที่รัฐ พบว่า มีความเห็นร่วมกันว่าระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากในยุคปัจจุบัน ที่เป็นสังคมดิจิทัลที่มีการเชื่อมโยงทางระบบอินเทอร์เน็ตและการสารสนเทศโดยเฉพาะการมีฐานข้อมูลขนาดใหญ่หรือที่เรียกว่า Big Data ที่มีคลังข้อมูลเชื่อมโยงกันทั้งประเทศและเชื่อมโยงโลก ซึ่งหากภาคเอกชน องค์กร บริษัท และหน่วยงานภาครัฐไม่ได้เร่งพัฒนาและให้ความสำคัญจะทำให้ไม่สามารถแข่งขันทางการค้าและสร้างความได้เปรียบได้ โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการรองรับโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว โดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการนำไปใช้ในภาครัฐและเอกชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ ระบบอีดีไอ EDIระบบอาร์เอฟไอดี (RFID) ระบบระบบจีพีเอส (GPS) ปฏิบัติการซอฟต์แวร์สำหรับงานโลจิสติกส์ หรือที่เรียกว่า “Logistics Management Suits” ระบบ WMS (Warehouse Management System) และระบบปฏิบัติการที่ใช้ในงานด้านการจัดการขนส่ง หรือระบบ TMS

การสร้างเครือข่ายหนุนเสริม ความสำคัญของการสร้างเครือข่ายที่จะประกอบไปด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาชน หากได้รับความร่วมมือจะทำให้เกิดพลังในการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สำคัญภาครัฐจากส่วนกลางจะต้องให้ความสำคัญในการกระจายอำนาจให้หน่วยงานจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อำนาจหน้าที่ และงบประมาณที่สามารถเข้าไปร่วมในการพัฒนาได้อย่างมีส่วนร่วม รัฐหรือหน่วยงานส่วนกลางจะต้องทบทวนบทบาทที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม สร้างความรู้ความเข้าใจ ต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ อีกทั้งต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการอำนวยความสะดวกทางการค้า การขนส่งโลจิสติกส์ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่ยังเป็นอุปสรรค โดยให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งการเป็นเครือข่ายรวมกันเช่นนี้จะทำให้อนาคตของการพัฒนาโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทาน

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สถานการณ์โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว จะพบว่า 1) สถานการณ์ด้านการมูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชาสูงขึ้น 2) สถานการณ์ด้านภาคธุรกิจกับการลงทุนและโลจิสติกส์เขตเศรษฐกิจสระแก้ว 3) ศักยภาพทางการค้าของจังหวัดสระแก้วกับประเทศกัมพูชา 4) ศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งโลจิสติกส์ กับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประเด็นสถานการณ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่าจังหวัดสระแก้วมีศักยภาพอย่างมากในภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่มีความเหมาะสมกับการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพราะด้วยปริมาณทางการค้าที่มีจำนวนมากระหว่างไทย-กัมพูชามาเป็นเวลานาน และด้วยระยะทางจากกรุงเทพมหานครมายังชายแดนจังหวัดสระแก้วที่ผ่านพรมแดนถาวรคลองลึก มีระยะทางไม่เกิน 300 กิโลเมตร ถือว่าเป็นระยะทางที่ไม่ไกลเกินไป ระบบโครงสร้างพื้นฐานของการขนส่งทางถนนที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการขนส่งที่ใช้เวลาไม่นานจะช่วยให้การลดต้นทุนขนส่งและการบริหารจัดการโลจิสติกส์ ซึ่งแน่นอนว่า รัฐบาลและหน่วยงานกลางที่เกี่ยวข้องจึงมุ่งมั่นในการเลือกการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางถนนเป็นอันดับต้น เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการใช้ถนนเป็นหลักในการขนส่ง นอกจากนี้ในระบบรางกำลังเป็นวาระของชาติที่รัฐบาลที่มุ่งในการพัฒนาเพื่อจะเป็นระบบหลักในอนาคตของการขนส่งโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน อันจะส่งผลต่อการลดต้นทุนและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ทำให้เกิดศักยภาพทางการค้าระหว่างชายแดนสูงมากขึ้น โดยเฉพาะอำเภออรัญประเทศ ในส่วนของการลงทุนในพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรมเริ่มมีบริษัทและนักลงทุนเข้ามาลงทุนเพิ่มมากขึ้น บ่งบอกถึงศักยภาพของจังหวัดสระแก้ว และยังมีพื้นที่ติดกับอำเภอปอยเปตก็มีลักษณะของการค้าการลงทุนที่นับวันมีปริมาณที่สูงยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสถานการณ์โควิด ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในจำนวนผู้คนเดินทางผ่านแดนมีจำนวนน้อยลงส่งผลให้การค้าบริเวณตลาดโรงเกลือลดน้อยลง แต่ในส่วนของการส่งออกของสินค้าไทยไม่ได้รับผลกระทบเพราะปริมาณของการส่งออกสินค้าเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งประเด็นสถานการณ์ของโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว ได้สอดคล้องกับแนวคิด ดำรง แสงทวีเลิศ และนันทิกา ทั้งสุพานิช (2545, หน้า 42) ที่มองว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” ว่าเป็นสิ่งที่รู้จักของคนไทยมานานพอสมควร สิ่งที่เรียกว่าพิเศษในที่นี้จะหมายถึงการได้รับสิทธิพิเศษทางด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิต การอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่างๆ ตั้งแต่ระบบขนส่ง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ และจะมีคำเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุนัธรู้อย น้อยโสภณ (2559) ได้ศึกษาวัตถุประสงค์หลักของการ

จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน พบว่า การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีการขยายการลงทุน เพื่อเพิ่มมูลค่าทาง การค้าและการบริการของไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศ โดยมีเป้าหมายในการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ จากอุปสงค์ของประชาชนในประเทศเพื่อนบ้านรวมทั้งนักท่องเที่ยวมาเป็นตัวกระตุ้นภาคการผลิต การค้า และ การบริการ เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาเพิ่มการจ้างงานและขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจสู่การยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนในบริเวณนั้นให้ดีขึ้นในอนาคต นอกจากนั้นยังมีเป้าหมายเพื่อลดปัญหาแรงงานต่าง ด้าวลักลอบเข้ามาทำงานในเมืองหลวงและเขตปริมณฑล รวมทั้งขจัดปัญหาการนำเข้าสินค้าผิดกฎหมายจาก ประเทศเพื่อนบ้าน โดยใช้เครื่องมือทางภาษีและไม่ใช่อำนาจสนับสนุนการค้าการลงทุนสำหรับผู้ประกอบการไทย และต่างชาติ ทั้งนี้ประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนยังเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การ ค้าชายแดนระหว่างประเทศก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านได้เป็น อย่างดี เนื่องจากภาครัฐมีนโยบายผ่อนคลायกฎระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อน บ้าน ร่วมกันพัฒนาระบบการให้บริการต่าง ๆ ระหว่างประเทศให้เกิดความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทำให้การค้าการลงทุนมีความสะดวกรวดเร็ว ลดความซับซ้อนในเรื่องการผ่านพิธีการศุลกากร

สำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภออรัญ ประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีส่วนประกอบของประเด็นรูปแบบ ดังนี้ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการค้า 3) การพัฒนาบุคลากรด้านโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน 4) ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และ 5) การสร้างเครือข่ายหนุนเสริม ใน ประเด็นรูปแบบดังกล่าวนี้ มีประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศกร ขจรเดชไพศาลกุล (2559) การศึกษา การลดต้นทุนขนส่งน้ำแข็ง กรณีศึกษาโรงงานน้ำแข็ง ABC จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิธีการวางแผน การทำงานและการจัดตารางการเดินรถให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นในรูปแบบการจัด Routing เพื่อลดระยะเวลาใน การส่งสินค้า ลดจำนวนรถขนส่งที่ใช้ในแต่ละวัน และลดต้นทุนการขนส่ง โดยนำวิธีการค้นหาคำตอบแบบวิธี Saving Algorithm มาใช้เพื่อกำหนดเงื่อนไขการส่งสินค้าผ่านโปรแกรม VRP Solver โดยใช้ระยะเวลา การส่ง สินค้า ความสามารถในการบรรทุก และระยะเวลาในการโหลดสินค้าแต่ละจุด Service time เพื่อหาค่าเวลาและ ปริมาณการใส่สินค้าในรถขนส่งแต่ละคันที่เหมาะสมที่สุด จากการศึกษาพบว่าวิธี Saving Algorithm สามารถลด จำนวนระยะเวลาในการขนส่งได้ ถึงร้อยละ 50 ขณะที่ต้นทุนน้ำมันลดลง อย่างไรก็ตามยังได้สอดคล้องกับ สิทธิวิสา สิทธิชัย (2551) ได้ศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษว่าเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มี การลงทุนภายในประเทศโดยมีรูปแบบการบริหารและให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมี กฎเกณฑ์แตกต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับปกติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้วยการ

พัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้าในฐานการผลิต และระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัย วัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่โดยรอบทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน ผ่อนคลายกฎระเบียบที่กีด ขวางทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศและปรับปรุงกฎหมายนโยบายการสนับสนุนการลงทุนในประเทศ ทั้ง ด้านสิทธิประโยชน์ จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าว และการ ทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศส่งเสริมชุมชนในฐานรากให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการเพิ่มปริมาณ การค้า การลงทุน การผลิต โดยเฉพาะการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมชนบท และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เข้าสู่ตลาดระดับภาคและประเทศ นำไปสู่การจ้างงานลดปัญหาการว่างงาน เพิ่มรายได้และการปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่างๆ จะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตสภาพแวดล้อมชุมชนดีขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ประจวบ กล่อมจิตร (2556, หน้า 21) ปัจจุบันการจัดการด้านโลจิสติกส์และโซ่อุป ทานได้รับแรงจูงใจจากขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เชื่อมโยง ประสานงานกับสมาชิกใน โซ่อุปทานเดียวกัน เพื่อสร้างโอกาสในการทำงานให้รวดเร็วขึ้น ลดแรงงานและกระดาษในกระบวนการทำงาน ซึ่งผู้ เชี่ยวชาญนิยมใช้การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานสมัยใหม่แทนการจัดการสินค้าคงคลัง โดยเป้าหมายเพียงเพื่อ ลดปริมาณสินค้าคงคลังให้ต่ำที่สุด ซึ่งในแนวคิดนี้สอดคล้องในงานวิจัยในประเด็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.นโยบายของการการพัฒนาระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และนโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษ ในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมีความชัดเจน แต่รัฐบาลส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนท้องถิ่นในประเด็นโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว เพื่อให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถออกนโยบาย และกำหนดเป็นพัฒนาท้องถิ่นที่ตรงประเด็นมากขึ้นในการ พัฒนาประเด็นโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว

2.รัฐบาลควรกระจายอำนาจบทบาทหน้าที่และงบประมาณเพิ่มขึ้นให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดสระแก้ว

3.รัฐบาลควรขยายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษครอบคลุมพื้นที่เขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ เพื่อเป็นการ เพิ่มศักยภาพเศรษฐกิจในเมือง และสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนเพิ่มมากขึ้น

2 ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนายุทธศาสตร์โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
2. ควรศึกษารูปแบบการอำนวยความสะดวกทางการค้าของเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
3. ควรศึกษาการสร้างการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
4. ควรศึกษาศักยภาพแรงงานไทย-ต่างด้าวในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้ว
5. ควรศึกษาการศักยภาพและโอกาสการขนส่งทางรางในการพัฒนายุทธศาสตร์โลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้พบองค์ความรู้ใหม่พบว่าแม้สถานการณ์โควิดจะกระทบต่อพื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อย่างเช่น ตลาดโรงเกลือ ที่เป็นแหล่งการค้า และการท่องเที่ยว แต่พบว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าผ่านด่านในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้ยังแนวโน้มในการส่งออกสูงขึ้นสวนทางการสถานการณ์เศรษฐกิจในช่วงเกิดโรคระบาด ในขณะที่กระบวนการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในพื้นที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องการเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษไม่ว่าจะเป็นลดขั้นตอนในด้านศุลกากร การอำนวยความสะดวกทางการค้า และระบบการขนส่งที่ต้องมุ่งพัฒนาระบบราง ซึ่งหากที่จริงในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอรัญประเทศเป็นพื้นที่ชายแดนที่ใกล้กับกรุงเทพ และมีระบบรางอยู่แล้วหากพัฒนาระบบรางให้สมบูรณ์แบบจะช่วยลดต้นทุนทางการขนส่งในระบบโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมาก

นอกจากนี้ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษควรต้องมีการขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมกับในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ ซึ่งในปัจจุบันเขตเทศบาลอรัญประเทศไม่ได้อยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ หากที่จริงเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศถือว่าเป็นเขตการค้าชายที่มีมูลค่าสูงหากได้รับการจัดเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษจะยิ่งส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดสระแก้วได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คมสัน โสมณวัตร (2557). เอกสารประกอบการเรียนการสอนรายวิชา LOG2401 (การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ดำรง แสงทวีเลิศ และนันธิกา ทังสุพานิช. (2545). เขตเศรษฐกิจพิเศษ: แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, มีนาคม-เมษายน, หน้า42-43.

นันทพร เมธาคณวุฒิ. (2559). การศึกษาวิจัยความต้องการแรงงานใน 5 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ใน 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2560 - 2564)เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ประจวบ กล่อมจิตร. (2556). โลจิสติกส์-โซ่อุปทาน : การออกและจัดการเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน.

สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5193

สิริวิชา สิทธิชัย. (2551). สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, คณะนิติศาสตร์.

สุนัธรวิทย์ น้อยโสภณ. (2559). เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน: กลไกก้าวข้ามอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, ตุลาคม-ธันวาคม, หน้า87-79.

การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุดรธานี
Development of community enterprise Group management
In Udonthani

สุรพงศ์ อินทรภักดี¹

Received & August 25, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และเพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการตั้งคำถาม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของพนักงานในขณะปฏิบัติงาน จัดบันทึกข้อมูลไว้และได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการ 4 M ในการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และการปรับปรุงกระบวนการผลิต งานวิจัยนี้ให้คำปรึกษา ปรับปรุง และแก้ไข วิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแตงโมใบเฟิร์น

ผลการดำเนินงานวิจัย

1. การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 พบว่า การปรับปรุงขั้นตอนและตำแหน่งของการปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแตงโมใบเฟิร์น ในการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ ผลได้มากกว่าร้อยละ 10 ทั้ง 2 กลุ่ม แต่เวลาในการผลิต ผลได้น้อยกว่าร้อยละ 10 ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องจากขั้นตอนการผลิตแต่ละขั้นตอน มีมาตรฐานในการผลิต เวลาที่ลดลง จากการเคลื่อนที่ของวัตถุดิบ แต่ละจุดใกล้ขึ้น

2. ประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ให้คำปรึกษากับผู้นำกลุ่มสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจทำให้ความเมื่อยล้าลดลง และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุลดลง ทักษะคติของสมาชิกที่มีต่อการทำงานวิธีการทำงานแบบใหม่ และมีการทำงานได้สะดวกปลอดภัยและพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหารจัดการ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

¹ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: surapong.in@ssru.ac.th

Abstract

The objective of this research was to strengthen the community production's capability not less than 10% and to assess the encountered problems as well as providing in-depth consultation by questioning, observing, and recording employees-at-work's' data. Furthermore, the samples were interviewed in accordance with 4M strategy in order to study, analyze, and improve the production's process. The research was aimed to recommend, improve, and figure the issues out of 2 groups namely 1) 1) Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise and 2) Khaotan-Rice-Cracker Community Enterprise.

Research results

1) The abilities' strengthening for community enterprise in production's process not less than 10 percent found its improvement towards procedures and positions of the operations was accorded to the objectives. For this reason, Pla Ra Bong Tha Tum together with Khaotan-Rice-Cracker Bai Fern Community Enterprise for the improvement process' result of the productions and material flows was more than 10 percent of both groups. In the real process, the result was less than 10 percent which was not accorded to the objectives because each production's procedure was standardized, less duration of material flows, and also, the positions were closer.

2) To assess problems and propose in-depth suggestions, the strengthening's ability approach of community enterprise was defined. The study found the accorded recommendations to objectives had reduced tiredness as well as risks of accident. It assisted the attitudes of workers towards new procedures in more safety and pleasure.

Keywords: Strengthening of Production, Processes of Production, Community Enterprise

บทนำ

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบ

กิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชนหรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้นก็หมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตรความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และดร.อุทิศ สังขรัตน์. (2556).

การระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่หรือที่เรียกกันว่า โควิด-19 (COVID-19) มีต้นกำเนิดจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีนเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ทำให้มีการแพร่กระจายและมีผู้ติดเชื้อหลายล้านคนทั่วโลก การแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรค เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลในหลายๆ ประเทศออกมาตรการต่างๆ เช่น การปิดประเทศ (Lock down) และการประกาศสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน (State emergency) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2563). นอกจากนั้นการหวาดกลัวต่อ โควิด-19 ทำให้ ผู้บริโภคจำนวนมากหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันในสถานที่เชิงพาณิชย์และสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมทางการค้าธุรกิจต่างๆ ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงได้รับผลกระทบโดย นักเศรษฐศาสตร์คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจทั่วโลกจะเกิดภาวะถดถอยในปี 2563 และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2564 หากภาวะการแพร่ระบาดยังไม่มีแนวโน้มที่ลดลงซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของธนาคารแห่งอเมริกา ที่ประกาศว่าเศรษฐกิจโลกอยู่ในช่วง ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นไป Abubakar. (2020). การเกิดขึ้น ของสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่กระทบไปทั่วโลกส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้บริโภคและรวมถึงการปฏิบัติตาม มาตรการการควบคุมโรคของหน่วยงานภาครัฐ

วิสาหกิจชุมชนพร้อมด้วยคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ทั้งสองแห่ง ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตุม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เข้ามาติดต่อกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อขอการสนับสนุนงานวิจัย เพราะสถานการณ์ภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ บางวิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. (พ.ศ.2561-2580). วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติของการ สร้างรายได้ เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ และยังเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ที่ผ่านมามีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนของมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศของไทยอยู่ที่ ร้อยละ 37.3

ในปี 2555 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.4 ในปี 2560 แต่ในการที่จะบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไว้ที่ร้อยละ 60 ในปี 2580 ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการผลักดันให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจได้มากขึ้น มีการลงทุนเพิ่มขึ้น และมีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในประเทศและในระดับสากลสูงขึ้น แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ. (พ.ศ.2561-2580).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต
- 2 เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลของสถานประกอบการ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021). การประยุกต์วิธีคิดเชิงออกแบบบริการร่วมกับวิธีการศึกษางานในการปรับปรุงกระบวนการผลิตขนมธัญพืชอัดแท่งในวิสาหกิจชุมชนแห่งหนึ่ง โดยงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์หลักการและกระบวนการออกแบบตามแนวคิดของวิธีคิดเชิงออกแบบที่เกิดขึ้นทั้ง 4 ขั้นตอนคือการค้นคว้าและสำรวจโดยการรวบรวมข้อมูล การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง (Discover) การกำหนดกรอบของปัญหา (Define) การนำเสนอแนวทางที่สร้างสรรค์ (Develop) และการทดสอบวิธีการต้นแบบหรือผลิตภัณฑ์ต้นแบบ (Deliver) นอกจากนั้นยังนำเสนอข้อคิดที่สำคัญในการนำวิธีคิดเชิงออกแบบไปประยุกต์ใช้กระบวนการผลิตอีกด้วย

Onkhum, V., Rachjun, P., Wariwun, W., & Punyajit, S. (2021). การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทางด้านกลุ่มมีการพัฒนาการทอเสื่ออกให้เกิดมูลค่าที่นำมาผลิตเป็นเครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน นำมาจัดทำเป็นกลุ่มอาชีพของชุมชน ส่งผล ทำให้เกิดรายได้หมุนเวียนในครอบครัว และเป็นอาชีพเสริมของคนในชุมชน ทั้งยังมีการจัด โครงการไปศึกษาดูงานนอกพื้นที่เกี่ยวกับสินค้าจากเสื่ออก โดยนำมาประยุกต์และต่อยอดพัฒนาสินค้าของกลุ่มอาชีพการทอเสื่ออก และผลการศึกษา ประเด็นแนวทางใน

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มอาชีพการทอเสื่อกกแม่บ้านตะวันสีทอง บ้านท่าเสียว ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กลุ่มอาชีพได้คำนึงถึง การพัฒนาและต่อยอดอย่างต่อเนื่อง โดยมีการอบรมปลูกฝังให้กับคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านอนุรักษ์สืบสานอาชีพที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมา มีการจัดฝึกอบรม การเข้ามาสนับสนุนและให้ความรู้จากภาครัฐ และเอกชน ต่างๆ แนะนำ ช่องทางการจำหน่ายสินค้า ชุมชนการผลิตสินค้า ที่มีเอกลักษณ์และสามารถถึงจุดเด่นของสินค้าออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจข้อมูลพื้นที่เป้าหมาย

สถานที่ดำเนินงานวิจัย สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดจากการเกิดผลกระทบของธุรกิจ อันเนื่องมาจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ทำให้เกิดรายได้ลดลง เพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้วิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดในเรื่องของ การพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มมีความสามัคคี การคิดค้นและนำภูมิปัญญาดีที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา และผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและความมุ่งมั่น ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในเขตจังหวัดอุดรธานีเป็นสถานที่ทำการวิจัย เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดพื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี สรุปลือ่วิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ

- 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 ประธานกลุ่มคุณวนิดา ไครตศาลา อยู่บ้านเลขที่ 162/1 หมู่ที่ 5 ถนนอุดร-หนองคาย ตำบลหมู่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
- 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 ประธานกลุ่มนางเจษฎาภรณ์ แวงคำ อยู่บ้านเลขที่ 149 หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 41160

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือการตั้งคำถาม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของพนักงานใน ขณะปฏิบัติงาน จดบันทึกข้อมูลไว้และได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการ 4 M และการศึกษางาน (Work-study) คือ การศึกษากระบวนการผลิตวิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม กิจกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการผลิตและการบริการเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น เกิดการประหยัดหรือลดต้นทุน/ค่าใช้จ่ายให้น้อยลงเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการ (Productivity) ที่ดีขึ้นรวมถึงการคำนวณหาเวลามาตรฐานในการปฏิบัติงานเทคนิคในการวิเคราะห์ขั้นตอนของการปฏิบัติงานเพื่อกำจัดที่ไม่จำเป็นออกจากกระบวนการและสรรหาวิธีการทำงานที่ง่ายที่สุดในการปฏิบัติงานรวมถึงการปรับปรุงมาตรฐานของการทำงานและการบริหารแผนงานโดยอาศัยแบบค่าแรงจริง

การศึกษางาน (Work Study) ในการวิเคราะห์ขั้นตอนของการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานและวัดมาตรฐานเวลาการปฏิบัติงาน Kanjanapanyakom. (2009) การศึกษางานมีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่มองข้ามองค์ประกอบของงานย่อยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน อีกทั้งยังเป็นวิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารและวางแผนการปฏิบัติการต่างๆ การศึกษางานจึงถูกใช้กันอย่างแพร่หลายสำหรับการปรับปรุงวิธีการทำงานทั้งในอุตสาหกรรมการผลิต และการบริการ Pongchairerks. (2013) โดยทั่วไปการศึกษางานจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่การวัดงานเพื่อกำหนดมาตรฐานเวลา มาตรฐานการผลิต และการศึกษาวิธีการซึ่งจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ขั้นตอนงานเพื่อการปรับปรุงวิธีการทำงานการวัดงานด้วยการศึกษาเวลาโดยตรง ดังนั้นเราสามารถหาค่าประกอบงานนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมเร็วขึ้น และง่ายขึ้น นอกจากนี้การศึกษางานยังสามารถนำมาใช้ในการออกแบบวิธีการทำงานหรือกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการให้บริการใหม่ ซึ่งยังไม่เคยมีการผลิตหรือให้บริการจริงมาก่อน Kanjanapanyakom. (2009), Pongchairerks. (2013)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกวิสาหกิจชุมชน

ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือ Contextual Interview กับสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ได้ทำการสัมภาษณ์ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของการทำงานและความต้องการของสมาชิก สถานที่ที่ดำเนินการสัมภาษณ์ก็คือห้องผลิตปลาแรบองและห้องผลิตข้าวแต๋นน้ำแตงโม การใช้สถานที่จริงในการสัมภาษณ์ก็เพื่อให้ลักษณะทางกายภาพช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถระลึกเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย Stickdorn & Schneider. (2011)

2. การศึกษางาน (Work Study)

ข้อมูลกระบวนการทำปลาแรบอง จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการผลิตปลาแรบอง การทำงานมีความซับซ้อนมาก การเคลื่อนไหววัตถุติดสลับไปสลับมา ในพื้นที่ปฏิบัติงาน Authayarat W. & Ariyajunya, B. (2021).

- การผลิตปลาแรบอง นักวิจัยสนใจวัดระยะทางและจับเวลา ในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุติดที่เคลื่อนไหว

กระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 19.5 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาที่ ในการวัด Cycle Time. รวมทั้งหมด 335 นาที่

- การผลิตข้าวแต๋นน้ำแตงโม นักวิจัยสนใจวัดระยะทางและจับเวลา ในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุติดที่เคลื่อนไหวในกระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 41.5 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาที่ ในการวัด Cycle Time. รวมทั้งหมด 1620 นาที่

การวิเคราะห์ข้อมูลและปรับปรุงกระบวนการผลิต

1 วิเคราะห์และสรุปประเด็นปัญหากระบวนการผลิต

ในขั้นตอนของการกำหนดกรอบปัญหา พบว่าจากข้อมูลการศึกษางานก่อนปรับปรุง (แสดงดังภาพที่ 1) ที่เป็นข้อมูลระยะทางและเวลามาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบย่อยของการผลิตปลาแรบอง 1 ครั้ง (กระทะ) จะได้ปลาแรบองขวด จำนวนทั้งหมด 150 ขวด จะพบว่าขั้นตอน จุดที่ 2 ปั่นและผสมเครื่องปรุง จุดที่ 3 เติมปลาร้าบอง จุดที่ 5 จุดพักปลาร้าบองให้เย็น จุดที่ 6 บรรจุภัณฑ์และหีบห่อ ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ มีระยะทางไกลและใช้เวลามากที่สุดตามลำดับภาพที่ 1 (ก่อนปรับปรุง) นักวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษา โดยเลือก 4 ขั้นตอนนี้ มาทำการศึกษาและปรับปรุง เนื่องจากขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอน มีระยะทางที่ไกลมากและทำให้เวลาในการทำงานนาน ซึ่งเป็นอุปสรรคของการผลิตสินค้าและการส่งมอบสินค้า การศึกษาวิธีการผลิตปลาแรบอง การวัดระยะทางการเคลื่อนไหวแต่ละขั้นตอนและจับเวลา ใช้หลักการศึกษางาน (Work Study) ในการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน ระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 19.5 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาทีก ในการวัด Cycle Time. รวมทั้งหมด 335 นาที ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 วัดระยะทางและจับเวลาการเคลื่อนไหวแต่ละขั้นตอนการผลิตปลาแรบอง

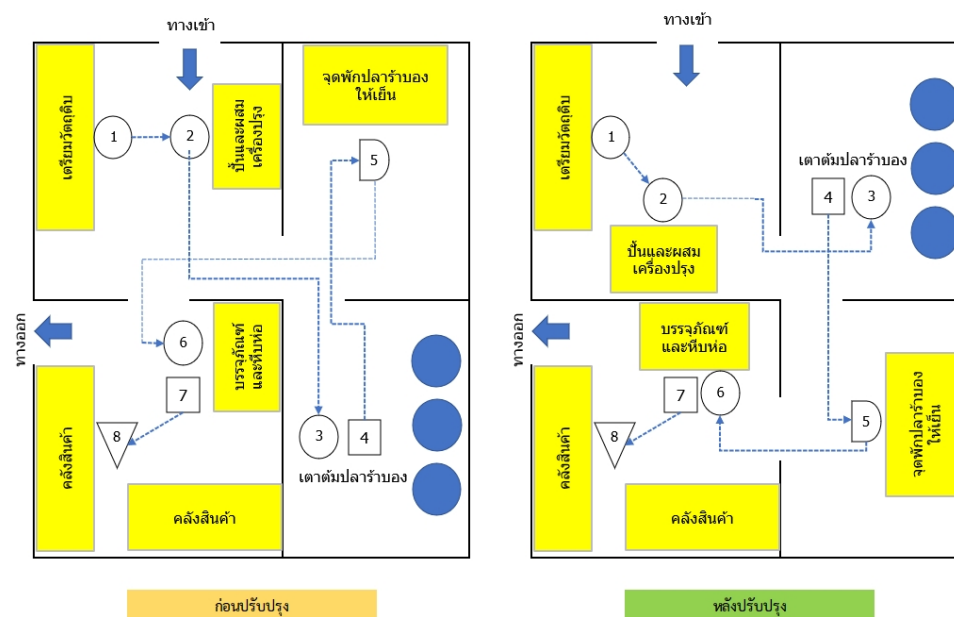
แผนภูมิการไหลของกระบวนการผลิต		☐ คน	☒ วัสดุ	☐ เครื่องจักร				
แผนภูมิหมายเลข : 01 แผ่นที่ 1		สรุป						
ชื่อ วิสาหกิจชุมชนปลาแรบองท่าตุม								
รายการ	ระยะทาง	เวลา	สัญลักษณ์					หมายเหตุ
	(เมตร)	(นาที)	○	➡	D	□	▽	
1. การเตรียมวัตถุดิบต่างๆ	0	60	○	➡	D	□	▽	2 คน
2. ปั่นและผสมเครื่องปรุงต่างๆ	2	35	○	➡	D	□	▽	1 คน
3. ต้มปลาร้าบองและกวนให้แห้ง	6	90	○	➡	D	□	▽	2 คน
4. ตรวจสอบปลาร้าบอง	0	5	○	➡	D	□	▽	1 คน
5. พักปลาร้าบองให้เย็น	4	45	○	➡	D	□	▽	
6. บรรจุภัณฑ์และหีบห่อ	5.5	80	○	➡	D	□	▽	1 คน
7. ตรวจสอบการหีบห่อ	0	5	○	➡	D	□	▽	1 คน
8. จัดเก็บคลังสินค้า	2	15	○	➡	D	□	▽	1 คน
รวม	19.5	335						

ก่อนปรับปรุง

นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาระยะทาง ลดอุปสรรคของการผลิตสินค้าและการส่งมอบสินค้า โดยปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง เคลื่อนไหวตามเข็มนาฬิกา โดยในการปรับปรุงรายละเอียด 1) ย้ายโต๊ะปั่นและผสมเครื่องปรุงตรงข้ามทางเข้า 2) ปิดประตูห้องวัตถุดิบและเปิดประตู

ในห้องคลั่งสินค้า 3) ย้ายเตาปลาร้าบองสลับกับจุดพักปลาร้าบอง 4) ย้ายโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อให้ชิดกับผนังด้านที่ปิดประตู 5) ต้นทุนในการปรับปรุงอันได้แก่การปิดประตูเข้าห้องเตรียมวัตถุดิบและสร้างประตูห้องคลั่งสินค้าโดยใช้งบประมาณ 1,500 บาท เมื่อทำการปรับปรุง กระบวนการทำปลาร้าบองแล้ว นักวิจัยได้ทำการวัดระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 13 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาที่ ในการวัด Cycle Time.รวมทั้งหมด 317 นาที ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พื้นที่การผลิตปลาร้าบอง

2. วิเคราะห์และสรุปประเด็นปัญหากระบวนการผลิตข้าวแต๋นน้ำแตงโม

ในขั้นตอนของการกำหนดกรอบปัญหา พบว่าจากข้อมูลการศึกษาก่อนปรับปรุง (แสดงดังภาพที่ 1) ที่เป็นข้อมูลระยะทางและเวลามาตรฐานของแต่ละองค์ประกอบย่อยของการผลิตข้าวแต๋นน้ำแตงโม 1 ครั้ง (หม้อ/ข้าวเหนียว 5 กิโลกรัม) จะได้ข้าวแต๋นน้ำแตงโม จำนวนทั้งหมด 250 แผ่น จะพบว่าขั้นตอน จุดที่ 1 คลั่งวัตถุดิบ จุดที่ 2 อ่างน้ำ จุดที่ 3 เตาตั้งข้าวเหนียว ทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ มีระยะทางไกลและใช้เวลานานที่สุด และในพื้นที่ เครื่องปั๊มพิมพ์ จุดพักข้าวเหนียวสุก และเตาตั้งข้าวเหนียว ในการเคลื่อนไหวบริเวณ 3 จุดนี้เกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อย เพราะทิศทางการเคลื่อนไหว เดินซ้ำซ้อนกัน แสดงในภาพที่ 2 (ก่อนปรับปรุง) นักวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาโดยเลือกการย้าย จุดต่างๆ ขั้นตอนการผลิต มาทำการศึกษาและปรับปรุง เนื่องจากในระหว่างการทำงานในขั้นตอน พบว่า มีระยะทางที่ไกลมาก ทำให้เวลาในการทำงานนาน และเกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งเป็นอุปสรรคของการผลิตสินค้าและการส่งมอบสินค้า การศึกษาวิธีการผลิตข้าวแต๋นน้ำแตงโม การวัดระยะทางการเคลื่อนไหวแต่ละขั้นตอนและจับเวลา ใช้หลักการศึกษากิจการงาน (Work Study) ในการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน ระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต

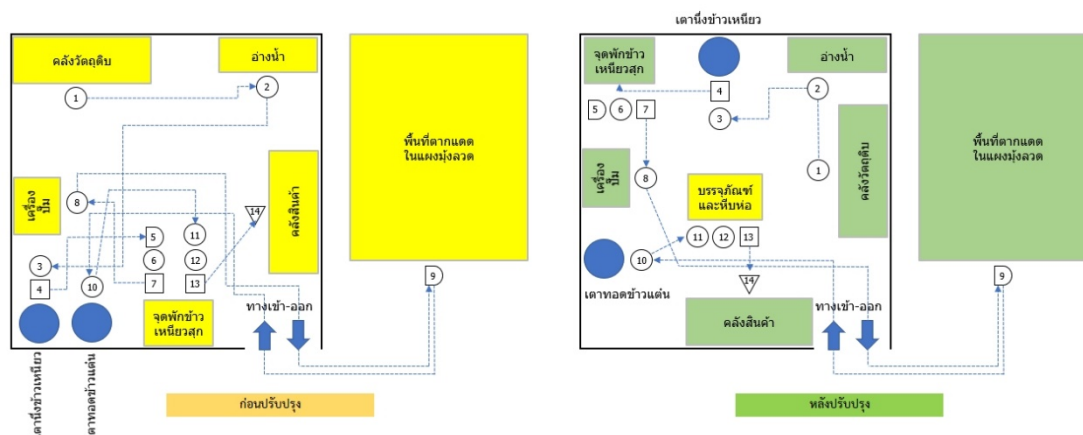
Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 41.5 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาฬิกา ในการวัด Cycle Time. รวมทั้งหมด 1620 นาที ดังแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วัดระยะทางและจับเวลาการเคลื่อนไหวแต่ละขั้นตอนการผลิตข้าวแต๋นน้ำแตงโม

แผนภูมิการไหลของกระบวนการผลิต		☐ คน	☒ วัสดุ	☐ เครื่องจักร				
แผนภูมิหมายเลข : 01 แผ่นที่ 1		สรุป						
ชื่อ วิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นน้ำแตงโมโพธิ์								
รายการ	ระยะทาง	เวลา	สัญลักษณ์					หมายเหตุ
	(เมตร)	(นาที)	○	➡	D	□	▽	
1. การเตรียมวัตถุดิบต่างๆ	0	60	○	➡	D	□	▽	1 คน
2. แฉข้าวเหนียว	3	720	○	➡	D	□	▽	
3. นึ่งให้สุก	6	15	○	➡	D	□	▽	1 คน
4. ตรวจสอบข้าวเหนียว	0	5	○	➡	D	□	▽	1 คน
5. พักข้าวเหนียวให้เย็น	4	15	○	➡	D	□	▽	
6. คลุกเคล้าน้ำแตงโมที่ผสมกับน้ำอ้อยผง	5.5	30	○	➡	D	□	▽	1 คน
7. ตรวจสอบส่วนผสม	0	5	○	➡	D	□	▽	1 คน
8. กดลงในแม่พิมพ์	3	120	○	➡	D	□	▽	1 คน
9. ตากแดดในแผงรังลาวด	10	480	○	➡	D	□	▽	
10. การทอดแผ่นในน้ำมันที่ร้อนจัด	7	60	○	➡	D	□	▽	1 คน
11. การแต่งหน้า ราดหน้าด้วยน้ำตาลปีบ	1	60	○	➡	D	□	▽	1 คน
12. บรรจุภัณฑ์และหีบห่อ	0	30	○	➡	D	□	▽	1 คน
13. ตรวจสอบการหีบห่อ	0	5	○	➡	D	□	▽	1 คน
14. จัดเก็บคลังสินค้า	2	15	○	➡	D	□	▽	1 คน
รวม	41.5	1620						

นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาระยะทางกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง เคลื่อนที่แบบโวกไปวนมา อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ โดยปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง เคลื่อนไหวตามทวนนาฬิกาตามพื้นที่การผลิต โดยในการปรับปรุงรายละเอียด 1) ย้ายชั้นวางวัตถุดิบ ไปด้านขวาแทนที่คลังสินค้า ใกล้พื้นที่อ่างน้ำ 2) ย้ายเตาหนึ่งข้าวเหนียว วางระหว่างโต๊ะจุดพักข้าวเหนียวสุกและพื้นที่อ่างน้ำ 3) ย้ายโต๊ะจุดพักข้าวเหนียวสุก แทนที่ชั้นวางวัตถุดิบ 4) ย้ายเตาทอดข้าวแต๋น วางใกล้เครื่องปั๊มแม่พิมพ์ 5) ย้ายชั้นวางสินค้า แทนที่โต๊ะจุดพักข้าวเหนียวสุก 6) สร้างโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ วางบริเวณกลางห้อง โดยใช้งบประมาณ 1,000 บาท เมื่อทำการปรับปรุง กระบวนการทำปลาร้าบองแล้ว นักวิจัยได้ทำการวัดระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 30.5 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาฬิกา ในการวัด Cycle Time.รวมทั้งหมด 1617 นาที ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 พื้นที่การผลิตข้าวแต่น้ำแดงโม

ผลการวิจัย

นักวิจัยสรุปผลจากการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต และเพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายหลังจากการปรับปรุงวิธีการทำงานด้วยการกำหนดมาตรฐาน การทำงาน และกำหนดจุดตรวจสอบเพื่อลดข้อผิดพลาด สรุปผลจากการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1 การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต

ปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ง่ายขึ้น ด้วยการออกแบบอุปกรณ์และการเคลื่อนไหวในการลดเวลาในการตัดกระยาสารท โดยใช้หลักการของกลไก เพื่อให้ง่ายต่อการใช้งาน เหมาะสมกับธุรกิจขนาดเล็ก และต้นทุนในการจัดสร้างต่ำผลการดำเนินงาน สามารถลดเวลาในการปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลดังนี้

ผลการดำเนินงานการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวน้ำของวัตถุดิบ 19.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 335 นาที หลังปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวน้ำของวัตถุดิบ 13 เมตร และ ใช้เวลาทั้งหมด 317 นาที วัดระยะทางลดลงเท่ากับ $19.5 - 13 = 6.5$ เมตร คิดเป็นร้อยละเพิ่มขึ้น 34% และใช้เวลาลดลงเท่ากับ $335 - 317 = 18$ นาที คิดเป็นร้อยละเพิ่มขึ้น 5.37%

ผลการดำเนินงานการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ 41.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 1620 นาที หลังปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ 30.5 เมตร และ ใช้เวลาทั้งหมด 1617 นาที วัด

ระยะทางลดลงเท่ากับ $41.5 - 30.5 = 11$ เมตร คิดเป็นร้อยละเพิ่มขึ้น 26.5% และใช้เวลาลดลงเท่ากับ $1620 - 1617 = 3$ นาที คิดเป็นร้อยละเพิ่มขึ้น 0.18%

เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2 เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ทำการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของวัตถุดิบในกระบวนการผลิต ปลาร้าบองมีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ให้ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวตามเข็มนาฬิกา และเปลี่ยนแปลงทำให้ลดระยะการเคลื่อนที่กิจกรรมการทำงานต่างๆ ใช้เวลาเร็วขึ้น

วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ทำการวิเคราะห์การเคลื่อนที่ของวัตถุดิบในกระบวนการผลิตข้าวแต่น้ำแดงมีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง เคลื่อนที่แบบโวกไปวนมา อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ ให้คำปรึกษากับผู้นำกลุ่ม สร้างโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ 1 โตะ จะได้มีพื้นที่วางข้าวแต่น้ำแดงและบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ ลดการปนเปื้อน นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวตามเข็มนาฬิกา และเปลี่ยนแปลงสร้างโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ 1 โตะ เป็นจุดพักและรอยคอย ทำให้การเคลื่อนไหลกิจกรรมการทำงานต่างๆ ทำงานแบบต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

1. การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 พบว่าการปรับปรุงขั้นตอนและตำแหน่งของการปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ในการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ ผลได้มากกว่าร้อยละ 10 ทั้ง 2 กลุ่ม แต่เวลาในการผลิต ผลได้น้อยกว่าร้อยละ 10 ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องมาจากขั้นตอนการผลิตแต่ละขั้นตอน มีมาตรฐานในการผลิต เวลาที่ลดลง จากการเคลื่อนที่ของวัตถุดิบ แต่ละจุดใกล้ขึ้น Kanjanapanyakom. (2009), Pongchairerks. (2013)

2. ประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าให้คำปรึกษากับผู้นำกลุ่มสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจทำให้ความเมื่อยล้าลดลง และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุลดลง ทศนคติของสมาชิกที่มีต่อการทำงานวิธีการทำงานแบบใหม่ และมีการทำงานได้สะดวกปลอดภัยและพึงพอใจมากยิ่งขึ้น Kanjanapanyakom. (2009)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นโดยทั่วไปผลลัพธ์ในการผลิตวิสาหกิจชุมชน นักวิจัยมุ่งหวังที่จะได้ 3 สิ่ง คือ สินค้ามีคุณภาพดี (Quality) ต้นทุนการผลิต (Cost) จัดส่งได้ตามต้องการปริมาณ และเวลา (Delivery) สิ่งของดีราคาถูกทันเวลาตรงตามความต้องการและลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Customer satisfaction) เป็นแสดงให้เห็นว่าการนำแนวคิด มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยกระบวนการผลิตวิสาหกิจชุมชน ด้วยการสร้างมาตรฐานการทำงาน ตามหลักการทฤษฎีการศึกษางานนั้น สามารถนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพของสายการผลิตวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

กระบวนการผลิตวิสาหกิจชุมชน การออกแบบกิจกรรมต่างๆ มีความคิดตามพหุปัญญาที่สืบทอดกันมา เคลื่อนไหวของวัตถุในกระบวนการผลิต มีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง เคลื่อนที่แบบโวกไปวนมา อาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ นักวิจัยค้นพบ นำองค์ความรู้ด้านวิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ มาปรับปรุงกระบวนการผลิต และได้ประโยชน์ ทำให้ทำงานง่ายและสะดวกขึ้น การทำงานและความเหมาะสมของพื้นที่ มีความต่อเนื่อง ของกิจกรรมต่างๆ ความเสี่ยงเกิดอุบัติเหตุทำงานน้อยลง Authayarat, W., & Ariyajunya. B. (2021)

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน มีความหลากหลาย เชื่อมโยง เกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงในการประกอบการ ตอบสนองความต้องการสร้างความพอใจและความสุขให้สมาชิก ทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในสถาบัน และสร้างความมั่นใจของสมาชิกในการดำเนินการร่วมกับกลุ่มต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งนี้ รายได้หรือกำไรของกลุ่มจะเพิ่มขึ้นทุกปีหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ อาจมีกำไรเข้ากลุ่มไม่มากนัก แต่สมาชิกได้กำไร และจะทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกต่อไป

ได้รับผลประโยชน์สูงสุด กลุ่มไม่รวายแต่สมาชิกรวย โดยพิจารณาจาก

- 1) กิจกรรมมีความหลากหลาย เชื่อมโยงเกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยง
- 2) สมาชิก มีสวัสดิการอย่างเป็นระบบ
- 3) สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นและหรือมีรายจ่ายลดลง
- 4) หนี้ของสมาชิกไม่เพิ่มขึ้น หรือสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้
- 5) สมาชิกและกลุ่มมีเงินออม
- 6) กลุ่มมีเงินทุนสำรองสำหรับประกอบการได้อย่างต่อเนื่อง
- 7) กิจกรรมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง หรือมีสมาชิกเพิ่มขึ้น

- 8) มีการเตรียมการเพื่อสืบทอดกิจการในอนาคต
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อถอดองค์ความรู้ทางด้านการตลาดยุค New normal .ในสภาวะโรคระบาดโควิด-19 จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ สามารถผ่านวิกฤตมาได้
 - 2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และสมาชิกกลุ่ม
 - 2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดสีเขียว (Green Marketing) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). “จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศไทยรายใหม่และสะสม. เมื่อ 17 เมษายน 2564.” <https://ddc.moph.go.th/>
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, อุทิศ สังขรัตน์. (2556). “แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา.” ภาควิชา สรีรศาสตร์ศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ, ชมพูนุท โมราชาติ, ภัฏญา จิงวิมุตพันธ์. (2017). “The Development of the Operational Capacity of the Non-Food Herbal One Tambon One Product (OTOP) Groups.” วารสาร มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8 (2), 207-238.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2563). “โรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19): ผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยและกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ.” วารสารสมาคมนักวิจัย, 25 (2), 10-30.
- Abubakar, A. (2020). “Coronavirus (COVID-19) : Effect and survival strategy for businesses.” *Journal of Economics and Business*, 3 (2), 661-671.
- Authayarat, W., Ariyajunya, B. (2021). “การประยุกต์วิธีคิดเชิงออกแบบบริการร่วมกับวิธีการศึกษางานเพื่อปรับปรุงกระบวนการผลิต ระดับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากระบวนการผลิตขนมธัญพืชอัดแท่ง.” *Naresuan University Engineering Journal*, 16 (1), 39-52.
- Brown, T. (2009). “Change by design: how design thinking transforms organizations and inspires innovation.” Harper Collins Publishers.

Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2018). “The number of new and cumulative domestic COVID-9 cases.” Retrieved 17 April 2021, <https://ddc.moph.go.th/>

Kanjanapanyakom, R. (2009). “Industrial Work Study.” Top.

Udomthanasansakul, P. (2021). “อิทธิพลของนโยบายรัฐและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจ ขนาดกลาง และ ขนาดย่อม ในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19.” Journal of Accountancy and Management, 13(2), 76-93.

การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุดรธานี Development of Community Enterprise Group Management in Udon Thaini

สุรพงศ์ อินทรภักดี¹

Received August 25, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อสร้างแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจดบันทึก เพื่อดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และการปรับปรุง กระบวนการผลิต งานวิจัยนี้ให้คำปรึกษา ปรับปรุง และแก้ไข วิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาแรบองท่าตูม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ผลการดำเนินงานวิจัย 1. ปัญหาที่พบก่อนที่จะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมีดังนี้ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาแรบองท่าตูม มีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวยของวัตถุดิบ 19.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 335 นาที 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง เคลื่อนที่แบบโวกไปวนมา ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย วัดจากระยะทางและเวลาในการผลิตมีดังนี้ ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวยของวัตถุดิบ 41.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 1620 นาที 2. แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมีดังนี้ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาแรบองท่าตูม ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวยตามเข็มนาฬิกา หลังการปรับปรุงจากระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต ระยะทางลดลง 6.5 เมตร คิดเป็นร้อยละ 34% และเวลาลดลงเท่ากับ 18 นาที คิดเป็นร้อยละ 5.37% 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น หลังการปรับปรุง สร้างโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ 1 โต๊ะ จะได้มีพื้นที่วางข้าวแต่น้ำแดงและบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวยตามเข็มนาฬิกา ระยะทางลดลง 11 เมตร คิดเป็นร้อยละ 26.5% และเวลาลดลงเท่ากับ 18 นาที คิดเป็นร้อยละ 0.18%

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหารจัดการ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

¹ วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: surapong.in@ssru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were 1) to study problems arising in the production process of community enterprises; 2) to create guidelines for increasing efficiency in the production process. Data collection uses in-depth interviews, observations, and note-taking to conduct studies, analyzes, and improvements. production process This research was to provide consultation, improvement and correction of 2 groups of community enterprises, namely 1) Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise and 2) Fern Watermelon Rice Community Enterprise.

Research results

1. Problems encountered before proceeding to increase production efficiency are as follows: 1) Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise There is a large distance, the movement is not continuous. Before improvement, the movement distance of raw materials was measured at 19.5 meters and took a total of 335 minutes. 2) Fern Watermelon Rice Community Enterprise. The distance is large, the movement is not continuous. moving around in a circle make accidents easy Measured by distance and production time are as follows: Before improvement, the material movement distance was measured 41.5 meters and took a total of 1620 minutes.

2. Methods for increasing production efficiency are as follows: 1) Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise Modified the various stations to be continuity. to move clockwise After improvement of distance in various activities In the raw materials moving in the production process, the distance was reduced by 6.5 meters, accounting for 34%, and the reduction time was 18 minutes, accounting for 5.37%. after improvement Build 1 package and pack table so that there will be space to place rice vermicelli and packages and packages. Modify the various stations to be continuity. To move counter-clockwise, the distance decreased by 11 meters, accounting for 26.5 percent, and the reduction time was 18 minutes, accounting for 0.18%.

Keywords: Development, Management, Community enterprise group

บทนำ

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้

ทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง ซึ่งกลุ่มงานพัฒนาวิสาหกิจเกษตรชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ได้อธิบายความหมายของวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า วิสาหกิจชุมชน (SMCE หรือ small and micro community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรืออื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชนหรือกล่าวโดยสรุปก็คือ การประกอบการเพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่งทุนของชุมชนนั้นก็หมายรวมถึงทรัพยากร ผลผลิตทางการเกษตรความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น Onkhum, V., Rachjun, P., Wariwun, W., & Punyajit, S. (2021)

การระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่หรือที่เรียกกันว่า โควิด-19 (COVID-19) มีต้นกำเนิดจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีนเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ทำให้มีการแพร่กระจายและมีผู้ติดเชื้อหลายล้านคนทั่วโลก การแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรค เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลในหลายๆ ประเทศออกมาตรการต่างๆ เช่น การปิดประเทศ (Lock down) และการประกาศสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน (State emergency) ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ Wipatmethikul, C. (2020) นอกจากนั้นการหวนกลับมาของ โควิด-19 ทำให้ ผู้บริโภคจำนวนมากหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันในสถานที่เชิงพาณิชย์และสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมทางการค้าธุรกิจต่างๆ ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงได้รับผลกระทบโดย นักเศรษฐศาสตร์คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจทั่วโลกจะเกิดภาวะถดถอยในปี 2563 และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2564 หากภาวะการแพร่ระบาดยังไม่มีแนวโน้มที่ลดลงซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของธนาคารแห่งอเมริกา ที่ประกาศว่าเศรษฐกิจโลกอยู่ในช่วง ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นไป การเกิดขึ้นของสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่กระทบไปทั่วโลกส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้บริโภคและรวมถึงการปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมโรคของหน่วยงานภาครัฐ

วิสาหกิจชุมชนพร้อมด้วยคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ทั้งสองแห่ง ได้แก่ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตุม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เข้ามาติดต่อกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อขอการสนับสนุนงานวิจัย เพราะสถานการณ์ภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ บางวิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) วิสาหกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อม ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติของการ สร้างรายได้ เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ และยังเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ที่ผ่านมามีว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนของมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศของไทยอยู่ที่ ร้อยละ 37.3 ในปี 2555 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.4 ในปี 2560 แต่ในการที่จะบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไว้ที่ร้อยละ 60 ในปี 2580 ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการผลักดันให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจได้มากขึ้น มีการลงทุนเพิ่มขึ้น และมีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในประเทศและในระดับสากลสูงขึ้น แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 ผู้วิจัยจึงทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นเพื่อการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งและกว้างขวางในระดับประเทศ เพื่อการขยายภาคการผลิต และการปรับปรุงกระบวนการ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน
- 2 เพื่อสร้างแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านการวิจัย มีหัวข้อย่อย คือ 1) ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนปลาบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น รวมทั้งหมด 25 คน 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นมุ่งศึกษาเก็บข้อมูล วิเคราะห์ แก้ไขปรับปรุง สรุปผลการข้อมูล กระบวนการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน 3) ขอบเขตด้านพื้นที่วิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่มในจังหวัดอุดรธานี คือ วิสาหกิจชุมชนปลาบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น 4) ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เวลาในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2564 รวมระยะเวลา 4 เดือน

ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจชุมชน

(community enterprise) ว่าหมายถึง กิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน เจริญ สมบัติ, & เลิศ ลักษณะ. (2021). ให้นิยามคำว่าวิสาหกิจชุมชน ว่าเป็นการ ประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การวัดผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กร ชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมาย เพียงเพื่อสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน และ ความสุขของสังคมด้วย

การศึกษาการทำงาน (Work Study) การศึกษาวิธี (Method Study) และการวัดผลงาน (Work Measurement) ซึ่งใช้ในการศึกษากระบวนการทำงาน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น และพัฒนามาตรฐาน การทำงาน และรวมไปถึงการนำเครื่องมือไปประยุกต์ใช้ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีประสิทธิภาพในการทำงาน การศึกษางานจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเพิ่มผลผลิตและการปรับปรุงวิธีการทำงาน โดยมี 2 เทคนิค ดังนี้

1. การศึกษาวิธี (Method Study) เป็นการศึกษาเพื่อหาวิธีการทำงานที่ง่ายที่สุด สะดวกรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพสูงกว่ามาใช้แทนวิธีการทำงานเดิม
2. การวัดผลงาน (Work Measurement) คือ เทคนิคในการวัดปริมาณงานออกมาเป็นหน่วยเวลา หรือ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการทำงาน หาเวลามาตรฐาน (Standard Time)

การออกแบบผังโรงงาน เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เพราะจะเป็นการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับงาน หลายๆ ด้านที่ตั้งก็มีความสัมพันธ์กันมากบ้างน้อยบ้างและงานแต่ละด้านก็มีผลกระทบต่อกำไรทั้งสิ้น สมศักดิ์ ตรีสัตย์. (2548). ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการจัดวางผังโรงงานไว้ว่า “การวางผังโรงงาน เป็นการ วางแผนเพื่อจัดวางเครื่องมือ เครื่องจักร คนงาน อุปกรณ์ วัตถุดิบ สิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนในการ ผลิตของโรงงาน ในตำแหน่งหรือพื้นที่ที่เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินการผลิตมีความปลอดภัย ประหยัดและมี ประสิทธิภาพสูงสุด”

วิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจข้อมูลพื้นที่เป้าหมาย

สถานที่ดำเนินงานวิจัย สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดย กำหนดจากการเกิดผลกระทบของธุรกิจ อันเนื่องมาจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในเขต

จังหวัดอุดรธานีเป็นสถานที่ทำการวิจัย เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดพื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี สรุปลือเลือกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ

- 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 ประธานกลุ่มคุณวนิดา โคตรศาลา อยู่บ้านเลขที่ 162/1 หมู่ที่ 5 ถนนอุดร-หนองคาย ตำบลหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
- 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 ประธานกลุ่มนางเจษฎาภรณ์ แวงคำ อยู่บ้านเลขที่ 149 หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านผือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี 41160

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษางาน (Work Study) ขั้นตอนและการสัมภาษณ์เชิงลึก กับสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ได้ทำการสัมภาษณ์ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของการทำงานและความต้องการของสมาชิก ในสถานที่จริงกระบวนการผลิตก็เพื่อให้ลักษณะทางกายภาพช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถระลึกเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย และสังเกตขั้นตอนการทำงานเพื่อหาข้อสรุปของปัญหาดังนี้ (Stickdorn & Schneider, 2011)

- 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ข้อมูลการผลิตปลาร้าบอง 1 ครั้ง (กระทะ) จะได้ปลาร้าบองจำนวนทั้งหมด 150 ขวด จะพบว่าขั้นตอน จุดที่ 2 ปั่นและผสมเครื่องปรุง จุดที่ 3 เตาต้มปลาร้าบอง จุดที่ 5 จุดพักปลาร้าบองให้เย็น จุดที่ 6 บรรจุภัณฑ์และหีบห่อ ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้ มีระยะทางไกลและใช้เวลามากที่สุด ระยะทางที่ไกลมากและทำให้เวลาในการทำงานนาน ซึ่งเป็นอุปสรรคของการผลิตสินค้าและการส่งมอบสินค้า ตรวจสอบวัดระยะทางและจับเวลาในการผลิต ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ 41.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 1620 นาที

- 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ข้อมูลการผลิตข้าวแต่น้ำแดงโม 1 ครั้ง (หม้อ/ข้าวเหนียว 5 กิโลกรัม) จะได้ข้าวแต่น้ำแดงโม จำนวนทั้งหมด 250 แผ่น จะพบว่าขั้นตอน จุดที่ 1 คลึงวัตถุดิบ จุดที่ 2 อ่างน้ำ จุดที่ 3 เตาต้มข้าวเหนียว ทั้ง 3 ขั้นตอนนี้ มีระยะทางไกลและใช้เวลามากที่สุด และในพื้นที่ เครื่องปั๊มพื้ จุดพักข้าวเหนียวสุก และเตาต้มข้าวเหนียว ในการเคลื่อนไหวบริเวณ 3 จุดนี้เกิดอุบัติเหตุอยู่บ่อย เพราะทิศทางการเคลื่อนไหว เดินซ้ำซ้อนกัน ตรวจสอบวัดจากระยะทางและเวลาในการผลิตมีดังนี้ ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ 41.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 1620 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูลกระบวนการผลิต

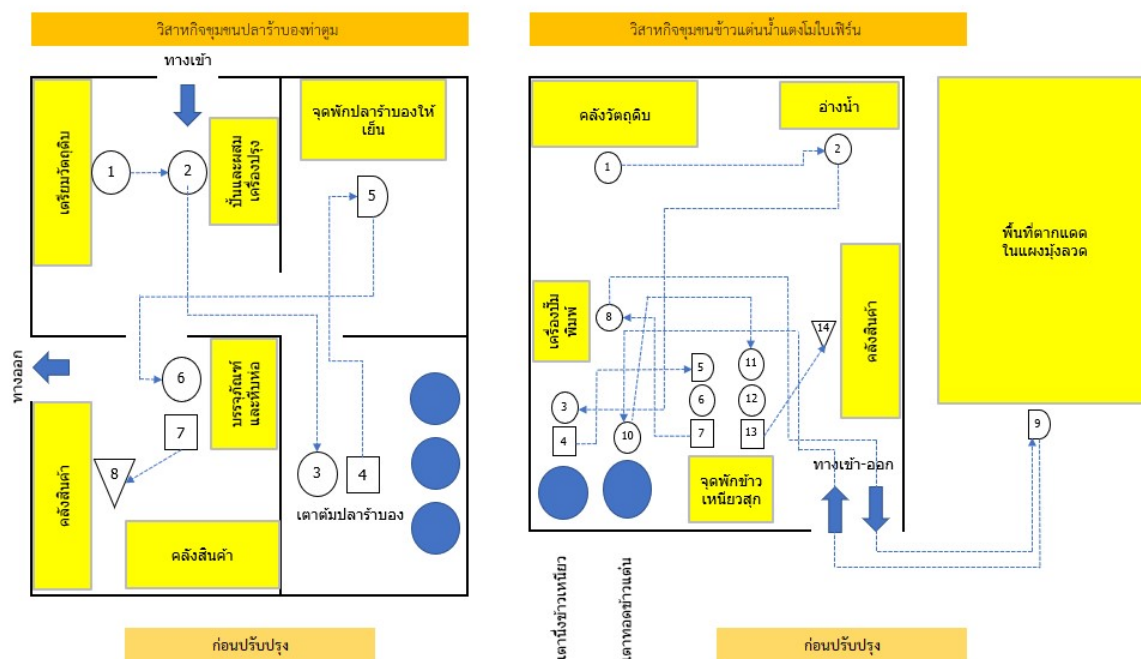
- 1 วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เป็นการวางผังกระบวนการผลิต (Process Layout/Functional Layout) เป็นการจัดวางเครื่องจักร หรือสถานีนงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีหน้าที่เหมือนกันไว้ในกลุ่มเดียวกันการจัดผังลักษณะนี้อาจจะมองว่าเป็นการจัดผังตามหน้าที่ (Functional Layout) แต่ข้อเสียมีระยะทางที่ไกลมากและทำให้เวลาในการทำงานนาน ซึ่งเป็นอุปสรรคของการผลิตสินค้าและการส่งมอบสินค้า

- 2 วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เป็นการวางผังกระบวนการผลิต (Process-Layout/Functional Layout) เหมือนกับวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เป็นการจัดวางเครื่องจักร หรือ

สถานงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีหน้าที่เหมือนกันไว้ในกลุ่มเดียวกันการจัดผังลักษณะนี้อาจจะมองว่าเป็นการจัดผังตามหน้าที่ (Functional Layout) แต่ข้อเสียมีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่องเคลื่อนที่แบบวกไปวนมา และเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง สาเหตุเกิดจากคนงานเดินชนกัน

วิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม มีรูปแบบการผังกระบวนการผลิต (Process Layout/Functional Layout) ที่เหมือนกัน อุปกรณ์ในรูปแบบนี้ วิสาหกิจชุมชนวางเครื่องจักร หรือสถานงานที่มีลักษณะวางตามจัดกลุ่มเครื่องจักรเดียวกัน ดังภาพที่ 1

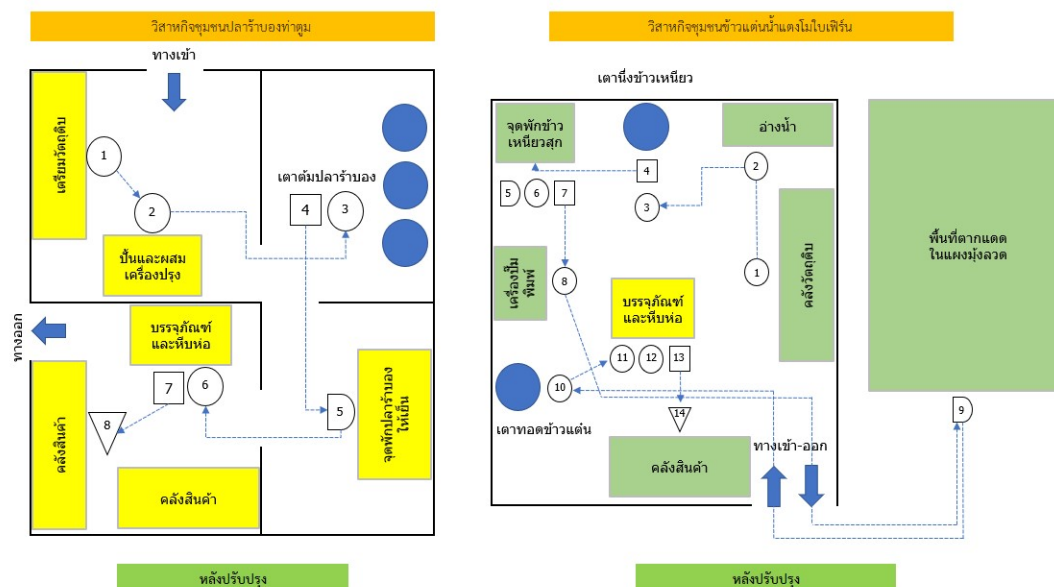

ภาพที่ 1 การแผนผังกระบวนการผลิตก่อนปรับปรุงของวิสาหกิจชุมชน

ปรับปรุงกระบวนการผลิต

นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 เพื่อแก้ปัญหาระยะทาง ลดอุปกรณ์ของกระบวนการผลิตและการส่งมอบสินค้า โดยปรับเปลี่ยนการวางผังกระบวนการผลิตตามชนิดผลิตภัณฑ์ (Product Layout) เป็นการนำเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต มาจัดวางเรียงตามลำดับขั้นตอนกระบวนการผลิต ตั้งแต่เมื่อเริ่ม ป้อนวัตถุดิบเข้าสู่สายการผลิตจากกระบวนการแรก และดำเนินไปเรื่อยๆ จนได้ผลิตภัณฑ์ออกมาอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อลดการขนย้ายวัตถุดิบ และพยายามใช้พื้นที่ในการผลิตให้มากที่สุด สรุปดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การปรับปรุงแผนผังกระบวนการผลิต ของวิสาหกิจชุมชน

จากภาพที่ 2 นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อแก้ปัญหาที่มีรายละเอียดดังนี้

1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม โดยปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง เคลื่อนไหวตามเข็มนาฬิกา โดยในการปรับปรุงรายละเอียด 1) ย้ายโต๊ะปั้นและผสมเครื่องปรุงตรงข้ามทางเข้า 2) ปิดประตูห้องวัดอุณหภูมิและเปิดประตูในห้องคลังสินค้า 3) ย้ายเตาปลาร้าบองสลับกับจุดพักปลาร้าบอง 4) ย้ายโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อให้ชิดกับผนังด้านที่ปิดประตู 5) ต้นทุนในการปรับปรุงอันได้แก่การปิดประตูเข้าห้องเตรียมวัตถุดิบและสร้างประตูห้องคลังสินค้าโดยใช้งบประมาณ 1,500 บาท เมื่อทำการปรับปรุง กระบวนการทำปลาร้าบองแล้ว นักวิจัยได้ทำการวัดระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 13 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาที่ ในการวัด Cycle Time.รวมทั้งหมด 317 นาที

2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต๋นน้ำแตงโมโบไฟรินทร์ โดยปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง เคลื่อนไหวตามทวนนาฬิกาตามพื้นที่การผลิต โดยในการปรับปรุงรายละเอียดดังนี้ 1) ย้ายชั้นวางวัตถุดิบ ไปด้านขวาแทนที่คลังสินค้า ใกล้พื้นที่อ่างน้ำ 2) ย้ายเตาึ่งข้าวเหนียว วางระหว่างโต๊ะจุดพักข้าวเหนียวสุกและพื้นที่อ่างน้ำ 3) ย้ายโต๊ะจุดพักข้าวเหนียวสุก แทนที่ชั้นวางวัตถุดิบ 4) ย้ายเตาทอดข้าวแต๋น วางใกล้เครื่องปั่นแม่พิมพ์ 5) ย้ายชั้นวางสินค้า แทนที่โต๊ะจุดพักข้าวเหนียวสุก 6) สร้างโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ วางบริเวณกลางห้อง โดยใช้งบประมาณ 1,000 บาท เมื่อทำการปรับปรุง กระบวนการทำปลาร้าบองแล้ว นักวิจัยได้ทำการวัดระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต Input-Output ระยะรวมทั้งหมด 30.5 เมตร และจับเวลา Cycle Time. ใช้หน่วยนาที่ ในการวัด Cycle Time.รวมทั้งหมด 1617 นาที

วิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม เมื่อปรับเปลี่ยนการวางผังตามชนิดผลิตภัณฑ์ (Product Layout) ข้อดีของการวางผังตามชนิดผลิตภัณฑ์ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหว

ของวัตถุดิบ 19.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 335 นาที หลังการปรับปรุงจากระยะทางลดลง 6.5 เมตร คิดเป็นร้อยละ 34% และเวลาลดลงเท่ากับ 18 นาที คิดเป็นร้อยละ 5.37% 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น วัดจากระยะทางและเวลาในการผลิตมีดังนี้ ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวกว้างของวัตถุดิบ 41.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 1620 นาที หลังการปรับปรุงจากระยะทางลดลง 11 เมตร คิดเป็นร้อยละ 26.5% และเวลาลดลงเท่ากับ 18 นาที คิดเป็นร้อยละ 0.18%

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน 2) เพื่อสร้างแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจดบันทึก เพื่อดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และการปรับปรุง กระบวนการผลิต งานวิจัยนี้ให้คำปรึกษา ปรับปรุง และแก้ไข วิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ผลจากการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์สรุปดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาที่พบก่อนที่จะดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมีดังนี้ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เป็นการวางผังกระบวนการผลิต (Process Layout/Functional- Layout) เป็นการจัดวางเครื่องจักร หรือสถานงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีหน้าที่เหมือนกันไว้ในกลุ่มเดียวกันการจัดผังลักษณะนี้อาจจะมองว่าเป็นการจัดผังตามหน้าที่ (Functional Layout) แต่ข้อเสียมีระยะทางที่ไกลมากและทำให้เวลาในการทำงานนาน ซึ่งเป็นอุปสรรคของการผลิตสินค้าและการส่งมอบสินค้า ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวกว้างของวัตถุดิบ 19.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 335 นาที 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น เป็นการวางผังกระบวนการผลิต (Process- Layout/Functional Layout) เหมือนกับวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เป็นการจัดวางเครื่องจักร หรือสถานงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีหน้าที่เหมือนกันไว้ในกลุ่มเดียวกันการจัดผังลักษณะนี้อาจจะมองว่าเป็นการจัดผังตามหน้าที่ (Functional Layout) แต่ข้อเสียมีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่อง เคลื่อนที่แบบโวกไปวนมา และเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง สาเหตุเกิดจากคนงานเดินชนกัน วัดจากระยะทางและเวลาในการผลิตมีดังนี้ ก่อนปรับปรุงวัดระยะทางในการเคลื่อนไหวกว้างของวัตถุดิบ 41.5 เมตร และใช้เวลาทั้งหมด 1620 นาที

2. แนวทางเพื่อสร้างแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตมีดังนี้ นักวิจัยให้คำแนะนำกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 เพื่อแก้ปัญหาระยะทาง ลดอุปสรรคของกระบวนการผลิตและการส่งมอบสินค้า โดยปรับเปลี่ยนการวางผังกระบวนการผลิตตามชนิดผลิตภัณฑ์ (Product Layout) 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวกว้างตามเข็มนาฬิกา หลังการปรับปรุงจากระยะทางในกิจกรรมต่างๆ ที่วัตถุดิบที่เคลื่อนในกระบวนการผลิต ระยะทางลดลง 6.5 เมตร คิดเป็นร้อยละ

34% และเวลาลดลงเท่ากับ 18 นาที คิดเป็นร้อยละ 5.37% 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น หลังการปรับปรุง สร้างโต๊ะบรรจุภัณฑ์และหีบห่อ 1 โต๊ะ จะได้มีพื้นที่วางข้าวแต่น้ำแดงและบรรจุภัณฑ์และหีบห่อปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวตามเข็มนาฬิกา ระยะทางลดลง 11 เมตร คิดเป็นร้อยละ 26.5% และเวลาลดลงเท่ากับ 18 นาที คิดเป็นร้อยละ 0.18%

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยอภิปรายผลจากข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

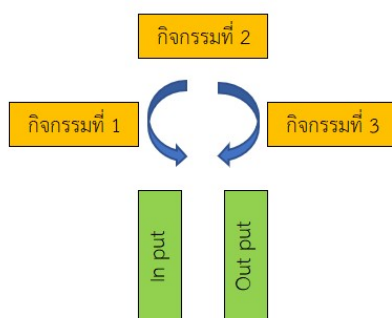
1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า “เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตสินค้าของวิสาหกิจชุมชน” ผลจากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม สร้างกระบวนการผลิตรูปแบบวางแผนกระบวนการผลิต (Process- Layout/Functional Layout) เป็นการจัดวางเครื่องจักร หรือการจัดผังลักษณะอาจจะมองว่าเป็นการจัดผังตามหน้าที่ (Functional Layout) แต่ข้อเสียมีระยะห่างกันมากการเคลื่อนย้ายไม่เป็นแบบต่อเนื่องเคลื่อนที่แบบวงโคจรวนมา และเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากการจัดวางเครื่องจักร วางตามพื้นที่เหมาะสม กำหนดสถานงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีหน้าที่เหมือนกันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณะ อุปะทะ. (2558). ที่ศึกษาค้นพบ การออกแบบและวางแผนโรงงานของ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที.ที.เอ็น.สแตนเลส.

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่า “เพื่อสร้างแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการผลิต” ผลจากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาระยะทาง ลดอุปสรรคของกระบวนการผลิตและการส่งมอบสินค้า โดยปรับเปลี่ยนการวางแผนกระบวนการผลิตตามชนิดผลิตภัณฑ์ (Product Layout) ทั้งนี้เนื่องจากการนำเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต มาจัดวางเรียงตามลำดับขั้นตอนกระบวนการผลิต ตั้งแต่เมื่อเริ่ม ป้อนวัตถุดิบเข้าสู่สายการผลิตจากกระบวนการแรก และดำเนินไปเรื่อยๆ จนได้ผลิตภัณฑ์ออกมาอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อลดการขนย้ายวัตถุดิบ และพยายามใช้พื้นที่ในการผลิตให้มากที่สุด ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pinchaimoon, A., Jinta-amornchai, K., & Sirirak, N. (2021). ที่ศึกษาค้นพบ การออกแบบและวางแผนโรงงาน กรณีศึกษา โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในการปรับปรุงกระบวนการผลิต คือ การออกแบบวางผังกระบวนการผลิตตามชนิดผลิตภัณฑ์ (Product Layout) มีความเหมาะสมสำหรับการผลิตของวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวหรือน้อยชนิด แบบต่อเนื่อง ในการบูรณาการ การออกแบบวางผังกระบวนการผลิต ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่จำกัดของวิสาหกิจชุมชน การไหลของวัตถุดิบควรเคลื่อนไหวตามเข็มหรือทวนเข็มนาฬิกา ไม่เคลื่อนที่กลับไปกลับมา ให้สอดคล้องการทำงานและความเหมาะสมของพื้นที่ ของกิจกรรมต่างๆ วัตถุดิบเคลื่อนที่ในกระบวนการผลิต ประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาครั้งนี้ ลดเวลาการเตรียมการผลิตได้มาก ค่าขนย้ายลำเลียงวัตถุดิบจะต่ำเนื่องจากมีการขนย้ายที่เป็นลำดับและแน่นอน

ภาพที่ 3 การบูรณาการลักษณะการวางผังโรงงานแบบผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน มีความหลากหลาย เชื่อมโยง เกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงในการประกอบการ ตอบสนองความต้องการสร้างความพอใจและความสุขให้สมาชิก ทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในสถาบัน และสร้างความมั่นใจของสมาชิกในการดำเนินการร่วมกับกลุ่มต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งนี้ รายได้หรือกำไรของกลุ่มจะเพิ่มขึ้นทุกปีหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ อาจมีกำไรเข้ากลุ่มไม่มากนัก แต่สมาชิกได้กำไร และจะทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกต่อไป

2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อถอดองค์ความรู้ทางด้านการตลาดยุค New normal .ในสภาวะโรคระบาดโควิด-19 จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ สามารถผ่านวิกฤตมาได้

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และสมาชิกกลุ่ม

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดสีเขียว (Green Marketing) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศไทยรายใหม่และสะสม: <https://ddc.moph.go.th/>
- เจริญ สมบัติ, & เลิศ ลักษณะ. (2021). การประยุกต์ใช้แนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนกับวิสาหกิจชุมชน: วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 24(1),145-155.
- ลักขพล อุปะทะ. (2015). การออกแบบและวางแผนโรงงานของ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที.ที.เอ็น. สแตนเลส. Doctoral dissertation: มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- Onkhum, V., Rachjun, P., Wariwun, W., & Punyajit, S. (2021). ศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มอาชีพการทอเสื่อกก แม่บ้านตะวันสีทอง บ้านท่าเลี้ยว ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด: Journal of Legal Entity Management and Local Innovation, 7(6).
- Onkhum, V., Rachjun, P., Wariwun, W., & Punyajit, S. (2021). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มมทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาสรีดศึกษา คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Pinchaimoon, A., Jinta-amornchai, K., & Sirirak, N. (2021). การออกแบบและวางแผนโรงงาน กรณีศึกษา โรงงานผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยว: Thai Industrial Engineering Network Journal, 7(2).13-20.
- Phromsakha Na Sakon Nakhon S. & Sangkharat. U. (2013). *Operational Development Guidelines of community enterprises in Songkhla Lake District*: Department of Structural Studies Faculty of Arts Prince of Songkla University.
- Pongchairerks,P. (2013). *Benefits and applications of methods engineering*: Kasetsart Engineering Journal, 83(26),84-91.
- Tickdorn M., & Schneider J. (2011). *This is service design thinking: Basics-tools-cases*. John Wiley & Sons
- Udomthanasansakul, P. (2021). อิทธิพลของนโยบายรัฐและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจ ขนาดกลาง และ ขนาดย่อม ในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19: Journal of Accountancy and Management, 13(2),76-93.
- Wipatmethikul, C. (2020). โรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19): ผลกระทบต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยและกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ: วารสารสมาคมนักวิจัย, 25 (2),10-30.

การเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดอุดรธานี Development of community enterprise group mangemnt in udon thani

ศรายุทธ ขวัญเมือง¹, อมรรัตน์ หมื่นจิตน้อย², นภัสวรรณ คุ่มครอง³

Srayut Kuanmuang , Amornrat meunjitnoy , and Napassawan Kumklong

Received & September 08, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และเพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการตั้งคำถาม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของพนักงานในขณะปฏิบัติงาน จัดบันทึกข้อมูลไว้และได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการ 4 M ในการดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ และการปรับปรุงกระบวนการผลิต งานวิจัยนี้ให้คำปรึกษา ปรับปรุง และแก้ไข วิสาหกิจชุมชน จำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม 2) วิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น

ผลการดำเนินงานวิจัย

1. การเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 พบว่า การปรับปรุงขั้นตอนและตำแหน่งของการปฏิบัติงานในกระบวนการผลิตสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น ในการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวของวัตถุดิบ ผลได้มากกว่าร้อยละ 10 ทั้ง 2 กลุ่ม แต่เวลาในการผลิต ผลได้น้อยกว่าร้อยละ 10 ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เนื่องมาจากขั้นตอนการผลิตแต่ละขั้นตอน มีมาตรฐานในการผลิต เวลาที่ลดลง จากการเคลื่อนที่ของวัตถุดิบ แต่ละจุดใกล้ขึ้น

2. ประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ให้คำปรึกษากับผู้นำกลุ่มสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ทั้งนี้อาจทำให้ความเมื่อยล้าลดลง

¹ รองผู้อำนวยการ ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Email address: Srayut.ku@ssru.ac.th

² อาจารย์สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Email address: Amornrat.me@ssru.ac.th

³ อาจารย์สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Email address: Napassawan.Ku@ssru.ac.th

และความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุลดลง ทักษะคติของสมาชิกที่มีต่อการทำงานวิธีการทำงานแบบใหม่ และมีการทำงานได้สะดวกปลอดภัยและพึงพอใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนา, การบริหารจัดการ, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objective of this research was to strengthen the community production's capability not less than 10% and to assess the encountered problems as well as providing in-depth consultation by questioning, observing, and recording employees-at-work's data. Furthermore, the samples were interviewed in accordance with 4M strategy in order to study, analyze, and improve the production's process. The research was aimed to recommend, improve, and figure the issues out of 2 groups namely 1) 1) Pla Ra Bong Tha Tum Community Enterprise and 2) Khaotan-Rice-Cracker Community Enterprise.

Research results

1) The abilities' strengthening for community enterprise in production's process not less than 10 percent found its improvement towards procedures and positions of the operations was accorded to the objectives. For this reason, Pla Ra Bong Tha Tum together with Khaotan-Rice-Cracker Bai Fern Community Enterprise for the improvement process' result of the productions and material flows was more than 10 percent of both groups. In the real process, the result was less than 10 percent which was not accorded to the objectives because each production's procedure was standardized, less duration of material flows, and also, the positions were closer.

2) To assess problems and propose in-depth suggestions, the strengthening's ability approach of community enterprise was defined. The study found the accorded recommendations to objectives had reduced tiredness as well as risks of accident. It assisted the attitudes of workers towards new procedures in more safety and pleasure.

Keywords: Strengthening of Production, Processes of Production, Community Enterprise

บทนำ

เศรษฐกิจฐานรากมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนเป็นอย่างยิ่งรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย (พ.ศ. 2560- 2564) ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจภาคส่วนนี้มาโดยตลอดดังจะเห็นในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ได้กำหนดให้การเกษตรและอาหารเป็นกลุ่มแรกในการพัฒนาและระบุมภาคตะวันออกเฉียงเหนือเร่งรัดพัฒนาในเชิงพื้นที่นอกเหนือจากการพัฒนาการเกษตรแล้วรัฐบาล ได้ให้ความสนใจกับการเพิ่มมูลค่าผลผลิตการเกษตรโดยสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชนโดยมีการตราเป็นกฎหมาย ให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเจ้าของเรื่อง คู่ขนานกับกลุ่มที่พัฒนา OTOP ที่กรมการพัฒนาชุมชนเป็นเจ้าของเรื่องซึ่งมีวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนทั่วประเทศจำนวน 86,296 แห่ง มีผลประกอบการอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจระดับหนึ่ง (กรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2560)

การระบาดของ เชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่หรือที่เรียกกันว่า โควิด-19 (COVID-19) มีต้นกำเนิดจากเมืองอู่ฮั่นประเทศจีนเมื่อปลายปี พ.ศ. 2562 ทำให้มีการแพร่กระจายและมีผู้ติดเชื้อหลายล้านคนทั่วโลก การแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ก่อให้เกิดภัยคุกคามต่อชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรค เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รัฐบาลในหลายๆ ประเทศออกมาตรการต่างๆ เช่น การปิดประเทศ (Lock down) และการประกาศสถานการณ์ภาวะฉุกเฉิน (State emergency) ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ (Wipatmethikul, C. 2020) นอกจากนั้นการหวนกลับต่อ โควิด-19 ทำให้ ผู้บริโภคจำนวนมากหลีกเลี่ยงการรวมตัวกันในสถานที่เชิงพาณิชย์และสถานที่ที่มีการจัดกิจกรรมทางการค้าธุรกิจต่างๆ ที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงได้รับผลกระทบโดย นักเศรษฐศาสตร์คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจทั่วโลกจะเกิดภาวะถดถอยในปี 2563 และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2564 หากภาวะการแพร่ระบาดยังไม่มีแนวโน้มที่ลดลงซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของธนาคารแห่งอเมริกา ที่ประกาศว่าเศรษฐกิจโลกอยู่ในช่วง ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ โดยเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นไป (Abubakar, 2020) การเกิดขึ้น ของสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตที่กระทบไปทั่วโลกส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้บริโภคและรวมถึงการปฏิบัติตามมาตรการการควบคุมโรคของหน่วยงานภาครัฐ

วิสาหกิจชุมชนพร้อมด้วยคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน ทั้งสองแห่ง ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตุม เข้ามาติดต่อกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี เพื่อขอการสนับสนุนงานวิจัย เพราะสถานการณ์ภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพงและต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ในสภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม อย่างไรก็ตาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติของการ สร้างรายได้ เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ และยังเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ที่ผ่านมามีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยจะมีการ

เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีสัดส่วนของมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศของไทยอยู่ที่ ร้อยละ 37.3 ในปี 2555 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.4 ในปี 2560 แต่ในการที่จะบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไว้ที่ร้อยละ 60 ในปี 2580 ประเทศไทยจะต้องให้ความสำคัญกับการผลักดันให้ผู้ประกอบการยุคใหม่สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจได้มากขึ้น มีการลงทุนเพิ่มขึ้น และมีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในประเทศและในระดับสากลสูงขึ้น (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต
- 2 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการให้คำปรึกษาการเพิ่มผลผลิตภาพทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลของสถานประกอบการ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยกำหนดการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิตปลาร้าบอง และให้คำปรึกษาการเพิ่มผลผลิตภาพทำงาน ขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ด้านการตลาด ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลของสถานประกอบการ สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประเมินปัญหาที่พบตลอดจนให้คำปรึกษาเชิงลึก สร้างความเข้มแข็งกับเศรษฐกิจฐานรากของประเทศชุมชน พื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี สรุปเลือกวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม ตำบลหมู่ม่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม และวิสาหกิจชุมชนข้าวแต่น้ำแดงโมไบเฟิร์น
- 2 ศึกษารวบรวมข้อมูลด้านการตลาด การวิเคราะห์ประเมินสถานะภาพของสถานประกอบการจัดทำสื่อทางการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

สำรวจข้อมูลพื้นที่เป้าหมาย

สถานที่ดำเนินงานวิจัย สถานที่ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดให้ดำเนินการวิจัยในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี โดยกำหนดจากการเกิดผลกระทบของธุรกิจ อันเนื่องจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาด ทำให้เกิดรายได้ลดลง เพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้วิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำมาเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ โดยมีหลักคิดในเรื่องของ การพึ่งพาตนเอง การรวมกลุ่มมีความสามัคคี การคิดค้นและนำภูมิปัญญาดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนา และผู้นำที่ดีมีความเสียสละ มีความริเริ่มที่ดีและมีความมุ่งมั่น ด้วยเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในเขตจังหวัดอุดรธานีเป็นสถานที่ทำการวิจัย เนื่องจากจังหวัดอุดรธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดพื้นที่เป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี สรุปลือภวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม เริ่มก่อตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2546 ประธานกลุ่มคุณวนิดา โคตรศาลา อยู่บ้านเลขที่ 162/1 หมู่ที่ 5 ถนนอุดร-หนองคาย ตำบลหมื่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติยอดขายสิ่งซื้อวัตถุดิบ ชนิดปลาสด ที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบปลาร้าบอง และการตั้งคำถาม สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของพนักงานใน ขณะปฏิบัติงาน จัดบันทึกข้อมูลไว้และได้สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานตามหลักการ 4 M และเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาด้านคุณภาพซึ่งช่วยศึกษาสภาพทั่วไปของปัญหา, คัดเลือกปัญหา, ค้นหาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่แท้จริง เพื่อทำการแก้ไขอย่างถูกต้องและป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ ใช้เครื่องแผ่นตรวจสอบ (Check sheet) คือ แบบฟอร์มที่มีการออกแบบเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์ คำถาม สังเกตการทำงาน กราฟ (Graphs) คือ กราฟภาพที่แสดงถึงตัวเลขหรือข้อมูลทางสถิติที่ใช้เมื่อต้องการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ผลของข้อมูลรวบรวมข้อมูลสถิติยอดขายสิ่งซื้อวัตถุดิบ และการวิเคราะห์ผังเหตุและผล (Cause and effect diagram) คือ ผังที่แสดงความสำคัญระหว่างคุณลักษณะทางคุณภาพกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Kittiyankajon, M. 2021)

เอกสารเครื่องมือระบบการจัดการคุณภาพมีอยู่หลายระดับ อันได้แก่ คู่มือคุณภาพ (Quality Manual) นโยบายคุณภาพ (Quality Procedure) ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Work Instruction) ไปจนถึงแบบฟอร์มและเอกสารสนับสนุนต่าง ๆ แต่เอกสารที่ระบุถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานในรายละเอียดซึ่งก็คือ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Work Instruction) หรือที่อาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น เช่น วิธีการปฏิบัติงานหรือวิธีการปฏิบัติงานมาตรฐาน เป็นต้นนั้น หลายองค์กรที่จัดทำระบบคุณภาพยังไม่ทราบถึงแนวทางการเขียนและยังขาด

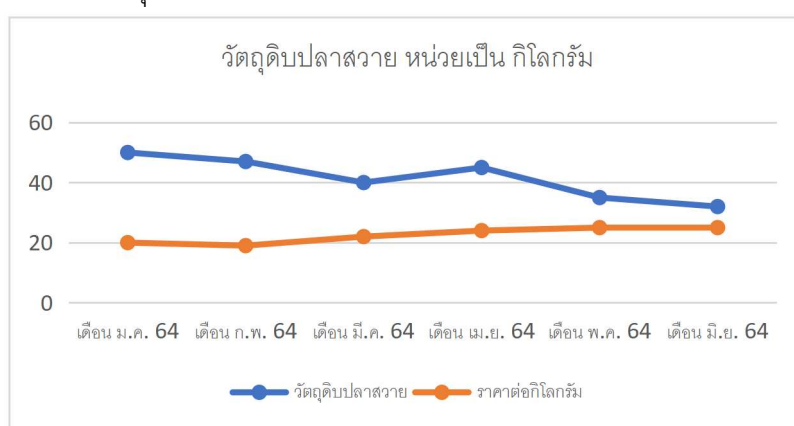
ทักษะในการเขียนขั้นตอนการปฏิบัติงานกันอยู่บ้าง ทำให้จัดทำอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อบรมมีความรู้ เข้าใจในเกี่ยวกับเอกสารในระบบการจัดการคุณภาพ เพื่อให้ผู้อบรมทราบถึงหลักการเขียนเอกสารแบบต่าง ๆ และลงรายละเอียดเรียนรู้ในขั้นตอน แนวทางและส่วนประกอบอื่นของขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้อบรมได้ฝึกปฏิบัติและนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้ (<http://www.thaitrainingzone.com/>)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การประชุมกลุ่มย่อยซึ่งประกอบด้วย คณะอาจารย์ สาขาการจัดการ โลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผู้ให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ปลาร้าบองท่าตูม สมาชิกผู้นำและคณะกรรมการของวิสาหกิจฯ สรุปลจากสถานการณ์ภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ทำให้วิสาหกิจชุมชนไม่สามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพงและต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไปในสภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม

ในขั้นตอนของการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยเครื่องมือ Contextual Interview กับสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ได้ทำการสัมภาษณ์ประเด็นที่เป็นอุปสรรคของการทำงานและความต้องการของสมาชิก สถานที่ที่ดำเนินการสัมภาษณ์ก็คือห้องผลิตปลาร้าบอง การใช้สถานที่จริงในการสัมภาษณ์ก็เพื่อให้ลักษณะทางกายภาพช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถระลึกเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ ได้โดยง่าย (Stickdorn & Schneider, 2011)

2. ข้อมูลการสั่งซื้อวัตถุดิบปลาสวาย

กราฟที่ 1 เปรียบเทียบปริมาณการสั่งซื้อและราคา

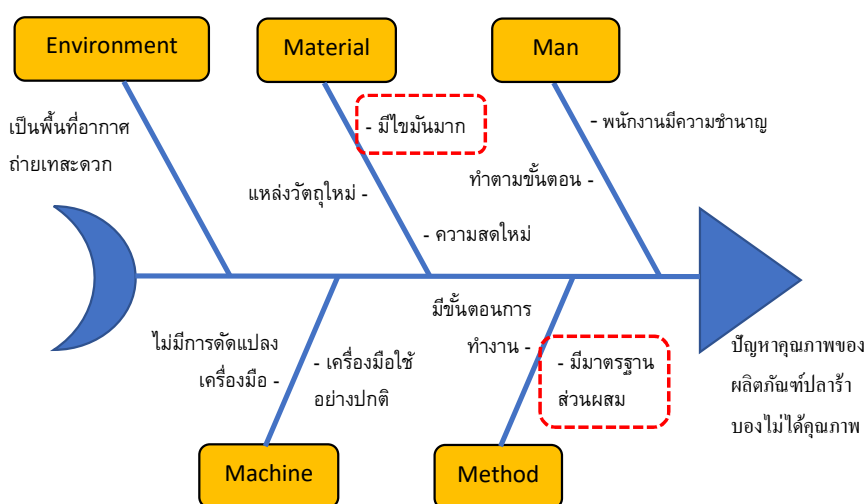

จากกราฟที่ 1 วัตถุดิบปลาสดเป็นวัตถุดิบหลัก ในการผลิตปลาร้าบอง เมื่อดูจากกราฟปริมาณการใช้ปลา ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 มีปริมาณการใช้จาก 50 กิโลกรัมลดลงเหลือ 32 กิโลกรัม ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 สถานการณ์โรคโควิด-19 ระบาดทำให้ยอดขายของปลาร้าบองลดลงทำให้ปริมาณการสั่งซื้อลดลงตามไปด้วย และข้อมูลราคาต่อกิโลกรัมของวัตถุดิบปลาสดมีมูลค่าสูงขึ้น เดือนมกราคม พ.ศ. 2564 ราคาต่อกิโลกรัมเท่ากับ 20 บาท ในระยะเวลา 6 เดือน ราคาต่อกิโลกรัมของวัตถุดิบปลาสด สูงขึ้นเป็น 26 บาทต่อกิโลกรัม เมื่อราคาวัตถุดิบแพงขึ้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม จึงเปลี่ยน supplier หาแหล่งซื้อวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ด้อยลง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1 วิเคราะห์หาสาเหตุโดยใช้แผนผังก้างปลา

ข้อมูลการศึกษาระบบการผลิตปลาร้าบอง (แสดงดังภาพที่1) ที่เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยและสาเหตุโดยใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) ผู้วิจัยได้เลือกปัญหาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองไม่ได้คุณภาพ นำไปวิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหานี้ โดยใช้แผนผังก้างปลา

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ก้างปลาปัญหาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองไม่ได้คุณภาพ

ดังภาพที่ 1 สรุปได้ว่าสาเหตุหลักมาตรฐานส่วนผสมของการผลิตปลาร้าบอง ใช้มาตรฐานเดียว เมื่อเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพงและต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ทำให้รสชาติปลาร้าบองไม่นิ่ง เกิดเหตุการณ์อย่างนี้ขึ้น เพราะมาตรฐานของรสชาติอาหารเป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า

สาเหตุรองเมื่อเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลา ของแหล่งใหม่มีชั้นไขมันมากกว่า แหล่งเดิม สาเหตุเรื่องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบ รสชาติเปลี่ยนจะเกิดขึ้น

แก้ไขและสรุปประเด็นปัญหากระบวนการผลิต

การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลา ของแหล่งใหม่มีชั้นไขมันมากกว่า การแก้ไขปัญหาทำให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพราะมาตรฐานของรสชาติ อาหาร เป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า แหล่งที่ซื้อวัตถุดิบปลากสด โดยซื้อมาจากจังหวัดหนองคาย จากการทดลองสูตรเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้าบอง 5 ตัวอย่าง และมีการประเมินให้คะแนน ของลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน 100 คะแนน การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ ผลการทดลองดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้าบอง

การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้าบอง					☐ คน	☒ วัตถุดิบ	☐ เครื่องจักร	
แผนภูมิหมายเลข : 01 แผ่นที่ 1		มาตรฐานส่วนผสมผลิตปลาร้าบอง						
ชื่อ วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม								
รายการ	น้ำหนัก/ปริมาณ						หมายเหตุ	
	(สูตร 1)	(สูตร 2)	(สูตร 3)	(สูตร 4)	(สูตร 5)	หน่วย	(สูตร เดิม)	
1. ปลาสวาย (ปลาร้า)	3.5	3.8	4.3	4.7	5	กิโลกรัม	5	
2. พริกแห้ง	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	กิโลกรัม	0.2	
3. หอม กระเทียมแห้ง	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	กิโลกรัม	0.2	
4. ข่า	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	กิโลกรัม	0.2	
5. ตะไคร้	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	กิโลกรัม	0.3	
6. ใบมะกรูด	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	กิโลกรัม	0.1	
7. มะขามเปียก	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	กิโลกรัม	0.5	
8. น้ำ	5	4.7	4.2	3.8	3.5	กิโลกรัม	3.5	
น้ำหนักรวม	10	10	10	10	10		10	
คะแนนประเมินจากลูกค้า	80	84	89	85	84			

วิสาหกิจชุมชนปลาร้าบองท่าตูม

จากตารางที่ 1 สรุปผลการทดลองเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ เมื่อปลาร้าที่นึ่งสุกแล้วใส่ในครกหรือภาชนะที่เตรียมไว้หลังจากนั้นตามด้วยพริกแห้ง หอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า ใบมะกรูด มะขามเปียก ปลาอย่างคลุกเคล้าเข้ากัน คนให้ทั่วชิมรสแล้วนำไปบรรจุภาชนะรับประทานกับผักสดผักนึ่งถ้าไม่ชอบปลาร้าใส่น้ำปลา นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสูตรต่างๆ จากลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน 100 คะแนน ผลสรุป สูตรที่ 3 มีปลาสวาย 4.3 กิโลกรัม และใช้น้ำสะอาด 4.2 กิโลกรัม น้ำหนักรวม 10 กิโลกรัม เมื่อสุกแล้วน้ำหนักลดเหลือ 6.50 กิโลกรัม มีคะแนนประเมิน 89 คะแนน

ผลการวิจัย

ผลจากการดำเนินงาน การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดอุดรธานี ตามวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต ภายหลังการปรับปรุงวิธีการทำงานด้วยการกำหนดมาตรฐาน การทำงาน และกำหนดจุดตรวจสอบเพื่อลดข้อผิดพลาด และการศึกษางานด้วยเครื่องเทคนิคต่างๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จากการตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานจริงของสายการประกอบ พบว่า

1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต สรุปผลการทดลองเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ เมื่อปลาร้าที่นึ่งสุกแล้วใส่ในครกหรือภาชนะที่เตรียมไว้หลังจากนั้นตามด้วยพริกแห้ง หอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า ใบมะกรูด มะขามเปียก ปลาอย่างคลุกเคล้าเข้ากัน คนให้ทั่วชิมรสแล้วนำไปบรรจุภาชนะรับประทานกับผักสดผักนึ่งถ้าไม่ชอบปลาร้าใส่น้ำปลา นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสูตรต่างๆ จากลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน 100 คะแนน ผลสรุป สูตรที่ 3 มีปลาสวาย 4.3 กิโลกรัม และใช้น้ำสะอาด 4.2 กิโลกรัม น้ำหนักรวม 10 กิโลกรัม เมื่อสุกแล้วน้ำหนักลดเหลือ 6.50 กิโลกรัม มีคะแนนประเมิน 89 คะแนน

2 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการให้คำปรึกษาการเพิ่มผลิตภาพทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนาผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชนสามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพง และต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ในสภาวะการแพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสวาย แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลามากกว่า การแก้ไขปัญหาก็ให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพราะมาตรฐานของรสชาติ อาหาร เป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้

เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า แหล่งที่ซื้อวัตถุดิบปลา
สวาย โดยซื้อมาจากจังหวัดหนองคาย

การอภิปรายผล

1 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชน ผ่านกระบวนการเพิ่ม
ประสิทธิภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในกระบวนการผลิต มีการทดลองเปลี่ยนเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ
ปลาร้าจากปลาสด นักวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินสูตรเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบการผลิตปลาร้า
บอง 5 ตัวอย่าง และมีการประเมินให้คะแนน ของลูกค้า ที่มาซื้อสินค้าประจำ จำนวน 50 คน เฉลี่ยคะแนน
100 คะแนน การเตรียมเครื่องปรุงส่วนผสมวัตถุดิบต่างๆ วิสาหกิจชุมชนต้องมีการปรับมาตรฐานเพื่อสร้างความ
ได้เปรียบการแข่งขันธุรกิจ

2 เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการให้คำปรึกษาการเพิ่มผลิตภาพทำงาน และขับเคลื่อนการพัฒนา
ผู้ประกอบการ วิสาหกิจชุมชนสามารถรักษายอดขายและกำไรไว้ได้ และเกิดปัญหาด้านวัตถุดิบมีราคาแพง
และต้องเปลี่ยนแหล่งวัตถุดิบใหม่ ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงไป ในสภาวะการ
แพร่กระจายของเชื้อไวรัส โควิด-19 ยอดขายลดลงทำให้วิสาหกิจชุมชนอาจมีกำไรลดลงและเงินทุนลดลง
วิสาหกิจชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่ยากลำบาก เพื่อรักษาลูกค้าเดิม การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์
ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้
ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลามากกว่า การแก้ไขปัญหาทำให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพราะมาตรฐาน
ของรสชาติ อาหาร เป็นสิ่งที่ต้องรักษาให้เสมอดันเสมอปลาย เป็นเหมือนชื่อเสียงและคุณภาพที่ต้องคงไว้
เพื่อให้ลูกค้าเดิมยังกลับมา ในขณะที่ลูกค้าใหม่ก็มาจากการบอกต่อแนะนำของลูกค้า

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นโดยทั่วไปผลลัพธ์ในการผลิตวิสาหกิจชุมชน นักวิจัยมุ่งหวังที่จะได้ 3 สิ่ง คือ ส
ินค้ามีคุณภาพดี (Quality) ต้นทุนการผลิต (Cost) จัดส่งได้ตามต้องการปริมาณ และเวลา (Delivery) สิ่งของดี
ราคาถูกทันเวลาตรงตามความต้องการและลูกค้าเกิดความพึงพอใจ (Customer satisfaction) เป็นแสดงให้เห็นว่า
การนำแนวคิด มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยกระบวนการผลิตวิสาหกิจชุมชน ด้วยการสร้างมาตรฐานการ
ทำงาน ตามหลักการทฤษฎีการศึกษานั้น สามารถนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพของสายการผลิตวิสาหกิจ
ชุมชนได้เป็นอย่างดี องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในการปรับปรุงกระบวนการผลิต การเคลื่อนไหวของ
วัตถุดิบ ปรับเปลี่ยน Station ต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง ให้เคลื่อนไหวตามเข็มหรือทวนเข็มนาฬิกา ขึ้นอยู่กับ
การทำงานและความเหมาะสมของพื้นที่ ของกิจกรรมต่างๆ วัตถุดิบเคลื่อนที่ในกระบวนการผลิต เพื่อบรรลุ
วัตถุประสงค์การเพิ่มประสิทธิภาพ (Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021)).

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยพัฒนาสูตรส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง การจัดทำคู่มือคุณภาพมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ปลาร้าบอง เพื่อแก้ไขจากการเปลี่ยนแหล่งที่มาของวัตถุดิบปลาสด แหล่งการเติบโตของปลาต่างกัน ทำให้ไขมันที่อยู่ในเนื้อปลา ของแหล่งใหม่มีชั้นไขมันมากกว่า การแก้ไขปัญหาทำให้รสชาติปลาร้าบองเปลี่ยนแปลงน้อยลง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ (เทิดศักดิ์ สุพันธุ์, & สุนันท์ สีพาย. 2019)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

กิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน มีความหลากหลาย เชื่อมโยง เกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงในการประกอบการ ตอบสนองความต้องการสร้างความพอใจและความสุขให้สมาชิก ทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในสถาบัน และสร้างความมั่นใจของสมาชิกในการดำเนินการร่วมกับกลุ่มต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงเข้มแข็งของกลุ่ม ทั้งนี้ รายได้หรือกำไรของกลุ่มจะเพิ่มขึ้นทุกปีหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ อาจมีกำไรเข้ากลุ่มไม่มากนัก แต่สมาชิกได้กำไร และจะทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสมาชิกต่อไป

ได้รับผลประโยชน์สูงสุด กลุ่มไม่รวยแต่สมาชิกรวย) โดยพิจารณาจาก

1) กิจกรรมมีความหลากหลาย เชื่อมโยงเกื้อกูลกัน ส่งผลให้เกิดการลดความเสี่ยงในการประกอบการ

- 2) สมาชิก มีสวัสดิการอย่างเป็นระบบ
- 3) สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นและหรือมีรายจ่ายลดลง
- 4) หนี้ของสมาชิกไม่เพิ่มขึ้น หรือสามารถบริหารจัดการหนี้สินได้
- 5) สมาชิกและกลุ่มมีเงินออม
- 6) กลุ่มมีเงินทุนสำรองสำหรับประกอบการได้อย่างต่อเนื่อง
- 7) กิจกรรมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง หรือมีสมาชิกเพิ่มขึ้น
- 8) มีการเตรียมการเพื่อสืบทอดกิจการในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อถอดองค์ความรู้ทางด้านการตลาดยุค New normal .ในสภาวะโรคระบาดโควิด-19 จากกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ สามารถผ่านวิกฤตมาได้

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อค้นหาปัญหาและความต้องการร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และสมาชิกกลุ่ม

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้แนวคิดการตลาดสีเขียว (Green Marketing) ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2560 จาก <https://smce.doae.go>
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.(2564). จำนวนผู้ติดเชื้อโควิดในประเทศรายใหม่และสะสม. ค้นเมื่อ 17 เมษายน 2564, จาก <https://ddc.moph.go.th/>
- Kittiyankajon, M. (2021). การ ประยุกต์ ใช้ เครื่องมือ คุณภาพ ทั้ง 7 และ การ วิเคราะห์ SWOT เพื่อ กำหนด กลยุทธ์ การ ตลาด: กรณี ศึกษา ร้าน ค้า วัสดุ ก่อสร้าง. Rajamangala University of Technology Tawan-ok Social Science Journal, 10(1), 66-75.
- เทิดศักดิ์ สุพันธุ์, & สุนันท์ สีพาย. (2019). การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสินค้าและผลิตภัณฑ์ในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อพัฒนาเป็น “Startup ชัยภูมิ”. Journal of Kanchanaburi Rajbhat University, 8(2), 191-199.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอุทิศ สังขรัตน์. (2556). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ของวิสาหกิจ ชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา. ภาควิชาสรีรวิทยา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิมพ์พิสุทธิ์ อ้วนล้ำ, ชมพูนุท โมราชาติ, & กัญญา จิงวิมุตพันธ์. (2017). The Development of the Operational Capacity of the Non-Food Herbal One Tambon One Product (OTOP) Groups. วารสาร มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี, 8(2), 207-238.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ.(2563). โรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19): ผลกระทบต่อวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยและกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ.วารสารสมาคมนักวิจัย, 25 (2), 10-30.
- Abubakar, A. (2020). Coronavirus (COVID-19) : Effect and survival strategy for businesses. Journal of Economics and Business, 3 (2), 661-671.
- Authayarat, W., & Ariyajunya, B. (2021). การประยุกต์วิธีคิดเชิงออกแบบบริการร่วมกับวิธีการศึกษางาน เพื่อ ปรับปรุงกระบวนการผลิต ระดับวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากระบวนการผลิตขนมธัญพืชอัดแท่ง. Naresuan University Engineering Journal, 16(1), 39-52.

Brown, T. (2009). Change by design: how design thinking transforms organizations and inspires innovation. HarperCollins Publishers.

Kanjanapanyakom, R. (2009). Industrial Work Study. Top.

Onkhum, V., Rachjun, P., Wariwun, W., & Punyajit, S. (2021). ศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน กรณีศึกษากลุ่มอาชีพการทอเสื่อกก แม่บ้านตะวันสีทอง บ้านท่าเสียว ตำบลสะอาด อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด. Journal of Legal Entity Management and Local Innovation, 7(6).

Pongchairerks, P. (2013). Benefits and applications of methods engineering. Kasetsart Engineering Journal, 83(26), 84-91.

tickdorn, M., & Schneider, J. (2011). This is service design thinking: Basics -tools -cases. John Wiley & Sons

Udomthanasansakul, P. (2021). อิทธิพลของนโยบายรัฐและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงาน ของวิสาหกิจ ขนาดกลาง และ ขนาดย่อม ในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด-19. Journal of Accountancy and Management, 13(2), 76-93.

ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศ
ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Entrepreneurial Intention of University Students
in selected Southeast Asian Countries

นิรันดร์ ทัพไชย¹

Nirundon Tapachai

Received & September 22, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความคิดในการเป็นผู้ประกอบการ พร้อมทั้งพัฒนาความรู้และทักษะทางธุรกิจเบื้องต้นให้นักศึกษาเพื่อการเริ่มต้นทำธุรกิจ การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการให้นักศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจแรงจูงใจหรือความตั้งใจของนักศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจนั้น วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้คือ 1) เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่สุดท้ายในสาขาธุรกิจและ/หรือเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย ลาว และเมียนมาร์ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมที่ได้มีการวางแผน (Theory of Planned Behavior = TPB) ได้แก่ ทักษะที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และ ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้ประกอบการและค่านิยมส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาจากคณะบริหารธุรกิจหรือคณะเศรษฐศาสตร์จำนวน 854 คน จากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า และ สปป.ลาว โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบความสะดวก (convenience sampling) เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถามแบบให้ผู้ตอบกรอกข้อมูลเอง (self-administered questionnaire) ทั้งที่เป็นแบบออนไลน์และส่งไปทางอีเมลของนักศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานได้ใช้สถิติอนุมานโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีความตั้งใจใน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Assistant Professor, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

Email : ntapachai@gmail.com

การเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับสูง มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ มีการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในระดับสูงและมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมในระดับปานกลาง การทดสอบสมมติฐานพบว่าในภาพรวม ทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการในระหว่างการเป็นนักศึกษา มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อความตั้งใจในการผู้ประกอบการอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปัจจัยค่านิยมส่วนบุคคลไม่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจการเป็นผู้ประกอบการ ผลการศึกษานี้ช่วยให้มหาวิทยาลัยในภูมิภาคมีข้อมูลที่สามารถใช้ในการพัฒนาโปรแกรมด้านความเป็นผู้ประกอบการที่เหมาะสมให้นักศึกษา

คำสำคัญ ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ, ทฤษฎีพฤติกรรมที่ได้มีการวางแผน, นักศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Abstract

Universities in Southeast Asia play an important role in developing an entrepreneurial mindset as well as providing students with basic business knowledge and skills for starting a business. Developing entrepreneurship for students requires understanding a student's motivation or intention to become an entrepreneur and the factors that influence that intention. The objectives of this study were 1) to study entrepreneurial intentions of final year undergraduate students in business and economics in Thailand, Laos and Myanmar; 2) to explore determinants of entrepreneurial intentions in the light of Theory of Planned Behavior (TPB) including attitude of being entrepreneurship, subjective norm, perceived behaviour control and other factors namely personal business environment, past entrepreneurial experience and personal values. The sample consisted of 854 students from the Faculty of Business Administration or the Faculty of Economics from 3 countries in Southeast Asia, namely Thailand, Myanmar and Lao PDR. Research instrument was a self-administered questionnaire distributed via both online and sending to student email. The data were analyzed using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean and Standard Deviation The hypothesis testing was performed using multiple regression analysis at the significance level of 0.05. The results

showed that the students had a high level of entrepreneurial intention, positive attitude of being entrepreneurship, high level of subjective norm, and moderate level of perceived behaviour control. Hypothesis testing found that in overall, attitude of being entrepreneurship, subjective norm, perceived behaviour control, personal business environment, and past entrepreneurial experience had a significant positive influence on entrepreneurial intentions but not the personal personal value. The results of this study provide universities in the region with implications that can be used to develop appropriate entrepreneurial program for their students.

Keywords: entrepreneurial intention, theory of planned behavior, Southeast Asian students

ความสำคัญของปัญหาของการวิจัย

การเป็นผู้ประกอบการถือเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจของประเทศและเป็นแรงผลักดันสำคัญสำหรับการจ้างงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ผู้ประกอบการทำหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์โดยใช้ทักษะทางสังคมและความก้าวหน้าทางเทคนิคแนะนำเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ และบริการใหม่ ผู้ประกอบการใช้ความคิดสร้างสรรค์และแนวทางที่ไม่ย่อท้อเพื่อเอาชนะความล้มเหลว ยกระดับคุณภาพของโลกด้วยนวัตกรรมและช่วยสร้างสังคมที่มั่นคงยิ่งขึ้น (Gautam, 2015)

การเป็นผู้ประกอบการมีความสำคัญด้วยเหตุผลหลายประการ ตั้งแต่การส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปจนถึงการขับเคลื่อนนวัตกรรม ผู้ประกอบการถือว่าเป็นทรัพย์สินของชาติที่ควรจะได้รับ การปลูกฝัง จูงใจ และได้รับผลตอบแทนในระดับสูงสุด จากรายงานของ OECD (2011) พบว่าอัตราที่เพิ่มสูงของการเป็นผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็กนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพและการแสวงหาผลประโยชน์ที่สำคัญจากทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ผลการศึกษาโดย GEM (2016) ระบุว่าภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้มีอัตราธุรกิจที่สูงที่สุดในโลก ในเอกสารวิชาการของ UNDP (2019) ยังชี้ให้เห็นภูมิภาคเอเชียเป็นภูมิภาคที่มีสภาพนิเวศของการเป็นผู้ประกอบการที่ดีแห่งหนึ่งของโลก ในปัจจุบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีภูมิทัศน์ที่แตกต่างจากในอดีตอย่างเห็นได้ชัด มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว เช่น แรงผลักดันจากการลงทุนของรัฐบาล สิ่งอำนวยความสะดวกด้าน

การศึกษาที่ได้รับการพัฒนา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และบทบาทของผู้ประกอบซึ่งได้รับการยอมรับทางสังคมที่มากขึ้น

การเป็นผู้ประกอบการร่วมกับการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ถือเป็นตัวขับเคลื่อนเบื้องต้นของการเติบโตทางเศรษฐกิจและการสร้างงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันผู้ประกอบการในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เข้าไปทำธุรกิจในอุตสาหกรรมต่างๆ ทั่วทุกกลุ่มอุตสาหกรรม เมื่อเทียบกับเมื่อหลายสิบปีก่อนผู้ประกอบการได้ผันตัวออกจากภาคเกษตรกรรมและภาคบริการเพื่อสร้างอุตสาหกรรมที่ไม่เคยทำมาก่อนในอดีต (Global 2016)

การศึกษาระดับภูมิภาคโดย Global Entrepreneurship Monitor (GEM) เมื่อปี 2017 พบว่า 2 ใน 3 ของประชากร 642 ล้านคนในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งคิดเป็นประมาณ 9% ของประชากรโลก มองว่าการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเป็นทางเลือกในอาชีพที่ดีสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลกของ GEM ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 62.46 นอกจากนี้ประเทศไทยที่มีความก้าวหน้าอย่างมากในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการแล้ว รัฐบาลของประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีระดับการพัฒนาน้อย เช่น พม่าและลาว ก็มีความตื่นตัวในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการเช่นกัน เช่น ในประเทศพม่าได้มีการพัฒนาระบบนิเวศของการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งส่งผลให้เกิดการตื่นตัวของคนหนุ่มสาวที่มุ่งมั่นจะเป็นผู้ประกอบการเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของตนในอนาคต Myanmar times (2019)

นอกจากบทบาทของรัฐบาลในการกระตุ้นและส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการในประเทศของแล้ว มหาวิทยาลัยในภูมิภาคอาเซียนในฐานะสถาบันทางสังคมหนึ่งมีบทบาทพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการของประเทศโดยการส่งเสริมความคิดในการเป็นผู้ประกอบการพร้อมทั้งพัฒนาความรู้และทักษะทางธุรกิจเบื้องต้นให้แก่นักศึกษา (Upadhyaya and Bassard, 2020) ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ามีมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้พัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการผู้ประกอบการและแม้กระทั่งตัวมหาวิทยาลัยบางแห่งในภูมิภาคก็ได้การมีปรับเปลี่ยนตัวเองให้กลายเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นผู้ประกอบการมากยิ่งขึ้น (Chao, 2018)

เพื่อส่งเสริมให้บุคคลตัดสินใจเริ่มต้นธุรกิจหรือเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น มหาวิทยาลัยในฐานะผู้เปลี่ยนแปลงทางสังคมควรจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อนักศึกษาในการมีส่วนร่วมในกระบวนการของการสร้างสรรค์ธุรกิจใหม่ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเจตจำนงค์หรือความตั้งใจของนักศึกษาในการเป็นผู้ประกอบการซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมหาวิทยาลัยในการพัฒนาแนวทางในการเป็นผู้ประกอบการ (Gautam, 2015) เพราะความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการถือเป็นเครื่องทำนายที่ดีที่สุดสำหรับการสร้างธุรกิจของบุคคลนั้น อย่างไรก็ตามแม้หัวข้อดังกล่าวจะมีความสำคัญกับมหาวิทยาลัยในภูมิภาคมากเพียงใดก็ตามแต่พบว่าการศึกษา

วิจัยดังในหัวข้อดังกล่าวในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ในประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยและจากการตรวจสอบเอกสารยังไม่พบว่ามีการศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศที่มีระดับการพัฒนาน้อยในภูมิภาค เช่น ประเทศพม่าหรือลาว ดังนั้น การวิจัยนี้จึงเป็นความพยายามที่จะเข้าใจถึงความตั้งใจของนักศึกษาในประเทศเหล่านี้และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นผู้ประกอบการและเพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิงในทางวิชาการสำหรับการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่สุดท้ายในสาขาธุรกิจหรือเศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย พม่าและ สปป. ลาว
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาโดยใช้ทฤษฎีพฤติกรรมที่มีการวางแผน (Theory of planned behaviour – TPB) ได้แก่ ทศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้พฤติกรรมควบคุม และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคลประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการและค่านิยมส่วนบุคคล

นิยามศัพท์

ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง ปริมาณความพยายามที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลในการตัดสินใจเริ่มธุรกิจใหม่ของตนเอง ความตั้งใจถือเป็นตัวทำนายที่แข็งแกร่งที่สุดของพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการในการศึกษานี้ความตั้งใจถูกวัดด้วยมาตรประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ

ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง แสดงออกของบุคคลในระดับของความชอบหรือไม่ชอบต่อพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการ โดยประเมินค่าส่วนบุคคลในเชิงบวกหรือเชิงลบเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการในการศึกษานี้วัดด้วยมาตรประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง หมายถึง การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับหรือคาดหวังของบุคคลใกล้ชิดที่มีความสำคัญหรืออิทธิพลต่อตัวเขา (เช่น พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนและเพื่อนร่วมงาน) ต่อพฤติกรรมการเริ่มธุรกิจหรือการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงในการศึกษานี้วัดด้วยมาตรประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ

การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม หมายถึง การตระหนักรู้ของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมหรือความรู้สึกถึงความง่ายหรือความยากลำบากในพฤติกรรมการเป็นประกอบการหรือการเริ่มต้นธุรกิจ ในการศึกษาครั้งนี้วัดด้วยมาตราประมาณค่าแบบ Likert 5 ระดับ

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล หมายถึง บริบทของบุคคลหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากบุคคลใกล้ชิดที่เป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจซึ่งอาจนำมาสู่ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของบุคคลนั้นมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยสิ่งแวดล้อมอื่น ในการศึกษาครั้งนี้วัดจากจำนวนบุคคลใกล้ชิดกับนักศึกษาซึ่งเป็นผู้ประกอบการ/เจ้าของธุรกิจ

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง จำนวนกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการที่นักศึกษาได้เปิดรับหรือมีส่วนร่วมระหว่างการศึกษา ประสบการณ์ในการศึกษานี้วัดจากจำนวนกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการที่นักศึกษาเข้าร่วมในระหว่างการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

ค่านิยมของผู้ประกอบการและการเป็นผู้ประกอบการ

ค่านิยมหรือความหมายของผู้ประกอบการ (entrepreneur) มีความแตกต่างกันตามบริบทไม่ว่าจะเป็นในทางกฎหมาย เศรษฐศาสตร์หรือทฤษฎีธุรกิจ (Nielsen และคณะ, 1985) มีผู้ให้ความหมายของผู้ประกอบการอยู่หลายท่าน Cantillon อ้างใน Murphy (1986) ได้แยกแนวคิดของผู้ประกอบการซึ่งเป็นบุคคลที่รับผิดชอบความเสี่ยงของโครงการธุรกิจออกจากผู้ให้เช่า เช่น ผู้เตรียมทุนโดยคิดราคาค่าเช่าที่แน่นอน ขณะที่ Schumpeter (1934) ได้ให้ความหมายของผู้ประกอบการโดยกล่าวว่าเป็นผู้มีคุณสมบัติของนักนวัตกรรมที่พัฒนาเทคนิคใหม่ๆ Shapero (1975) เป็นอีกผู้หนึ่งที่ทำให้ความหมายของผู้ประกอบการว่าเป็นผู้ที่ใช้ความคิดริเริ่ม สร้างกลไกทางเศรษฐกิจและสังคม และยอมรับความเสี่ยงอันเกิดจากความล้มเหลว Hisrich และ Ramadani (2016) ให้คำนิยามผู้ประกอบการจากมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นผู้ที่นำทรัพยากร แรงงาน วัสดุ และสินทรัพย์

อื่นๆ มารวมกันเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หรือบริการ อีกทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมด้วย นอกจากนี้ Israr และ Saleem (2018) ได้ให้ความหมายที่มีความสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ประกอบการคือการเป็นกระดูกสันหลังของอุตสาหกรรม เนื่องจากมีแนวคิดทางธุรกิจที่เป็นนวัตกรรมใหม่ซึ่งนำไปสู่การเติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจในที่สุด

สำหรับคำนิยามการเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneurship) Shane และ Venkataraman (2000) ให้คำจำกัดความขอบเขตของการเป็นผู้ประกอบการว่าเป็นการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์เพื่อค้นพบ ประเมิน และใช้ประโยชน์จากโอกาสในการสร้างสินค้าและบริการในอนาคตโดยใครและอย่างไรหรืออีกนัยหนึ่งคือกระบวนการ การสร้างกิจการใหม่และองค์กรใหม่ Berglund และ Holmgren (2013) นิยามการเป็นผู้ประกอบการว่าเป็นกระบวนการเชิงพลวัตและทางสังคม ทั้งที่เกิดจากปัจเจกบุคคลเพียงลำพังหรือจากความร่วมมือกับผู้อื่นในการค้นหาโอกาสของพวกเขาและพยายามเปลี่ยนความคิดเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติหรือเป้าหมายในสังคม วัฒนธรรม หรือบริบททางเศรษฐกิจ Drucker (2014) นิยามการเป็นผู้ประกอบการในมุมที่แตกต่างว่าเป็นกระบวนการในการสร้างและจัดการนวัตกรรม หากไม่มีวัฒนธรรมในลักษณะนี้ก็เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องสร้างมันขึ้นมาเพราะหากไม่มีวัฒนธรรมของนวัตกรรมดังกล่าวแล้วนวัตกรรมที่เป็นระบบจะไม่เกิดขึ้น Livesay (2016) ให้นิยามการเป็นผู้ประกอบการว่าเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายและมุ่งผลความสำเร็จในการเริ่มต้น รักษา และพัฒนาธุรกิจที่มุ่งเน้นผลกำไร นอกจากนี้ Hisrich และ Peters (2002) ได้ให้คำนิยามซึ่งมีความครอบคลุมว่า การเป็นผู้ประกอบการคือกระบวนการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าโดยการอุทิศเวลาและความพยายามที่จำเป็น โดยยอมแบกรับความเสี่ยงทางการเงิน จิตใจ และสังคม ควบคู่ไปกับการได้รับผลตอบแทนจากความพึงพอใจทั้งทางด้านการเงินและทางด้านส่วนบุคคล รวมถึงความเป็นอิสระ

แนวคิดของการเป็นผู้ประกอบการ

Joseph Schumpeter ได้นำเสนอแนวคิดในทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบในปี 1934 โดยชี้ให้เห็นบทบาทของการเป็นผู้ประกอบในการเปลี่ยนแปลงในสังคม เนื่องจากผู้ประกอบการที่กลายเป็นผู้ริเริ่มนวัตกรรมด้วยการแนะนำผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และรูปแบบองค์กรใหม่ คำว่านวัตกรรมของ Schumpeterian นั้นมาพร้อมกับคำว่า ความคิดสร้างสรรค์ และเมื่อรวมกับการเป็นผู้ประกอบการแล้ว แนวคิดนี้ได้ถูกนำไปใช้บ่อยและมักจะถูกโยงไปในทางการเมืองและคำเสียดสีทางธุรกิจ (Hoppe, 2016) และเมื่อความสนใจในด้านการบริหารเติบโตขึ้น ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการในฐานะที่เป็นทฤษฎีพิเศษในการบริหารธุรกิจได้รับความสนใจมากขึ้น (Drucker, 2014)

การศึกษาการเป็นผู้ประกอบการมีแนวคิดและแบบจำลองทางทฤษฎีหลายแบบ แบบจำลองหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายและอยู่ในบริบททางจิตวิทยาสังคมที่ใช้กันอย่างกว้างขวางคือทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้ (Theory of planned behaviour) ของ Ajzen (1991) แบบจำลองนี้ช่วยแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในมิติของการเป็นผู้ประกอบการ จากมุมมองทั้งเชิงแนวคิดและเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจเป็นตัวทำนายที่เหมาะสมที่สุดสำหรับพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการ ตัวแบบนี้ช่วยให้เข้าใจอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเกิดขึ้นขององค์กรธุรกิจได้ดียิ่งขึ้น (Krueger และ Carsrud (1993)

แนวคิดของความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ความตั้งใจ (intention) เป็นปริมาณของความพยายามที่บุคคลสร้างขึ้นเพื่อประพฤติดนในลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือแสดงพฤติกรรมเฉพาะตามที่เขาตั้งใจซึ่งความตั้งใจถือเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของพฤติกรรมที่แท้จริงของบุคคล (Ajzen, 1991) การศึกษาเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการให้ความสนใจกับความความตั้งใจของผู้ประกอบการ (entrepreneurial intention) ตลอดจนการเพิ่มความรู้และทักษะของแต่ละบุคคลเช่นกัน

ความตั้งใจของผู้ประกอบการถูกนิยามว่าเป็นสภาวะจิตสำนึกที่เพิ่มขึ้นซึ่งบุคคลปรารถนาที่จะเริ่มต้นธุรกิจใหม่หรือสร้างค่านิยมหลักใหม่ในองค์กรที่มีอยู่ (Remeikiene และคณะ, 2013) เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าบุคคลมีเจตนาในการทำธุรกิจและการตัดสินใจเป็นผู้ประกอบการเป็นผลมาจากการตัดสินใจของเขา Van Gelderen และคณะ (2008) ได้นิยามการเป็นผู้ประกอบการว่าเป็นทัศนคติที่มีพื้นฐานหลักสองด้านได้แก่ ความตั้งใจและความสามารถของบุคคลในการค้นหา ระบุ และรวมถึงการใช้ประโยชน์จากโอกาส ดังนั้น ก่อนที่บุคคลจะสามารถเป็นผู้ประกอบการได้ จำเป็นต้องมีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการก่อน ซึ่งหมายความว่าพวกเขาต้องมีความตั้งใจอย่างแรงกล้าในการเป็นผู้ประกอบการ (Krueger และ Brazeal, 1994) ในมุมมองทางจิตวิทยาสังคม ความตั้งใจเป็นตัวทำนายพฤติกรรมที่วางแผนไว้ได้ดีที่สุด กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีที่สุดในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต (Kautonen และคณะ, 2015) ดังนั้น ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการจึงสามารถนิยามได้ว่าเป็นสภาพทางจิตใจของบุคคลที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างธุรกิจใหม่ (Prodan และ Drnovsek, 2010) และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำความเข้าใจกระบวนการของการเป็นผู้ประกอบการ (Lee และ Wong, 2004)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมของผู้ประกอบการตามทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้

มีแบบจำลองหลากหลายที่พยายามอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจของผู้ประกอบการ (Izquierdo และ Buelens, 2011) เช่น แบบจำลองผู้ประกอบการของ Shapero ซึ่งแยกองค์ประกอบสามประการที่ส่งผลต่อความตั้งใจของผู้ประกอบการ องค์ประกอบเหล่านี้คือ 1) การรับรู้ถึงความพึงปรารถนา 2) แนวโน้มที่จะกระทำ 3)

การรับรู้ถึงความเป็นไปได้ (Shapero และ Sokol, 1982) แบบจำลองของ Bird (1988) ที่ผสมผสานปัจจัยส่วนบุคคลและบริบทเป็นพื้นฐานซึ่งต่อมาได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมโดย Boyd และ Vozikis (1994) โดยเพิ่มปัจจัยเรื่องการรับรู้ความสามารถของตนเอง ต่อมา Davidsson (1995) ได้พัฒนาแบบจำลองอื่นซึ่งรวมปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม แบบจำลองที่นิยมใช้ในการศึกษามากที่สุดคือแบบจำลองซึ่งอิงตามทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้ (Theory of planned behavior-TPB) ของ Ajzen (2002)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนหรือ TPB ได้รับการพัฒนาจากแนวคิดทางจิตวิทยาสังคมโดยมีข้อสมมติว่าพฤติกรรมของมนุษย์จำนวนมากมาจากการวางแผนไว้ล่วงหน้าและดังนั้นจึงถูกกำหนดจากความตั้งใจที่มีต่อพฤติกรรมนั้น (Fishbein และ Ajzen, 1975) ทฤษฎี TPB มีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับทฤษฎีที่มีอยู่เดิมโดยมีกรอบความคิดที่แคบกว่าแต่สามารถนำไปใช้ได้กว้างขวางกว่าซึ่งช่วยให้เข้าใจและคาดการณ์เจตนาของผู้ประกอบการได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น โดยไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องส่วนตัว (Individual factor) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัจจัยทางสังคม (Social context) ด้วย (Krueger และ Carsrud, 1993) ตามทฤษฎีของ Ajzen (2001) พฤติกรรมของมนุษย์ได้รับการชี้นำโดยข้อพิจารณาสามประการได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผลที่อาจตามมาหรือคุณลักษณะอื่น ๆ ของพฤติกรรมหรือความเชื่อเชิงพฤติกรรม (behavioral beliefs) ความเชื่อเกี่ยวกับความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานของผู้อื่นหรือความเชื่อเชิงบรรทัดฐาน (subjective belief) และสุดท้ายคือความเชื่อเกี่ยวกับการมีอยู่ของปัจจัยที่อาจส่งเสริมหรือขัดขวางการผลงานของพฤติกรรมหรือความเชื่อในการควบคุม (control belief) ดังนั้น ตามข้อเสนอของ Ajzen (1991) ใน TPB ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (behavioural intention) จะถูกกำหนดโดย "สิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหลัก" สามประการ ได้แก่ ทศนคติที่มีต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยต่อมา Liñán (2005) ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาความตั้งใจและพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการ

ทศนคติที่มีต่อการแสดงพฤติกรรมเป็นตัวสะท้อนถึงการรับรู้หรือการตัดสินใจของบุคคลต่อการดำเนินพฤติกรรมที่เฉพาะเจาะจงนั้น บุคคลจะคาดหวังถึงผลลัพธ์และผลกระทบในด้านต่าง ๆ ของการกระทำใด ๆ (Ajzen, 1991) ผลลัพธ์ที่คาดหวังอาจเป็นเรื่องคุณภาพชีวิตส่วนบุคคล ความมั่งคั่งส่วนบุคคล ความเป็นอิสระ ความเครียด และผลประโยชน์ที่จะตกแก่ชุมชน (Shapero, 1984 และ Krueger และคณะ, 2000) ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Douglas และ Shepherd (2000) ที่พบว่าการตัดสินใจเป็นผู้ประกอบการมาจากทางเลือกในอาชีพของแต่ละบุคคลที่มุ่งหาประโยชน์สูงสุด (utility-maximizing) ได้แก่ รายได้ ความเป็นอิสระ การรับความเสี่ยง ความพยายามที่ใช้ในการทำงาน และประโยชน์ต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับการทำธุรกิจหรือจ้างงานตัวเอง

การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ประกอบขึ้นเป็นมุมมองของปัจเจกเกี่ยวกับค่านิยม ความคิด ความเชื่อ และบรรทัดฐานที่เป็นของบุคคลสำคัญอื่นๆ ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพวกเขาหรือเป็นผู้ที่พวกเขาให้ความเคารพอย่างสูง อีกนัยหนึ่ง การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหมายถึงการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ เพื่อนฝูง และเพื่อนร่วมงาน Ajzen (1991) กล่าวว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแรงกดดันทางสังคมสามารถจำแนกออกเป็นสององค์ประกอบคือความคาดหวังเชิงบรรทัดฐาน (normative expectation) และแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคาดหวัง ความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานจะสะท้อนให้เห็นว่าผู้มีอิทธิพลเหล่านั้นจะยอมรับหรือไม่ยอมรับพฤติกรรมของตน เช่น การเริ่มต้นธุรกิจใหม่ ส่วนองค์ประกอบที่สองคือแรงจูงใจในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานดังกล่าวและความเต็มใจที่จะประพฤติดตามความคาดหวังของผู้มีอิทธิพลเหล่านั้นและยึดมั่นตามบรรทัดฐานนั้น (Krueger และคณะ, 2000)

การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมถูกนิยามว่าเป็นการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับความง่ายหรือความยากลำบากในการดำเนินการพฤติกรรมที่สำคัญหนึ่ง การที่บุคคลมีพลังในการใช้ความพยายามในการทำพฤติกรรมหนึ่งมากเพียงใดและสามารถควบคุมพฤติกรรมที่ทำได้มากเพียงใดนั้นเรียกได้ว่าเป็น “การควบคุมเชิงพฤติกรรม (behavioral control)” (Ajzen, 1987) ความสำคัญของการควบคุมพฤติกรรมนี้คือความมั่นใจในตนเอง (self-confident) ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลจะใช้ทรัพยากรและโอกาสที่มีจำนวนหนึ่งเป็นตัวกำหนดความเป็นไปได้ของความสำเร็จทางพฤติกรรม การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีส่วนสำคัญในทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้โดยมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับพฤติกรรมและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์และการกระทำ ดังนั้น ผู้คนสามารถเชื่อได้ว่าผลลัพธ์ของพวกเขาถูกกำหนดโดยพฤติกรรมของพวกเขาเอง (Ajzen, 2002)

ปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลผลต่อความตั้งใจในการผู้ประกอบการ

นอกเหนือจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการอื่นๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการที่ผ่านมาและค่านิยมส่วนบุคคล

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจหรือบทบาทของบุคคลใกล้ชิดกับผู้ประกอบการมีอิทธิพลอย่างเห็นได้ชัดต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการมากกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ (Ilouga และคณะ 2014) การศึกษาของ Delamar และ Davidsson (2000) ระบุว่าบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนที่มีการประกอบการอยู่แล้วจะมีโอกาสสูงขึ้นที่เต็มใจที่จะลองทำงานเป็นนายตัวเอง (self –

employed) บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเป็นผู้ประกอบการสูงขึ้นถ้ามีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ประกอบการอยู่แล้ว (Dunn และ Holtz-Eakin, 2000, Taylor, 2001) งานวิจัยจำนวนมากได้กล่าวถึงอิทธิพลของผู้ปกครองที่เป็นผู้ประกอบการที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการของลูก เช่น งาน Krueger, 1993; Dyer และ Handler, 1994; Basu และ Virick, 2001 การศึกษาของ Delamar และ Davidsson (2000) พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีพ่อแม่ที่เป็นผู้ประกอบการเพราะพ่อแม่สามารถเป็นแบบอย่าง (role model) ให้กับลูกของตนได้ การศึกษาในประเทศไทยของ Kilenthong และ Rueanthip (2018) ชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่มีสมาชิกในครัวเรือนทำธุรกิจมีแนวโน้มที่จะเริ่มต้นธุรกิจโดยไม่คำนึงถึงว่าพวกเขาทำงานในธุรกิจครอบครัวอยู่แล้วหรือไม่

นอกจากผู้ปกครองซึ่งมีเป็นสิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการแล้ว การศึกษาของ Zain, Akram และ Ghani (2010) ในมาเลเซียได้พบว่าบุคคลอื่น ๆ เช่น พี่น้อง ที่ทำธุรกิจหรือครูอาจารย์ที่สอนวิชาธุรกิจหรือการเป็นผู้ประกอบการก็มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่าที่ที่ปรึกษาด้านอาชีพและสมาคมการค้ายังมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาด้วย

ประสบการณ์การเป็นผู้ประกอบการถูกนิยามโดย Krueger (1993) ว่าเป็นการเปิดรับต่อการเป็นผู้ประกอบการที่ช่วงเวลาที่ผ่านมาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยเขาได้อ้างถึงการเปิดรับต่อการเป็นผู้ประกอบการคือการที่บุคคลมีประสบการณ์ส่วนตัวในธุรกิจครอบครัว การมีส่วนร่วมกับครอบครัวในธุรกิจหรือการมีส่วนร่วมในการเริ่มธุรกิจ ตัวแบบของ Ajzen (1987) มีข้อสมมติว่าประสบการณ์ก่อนหน้าจะมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการผ่านทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถของตนในการควบคุมพฤติกรรม เช่นเดียวกันตัวแบบของ Shapero (1984) ก็สนับสนุนข้อสมมติดังกล่าวโดยระบุว่าการเปิดรับกิจกรรมการเป็นผู้ประกอบการที่ผ่านมาจะส่งผลทางอ้อมต่อความตั้งใจในการเริ่มธุรกิจผ่านการรับรู้ถึงความเป็นไปได้และความปรารถนาของตนเอง Delmar และ Davidson (2000) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปถือว่าเป็นตัวทำนายเชิงบวกที่แข็งแกร่งที่สุดของความตั้งใจของผู้ประกอบการคือการที่บุคคลนั้นได้สัมผัสกับการเป็นผู้ประกอบการมาก่อนแล้วหรือมีประสบการณ์บางอย่างเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการก่อนหน้านี้หรือไม่ นอกจากนี้ความรู้และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นซึ่งสืบเนื่องมาจากการเป็นผู้เคยศึกษาวิชาการเป็นผู้ประกอบการทำให้บุคคลนั้นประเมินความเป็นไปได้ในการเริ่มต้นบริษัทใหม่ได้ง่ายขึ้น

ค่านิยมส่วนบุคคลคือ “เป้าหมายที่พึงประสงค์ในวงกว้างซึ่งกระตุ้นการกระทำของผู้คนและใช้เป็นแนวทางในชีวิตของพวกเขา” (Sagiv และคณะ, 2017) แต่ละคนมีค่านิยมต่างกัน โดยความแตกต่างเหล่านี้ได้รับ

ผลกระทบจากวัฒนธรรมของบุคคล การเลี้ยงดูส่วนตัว ชีวิต ประสบการณ์และอิทธิพลอื่นๆ (Weber, 2012] การศึกษาค่านิยมส่วนบุคคลของ Schwartz ในปี 1992 เป็นหนึ่งในงานที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เขาได้นำเสนอ ค่านิยมที่แตกต่างกัน 10 ประการที่สร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคคลและได้รับความนิยมนำไปเป็นกรอบในการวิจัย ในหลายประเทศจนกลายเป็นค่านิยมสากลในงานวิจัยข้ามวัฒนธรรม (cross cultural) ค่านิยมเหล่านี้ ประกอบด้วย 1) การกำกับตนเอง (self direction) เช่น อิสระภาพ ความคิดสร้างสรรค์ 2) การกระตุ้น (simulation) เช่น ชีวิตที่น่าตื่นเต้นท้าทาย 3) สุขนิยม (Hedonism) เช่น มีความสุข ตามใจตัวเอง 4) ความสำเร็จ (achievement) เช่น ทะเยอทะยานประสบความสำเร็จ 5) อำนาจ(Power) เช่น มั่งคั่ง มีอำนาจ 6) ความมั่นคงปลอดภัย (security) เช่น ระเบียบสังคม ความมั่นคงในครอบครัว ความสะอาด 7) ความสอดคล้อง (conformity) เช่น ความสุภาพ มีวินัยในตนเอง เคารพ 8) ประเพณี (Tradition) เช่น เคารพในประเพณี เจียมเนื้อเจียมตัว ถ่อมตน เลื่อมใสศรัทธา 9) ความเมตตากรุณา (Benevolence) เช่น ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ช่วยเหลือ ให้อภัย และ 10) ความเป็นสากลนิยม (Universalism) เช่น ความเท่าเทียม ปัญญา โลกแห่งสันติภาพ ความ ยุติธรรมทางสังคม การปกป้องสิ่งแวดล้อม

การศึกษาพบว่าค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลและสามารถทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของ บุคคลได้ เช่น งานการศึกษาของ Jaén และคณะ (2010) Sanchez (2014) และ Karimi และ Makreet (2020) ดังนั้น ค่านิยมส่วนบุคคลตามแนวคิดของ Schwartz จะเป็นตัวแปรอิสระหนึ่งในการทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการในการวิจัยครั้งนี้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาของงานวิจัยนี้จะครอบคลุมการศึกษาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาและปัจจัย ที่เป็นทำนายความตั้งใจดังกล่าวซึ่งประกอบด้วย ทศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การ รับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจนักศึกษา ประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการ เป็นผู้ประกอบการ และค่านิยมส่วนบุคคล

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ของคณะบริหารธุรกิจและคณะ เศรษฐศาสตร์ในประเทศไทย พม่าและลาว โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 854 คน

ขอบเขตพื้นที่

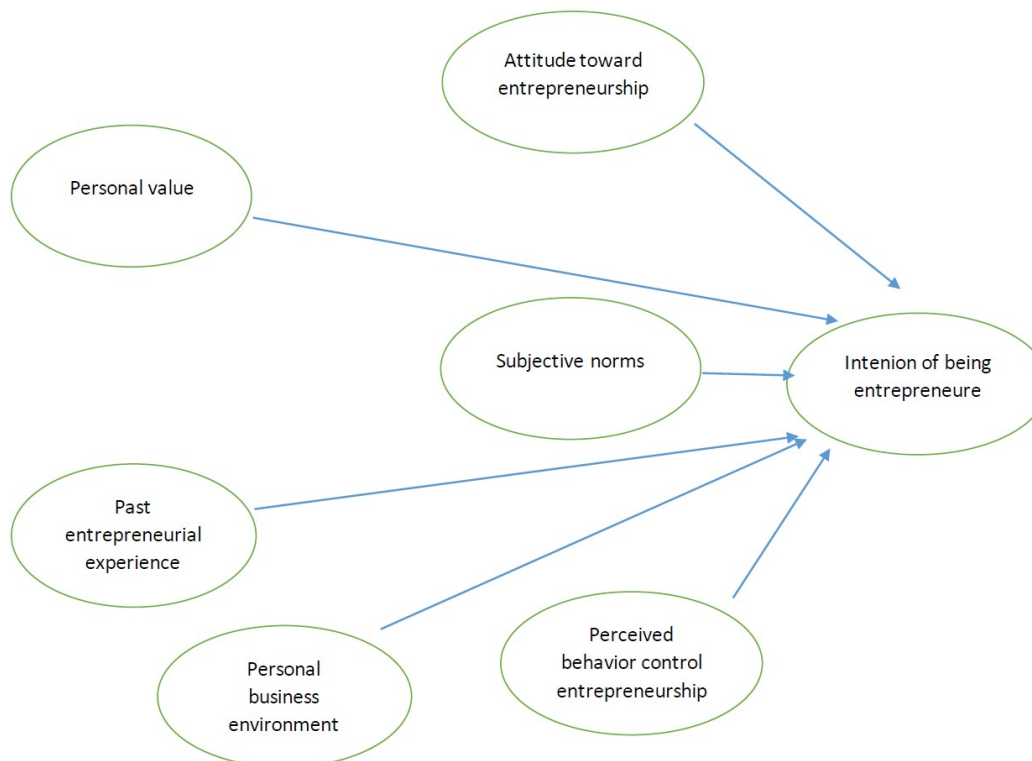
พื้นที่ของการวิจัยครอบคลุมนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจและคณะเศรษฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย พม่า และ สปป ลาว

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยนี้อยู่ระหว่างเดือนธันวาคม 2563 ถึงเมษายน 2563

กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการตรวจสอบเอกสาร ตัวแปรอิสระคือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษามหาวิทยาลัยในอาเซียนได้แก่ ทักษะคิดต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการในอดีตและค่านิยมส่วนบุคคล ตัวแปรตามคือความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ กรอบแนวคิดแสดงตัวอย่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแสดงในกรอบความคิดของการศึกษา ดังนี้

รูปที่ 1 กรอบความคิดในการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีรูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive design) ประชากรในการศึกษานี้ได้แก่นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายในหลักสูตรปริญญาตรีของคณะบริหารธุรกิจหรือเศรษฐศาสตร์ใน 3 ประเทศ ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย พม่า และลาว โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) จำนวน 854 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบกรอกเอง (self-administered) ซึ่งมีทั้งสิ้น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบมี 5 คำถาม เป็นทั้งแบบมีคำตอบให้เลือกและกรอกข้อมูล ส่วนที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการมี 8 คำถาม ในส่วนของสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกได้หลายคำตอบ (checklist) และในส่วนของประสบการณ์ให้เลือกจาก 2 คำตอบ (dichotomous) คือ เคย/ไม่เคย ส่วนที่ 3 ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการและตัวทำนายมีทั้งสิ้น 24 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนย่อย ได้แก่ ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (EI) จำนวน 8 ข้อ ทศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ (AE) จำนวน 5 ข้อ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN) จำนวน 6 ข้อ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (PCB) จำนวน 5 ข้อ รายการคำถามทั้งหมดในส่วนนี้วัดด้วยมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ (1=ไม่เห็นด้วย, 5=เห็นด้วยอย่างยิ่ง) และรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1 ส่วนที่ 4 ค่านิยมส่วนบุคคล ใช้คำถามที่พัฒนาโดย Schwartz (1992) จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ และใช้มาตราประมาณ 0 ถึง 8 โดย 0=ไม่มีความสำคัญเลย และ 8=มีความสำคัญอย่างยิ่ง รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 กรณี ในกรณีของประเทศไทยและ สปป ลาวได้ใช้แบบสอบถามเป็นแบบออนไลน์พัฒนาบนโปรแกรม Google form โดยนักวิจัยและผู้ประสานงานท้องถิ่นได้ส่งลิงก์ของแบบสอบถามไปให้นักศึกษา ส่วนในกรณีของประเทศพม่าผู้ประสานงานท้องถิ่นได้ส่งแบบสอบถามไปทางอีเมลของนักศึกษาและขอให้นักศึกษาส่งไฟล์แบบสอบถามที่ได้กรอกข้อมูลแล้วกลับมายังผู้ประสานงานสาเหตุที่ต้องส่งไฟล์แบบสอบถามไปทางอีเมลก็เนื่องจากในช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลได้มีปัญหาการขัดข้องของระบบอินเทอร์เน็ตทำให้ไม่สามารถใช้โปรแกรม google form ได้ การเก็บข้อมูลใช้เวลาระหว่างเดือนธันวาคม 2563 ถึงเดือนเมษายน 2564 และได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 874 ชุด แต่จากการตรวจสอบพบว่ามีแบบสอบถามบางชุดมีข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนและมีค่าผิดปกติ (Outlier) จำนวน 20 ชุดจึงได้ทำการตัดออกและเหลือแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 854 ชุด จากนั้นจึงได้นำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจและประสบการณ์ ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการและ

ปัจจัยที่เป็นตัวทำนายต่าง ๆ การทดสอบสมมติฐานได้ใช้สถิติอนุमानได้แก่ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณและการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 1 ข้อคำถามของตัวแปรความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการและตัวแปรทำนายต่าง ๆ

ตัวแปร	ข้อคำถาม
EI	(1) ฉันเตรียมตัวที่จะเริ่มธุรกิจใหม่ที่มีศักยภาพ (2) จุดมุ่งหมายในอาชีพของฉันคือการเป็นผู้ประกอบการ (3) ถ้าฉันพยายามที่จะเริ่มทำธุรกิจ ฉันจะมีโอกาสอย่างสูงที่จะประสบความสำเร็จ (4) ฉันมุ่งมั่นที่จะเริ่มธุรกิจใหม่ของตนเองในอนาคต (5) มีความเป็นไปได้สูงมากที่ฉันจะเริ่มธุรกิจใหม่ของตนเอง (6) ฉันจะใช้ความพยายามอย่างสูงในการสร้างและรักษาธุรกิจของฉัน (7) ฉันเลือกที่จะเป็นผู้ประกอบการมากกว่าที่จะเป็นพนักงานบริษัทหรือรับราชการ (8) ฉันมีความคิดที่จริงจังในการเริ่มธุรกิจของตัวเอง
AE	(1) การเป็นผู้ประกอบการถือเป็นความได้เปรียบมากกว่าเสียเปรียบ (2) ถ้าฉันมีโอกาสและทรัพยากรฉันต้องการที่จะเริ่มธุรกิจของตนเอง (3) การเป็นผู้ประกอบการจะสร้างความพึงพอใจให้กับฉัน (4) ในบรรดาทางเลือกอาชีพต่างๆ ฉันจะเลือกเป็นผู้ประกอบการ (5) การมีธุรกิจเป็นของตนเองถือเป็นความสำเร็จอย่างสูงในชีวิตฉัน
SN	(1) คนในครอบครัวที่ใกล้ชิดกับฉันคิดว่าฉันควรจะเริ่มทำธุรกิจของตัวเองในอนาคต (2) เพื่อนที่ดีที่สุดของฉันคิดว่าฉันควรจะเริ่มทำธุรกิจของตัวเองในอนาคต (3) บุคคลที่ฉันรู้จัก เช่น อาจารย์ หัวหน้างานที่ฉันเคยไปฝึกงานด้วย วิทยากรหรือกรรมการที่ฉันส่งแผนไปประกวด สนับสนุนให้ฉันเริ่มทำธุรกิจของตนเอง (4) หากฉันตัดสินใจที่จะเริ่มทำธุรกิจ คนในครอบครัวที่สนิทกับฉันจะเห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น (5) หากฉันตัดสินใจที่จะเริ่มทำธุรกิจ เพื่อนสนิทของฉันจะเห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น (6) หากฉันตัดสินใจที่จะเริ่มทำธุรกิจ เพื่อนร่วมชั้นเรียนที่สนิทกับฉันจะเห็นด้วยกับการตัดสินใจนั้น
PCB	(1) การเริ่มต้นธุรกิจใหม่และทำให้ประสบความสำเร็จจะเป็นเรื่องง่ายสำหรับฉัน (2) ฉันสามารถควบคุมกระบวนการสร้างธุรกิจใหม่ได้ (3) ฉันรู้รายละเอียดการดำเนินการที่จำเป็นเพื่อเริ่มต้นธุรกิจใหม่ (4) เป็นเรื่องง่ายสำหรับฉันในการพัฒนาแนวคิดทางธุรกิจ (5) การหาทุนเพื่อเริ่มธุรกิจไม่ใช่เป็นสิ่งที่ยากสำหรับฉัน

ตารางที่ 2 ค่านิยมส่วนบุคคล

องค์ประกอบค่านิยม	ความหมาย
อำนาจ	การมีอำนาจทางสังคม อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่ ความมั่งคั่ง
ความสำเร็จ	การประสบความสำเร็จ การมีความสามารถ ความทะเยอทะยาน การมีอิทธิพลต่อผู้คนและกิจกรรม
สุขนิยม	ความพึงพอใจหรืออึดใจต่อสิ่งที่ปรารถนา ความเพลิดเพลินในชีวิต การตามใจตัวเอง
แรงกระตุ้น	ความกล้าหาญ การมีชีวิตที่มีความหลากหลายและท้าทาย ชีวิตที่น่าตื่นเต้น
ทิศทางของตนเอง	ความคิดสร้างสรรค์ อิสระภาพ ความอยากรู้อยากเห็น ความเป็นอิสระ ความสามารถที่จะเลือกเป้าหมายของตัวเอง
ความเป็นสากล	การมีใจกว้างในการเปิดรับสิ่งใหม่ ๆ การเห็นความงามของธรรมชาติและศิลปะ ความยุติธรรมทางสังคม สันติภาพของโลก ความเท่าเทียมกัน ภูมิปัญญา ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ การปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม
ความเมตตากรุณา	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความซื่อสัตย์ การให้อภัย ความจงรักภักดี ความรับผิดชอบ
ประเพณีนิยม	ความนอบน้อมถ่อมตน การยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิต การอุทิศตน ความพอประมาณ
ความคล้อยตาม	การเชื่อฟัง ให้เกียรติผู้ปกครองและผู้สูงอายุ มีวินัยในตนเอง, ความสุภาพ
ความมั่นคง	ความมั่นคงของชาติ ความมั่นคงของครอบครัว ระเบียบแบบแผนของสังคม ความสะอาด การตอบแทนบุญคุณ

แบบสอบถามได้ถูกนำไปทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) กับนักศึกษา 30 คน จากสาขาวิชาด้านบริหารธุรกิจและเศรษฐศาสตร์ ในแต่ละประเทศ รวมทั้งสิ้น 90 คน โดยเป็นการวัดค่าความสอดคล้องภายใน (internal consistency) ซึ่งวัดโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) ดังแสดงในตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่าค่าอัลฟาที่ต่ำสุดคือ .764 ซึ่งสูงกว่าขั้นต่ำที่กำหนด

ตารางที่ 3 ค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

องค์ประกอบ	Cronbach's Alpha			จำนวน ข้อคำถาม
	ไทย	พม่า	ลาว	
ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ	.909	.922	.904	8
ทัศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ	.764	.897	.847	5
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง	.813	.895	.853	6
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม	.861	.851	.837	5
ค่านิยมส่วนบุคคล	.889	.959	.971	10

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาจากประเทศไทย 403 คนหรือร้อยละ 47.2 เป็นเพศหญิง 592 คิดเป็นร้อยละ 69.8 และศึกษาในสาขาบัญชี 382 คน หรือร้อยละ 44.8 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ประเทศ (n=854)		
พม่า	143	16.7
สปป.ลาว	308	36.1
ไทย	403	47.2
เพศ (n=854)		
ชาย	258	30.2
หญิง	596	69.8
สาขาวิชา (n=853)		
บัญชี	382	44.8
การตลาด	128	15.0
การจัดการ	96	11.3
การเงิน	92	10.8
สถิติ	9	1.1
เศรษฐศาสตร์	55	6.4
การผลิต	55	6.4
ธุรกิจ	19	2.2
อื่นๆ (สถิติ ผู้ประกอบการ โลจิสติก ฯลฯ)	17	2.0

ในเรื่องของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคลของนักศึกษาซึ่งวัดจากจำนวนของบุคคลที่เป็นผู้ประกอบการนั้น ผลการศึกษาพบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีพ่อแม่เป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจเป็นจำนวนมากที่สุดคือ 363 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 ของคำตอบ รองลงมา คือ ญาติสนิท จำนวน 352 คิดเป็นร้อยละ 41.2 พี่น้อง จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 25.3 และเพื่อนสนิท 168 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 ของคำตอบ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 บุคคลใกล้ชิดที่ เป็นผู้ประกอบการหรือเจ้าของธุรกิจ

บุคคล	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
พ่อแม่	363	42.5
พี่น้อง	216	25.3
ญาติสนิท	352	41.2
เพื่อนสนิท	168	19.7

สำหรับประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ พบว่ากิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างทำหรือเข้าร่วมมากที่สุดที่การทำธุรกิจระหว่างเรียน 378 ราย หรือร้อยละ 44.3 ของคำตอบ รองลงมาคือเข้าร่วมโครงการ startup หรือแบบจำลองธุรกิจ จำนวน 183 ราย หรือร้อยละ 21.4 ของคำตอบ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ

กิจกรรม	จำนวนคำตอบ	ร้อยละ
การทำธุรกิจระหว่างเรียน	378	44.3
การฝึกงาน	152	17.8
ร่วมโครงการ Startup หรือแบบจำลองธุรกิจ	183	21.4
การไปทำงานต่างประเทศช่วงปิดเทอม	97	11.4

ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการและปัจจัยที่มีอิทธิพล

ผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 7 พบว่าในภาพรวมแล้วนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 และเมื่อพิจารณาในรายประเทศแล้วก็ไม่พบว่าแตกต่างกันมากนัก โดยประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 พม่าเท่ากับ 3.66 และลาวเท่ากับ 3.80

ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดีโดยมีค่าเฉลี่ยที่ 3.84 เมื่อวิเคราะห์รายประเทศพบว่าค่าเฉลี่ยของทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับดี เช่นกัน โดยค่าเฉลี่ยของประเทศไทยเท่ากับ 3.94 พม่าเท่ากับ 3.67 และ สปป.ลาวเท่ากับ 3.80

ตารางที่ 7 ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการและปัจจัยที่มีอิทธิพล

ตัวแปร	ไทย		พม่า		ลาว		ภาพรวม	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
ความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ (IE)								
(1)	3.73	.814	3.55	.767	3.73	.807	3.68	.825
(2)	3.85	.850	3.49	.786	3.83	.842	3.77	.858
(3)	3.61	.843	3.42	.745	3.68	.908	3.59	.867
(4)	3.79	.855	3.48	.926	3.93	.832	3.77	.887
(5)	3.61	.928	3.83	.937	3.70	.823	3.67	.906
(6)	4.12	.789	3.91	.863	3.93	.891	4.00	.862
(7)	3.73	.995	3.72	.920	3.75	.927	3.73	.964
(8)	3.63	.980	3.86	.801	3.89	.853	3.75	.925
ค่าเฉลี่ย	3.75	.692	3.65	.681	3.80	.667	3.74	.698
ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ								
(1)	3.84	.843	3.67	.700	3.58	.815	3.71	.829
(2)	4.29	.756	3.81	.692	3.98	.862	4.08	.827
(3)	4.01	.802	3.59	.772	3.77	.860	3.84	.851
(5)	3.64	.915	3.53	.853	3.72	.916	3.64	.917
(6)	3.94	.955	3.78	.751	3.98	.962	3.91	.943
ค่าเฉลี่ย	3.94	.614	3.67	.636	3.80	.697	3.83	.675
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (SN)								
(1)	3.55	.884	3.53	.700	3.65	.818	3.57	.844
(2)	3.49	.854	3.71	.861	3.62	.773	3.56	.840
(3)	3.13	.887	3.76	.890	3.41	.900	3.32	.930
(4)	3.95	.781	3.62	.688	3.73	.860	3.81	.819
(5)	3.99	.765	3.48	.591	3.67	.782	3.78	.786
(6)	3.85	.791	3.53	.614	3.53	.809	3.67	.800
ค่าเฉลี่ย	3.66	.602	3.60	.580	3.60	.616	3.62	.622
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (PCB)								
(1)	2.69	.942	3.49	.659	3.01	.963	2.93	.956
(2)	3.13	.845	3.59	.715	3.18	.824	3.21	.839
(3)	3.28	.892	3.48	.720	3.33	.866	3.32	.868
(4)	2.98	.887	3.52	.603	3.20	.924	3.14	.891
(5)	2.79	1.09	3.66	.595	3.17	1.08	3.06	1.07
ค่าเฉลี่ย	2.97	.751	3.54	.531	3.17	.728	3.13	.746

ในส่วนของการคล้อยตามกลุ่มอิงหรือการรับรู้ถึงการยอมรับหรือความคาดหวังของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อตัวนักศึกษา พบว่าอยู่ในระดับสูงโดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.67 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศพบว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับภาพรวมคืออยู่ในระดับสูง โดยค่าเฉลี่ยของประเทศไทยเท่ากับ 3.66 พม่าเท่ากับ 3.60 และสปป.ลาว เท่ากันกับพม่าคือ 3.60

สำหรับการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมนั้น ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 และเมื่อพิจารณารายประเทศก็ได้ผลสอดคล้องกันคือประเทศไทยมีค่าเฉลี่ยของปัจจัยนี้เท่ากับ 2.97 และ สปป.ลาวเท่ากับ 3.17 อย่างไรก็ตามประเทศพม่าถึงแม้จะอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน แต่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าภาพรวมและประเทศโดยมีค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถเท่ากับ 3.54

ค่านิยมส่วนบุคคล

ผลการศึกษาพบว่าในภาพรวมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ค่านิยมส่วนบุคคลสูงสุดสามด้านแรกได้แก่ ด้านสุขนิยม (hedonism) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.57 รองลงมาคือด้านทิศทางของตนเอง เท่ากับ 5.52 และด้านความเป็นสากล (universalism) เท่ากับ 5.44 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายประเทศพบว่ากลุ่มตัวอย่างนักศึกษาไทยมีค่านิยมส่วนบุคคลเฉลี่ยสูงสุดคือเท่ากับ 5.92 รองลงมาคือพม่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.21 และลาวเท่ากับ 4.44 โดยค่านิยมด้านที่มีคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างไทยและพม่าคือด้านสุขนิยม ขณะที่ลาวค่านิยมที่สูงที่สุดคือความเมตตา กรุณา ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่านิยมส่วนบุคคล

ค่านิยม	ไทย		พม่า		ลาว		ภาพรวม	
	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.	Mean	S.D.
อำนาจ	5.12	2.038	4.97	1.186	3.50	2.283	4.49	2.189
ความสำเร็จ	6.24	1.790	5.23	1.368	4.30	2.408	5.34	2.198
สุขนิยม	6.70	1.618	5.37	1.161	4.27	2.478	5.57	2.249
แรงกระตุ้น	6.05	1.631	5.46	1.167	4.58	2.526	5.39	2.092
ทิศทางของตนเอง	6.41	1.667	5.09	1.261	4.65	2.489	5.52	2.159
ความเป็นสากล	6.25	1.654	4.96	1.009	4.71	2.520	5.44	2.108
ความเมตตา กรุณา	6.10	1.834	4.93	.873	4.85	2.524	5.42	2.138
ประเพณีนิยม	5.04	1.969	5.25	1.201	4.46	2.435	4.83	2.112
ความสอดคล้อง	5.39	1.978	5.32	1.304	4.57	2.481	5.11	2.748
ความมั่นคง	5.85	2.009	5.32	1.197	4.67	2.510	5.30	2.206
ค่าเฉลี่ย	5.92	1.284	5.21	1.112	4.44	2.195	5.24	1.825

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานสำหรับการวิจัยครั้งนี้คือ “ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ประสบการณ์เกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพล มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา”

ในการทดสอบสมมติฐานนี้ได้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) เพื่อตรวจสอบทัศนคติที่มีต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการและค่านิยมส่วนบุคคลในการทำนายระดับความตั้งใจในการผู้ประกอบการของนักศึกษา โดยได้วิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ วิเคราะห์ภาพรวมและวิเคราะห์รายประเทศ

ภาพรวม

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่าค่า R Square ค่า Adjusted R Square และค่า F เท่ากับ .761, .579 และ 191.108 ตามลำดับในสมการถดถอยพหุคูณ ดังแสดงในตารางที่ 9 และ 10 ค่า F มีขนาดใหญ่และมีความสำคัญ (sig=0.00) ซึ่งหมายความว่าสมการถดถอยในภาพรวมมีความสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ (b) ของตัวแปรอิสระหรือตัวทำนายพบว่ามี 5 ตัวแปรจากทั้งสิ้น 6 ตัวแปรไม่เท่ากับศูนย์หรืออีกนัยหนึ่งคือตัวแปรทำนายดังกล่าวสามารถทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาซึ่งเป็นตัวแปรตามได้ ตัวแปรเหล่านี้ ได้แก่ ทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ ($t=16.189$, Sig=0.00) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ($t=8.794$, Sig=0.00) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ($t=5.613$, Sig = 0.00) สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ($t = 2.325$, Sig = 0.020) ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบการ ($t = 3.052$, Sig = 0.002) ซึ่งสรุปได้ว่าตัวแปรทำนายดังกล่าวสามารถทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาได้ ในขณะที่ตัวแปรอิสระอีกตัวหนึ่งคือค่านิยมส่วนบุคคลมีค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่เท่ากับศูนย์อย่างมีความสำคัญ ($t = 0.292$, Sig=0.771) ดังแสดงในตาราง 4.19 ซึ่งหมายความว่าตัวแปรค่านิยมส่วนบุคคลไม่ใช่ตัวทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา รายละเอียดแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 9 สรุปตัวแบบ

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted Square	R Std. Error of the Estimate
1	.761 ^a	.579	.576	.44414

ตารางที่ 10 การทดสอบ ANOVA

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	226.193	6	37.699	191.108	.000 ^b
	Residual	164.716	835	.197		
	Total	390.909	841			

ตารางที่ 11 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรและค่าคงที่

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta				Tolerance	VIF
1	(Constant)	.207	.108			1.918	.055		
	Attitude of being entrepreneur (AE)	.488	.030	.469		16.189	.000	.601	1.664
	Subjective norm (SN)	.299	.034	.265		8.794	.000	.557	1.796
	Perceived control behavior (PCB)	.138	.025	.149		5.613	.000	.714	1.400
	Personal business environment (PBE)	.061	.026	.054		2.325	.020	.948	1.055
	Past entrepreneurial experience (PEE)	.043	.014	.073		3.052	.002	.885	1.130
	Personal Value (PE)	.003	.009	.007		.292	.771	.842	1.188

a. Dependent Variable: average entrepreneurship intention

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุใหม่ โดยตัดตัวแปรค่านิยมส่วนบุคคลซึ่งไม่มีนัยสำคัญออก ดังแสดงในตารางที่ 12 ถึง 14 ตัวแปรทำนายหลักทั้งหมดมีค่าสัมประสิทธิ์ที่ไม่เท่ากับศูนย์อย่างมีนัยสำคัญ ทศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการ ($t=16.757$, $Sig=0.00$) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ($t=8.858$, $Sig=0.00$) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ($t=5.611$, $Sig=0.00$) สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล ($t=2.371$, $Sig=0.018$) และรวมอยู่ในแบบจำลองการถดถอยเป็นตัวทำนาย (ตัวถดถอย) สำหรับตัวทำนายเพิ่มเติมอื่นๆ เฉพาะประสบการณ์ที่ผ่านมาเท่านั้นที่มีนัยสำคัญ ($t=3.044$, $P=0.002$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การอธิบายเท่ากับ 0.761 หรือตัวแปรอิสระทุกตัวร่วมกันอธิบายตัวแปรตามหรือความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการได้ร้อยละ 57.6 (Adjusted R Square) นอกจากนี้สมการถดถอยในภาพรวมมีความถูกต้องอย่างมีนัยสำคัญ ($F=229.564$, $Sig=0.00$) และตัวแปรอิสระทุกตัวไม่มีความสัมพันธ์กันเอง โดยพิจารณาจากค่า VIF ที่ใกล้ 1

ตารางที่ 12 สรุปตัวแบบ

Model Summary				
Model	R	R Square	Adjusted Square	Std. Error of the Estimate
1	.761 ^a	.579	.576	.44390

ตารางที่ 13 การวิเคราะห์ ANOVA

ANOVA ^a						
Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	226.176	5	45.235	229.564	.000 ^b
	Residual	164.732	836	.197		
	Total	390.909	841			

ตารางที่ 14 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรและค่าคงที่

Coefficients ^a						
Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		Sig.	Collinearity Statistics
	B	Std. Error	Beta	t		Tolerance VIF

1	(Constant)	.210	.107		1.962	.050		
	Attitude of being entrepreneur (AE)	.490	.029	.471	16.757	.000	.638	1.568
	Subjective norm (SN)	.300	.034	.266	8.858	.000	.561	1.782
	Perceived control behavior (PCB)	.137	.024	.149	5.611	.000	.715	1.399
	Personal business environment (PBE)	.061	.026	.054	2.371	.018	.959	1.043
	Past entrepreneurial experience (PEE)	.042	.014	.072	3.044	.002	.905	1.105

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุรายประเทศ

อย่างไรก็ดีเมื่อทำการวิเคราะห์การถดถอยพหุเป็นรายประเทศดังแสดงในตารางที่ 15 พบว่าผลการศึกษา มีความแตกต่างจากการการศึกษาในภาพรวม โดยในกรณีของประเทศไทยพบว่าตัวแปรที่สามารถทำนายความ ตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ทักษะคิดต่อการเป็นผู้ประกอบการ (Sig=0.00) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Sig=0.00) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Sig=0.00) และ สิ่งแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล (Sig=0.02) แต่ตัวแปรประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ (Sig=0.325) และค่านิยม ส่วนบุคคล (Sig=0.860) ไม่มีนัยสำคัญจึงไม่เป็นตัวแปรทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ

ในกรณีของประเทศไทยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุพบว่ามีเพียง 3 ตัวแปรจากทฤษฎี TPB เท่านั้น ได้แก่ ทักษะคิดต่อการเป็นผู้ประกอบการ (Sig=0.00) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Sig=0.00) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Sig=0.0) ที่มีนัยสำคัญและสามารถทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของ นักศึกษาได้

ส่วนในกรณีของ สปป ลาว ผลการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับประเทศพม่าคือมีเพียง 3 ตัวแปรจากทฤษฎี TPB เท่านั้น ได้แก่ ทักษะคิดต่อการเป็นผู้ประกอบการ (Sig=0.00) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Sig=0.00) การรับรู้

ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่ ($Sig=0.032$) ที่มีนัยสำคัญสามารถทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาได้

ตารางที่ 15 ค่าสัมประสิทธิ์แยกเป็นรายประเทศ

Model		ไทย		พม่า		สปป ลาว	
		B	Sig	B	Sig	B	Sig
1	(Constant)	.090	.623	-.595	.015	.745	.000
	Attitude of being entrepreneur (AE)	.508	.000	.444	.000	.429	.000
	Subjective norm (SN)	.271	.000	.420	.000	.263	.000
	Perceived control behavior (PCB)	.178	.000	.255	.001	.093	.032
	Personal business environment (PBE)	.034	.325	**.	**.	.074	.110
	Past entrepreneurial experience (PEE)	.072	.002	.019	.466	-.004	.874
	Personal value (PE)	.003	.860	.031	.295	.022	.117

** ตัวแปรได้ถูกตัดออกโดยโปรแกรม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแม้ตัวแปรอิสระทั้งหมดในกรอบความคิดจะไม่มีนัยสำคัญตามสมมติฐาน แต่ตัวแปรหลักที่ได้มาจากทฤษฎี TPB ได้แก่ ทักษะคิดต่อการเป็นผู้ประกอบการ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมสามารถทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการได้ทุกตัวแปร นอกจากนี้ ตัวแปรทำนายอื่นที่ไม่ได้อยู่ในทฤษฎี TPB ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนตัวและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการยังเป็นตัวทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาได้เช่น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหากนักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ ได้รับการสนับสนุนหรือกำลังใจจากบุคคลสำคัญในระดับสูง รับรู้ในความสามารถของตนเองในระดับสูง อยู่ในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในระดับสูงและมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ นักศึกษาผู้นั้นจะมีความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการในระดับสูง

ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันการทำนายของตัวแปรทัศนคติที่มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้โดย Paço และคณะ (2011) Remeikiene และคณะ (2013) Kaseorg และ Raudsaar (2013) และ Saraih และคณะ, (2017) ผลการวิจัยครั้งนี้ยังยืนยันถึงอิทธิพลเชิงบวกของการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Ferreira และคณะ (2012) Krithika และ Venkatachalam (2014) และ Saraih และคณะ(2018) การวิจัยสนับสนุนอิทธิพลเชิงบวกของการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่รับรู้ต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการซึ่งสอดคล้องกับงานของ Kidwell และ Jewell (2010) Peg และคณะ (2012) และ Whidya (2017)

นอกจากตัวแปรที่ได้จากทฤษฎี TPB แล้ว งานวิจัยนี้ยังได้รับหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนอิทธิพลเชิงบวกของตัวแปรสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคล โดยผลการวิจัยยืนยันสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคลว่าอิทธิพลในทางบวกต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งผลการวิจัยนี้สนับสนุนและสอดคล้องกับผลงานวิจัยในอดีตของ Schlaegel และ Koenig (2013) Sieger, Philipp และ Erik Monsen (2015) และ Cano et al (2017) นอกจากนี้ยังผลการศึกษายืนยันประสบการณ์ที่ผ่านมาต่อเชิงบวกความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งหมายความว่าถ้านักศึกษาที่มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองในการเป็นผู้ประกอบการมากเท่าไร นักศึกษาผู้นั้นจะมีแนวโน้มที่จะมีความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการที่สูงขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ซึ่งรวมถึงงานของ Driessen และ Zwart (2007) Souitaris และคณะ (2007) Basu และ Virick (2008) Kaseorg และ Raudsaar (2013) และ Rudhumbu และคณะ (2016)

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาไม่พบว่าค่านิยมส่วนบุคคลเป็นตัวทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น Jaén และคณะ (2010) Sanchez (2014) และ Karimi และ Makreet (2020)

ในการวิเคราะห์รายประเทศได้พบผลการศึกษาที่แตกต่างจากการวิเคราะห์ในภาพรวม เช่น ในกรณีของประเทศไทยสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคลไม่มีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนการมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบ ส่วนของประเทศพม่าและ สปป ลาว ไม่พบหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าสภาพแวดล้อมทางธุรกิจส่วนบุคคลและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเป็นผู้ประกอบมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา แต่ผลการศึกษาที่พบความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ในภาพรวมคือตัวแปรค่านิยมส่วนบุคคลไม่พบหลักฐานในการทำนายความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการโดยตรง

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษานี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในทางวิชาการและการบริหารงานสำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศที่ศึกษาเนื่องจากมหาวิทยาลัยมีบทบาทหน้าที่ในการปลูกฝังและพัฒนาความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการให้แก่นักศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องและเนื่องจากการเป็นผู้ประกอบการถือเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะแก่มหาวิทยาลัยในประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมายดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยควรสร้างและส่งเสริมทัศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการผ่านการเรียนการสอนให้แก่ศึกษาด้านธุรกิจและเศรษฐศาสตร์อย่างจริงจังโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสและประโยชน์ของการเป็นผู้ประกอบการ การใช้กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จหรือเรื่องราวของผู้ประกอบการที่จะเป็นแรงบันดาลใจให้นักศึกษาคิดในการเริ่มต้นธุรกิจควรรวมอยู่ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจและการรับรู้ที่ดีต่อการเป็นผู้ประกอบการ 2) อาจารย์มหาวิทยาลัยควรกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาคิดว่าการประกอบอาชีพอิสระเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับการประกอบอาชีพของนักศึกษา 3) เพื่อเพิ่มการรับรู้ความสามารถของตนในการเป็นผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัย (อาจร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ) ควรจัดและส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเพิ่มพูนทักษะและความสามารถของนักศึกษา เช่น โครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่อยู่ในลักษณะเดียวกันเพื่อให้นักศึกษามีทักษะและความเชื่อมั่นตนเองในการเริ่มธุรกิจ 4) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการระหว่างการศึกษ เช่น โครงการฝึกงาน การแข่งขันแผนธุรกิจ การฝึกอบรมการเริ่มต้นธุรกิจ ฯลฯ ยิ่งนักศึกษามีประสบการณ์จริงในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการมากเท่าใดก็จะช่วยสร้างแรงจูงใจและความตั้งใจในการเริ่มธุรกิจหรือเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้มีข้อจำกัดเช่นกัน 1) เนื่องจากสถานการณ์โควิดทำให้การเข้าถึงนักศึกษาของทั้งสามประเทศมีข้อจำกัดจึงสามารถเก็บตัวอย่างเฉพาะจากนักศึกษาในบางมหาวิทยาลัยของแต่ละประเทศ เช่น ในประเทศไทยเก็บข้อมูลจากนิสิตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และใน สปป ลาว เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ตัวอย่างที่ได้รับจึงไม่สามารถเป็นตัวแทนที่แท้จริงจากประชากรทั้งสองประเทศได้ 2) ในกรณีของประเทศพม่า ถึงแม้จะได้รับข้อมูลจากมหาวิทยาลัยที่หลากหลายแต่เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลทำให้นักศึกษาในประเทศพม่าไม่เข้าชั้นเรียน ประกอบกับปัญหาความไม่เสถียรของระบบอินเทอร์เน็ตของพม่า ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากนักศึกษามาผ่านระบบออนไลน์ได้ ทำให้ไม่ได้ตัวอย่าง

ได้เป็นจำนวนมากเท่าที่ควร จึงไม่สามารถเป็นตัวแทนของนักศึกษาของประเทศพม่าได้ 3)นอกจากนี้การสุ่มตัวอย่างก็เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกซึ่งเป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นจึงไม่สามารถจะได้ตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่แท้จริงได้ (true representation) แม้กระนั้น การศึกษานี้ถือเป็นการวิจัยเชิงบุกเบิก (exporation) ที่มีประโยชน์สำหรับเป็นการเอกสารอ้างอิงสำหรับการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องในอนาคตต่อไป

Reference

- Ajzen, I. (1987). Attitudes, traits and actions: Dispositional prediction of behavior in social psychology. *Advances in Experimental Social Psychology*, 20, 1-63.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32(4), 665–683.
- Basu, A. and Virick, M. (2008). Assessing Entrepreneurial Intentions Amongst Students: A Comparative Study. *National Collegiate Inventors & Innovators Alliance*, http://works.bepress.com/anuradha_basu/12/
- Berglund, K., Holmgren, C. (2013). Entrepreneurship education in policy and practice. *Int. J. of Entrepreneurial Venturing*, 9-27.
- Bird, B. (1998). Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention. *The Academy of Management Review* [online]. 13(3) [cit. 2020-06-08].
- Boyd, N. G., Vozikis, G. S. (1994). The Influence of Self-Efficacy on the Development of Entrepreneurial Intentions and Actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 18(4), 63–77.
- Cai, Y., Shannon, R. (2012). Personal values and mall shopping behavior: The mediating role of attitude and intention among Chinese and Thai consumers. *Australasian marketing journal*, Elsevier, 20(1), 37-47.

- Choo, S., Wong, M. (2006). Entrepreneurial Intention: Triggers and Barriers to New Venture Creations in Singapore. *Singapore Management Review*. 28 (2), 47-64.
- Davey, T, Plewa, C., Struwig, M. (2011). Entrepreneurship perceptions and career intentions of international student. *Journal of education and training*, 53, 335–352.
- Davidsson, P. (1995). Determinants of Entrepreneurial Intentions. Jonskoping International Business School.
- Delmar, F., Davidsson, P. (2000). Where do they come from? Prevalence and characteristics of nascent entrepreneurs. *Entrepreneurship & Regional Development*. Routledge, 12(1), 1-23.
- Douglas, E., Shepherd, D. (2000). Entrepreneurship as a utility-maximizing response, *Journal of Business Venturing*, 15 (3), 231-251.
- Drucker, P. (2014). Innovation and Entrepreneurship: Routledge Classics. Taylor & Francis.
- Dyer, W.G., Handler, W. (1994). Entrepreneurship and family business: exploring the connections', *Entrepreneurship: Theory and Practice*, 19 (1), 71–83.
- Dunn, T., Holtz-Eakin, D. (2000). Financial capital, human capital, and the transition to self-employment: Evidence from intergenerational links. *Journal of Labor Economics*, 18 (2), 282–305.
- Fishbein, M., Ajzen, I. (1975). Belief, attitude, intention and behaviour: An introduction to theory and research: An introduction to theory and research. Reading, MA: Addison-Wesley,
- Gautam, M. (2015). Entrepreneurship Education: Concept, Characteristics and Implications for Teacher Education. *Shaikshik Parisamvad*, 5, 21–35.
- Gelderen, M. V., Thurik, R., Bosma, N. (2005). Success and risk factors in the pre-startup phase. *Small Business Economics*, 24(4), 365–380.
- Hisrich, D.R., Ramadani, V. (2016). Effective Entrepreneurial Management: Strategy, Planning, Risk Management, and Organization: Springer Texts in Business and Economics. Springer International Publishing.
- Hisrich, D.R., Peters, P.M. (2002), *Entrepreneurship*, McGraw-Hill/Irwin, London

- Hoppe, M. (2016). The entrepreneurship concept – a short introduction. *Högre utbildning.*, 6, 95-108.
- Ilouga, N., S., Nyock, A. C. M., Sahut, J.M. (2014). Entrepreneurial intention and career choices: the role of volition: the role of volition. *Small Business Economics.* 42(4), 717-728.
- Israr, M., Saleem, M. (2018). Entrepreneurial intentions among university students in Italy. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 8(1), 20.
- Izquierdo, E., Buelens, M. (2011). Competing models of entrepreneurial intentions: The influence of entrepreneurial self-efficacy and attitudes: The influence of entrepreneurial self-efficacy and attitudes. *Int. J. of Entrepreneurship and Small Business*, 13(1), 75-91.
- Jaén, I., Moriano, JA, Liñán, F. (2013). Personal values and entrepreneurial intentions: An empirical study. In: Fayolle, A, Kyrö, P, Mets, T. (eds) *Conceptual Richness and Methodological Diversity in Entrepreneurship Research*. Cheltenham: Edward Elgar, 15–31.
- Joshi, D. U., Caroline, B. (Ed). (2020). *Urban Spaces and Gender in Asia: Sustainable Development Goals Series*. Springer Nature.
- Karimi, S., Makreet, A.S. (2020). The Role of Personal Values in Forming Students' Entrepreneurial Intentions in Developing Countries. *Frontier in Psychology*, doi: [10.3389/fpsyg.2020.525844](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.525844)
- Kautonem, T., Gelderen, M., Fink, M. (2015). Robustness of the Theory of Planned Behavior in Predicting Entrepreneurial Intentions and Actions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 39, 655-674.
- Kilenthong, T., Rueanthip, K.(2018). Entrepreneurship and family businesses in Thailand. *Asian-Pacific Economic Literature*. DOI: 10.1111/apel.12215.
- Krueger, N., Carsrud, A. (1993). Entrepreneurial intentions: Applying the theory of planned behaviour: Applying the theory of planned behaviour. *Entrepreneurship & Regional Development*, 5, 315-330.

- Krueger, N., Brazeal, D.V. (1994). Entrepreneurial Potential and Potential Entrepreneurs. *Entrepreneurship Theory and Practice*. SAGE Publications, 18(3), 91-104.
- Krueger, N., Reilly, M., Carsrud, A. (2000). Competing Models of Entrepreneurial Intention. *Journal of Business Venturing*. 15, 411-432.
- Lee, S., Wong, P.K. (2004). An exploratory study of technopreneurial intentions: a career anchor perspective. *Journal of Business Venturing*. 19(1), 7-28.
- Liñán, F. (2005): Development and validation of an Entrepreneurial Intention Questionnaire (EIQ), IntEnt05 Conference, Guildford (United Kingdom), 10-13 July.
- Livesay, H.C. (2016). American Made: Shaping the American Economy: Shaping the American Economy. Taylor & Francis.
- Murphy, A. E. (1986). Richard Cantillon, entrepreneur and economist. Oxford [Oxfordshire]: Clarendon Press.
- Myanmar Times (2019). Myanmar: A burgeoning entrepreneurial ecosystem, www.mmmtimes.com/news/myanmar-burgeoning-entrepreneurial-ecosystem
- Nielsen, R. P., Peters, M. P., & Hisrich, R. D. (1985). Intrapreneurship Strategy for Internal Markets- Corporate, Non-Profit and Government Institution Cases. *Strategic Management Journal*, 6(2), 181-189.
- OECD (2011), Thailand: Key Issues and Policies, OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship, OECD Publishing, Paris
- Prodan, I., Drnovsek, M. (2010). Conceptualizing academic-entrepreneurial intentions: An empirical test. *Technovation*, 30(5), 332-347.
- Remeikiene, R., Dumciuvienė, D., Startienė, G. (2013). Explaining Entrepreneurial Intention of University Students: The Role of Entrepreneurial Education, Active Citizenship by Knowledge Management & Innovation: Proceedings of the Management, Knowledge and Learning International Conference 2013,, ToKnowPress.

- Sánchez, A.C. (2014). The Role of Personal Values in the Entrepreneurial Process. Ph.D.Thesis, Barcelona University.
- Sagiv, L., Roccas, S., Cieciuch, J., Schwartz, S. H. (2017). Personal values in human life. *Nature Human Behaviour*, 1(9), 630–639.
- Schumpeter, J.A. (1934). *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle*, translated from the German by Redvers Opie, New Brunswick (U.S.A) and London (U.K.): Transaction Publishers.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in experimental social psychology*. 25 (1), 1–65.
- Shane, S., Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research. *The Academy of Management Review*, 25(1).
- Shapero, A. (1975). Entrepreneurship and Economic Development. Project ISEED.
- Shapero, A., Sokol, L. (1982). The Social Dimensions of Entrepreneurship. *Encyclopedia of Entrepreneurship*, 72-90
- Shapero, A. (1984). “The Entrepreneurial Event,” In: C. A. Kent Ed., *The environment for entrepreneurship*, M.A.: Lexington Books, Toronto, 21-40.
- Taylor, M. (2001). Self-Employment and Windfall Gains in Britain: Evidence from Panel Data. *Economica*, 68(272), 539-565.
- UNDP report. (2019). Youth Entrepreneurship in Asia and the Pacific 2019.
- Weber, J. (2017). Discovering the Millennials’ Personal Values Orientation: A Comparison to Two Managerial Populations. *Journal of Business Ethics*, 143(3), 517-29.
- Zain, M., Zahariah, A. A., Ghani, E.K. (2010). Entrepreneurship Intention Among Malaysian Business Students. *Canadian Social Science*., 6(3), 35-45.

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
Legal Problems Concerning to the Control of Professional Practice Thai
Traditional Medicine

เอกฤทธิ์ จิตรหาญ¹

Aekkaritti Chittaraharnya

Received & October 25, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดและหลักการทางกฎหมายของการควบคุมการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามแนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐ เพื่อจัดการและควบคุมดูแลสุขภาพของประชาชนในรัฐผ่านระบบสาธารณสุข โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปฏิบัติตามหลักนิติรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ และจัดทำบริการสาธารณะด้านการสาธารณสุขให้ประชาชนทุกคนในรัฐสามารถเข้าถึงและรับบริการได้อย่างเท่าเทียมเสมอภาค โดยเฉพาะในส่วนของการบริการการแพทย์แผนไทย ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาการแพทย์แผนไทย มีสถานะทางกฎหมายเป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และสภาการแพทย์แผนไทย นั้นอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ได้บัญญัติให้มีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย เป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองของสภาการแพทย์แผนไทย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดทำบริการสาธารณะ

2. สภาการแพทย์แผนไทย มีอำนาจหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ซึ่งผู้ที่สามารถยื่นขอรับใบประกอบวิชาชีพแผนไทย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สมาชิกผู้ไม่ได้รับปริญญาบัตร เรียกว่า “แบบ ก” และ สมาชิกผู้ที่ได้รับปริญญาบัตร จากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรอง เรียกว่า “แบบ ข” แต่ในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยนั้น สภาการแพทย์แผนไทย ไม่ได้คำนึงถึงหลักความเสมอภาค ตามแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยได้รับการปฏิบัติจากสภาการแพทย์แผนไทยอย่างเท่าเทียมกัน

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Email : aekkarit@gmail.com

3. ประกาศสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะเข้าสมัครอบรมจะต้องใบประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยในแต่ละด้านที่ประสงค์จะขอรับหนังสือสำคัญมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยมีได้มีการกำหนดคุณวุฒิทางการศึกษาที่เทียบเท่าหรือสูงกว่าระดับปริญญาตรีไว้ ก่อนมีการจัดสอบทานความรู้เพื่อคัดกรองผู้ที่ขอรับหนังสือสำคัญครูแพทย์แผนไทย

4. การดำเนินการสอบสวนคดีจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ไม่มีการกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหรือด้านการสอบสวนที่มีองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายหรือมีประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนร่วมในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อให้กระบวนการดังกล่าวเกิดความเป็นธรรม

Abstract

The study of legal problems related to the control of the practice of Thai traditional medicine aims to understand the meaning. History Concepts and legal principles of regulating the practice of Thai traditional medicine. according to the concept of the provision of public services of the state to manage and regulate the health of citizens in the state through the public health system; By the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560 (2017), it is the duty of the state to comply with the rule of law for the public interest. And to provide public health services so that all citizens of the State have equal access and service. Especially in terms of Thai traditional medicine services. The results showed that

1. Thai Traditional Medicine Council Has legal status as an administrative organization under Section 3 of the Administrative Court Establishment and Administrative Procedure Act, B.E. 1996, which according to the Thai Traditional Medical Professions Act 2013, it has been stipulated to have an administration in the form of a committee of the Thai Traditional Medical Council. Is the user of the administrative power of the Thai Traditional Medical Council Its aim is to provide public services.

2. Thai Traditional Medicine Council have the powers and duties to obtain registration and issuance of a license to the applicant to be a practitioner of Thai traditional medicine; Those who will be able to apply for a Thai Traditional Vocational Certificate are divided into 2 types: those who do not have a degree, called "Form A" and those who have received a degree. from a university or educational institution certified by the Thai Traditional Medical Council, called "Form B" but in issuing a license to practice Thai traditional medicine Thai Traditional Medicine Council not taking into account the principle of equality according to the concept of rights protection People's freedom so that

practitioners of Thai traditional medicine are treated equally by the Thai Traditional Medicine Council.

3. Announcement of the Thai Traditional Medical Council 2560, requiring those who wish to apply for the training must have a license to practice Thai traditional medicine in each area wishing to obtain a certificate for a period of not less than 5 years without Determination of educational qualifications that are equivalent to or higher than a bachelor's degree. Before there was a knowledge review to screen for those who would like to request a Thai traditional medicine teacher's important book.

4. Conducting an investigation into the ethics cases of Thai traditional medicine practitioners it is the powers and duties of the investigative sub-committee. Which is an official under the Criminal Code But no legal or investigative expert with legal knowledge or experience in the investigation is required to participate in the review and decision in order to ensure fairness in the process.

บทนำ

ด้วยการเติบโตของเทคโนโลยีในยุคสมัยปัจจุบันที่ทำให้ประสิทธิภาพของระบบสาธารณสุขก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในช่วงหลายปีที่ผ่านมายังเกิดกระแสนิยมในเรื่องของการดูแลสุขภาพของตนเอง จึงเป็นเหตุผลให้ประชาชนส่วนใหญ่เริ่มให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพของตนเองมากยิ่งขึ้น การแพทย์แผนไทยเป็นการแพทย์ทางเลือก ให้ผู้ที่สนใจในการดูแลสุขภาพของตนเองเลือกใช้บริการ เนื่องจากมีกระบวนการการดูแลสุขภาพไม่ยุ่งยากและสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ ประกอบกับค่าใช้จ่ายทั้งหมดตลอดกระบวนการที่ค่อนข้างน้อย ทำให้การแพทย์แผนไทยได้รับความนิยมเป็นทางเลือกให้กับประชาชนสามารถนำไปใช้ในการรักษาหรือเลือกเข้ารับการรักษา โดยตรงมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากคนไทยมาเป็นระยะเวลานานนับพันปีและยังอนุรักษ์สืบต่อกันมาจวบจนยุคปัจจุบัน

พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 กำหนดให้ “สภาการแพทย์แผนไทย” เป็นองค์กรวิชาชีพการแพทย์แผนไทยทำหน้าที่แทนรัฐ ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยทุกคนจะต้องเข้าอยู่ภายใต้การควบคุมของสภาการแพทย์แผนไทย และยอมรับข้อกำหนด กฎ ระเบียบและข้อบังคับของสภาการแพทย์แผนไทยรวมถึงคำสั่งของสภาการแพทย์แผนไทยที่มีผลต่อผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น คำสั่งเกี่ยวกับการรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์แผนไทย คำสั่งเกี่ยวกับการรับรองปริญญา หลักสูตรและสถาบันการศึกษา หรือคำสั่งเกี่ยวกับการออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญของครูแพทย์แผนไทย เป็นต้น พร้อมทั้งสามารถตรวจสอบคำสั่งของสภาการแพทย์แผนไทยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากกระทำโดยไม่มีอำนาจหรือนอกเหนืออำนาจหน้าที่หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กำหนดไว้สำหรับการกระทำนั้น หรือโดยไม่สุจริต

หรือมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมโดยกลไกทางปกครองภายในองค์กรด้วยตนเอง หรือโดยองค์กรวินิจัยชี้ขาดหรือโดยการพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

แต่ทว่า ในปัจจุบันยังคงพบว่า สภาการแพทย์แผนไทย ยังคงไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ และขาดการสนับสนุนจากผู้ประกอบวิชาชีพ อีกทั้งยังคงมีความบกพร่องในตัวของพระราชบัญญัติที่ทำให้เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วเกิดความสับสนในการบังคับใช้ หรือไม่อาจจะบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ในโลกยุคปัจจุบันอันเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ปัญหาความเจ็บป่วยด้วยโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ของประชาชนมีอัตราการเกิดขึ้นค่อนข้างสูง มีโอกาสเกิดขึ้นได้กับทุกคน ทุกเพศทุกวัย ซึ่งส่งผลถึงปัญหาทางนโยบาย การดำเนินการด้านการสาธารณสุขของประเทศไทย และย่อมส่งผลต่อเนื่องถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดและหลักการทางกฎหมายของการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาสถานะทางกฎหมายของสภาการแพทย์แผนไทยและคณะกรรมการวิชาชีพการแพทย์แผนไทย การออกคำสั่ง การออกใบประกอบวิชาชีพ การรับรองหลักสูตรการศึกษา การออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญของครูแพทย์แผนไทย และการพิจารณาตัดสินจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย
4. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงปัญหาดังกล่าว

ขอบเขตการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิดและหลักการทางกฎหมายของการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ไม่ว่าจะเป็น หลักการควบคุม หลักการควบคุมและตรวจสอบคำสั่งทางปกครอง หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หรือหลักการบริการสาธารณะ เป็นต้น โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปีพุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 และหลักกฎหมายทรง รวมทั้งข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนวรรณกรรม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

การแพทย์แผนไทย เป็นกระบวนการทางการแพทย์ที่เกี่ยวกับการตรวจ วินิจฉัย บำบัด รักษา หรือ ป้องกันโรค หรือการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพของมนุษย์ การผดุงครรภ์ การนวดไทย รวมถึงการเตรียมการ ผลิตยาแผนไทยและการประดิษฐ์อุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ โดยอาศัยความรู้หรือตำราที่ได้ถ่ายทอดและ พัฒนาสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยแต่เดิมแล้ว การแพทย์แผนไทยนั้นตกอยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยและสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดย พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 จนกระทั่งได้มีการออกพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์ แผนไทย พ.ศ. 2556 ขึ้น โดยก่อให้เกิดสภาการแพทย์แผนไทยขึ้นอันมีจุดประสงค์เพื่อจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์โดยเฉพาะ

วิธีการดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ ตำรากฎหมาย บทความ และวารสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูล จากทางอินเทอร์เน็ต

ผลการศึกษา

1. ปัญหาเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของสภาการแพทย์แผนไทย ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพ การแพทย์แผนไทยนั้น ตามมาตรา 7 ของพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ได้บัญญัติให้ จัดตั้งสภาการแพทย์แผนไทย มีสภาพเป็นนิติบุคคล ให้มีวัตถุประสงค์ในกิจการตามมาตรา 8 และมีอำนาจ หน้าที่ตามมาตรา 9 ไม่ว่าจะเป็นการควบคุม กำกับ ดูแล ความประพฤติจริยธรรมและกำหนดมาตรฐานการ ให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และรับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิปัตรในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการสมัครเป็น สมาชิกของสภาการแพทย์แผนไทย เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการของสภาการแพทย์แผนไทยนั้น ตามมาตรา 24 ได้บัญญัติให้ “คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย” เป็นผู้บริหารและดำเนินการกิจการสภาการแพทย์ แผนไทยตามวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ดังกล่าวของสภาฯ ที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 8 และมาตรา 9

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สภาการแพทย์แผนไทยมีสถานะเป็นองค์กรวิชาชีพที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจ ทางปกครองในการควบคุมตรวจสอบการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยแทนรัฐโดยมีวัตถุประสงค์และ อำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 อันมีลักษณะเป็น “หน่วยงานฝ่ายปกครอง” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและ วิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เพราะเป็นองค์กรนิติบุคคลเอกชนที่ได้รับมอบอำนาจปกครองในการ

ควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยให้มีมาตรฐาน มีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกิจการสภา ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

เมื่อสภาการแพทย์แผนไทยเป็นองค์กรที่เป็น “หน่วยงานทางปกครอง” เฉพาะในการใช้อำนาจควบคุมตรวจสอบการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามความในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 จึงทำให้สภาการแพทย์แผนไทยนั้นจะต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 สำหรับการใช้อำนาจควบคุมตรวจสอบการประกอบวิชาชีพดังกล่าว โดยมาตรา 3 บัญญัติให้วิธีปฏิบัติราชการทางปกครองตามกฎหมายต่างๆ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายใดกำหนดวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเรื่องใดไว้โดยเฉพาะและมีหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ สำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสภาการแพทย์แผนไทยนั้น ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ก็ได้บัญญัติให้มีการบริหารงานในรูปแบบของ “คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย” เป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองของสภา ในการดำเนินการทางปกครอง ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญและมีขอบเขตการใช้ที่กว้างขวางมากที่สุดของฝ่ายปกครองเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการของประชาชนหรือเพื่อจัดทำบริการสาธารณะก็คือ “การออกคำสั่งทางปกครอง” ซึ่งหน้าที่สำคัญของสภาการแพทย์แผนไทยที่ต้องการควบคุมความประพฤติและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพให้เป็นไปด้วยดีปราศจากการประพฤติตนหลอกลวงฉ้อฉลหรือมีการบริการที่ไม่มีจริยธรรมของแพทย์แผนไทย

2. ปัญหาการออกคำสั่งเกี่ยวกับการรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ได้กำหนดให้สภาการแพทย์แผนไทยเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการกำหนดกรอบ ขอบเขต เงื่อนไข คุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติกำหนดให้สภาการแพทย์แผนไทย ต้องไปออกระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 มาตรา 9 เช่น การรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย การรับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิปัตร์ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันต่างๆ ในหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมเป็นผู้ชำนาญการด้านต่างๆ ของวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันที่ทำการฝึกอบรมดังกล่าว พร้อมทั้งต้องรับรองวิทยฐานะของสถาบันที่ทำการฝึกอบรม หรือการออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิปัตร์แสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและออกหนังสือแสดงวุฒิอื่นในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย เป็นต้น ซึ่งผู้ที่จะสามารถยื่นขอรับใบประกอบวิชาชีพแผนไทยตามพระราชบัญญัติแพทย์แผนไทย พ.ศ.2556 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) สมาชิกผู้ไม่ได้รับปริญญาบัตร หรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาสาขาการแพทย์แผนไทย หรือที่เรียกว่า “หลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ก” โดยจะเป็นการเรียนกับสถาบันแพทย์แผนไทย โรงเรียน

แพทย์แผนไทยและคลินิกแพทย์แผนไทยที่เปิดสอน ซึ่งระบบนี้จะไม่ต้องเรียนวิชาพื้นฐานโดยมุ่งเน้นในวิชาเฉพาะทางแพทย์แผนไทยเท่านั้น แต่มีระยะเวลาเรียนและเนื้อหาการเรียนจะไม่เข้มข้นเท่าหลักสูตร “แบบ ข”

2) สมาชิกผู้ที่ได้รับปริญญาบัตร หรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาสาขากการแพทย์แผนไทยจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรอง หรือที่เรียกว่า “หลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ข” โดยจะมีเนื้อหาสำคัญที่จะต้องเรียน คือ วิชาพื้นฐานทั่วไป พื้นฐานการแพทย์ และวิชาเฉพาะทางแพทย์แผนไทย

ตามแนวคิดที่ว่าด้วยการจัดทำบริการสาธารณะด้านการสาธารณสุขของรัฐที่จะต้องดูแลให้ประชาชนมีสุขภาพดี โดยรัฐจะต้องจัดให้มีแพทย์และบุคลากรทางการแพทย์อย่างเพียงพออันกำหนดไว้เป็นภารกิจหน้าที่ของรัฐตามหลักนิติรัฐถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักการบริการสาธารณะ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องคำนึงถึงหลักเสรีภาพในการประกอบอาชีพซึ่งเป็นหลักการที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ และรัฐมีหน้าที่กำกับดูแลให้การดำเนินการทางธุรกิจของเอกชนเป็นไปอย่างเสรีและเป็นธรรม โดยใช้อำนาจออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ และใช้อำนาจในทางปฏิเสธที่จะไม่ออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใดๆ ที่จะเป็นอุปสรรคหรือจำกัดเสรีภาพการประกอบอาชีพของเอกชน เว้นแต่จะเข้าขัดแย้งตามกฎหมาย ฉะนั้นแล้ว ในการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยนั้น สภาการแพทย์แผนไทยโดยคณะกรรมการสภาแพทย์แผนไทยจะต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาค ตามแนวคิดของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยได้รับการปฏิบัติจากสภาการแพทย์แผนไทยอย่างเท่าเทียมกันโดยมิให้มีการออกคำสั่งที่กระทบกระเทือนสิทธิและเสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยเกินสมควร หรือการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

กล่าวคือ ในด้านผู้ที่ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ผู้ที่จะเข้าเรียนในหลักสูตรการแพทย์แผนไทยจะต้องสำเร็จวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า ทำการสอบเทียบเข้าตามระบบมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาตามปกติ และเรียนวิชาพื้นฐานทั่วไป พื้นฐานการแพทย์ และวิชาเฉพาะทางของการแพทย์แผนไทย เรียนกับผู้สอนหลายคนตามแต่ละวิชา แต่หลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ก จะเป็นหลักสูตรที่ผู้เข้าเรียนนั้นจะต้องสำเร็จวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพียงเท่านั้น และเข้ามอบตัวเป็นศิษย์กับครูแพทย์แผนไทยคนเดียวทุกวิชาหรือหลายคนก็ได้ เพื่อรับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง ฉะนั้นแล้วถึงแม้ว่านักศึกษาผู้ยื่นขอรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยจะสำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรที่แตกต่างกัน ก็มีใช้สาระสำคัญในการประเมินคุณภาพ ความรู้ของผู้ศึกษาจากสภาการแพทย์แผนไทยโดยคณะกรรมการสภาแพทย์แผนไทย เนื่องจากสภาการแพทย์แผนไทยได้ควบคุมโดยอ้อมจากการวางกรอบหลักสูตร กำหนดคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้ศึกษาตั้งแต่ก่อนจะเข้าสู่หลักสูตรการแพทย์แผนไทย อีกทั้งยังมีการควบคุมโดยตรงของอาจารย์ผู้สอนและสถาบันการศึกษาตามกระบวนการอบรมเรียนรู้และการสอบวัดความรู้ระหว่างหลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากสภาการแพทย์แผนไทยเองอยู่แล้ว ฉะนั้นแล้ว สภาการแพทย์แผนไทยมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาออกคำสั่งขอรับขึ้นทะเบียนและออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยโดยไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมหรือมุ่งจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ใด

ผู้หนึ่งโดยเฉพาะซึ่งหากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้น คำสั่งนั้นย่อมสามารถถูกควบคุมตรวจสอบได้ตามหลักความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งทางปกครอง หลักการควบคุมตรวจสอบคำสั่งทางปกครองและหลักการควบคุมดุลพินิจของฝ่ายปกครองทั้งการตรวจสอบภายนอกและภายใน กล่าวคือ ผู้ได้รับคำสั่งทางปกครองสามารถโต้แย้งคำสั่งทางปกครองได้ ยกตัวอย่างเช่น การร้องเรียนต่อบุคคลผู้ออกคำสั่งทางปกครองเพื่อให้พิจารณาทบทวนข้อวินิจฉัยของตนเสียใหม่ หรืออาจจะเป็นการร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้รับผิดชอบในระดับที่สูงกว่าเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง หรือจะใช้สิทธิทางศาลโดยฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เป็นต้น

จากการศึกษาการควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์แผนโบราณของต่างประเทศได้กำหนดให้ผู้ประกอบการวิชาชีพจะต้องมีคุณสมบัติผ่านการสอบและได้รับใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ด้วย เช่น ประเทศจีนมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองการแพทย์แผนจีน ค.ศ.1992 เพื่อคุ้มครองประโยชน์สำหรับบุคคลทั่วไปในการใช้บริการและสร้างมาตรฐานในการรักษา โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการวิชาชีพผู้ขอสอบใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพต้องสำเร็จการศึกษาคณะแพทย์ จากมหาวิทยาลัย และฝึกงานภายใต้แพทย์ผู้มีใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพอย่างน้อย 1 ปีในสถานพยาบาล หรือ มีใบอนุญาตผู้ประกอบการวิชาชีพผู้ช่วยแพทย์และสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนการแพทย์และทำงานในการรักษาในสถานพยาบาลเป็นเวลา 2 ปี หรือสำเร็จการศึกษาจากการแพทย์พิเศษจากโรงเรียนโปลีเทคนิค และได้ทำงานการรักษาในสถานพยาบาลเป็นเวลา 5 ปี หรือประเทศอินเดีย รัฐสภาอินเดียได้ออกกฎหมาย The Indian Medical Central Council Act กำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานของแพทย์แผนโบราณ ผู้ประกอบการยาแผนโบราณและชีวิติตทั้งหมดต้องลงทะเบียนเพื่อศึกษาอบรมและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยรัฐบาลผ่านทางสภาการแพทย์อินเดีย เป็นต้น

3. ปัญหาการออกคำสั่งเกี่ยวกับการรับรองปริญญา หลักสูตร และสถาบันการศึกษา โดยจากการศึกษาพบว่า หลักสูตรการแพทย์แผนไทยนั้นมีทั้งหมดอยู่ 2 หลักสูตร ได้แก่

1) “หลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ก” เป็นหลักสูตรการศึกษาจากกลุ่มสถาบันแพทย์แผนไทย โรงเรียนแพทย์แผนไทยและคลินิกแพทย์แผนไทยที่เปิดสอน ซึ่งระบบนี้จะมีใช้การเรียนในระบบมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาตามปกติ แต่จะเป็นการเรียนกับครูแพทย์แผนไทย ที่สอบผ่านใบประกอบวิชาชีพและได้รับใบรับรองคุณวุฒิครูแพทย์แผนไทย โดยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็จะไม่ได้รับปริญญาบัตร และไม่ถือว่าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทย แต่จะได้รับประกาศนียบัตรเพื่อใช้สมัครสอบใบประกอบวิชาชีพ

2) “หลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ข” เป็นหลักสูตรการศึกษาจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็จะได้รับปริญญาบัตรหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่า อันถือว่าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาการแพทย์แผนไทย

โดยหลักสูตรการศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยในประเทศไทยนั้นจะถูกควบคุม ตรวจสอบ และรับรองมาตรฐานหลักสูตร สถาบันการศึกษาและปริญญาบัตรโดยสภาการแพทย์แผนไทยอันจะทำการควบคุมคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับปริญญาสำหรับนักศึกษาในสถาบันการศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและเป็นไปด้วยมาตรฐาน ตลอดจนควบคุมมาตรฐานในหลักสูตรการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความชำนาญใน

สาขาต่างๆ ของวิชาชีพ อันเป็นผลจากมาตรา 8 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ที่ได้กำหนดให้สภาการแพทย์แผนไทยจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการควบคุม กำกับ ดูแลและกำหนดมาตรฐานการให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และมีอำนาจในการรับรองปริญญา ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันต่างๆ และรับรองหลักสูตรสำหรับการฝึกอบรมเป็นผู้ชำนาญการด้านต่างๆ ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยของสถาบันที่จัดฝึกอบรมหลักสูตรดังกล่าว พร้อมทั้งรับรองวิทยฐานะของสถาบันที่ทำการฝึกอบรมหลักสูตรและออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ รวมทั้งออกหนังสือแสดงวุฒิอื่นในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ประกอบกับประกาศคณะกรรมการการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยเรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการรับรองสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยระดับปริญญาบัตร ลงวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2561 นั้น ก็ได้การวางหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยระดับปริญญาตรีไว้ โดยสถาบันที่จัดการศึกษาสาขาการแพทย์แผนไทยระดับปริญญาบัตรได้จะต้องมีคุณสมบัติครบตามประกาศดังกล่าว ซึ่งในหลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ก นี้เองที่มักจะเกิดปัญหาขึ้น เนื่องจากส่วนใหญ่แล้ว นักศึกษามักจะได้รับการศึกษาเล่าเรียนโดยครูแพทย์แผนไทยผู้สอนผู้เดียวตลอดทั้งหลักสูตร กล่าวคือ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติในลักษณะการเข้าฝากตัวเป็นศิษย์กับครูแพทย์แผนไทยผู้สอนตั้งแต่ต้นเสมือนกับในยุคอดีตกาล อีกทั้งครูแพทย์แผนไทยผู้สอนมักจะปล่อยให้ให้นักศึกษาเรียนรู้โดยตนเองจากการสังเกต การปฏิบัติของตนต่อผู้ป่วย และเรียนรู้จากความผิดพลาดที่ตัวนักศึกษาได้ก่อขึ้นในการปฏิบัติการในสถานการณ์จริง ซึ่งมิได้เป็นการศึกษาเล่าเรียนจนมีความรู้ความเข้าใจจนครบถ้วนหลักสูตรแล้วจึงเริ่มฝึกหัดปฏิบัติงานวิชาชีพในสถานการณ์จริงแต่อย่างใด อันแตกต่างจากหลักสูตรการแพทย์แผนไทย แบบ ข ที่ได้รับการอบรมศึกษาและฝึกฝีมือจากอาจารย์แพทย์แผนไทยในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาดังเช่นศาสตร์แขนงอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาที่อยู่ในระบบมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาตามปกติ ด้วยความแตกต่างดังกล่าวนี้ทำให้เนื้อหา บรรยากาศ สิ่งแวดล้อมและความเข้มข้นของหลักสูตรการเรียนทั้งสองหลักสูตรแตกต่างกันเป็นอย่างมากอันส่งผลถึงมาตรฐานและประสิทธิภาพของนักศึกษาแต่ละหลักสูตร โดยหากยังคงรูปแบบการศึกษาอบรมการแพทย์แผนไทยเช่นนี้ต่อไปย่อมไม่อาจเกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและสร้างแพทย์แผนไทยที่มีคุณภาพเพียงพอต่อสังคมได้และอาจจะสร้างความเสียหายต่อสังคมและชื่อเสียงของวิชาชีพการแพทย์แผนไทยในอนาคตต่อไป อันส่งผลต่อเนื่องตามประเด็นปัญหาที่สองที่ทำให้เกิดความคลางแคลงใจหรือตั้งแง่รังเกียจต่อนักศึกษาแพทย์แผนไทยที่ได้จบการศึกษามาจากต่างหลักสูตรต่างสถาบันอันส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อนักศึกษาแพทย์แผนไทยในการขอขึ้นทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย และการออกคำสั่งรับขึ้นทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย ดังนั้นแล้ว สภาการแพทย์แผนไทยโดยคณะกรรมการสภาแพทย์แผนไทย จึงต้องปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมให้มีความเข้มข้นในเนื้อหามากยิ่งขึ้น เพื่อความเสมอภาค และเป็นธรรม รวมทั้งควบคุมการใช้ดุลพินิจของผู้ตรวจข้อสอบในการขอขึ้นทะเบียนออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย ด้วย

4. ปัญหาการออกคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญของครูแพทย์แผนไทย จากการศึกษาพบว่า ตามมาตรา 12 (2) (ก) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 “ครูแพทย์แผนไทย” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย โดยตามข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้ผู้ขอที่ประสงค์จะยื่นคำขอ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

1) เป็นผู้มีความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามมาตรา 12 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556

2) เป็นสมาชิกสภาการแพทย์แผนไทย และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยในแต่ละด้านที่ประสงค์จะขอรับหนังสือสำคัญมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

3) ไม่เคยถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

4) มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือคุณสมบัติอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ซึ่งเมื่อผู้ขอรับการฝึกอบรมเป็นครูแพทย์แผนไทยมีคุณสมบัติครบและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ขอฯ ก็จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมการถ่ายทอดความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด หรือในหลักสูตรและจากสถาบันฝึกอบรมที่สภาการแพทย์แผนไทยกำหนดหรือรับรองโดยมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยที่ประสงค์จะเป็นครูแพทย์แผนไทยให้มีความสามารถในการจัดการฝึกอบรมและการถ่ายทอดความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย เมื่อผู้ขอที่มีคุณสมบัติครบถ้วนและไม่มีลักษณะต้องห้าม และผ่านการอบรมการถ่ายทอดความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด หรือในหลักสูตรและจากสถาบันฝึกอบรมที่สภาการแพทย์แผนไทยกำหนดหรือรับรองแล้ว ให้คณะกรรมการพิจารณาอนุญาตตามคำขอของผู้ขอฯ ดังกล่าว โดยให้แจ้งให้แก่ผู้ขอฯ ทราบเพื่อลงทะเบียน จ่ายค่าธรรมเนียมและรับหนังสือสำคัญอันเป็นการแสดงการเป็นครูแพทย์แผนไทย โดยหนังสือสำคัญดังกล่าวจะมีอายุ 5 ปีนับแต่วันออกหนังสือสำคัญ ซึ่งหากครูแพทย์แผนไทยผู้ได้รับหนังสือสำคัญผู้ใดขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 หรือตามข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 หรือกระทำความผิดข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 36 และข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยการนั้นซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 คณะกรรมการมีคำวินิจฉัยชี้ขาดและมีคำสั่งให้พักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ให้คณะกรรมการมีคำสั่งเพิกถอนหนังสือสำคัญของผู้ที่นั้นเสียโดยทันที โดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการตามข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 ให้ถือเป็นที่สุด

ผู้ศึกษาเห็นว่า มาตรฐานในการได้รับหนังสืออนุมัติหรือวุฒิบัตรแสดงความรู้ความชำนาญของครูแพทย์แผนไทยนั้นไม่เป็นไปอย่างที่ควร โดยเมื่อพิจารณาจากลักษณะสำคัญของวิชาชีพที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องมีความรู้ความสามารถ ไม่สร้างความเสียหายให้แก่ประชาชนและสังคมผ่านการควบคุมจากองค์กรวิชาชีพ ประกอบกับการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพและสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงสะดวกรวดเร็ว เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ทว่า ครูแพทย์แผนไทยผู้ที่เคยอบรมนักศึกษาแพทย์แผนไทยออกมาเพื่อปฏิบัติภารกิจของรัฐนั้นกลับเป็นเพียงแค่ผ่านการฝึกอบรมจากสภาการแพทย์แผนไทยเท่านั้น มิได้จำเป็นจะต้องมีการยอมรับหรือรับรองหรือได้รับการศึกษาทางวิชาการมาอย่างเข้มข้นพร้อมทั้งมีผลงานทางวิชาการจนเป็นที่ยอมรับในวงการวิชาการในระดับสูงแต่อย่างใด กล่าวคือ เพียงแค่ผู้นั้นมีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศของสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 เท่านั้น ซึ่งได้แก่ เป็นผู้มีความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยตามมาตรา 12 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 และเป็นสมาชิกสภาการแพทย์แผนไทย และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยในแต่ละด้านที่ประสงค์จะขอรับหนังสือสำคัญมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ไม่เคยถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต พร้อมชำระเงินค่าสมัครครบถ้วนและเข้ารับการอบรมตลอดหลักสูตรครบถ้วน เพียงเท่านั้นผู้นั้นก็จะสามารถยื่นขอและรับหนังสือสำคัญเพื่อแสดงการเป็นครูแพทย์แผนไทยได้แล้ว ซึ่งแตกต่างจากวิชาชีพสาขาอื่นที่จะต้องมีการศึกษาในระดับที่ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี หรือเทียบเท่า หรือได้รับอนุมัติบัตร ประกาศนียบัตรชั้นสูงของสาขาวิชาชีพนั้นๆ อันถือเป็นการรับประกันโดยตรงว่า อาจารย์ผู้สอนนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิชาการที่ดีเพียงพอต่อการศึกษานักศึกษา และเป็นการรับประกันโดยอ้อมว่านักศึกษาการแพทย์แผนไทยจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากอาจารย์ที่มีคุณภาพสูง มีความรู้ความสามารถทางวิชาการในระดับของเป็นมาตรฐานสากล ได้รับความรู้หรือเทคนิคที่ทันสมัยจากอาจารย์ผู้สอนในการอบรมสั่งสอนในห้องเรียนอย่างแน่นนอน เพียงให้บรรลุผลตามที่สภาการแพทย์แผนไทยคาดหวังไว้

ฉะนั้นแล้ว เมื่อพิจารณาว่าผู้เป็นอาจารย์หรือครูผู้สอนนั้นย่อมต้องมีความรู้ที่กว้างขวางและมีความสามารถมากกว่านักศึกษาพร้อมกับทั้งมีมาตรฐานในด้านการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนในระดับสูงเป็นอย่างดี เพื่อให้ครูแพทย์แผนไทยมีคุณภาพสูง มีความรู้ความสามารถทางวิชาการในระดับของเป็นมาตรฐานสากล ทางสภาการแพทย์แผนไทยจึงควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการดังกล่าวให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่า ผู้เป็นอาจารย์หรือครูผู้สอนนั้นย่อมต้องมีความรู้ที่กว้างขวางและมีความสามารถมากกว่านักศึกษา ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันสภาการแพทย์แผนไทยได้รับรองและกำหนดมาตรฐานหลักสูตรครูแพทย์แผนไทย โดยให้สถาบันจะต้องจัดหลักสูตรร่วมกับคณะแพทยศาสตร์ของสถาบันที่ได้รับการรับรองจากสภาการแพทย์แผนไทย เพื่อสร้างหลักสูตรอบรมแบบเข้มข้นเพื่อสร้างมาตรฐานให้กับครูแพทย์แผนไทยสร้างมาตรฐานและควบคุมการประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยของประเทศตามที่สังคม

คาดหวัง แต่ทว่าก็ยังไม่ได้เพียงพอต่อการเป็นมาตรฐานทางวิชาชีพที่ได้ ดังนั้นแล้ว สภาการแพทย์แผนไทยจึงควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการในส่วนดังกล่าวนี้

5. ปัญหากระบวนการพิจารณาคดีจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย โดยแนวทางในการสืบสวนสอบสวนและพิจารณาจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยนั้นมีหลักกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่อันได้แก่ ข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2557 และข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การสืบสวนหรือสอบสวนในกรณีที่มีการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2557 โดยเมื่อมีการร้องเรียนกล่าวหาหรือการกล่าวโทษว่าผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย กระทำผิดหลักจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย หน่วยงานทางปกครองที่ควบคุมดูแลจะต้องมีกระบวนการสืบสวนสอบสวนก่อนที่จะมีการบังคับโทษทางปกครองตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 กล่าวคือ เมื่อผู้เสียหายที่จะกล่าวหาหรือผู้กล่าวโทษผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยทำคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อแล้วยื่นต่อสภาการแพทย์แผนไทย ซึ่งเลขาธิการสภาการแพทย์แผนไทยจะต้องเสนอเรื่องการกล่าวหาหรือกล่าวโทษต่อประธานอนุกรรมการจรรยาบรรณโดยไม่ชักช้าเพื่อให้คณะอนุกรรมการจรรยาบรรณรายงานความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยเพื่อให้มีมติให้คณะอนุกรรมการจรรยาบรรณสืบสวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อเสนอให้คณะกรรมการพิจารณา หรือให้คณะอนุกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนในกรณีที่เห็นว่าข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษนั้นมีมูล หรือให้ยกข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษในกรณีที่เห็นว่าข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษนั้นไม่มีมูล แล้วแต่กรณี โดยในกรณีที่ข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษนั้นมีมูล ให้คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสอบสวน และให้ประธานอนุกรรมการสอบสวนมีหนังสือแจ้งข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษพร้อมทั้งส่งสำเนาเรื่องที่กล่าวหาหรือกล่าวโทษให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษไม่น้อยกว่า 15 วันก่อนวันเริ่มทำการสอบสวน โดยผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษมีสิทธิทำคำชี้แจงหรือนำพยานหลักฐานใดๆ มายื่นต่อประธานอนุกรรมการสอบสวนภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากประธานอนุกรรมการสอบสวน หรือภายในกำหนดเวลาที่คณะอนุกรรมการสอบสวนจะขยายให้โดยเมื่อคณะอนุกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วให้เสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นต่อคณะกรรมการภายใน 15 วันนับแต่วันที่ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นเพื่อให้คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยวินิจฉัยชี้ขาด ซึ่งเมื่อคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยได้รับสำนวนการสอบสวนและความเห็นของคณะอนุกรรมการสอบสวนแล้ว ให้คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยพิจารณาสำนวนการสอบสวนและความคิดเห็นดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่รับสำนวนการสอบสวนและความเห็นของคณะอนุกรรมการสอบสวน หรือภายในกำหนดเวลาที่คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยขยายออกไป โดยคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยมีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาดได้อย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ ให้ยกข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษ หรือให้ว่ากล่าวตักเตือน หรือให้ต้องภาคทัณฑ์ หรือให้พักใช้ใบอนุญาตมีกำหนดเวลาตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 2 ปี หรือให้เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเสีย โดยคำวินิจฉัยชี้

ขาดของคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยนี้ ให้จัดทำเป็นคำสั่งสภาการแพทย์แผนไทยพร้อมด้วยเหตุผลของการวินิจฉัยชี้ขาด และให้ถือเป็นที่สุด และให้เลขาธิการแจ้งคำสั่งสภาการแพทย์แผนไทยดังกล่าวไปยังผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษเพื่อทราบภายใน 7 วันนับแต่วันที่มียุติคำสั่งดังกล่าว และให้บันทึกข้อความตามคำสั่งนั้นไว้

จากการศึกษาพบว่า ไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดให้คณะกรรมการสอบสวน หรือคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย มีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หรือด้านการสอบสวนไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาตัดสินจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทยนั้นควรจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหรือด้านการสอบสวนที่มีองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายหรือมีประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนประกอบการใช้อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อให้กระบวนการดังกล่าวเกิดความเป็นธรรมในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาตัดสินจรรยาบรรณดังกล่าวมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้การสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาตัดสินจรรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพนั้นดำเนินการไปภายใต้กรอบตามหลักกฎหมายปกครองอย่างถูกต้อง ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ทางกฎหมายหรือประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนก็อาจจะส่งผลให้เป็นปัญหาต่อไปในอนาคตได้ โดยในการสอบสวนข้อเท็จจริงของข้อกล่าวหาสมควรที่จะเปิดให้ผู้ถูกกล่าวหาหน้าพยานหลักฐานต่างๆ เข้ามาเพื่อพิสูจน์และชี้แจงข้อกล่าวหาแก่ตัวเองอย่างเต็มที่ การที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาทำการโต้แย้งและชี้แจงแก่ข้อกล่าวหาย่อมเป็นการเลือกปฏิบัติ ขัดต่อความเป็นธรรมและสร้างความไม่เท่าเทียมในกระบวนการพิจารณาข้อกล่าวหา ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมที่ควรจะเป็นแต่อย่างใด ประกอบกับคำวินิจฉัยของศาลปกครองที่ได้ให้ความเห็นว่า ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยกระบวนการวินิจฉัยคดีด้านจริยธรรมนั้นเป็นข้อกำหนดที่ไม่ชัดเจนและเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมต่ำกว่าหลักเกณฑ์ที่ควรจะเป็น ยิ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องของกระบวนการดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งเมื่อได้ทำการศึกษาค้นคว้าถึงข้อบังคับดังกล่าวเปรียบเทียบกับข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การสืบสวนหรือสอบสวน ในกรณีที่มีการกล่าวหาหรือการกล่าวโทษผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ พ.ศ. 2557 ข้อบังคับทั้งสองนั้นมีลักษณะของหลักเกณฑ์ รูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาดังกล่าวได้ ผู้ศึกษาเห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงให้บทบัญญัติดังกล่าวมีความกระชับและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งให้มีการนำผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายเข้ามาช่วยเหลือในการกำกับควบคุมดูแลให้กระบวนการสืบสวนสอบสวนดังกล่าวเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายและเกิดความเป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันความสับสนจากการตีความและบังคับใช้ดังเช่นกรณีตัวอย่างดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติเพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ สถานะทางกฎหมายของสภาการแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นองค์กรที่เป็นหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 และสภาการแพทย์แผนไทยนั้นอยู่ภายใต้บังคับแห่ง

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 ได้บัญญัติให้มีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทย เป็นผู้ใช้อำนาจทางปกครองของสภาการแพทย์แผนไทย ในการดำเนินกิจการทางปกครอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการของประชาชนหรือเพื่อจัดทำบริการสาธารณะด้วยการออกคำสั่งทางปกครอง ที่มีผลทั้งตรงและทางอ้อมต่อประชาชนทั่วไป

ควรให้มีการแก้ไขบทบัญญัติ ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 โดยกำหนดว่า

“มาตรา 7 ให้มี สภาการแพทย์แผนไทย เป็นนิติบุคคล มีสถานะทางกฎหมายเป็นหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง เฉพาะในการใช้อำนาจควบคุม ตรวจสอบการประกอบวิชาชีพเท่านั้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

2. เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีการแพทย์แผนไทยให้สอดคล้องกับปัจจุบัน โดยให้นักศึกษาได้รับการศึกษาความรู้ภาคทฤษฎีในช่วงต้นเสียก่อน จนเมื่อพอมีความรู้มากพอแล้วจึงเริ่มศึกษาจากการฝึกหัดปฏิบัติในสถานการณ์จริง เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความชำนาญมากเพียงพอและเมื่อจบหลักสูตรแล้วก็ต้องมีความรู้มากเพียงพอที่จะสามารถทำงานพื้นฐานได้ ไม่เป็นอันตรายต่อผู้รับการรักษา โดยการแพทย์แผนไทยหรือผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาโดยการแพทย์แผนไทย โดยสภาการแพทย์แผนไทยจะต้องเข้ามาควบคุม กำกับดูแลนักศึกษาตั้งแต่เข้ารับการศึกษาศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีการแพทย์แผนไทยจากสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองให้จัดหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีการแพทย์แผนไทยระดับปริญญาตรีจากสภาการแพทย์แผนไทย และในส่วนของสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองให้จัดหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรีจากสภาการแพทย์แผนไทย

ควรให้มีการแก้ไขบทบัญญัติ ตามมาตรา 12 (2) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 โดยกำหนดว่า

“ผู้ขอออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ต้องมีความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทยดังต่อไปนี้

(ก) ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาสาขการแพทย์แผนไทยหรือสาขการแพทย์แผนไทยประยุกต์จากสถาบันการศึกษาที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองและต้องสอบผ่านความรู้ภาคทฤษฎีตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย และ

(ข) ได้รับการฝึกอบรมประสบการณ์จากสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรอง โดยมีครูแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรมภาคปฏิบัติ ไม่น้อยกว่า 1 ปี และต้องสอบผ่านความรู้ภาคปฏิบัติ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย

โดยหลังจากการสอบทุกครั้ง ต้องเปิดเผยข้อร้องคำตอบเพื่อให้ผู้สอบได้ตรวจสอบว่าได้คะแนนในระดับใด”

3. เห็นควรให้มีการปรับปรุงเพิ่มเติมประกาศของสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 ให้ผู้ที่ประสงค์จะเข้าสมัครอบรมดังกล่าวจะต้องใบประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยในแต่ละด้านที่ประสงค์จะขอรับหนังสือสำคัญมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยจะต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาที่เทียบเท่าหรือสูงกว่าระดับปริญญาตรีของแต่ละด้านที่ประสงค์เข้ารับการอบรมขอรับหนังสือสำคัญ และมีการจัดการสอบเพื่อเป็นการสอบทานความรู้วิชาชีพการแพทย์แผนไทยในแต่ละด้านเพื่อคัดกรองให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมขอรับหนังสือสำคัญให้เป็นครูแพทย์แผนไทยให้มีมาตรฐานเพียงพอก่อนที่จะมีออกหนังสือสำคัญครูแพทย์แผนไทยว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พร้อมทั้งมีประสบการณ์ปฏิบัติการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยแก่บุคคลทั่วไปอย่างน้อย 5 ปี ตามคุณสมบัติความรู้ของผู้ที่จะเข้ารับการอบรมขอรับหนังสือสำคัญ

ควรให้มีการแก้ไข ข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ว่าด้วยครูแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2560 ข้อ 5 โดยเพิ่มคุณสมบัติของผู้ที่ยื่นขอเป็นครูแพทย์แผนไทย โดยกำหนดว่า

“ข้อ 5 ผู้ขอที่ประสงค์จะยื่นคำขอ ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(1) มีคุณวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย หรือสาขาที่เกี่ยวข้องจากสถาบันที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้การรองรับ หรือคุณวุฒิที่เทียบเท่า

(2) เป็นสมาชิกสภาการแพทย์แผนไทย และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยในแต่ละด้านที่ประสงค์จะขอรับหนังสือสำคัญ โดยประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยมาแล้วเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี

(3) ไม่เคยถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต

(4) มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามที่คณะกรรมการกำหนด

(5) ผ่านการทดสอบความรู้วิชาชีพการแพทย์แผนไทยในระดับครูแพทย์แผนไทยแต่ละด้านตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย”

4. เห็นควรให้มีการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินการสอบสวนหรือพิจารณาตติจรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์แผนไทย เพราะมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 กำหนดให้ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำและมีหนังสือแจ้งให้บุคคลใด ๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การดำเนินงานของคณะกรรมการดังกล่าว โดยควรจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายหรือด้านการสอบสวนที่มีองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายหรือมีประสบการณ์ในการสืบสวนสอบสวนประกอบการใช้อำนาจในการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดเพื่อให้กระบวนการดังกล่าวเกิดความเป็นธรรมในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนหรือพิจารณาตติจรยาบรรณดังกล่าวมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้การสอบสวนหรือพิจารณาตติจรยาบรรณผู้ประกอบวิชาชีพนั้นดำเนินการไปภายใต้กรอบตามหลักกฎหมายปกครองอย่างถูกต้อง มีความกระชับชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อป้องกันความสับสนจากการตีความและบังคับใช้กฎหมาย

ควรให้มีการแก้ไข บทบัญญัติมาตรา 41 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. 2556 โดยกำหนดว่า

“มาตรา 41 ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ประกอบด้วยประธานคนหนึ่ง และอนุกรรมการมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่าสามคน โดยต้องมีผู้เชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ที่มีองค์ความรู้ทางด้านกฎหมาย หรือ ผู้มีประสบการณ์ในการสอบสวน มีอำนาจหน้าที่สอบสวน สรุปผลการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด”

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก, กองการแพทย์ทางเลือก. ความหมายการแพทย์ทางเลือก

[Online]. Available URL: <https://www.thaicam.go.th/การแพทย์ทางเลือก/>, 2563 (มิถุนายน, 14).

กระทรวงสาธารณสุข. คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลติดดาว ปี 2561 [Online].

Available URL: <https://www.ylo.moph.go.th/webssjold/file2018/d261260-1.pdf>, 2560 (เมษายน, 4).

กองบรรณาธิการ HD. ประวัติของการแพทย์แผนโบราณในประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน [Online].

Available URL: <https://www.honestdocs.co/history-of-traditional-thai-medicine-past-to-present>, 2561 (สิงหาคม, 6).

กองบรรณาธิการ Yes Spa Thailand. โยคะ (Yoga) คืออะไร? ประวัติของโยคะ [Online]. Available URL:

<http://www.yesspathailand.com/โยคะ-ลมปรานแห่งชีวิต/โยคะคืออะไร.html>, 2559 (พฤษภาคม, 15).

กิตติชัย อนุวัชประยูร. ความหมายและความเป็นมาของวิชาชีพแพทย์แผนไทย [Online]. Available URL:

https://www.stou.ac.th/Schools/Shs/booklet/1_2551/Planthai.htm, 2551 (มกราคม, 15).

กุลวดี เช่งวา. วิชาชีพการสาธารณสุขชุมชน [Online]. Available URL: http://nurse.pbru.ac.th/th/wp-content/uploads/2020/บทเรียนออนไลน์_ครั้งที่_4_วิชาชีพการสาธารณสุขชุมชน.pdf, 2560

(เมษายน, 4).

จิตติ ดิงศภัทัย. หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

เฉลิมศักดิ์ วงศ์ศิริวัฒน์. ดุลพินิจในการออกคำสั่งทางปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทศบาล, 2548.

ชยันต์ พิเชียรสุนทร. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 33. กรุงเทพมหานคร: โครงการสารานุกรมไทย,

2551.

เทคโนโลยีชาวบ้าน. เรื่องเล่าจากการศึกษาชุมชน ระบบการใช้ตำรับสมุนไพร ณ ประเทศญี่ปุ่น [Online].

Available URL: https://www.technologychaoban.com/thai-local-wisdom/article_4772#, 2559 (ตุลาคม, 12).

เทวัญ ธานีรัตน์. การแพทย์ทางเลือก คืออะไร [Online]. Available URL: [http://www](http://www.msdbangkok.go.th/Alternative%20Medicine/What%20Alternative%20Medicine.hhh)

.msdbangkok.go.th/ Alternative%20Medicine/What%20Alternative%20Medicine.hhh, 2563 (มิถุนายน, 14).

นราธิป ศรีราม. “แนวคิดเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณสุขของท้องถิ่น” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการ จัดบริการสาธารณสุขของท้องถิ่น หน่วยที่ 1, หน้า 1-5. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช, 2557.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.

บรรเจิด สิงคะเนติ. การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ พี. เพรส, 2545.

บรรศักดิ์ อวรรณโณ. กฎหมายมหาชน เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

ประยูร กาญจนดุล. คำบรรยายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ประวิช ราชกิจ, ภาณุมาศ ชัดเงางาม และวิมาน กฤตพลวิมาน. การคุ้มครองภูมิปัญญาการนวดไทย [Online].

Available URL: https://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/Masters/ฟสส/research/4nd/FullPaper/SS/ Oral/O-SS%20028%20นายประวิช%20%20ราชกิจ.pdf, 2557 (พฤศจิกายน, 27).

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายปกครอง: หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครองและการกระทำทางปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.

วรเจตน์ ภาคีรัตน์. หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม [Online]. Available URL: <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=1431>, 2553 (มกราคม, 31).

วรพจน์ วิศวพิชญ์. หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

วิวัฒนาการการแพทย์แผนไทย [Online]. Available URL: http://www.siam-herb.blogspot.com/2010/08/blog-post_6410.html, 2561 (สิงหาคม, 6).

สัตย์สาบานฮิปโปเครติส [Online]. Available URL: <https://www.arztartem.wordpress.com/2011/08/08/สัตย์สาบานฮิปโปเครติส/>, 2556 (สิงหาคม, 8).

สุด แสงวิเชียร. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 8. กรุงเทพมหานคร: โครงการ-สารานุกรมไทย, 2526.

สุวิทย์ ปรัชญาปารมิตา. การรักษาโรคด้วยการกระตุ้นภูมิคุ้มกันหรือโฮมีโอพาธี [Online]. Available URL: <https://www.healthcarethai.com/โฮมีโอพาธี homeopathy/>, 2558 (พฤษภาคม, 15).

- สำนักงานแพทย์ทางเลือก. การแพทย์แผนจีน [Online]. Available URL: <https://www.thaicam.go.th/wp-content/uploads/2019/07/การแพทย์แผนจีน.pdf>, 2556 (สิงหาคม, 30).
- หยุด แสงอุทัย. หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526.
- หลวงประดิษฐ์มนูธรรม. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย - ธรรมศาสตร์, 2526.
- อมร จันทรสมบูรณ์. กฎหมายปกครอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.
- อรรถ กักพล. เคล็ดลับการจัดบริการสาธารณะท้องถิ่น: บทเรียนจากรางวัลพระปกเกล้า 51. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ส. เจริญการพิมพ์, 2552.
- Ayurveda [Online]. Available URL: <http://www.pharmacy.su.ac.th/pg/activity/2544/india/ayurveda.htm>, 2544 (พฤษภาคม, 15).
- Chen, Peng-Chu. Population and Health Policy in the People's Republic of China. Washington D.C.: Smithsonian Institution, 1976.
- Encyclopædia Britannica. Traditional Medicine and Surgery in Asia [Online]. Available URL: <https://www.britannica.com/science/history-of-medicine/Traditional-medicine-and-surgery-in-Asia>, 2019 (June, 26).
- Jackson, Rupert M., and John L. Powell. Professional Negligence. London: Sweet & Maxwell, 1987.
- Jingfeng, Cai. Integration of Traditional Chinese Medicine with Western Medicine Right or Wrong [Online]. Available URL: <https://www.ideas.repec.org/a/eee/socmed/v27y1988i5p521-529.html>, 1988 (June, 26).
- Law on Licensed Doctors of the People's of China [Online]. Available URL: <http://www.asianlii.org/cn/legis/cen/laws/lotprocomp511/>, 1999 (June, 26).
- MGR Online. หางตี้นายจิงปะทะแอสไพริน [Online]. Available URL: <https://www.m.mgsonline.com/china/detail/9490000157135>, 2550 (สิงหาคม, 30).
- Moore, Wilbert E. The Professions: Roles and Rules. New York: Sage, 1970.
- Naturopathy [Online]. Available URL: <http://www.pharmacy.su.ac.th/pg/activity/2544/india/naturopathy.htm>, 2544 (พฤษภาคม, 15).
- Roemer, Milton I. National Health Systems of the World. New York: Oxford University, 1991.
- Siddha System of Medicine [Online]. Available URL: <http://www.pharmacy.su.ac.th/pg/activity/2544/india/siddha.htm>, 2544 (พฤษภาคม, 15).
- Unani Tibb (Unani Medicine) [Online]. Available URL: <http://www.pharmacy.su.ac.th/pg/activity/2544/india/unani.htm>, 2544 (พฤษภาคม, 15).

Xiaoping, Deng. “Review of Traditional Chinese Medicine Practice in China.” In Traditional Medicine, Better Science, Policy and Services for Health Development: Proceedings of a WHO International Symposium, pp. 45-48. Kobe, Japan: World Health Organization Centre for Health Development, 2001.

Zhang, Xiaorui. “Integration of Traditional Medicine into National Health Care Systems.” Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics 23, 2 (March 2000): 139-140.

การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ให้เป็นเมืองรองเป้าหมายการท่องเที่ยว

The Development and the Promotion of Chiangrai Tourism to Become
a Secondary City Destinationมานะศิลป์ ศรีทงศ์¹, ชวลีย์ ณ ถลาง² และเสรี วงษ์มณฑา³

Manasin Sonthanong ,Chawalee Na Thalang and Seri Wongmonta

Received & November 15, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ 2. เพื่อหาทางใช้ประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทต่างๆของเชียงใหม่ 3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 24 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ ประกอบด้วยบุคลากรภาครัฐทั้งเมืองกลางและส่วนภูมิภาค ภาคเอกชน ทั้งหอการค้าและผู้ประกอบการ ภาคชุมชนและภาควิชาการในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพที่จะเป็นเมืองรองที่เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย เชียงใหม่เป็นเมืองชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศลาว ประเทศจีน และประเทศพม่าได้สะดวก เป็นเมืองที่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเมืองที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวได้หลายประเภท มีศิลปินแห่งชาติด้านจิตรศิลป์ที่อยู่ในเชียงใหม่อยู่ 2 คน และมีศิลปินที่สร้างผลงานด้านศิลปะให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับผลงานทางด้านจิตรศิลป์และสถาปัตยกรรมของวัดต่างๆโดยเฉพาะวัดร่องขุน สำหรับองค์ประกอบทางด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น เชียงใหม่มีความพร้อมแทบทุกด้านยกเว้นด้านการบริการขนส่งมวลชนที่บริการให้นักท่องเที่ยวในการเดินทางไปชมแหล่งท่องเที่ยวของเชียงใหม่ ส่วนทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวยังมีเรื่องที่ต้องปรับปรุงอีกมากโดยเฉพาะ ด้านการสื่อสารการตลาดในการสร้างตราสินค้าของเชียงใหม่และสินค้า/บริการต่างๆจะต้องมีการรณรงค์ให้กับชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและพัฒนาพวกเขาให้เป็นทูตของเชียงใหม่ในการช่วยประชาสัมพันธ์เชียงใหม่และปฏิบัติตนเป็นเจ้าภาพที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การพัฒนา, การส่งเสริมการท่องเที่ยว, ศักยภาพ, เมืองรอง

¹ การจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม มหาวิทยาลัยพะเยา

Tourism and Hotel Management University of Phayao

^{2,3} อาจารย์ที่ปรึกษา

Adviser Email : faasmss.ku@gmail.com

Abstract

This research article have a purpose 1. To study the tourism resources of Chiang Rai 2. To find a way to use the tourism resources of Chiang Rai in the development of various types of tourism in Chiang Rai. 3. To create guidelines for the development of elements of tourism in Chiang Rai Qualitative research was conducted in-depth interviews with 24 key informants involved in Chiang Rai tourism. It consists of government personnel in both the central and provincial governments, the private sector, both the Chamber of Commerce and entrepreneurs. Community and academic sectors in Chiang Rai Province It was found that Chiang Rai Province is a province that has potential to be a secondary city that is a target tourism city. Chiang Rai is a border city with easy borders with Laos, China and Burma. It is a city that has been declared a special economic zone. It is a city with a variety of tourism resources that can develop many types of tourism. There are two national artists of fine arts in Chiang Rai and there are artists who create works of art for tourists to appreciate the fine arts and architecture of various temples, especially Wat Rong Khun. For the components of tourism development. Chiang Rai is ready in almost every way except for the mass transit services that serve tourists to travel to see the attractions of Chiang Rai. As for tourism promotion, there are still many things that need to be improved especially. Marketing communications in Chiang Rai's branding and products/services will require a campaign to get more communities involved and develop them into Chiang Rai's ambassadors to help promote Chiang Rai and behave as a Great hosts to welcome tourists.

Keywords: Development, Tourism promotion, Potential, Secondary cities

บทนำ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเนื้อหาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการขายเมืองรอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวในเมืองรอง เกิดการเดินทางท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่พื้นที่เมืองรองเพิ่มขึ้นโดยกระจายนักท่องเที่ยวจากจังหวัดหลักสู่จังหวัดรอง จากอำเภอหลักไปอำเภอรองเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพกระจายรายได้สู่ชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้คงอยู่

นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรองจะต้องสร้างมุมมองใหม่ให้ "แปลกใหม่ใหญ่ดัง" เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว แพลกและใหม่ คือ แพลกในเรื่องของแนวความคิดและสร้างมุมมองความแตกต่างให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ โดยการสร้างกระแสต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ว่าเป็นมุมมองใหม่ ใหญ่คือ ความรับรู้ถึงความตื่นเต้นประทับใจเป็นสิ่งที่ใหม่ และ ดังหมายถึง สิ่งที่ได้ประชาสัมพันธ์ออกไปนั้นได้ต้องถูกบอกต่อและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว และในขณะนี้การท่องเที่ยวเมืองรองได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จนทำให้รัฐบาลพึงพอใจและสนับสนุนโครงการนี้ในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การลดหย่อนภาษีจังหวัดเมืองรอง และโครงการเที่ยว กิน หลักร้อยหลักพันชิงรางวัลหลักล้าน เป็นต้น (วิศรุต อินแหยม, 2562)

จากการสำรวจขององค์การการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พบว่าเมืองรองที่เป็นนิยมของนักท่องเที่ยว คือ หนองคาย อุดรธานี เชียงราย แม่ฮ่องสอน เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวมาเยือนมากกว่า 100,000 คน ททท. จึงมีแนวคิดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง 55 จังหวัด ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการดำเนินธุรกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ททท. ได้วางแผนรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยที่นักท่องเที่ยวยังไม่ค่อยรู้จัก ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในจังหวัดที่เป็นเมืองรองทางการท่องเที่ยวของประเทศไทย ททท. ออกแผนรณรงค์ทางการตลาดชื่อ “Amazing Thailand Go Local” เพื่อส่งเสริมความงามของ 25 จังหวัดที่เป็นเมืองรอง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยแผนงานดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะมีนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาเยือนเมืองรองของประเทศไทย มีการจัดทำโครงการ “Visit a secondary City : Must Try, Must Love, Must Care” มาเยือนเมืองรอง ต้องลอง ต้องรัก ต้องใส่ใจ ซึ่งเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายหลักคือ Gen Y คนหนุ่มสาวที่เก่งเทคโนโลยี มีเวลา มีเงินที่จะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาและเพื่อหาประสบการณ์ตลอดจนความตระหนักเรื่องสิ่งแวดล้อม

จังหวัดเชียงรายมีโอกาสดีในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพราะเป็นทางเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเมืองรองที่รัฐบาลให้ความสำคัญอยู่ในระดับต้นๆ และองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว อาจจะมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุง การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายให้เป็นเมืองรอง เป้าหมายการท่องเที่ยว จะเกิดประโยชน์กับจังหวัดเชียงราย เศรษฐกิจของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงราย
2. เพื่อหาทางใช้ประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงรายในการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทต่างๆของเชียงราย
3. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

ศักยภาพทางการท่องเที่ยว

บุษบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ไชมา (2552)ได้กล่าวถึงการพิจารณาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนาที่สำคัญ 6 A's ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยว--Attractions 2)เส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว--Accessibility 3)สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว—Ancillaries 4) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจให้นักท่องเที่ยว--Amenities 5) ที่พักในแหล่งท่องเที่ยว—Accommodations และ 6) กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว—Activities บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) กล่าวถึงประเด็นของการคมนาคมขนส่งสำหรับนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้ 1) การคมนาคมขนส่งเพื่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ความสะดวกสบาย ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และความมีมาตรฐานดีในระดับสากลของเส้นทางที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) การคมนาคมขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาถึงจำนวนที่เพียงพอ คุณภาพและมาตรฐาน ตลอดจนความสะดวกสบาย รวดเร็วและความปลอดภัยของรถสาธารณะและรถนำเที่ยวที่จะให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว 4) ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว 5) บริเวณที่อำนวยความสะดวกให้แก่ยานพาหนะ เช่น สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ สนามบิน ท่าเรือและ 6) ปัญหาการจราจรในแหล่งท่องเที่ยวธารณี นวสนธิ (2559) กล่าวถึงองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสมเพื่อในการรองรับและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การคมนาคม สิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย กิจกรรมทางการท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง อาคารสิ่งก่อสร้างภายในแหล่งท่องเที่ยวและอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดสิ่งดึงดูดใจในการเดินทางไปท่องเที่ยว กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยว

การส่งเสริมการท่องเที่ยวคือการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืน ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น รัฐบาลควรร่วมมือกับนักธุรกิจการท่องเที่ยวภาคเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้ยุทธศาสตร์การตลาดและการสื่อสารการตลาดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอาทิติยาพร ประสานพานิช (2018) กล่าวว่า การจัดการตลาดทางด้านการท่องเที่ยวนั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจและการชักจูงนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวในสถานที่เป้าหมาย ด้าน Product (สินค้า) สินค้าทางการท่องเที่ยวนั้น แตกต่างจากสินค้าในกลุ่มธุรกิจอื่นโดยสิ้นเชิง การตัดสินใจซื้อของลูกค้าจะขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นและความต้องการของลูกค้าโดยตรง ด้าน Price (ราคา) การกำหนดราคาของสินค้าของการท่องเที่ยวนั้นค่อนข้างลำบาก เพราะนักท่องเที่ยวมาจากประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกันด้าน Place (การติดต่อทำธุรกรรม) ช่องทางการจัดจำหน่าย การท่องเที่ยวและสินค้าที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยว นั้น สามารถเปลี่ยนแปลง และเลือกช่องทางการจำหน่ายได้โดยไม่มีกฎหมายตัว ซึ่งจะถูกกำหนดโดยสภาวะตลาด และผู้ประกอบการด้าน Promotion(การส่งเสริมการตลาด)เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว Kotler (2000)กล่าวถึงองค์ประกอบของการตลาดการท่องเที่ยวว่าเป็นการตลาดของธุรกิจบริการซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างจากสินค้าอุปโภคและบริโภค โดยทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนผสมการตลาด (Marketing Mix) 7 อย่าง หรือ 7P's ในการกำหนดกลยุทธ์ซึ่งประกอบด้วย 1)ผลิตภัณฑ์ (Product) 2) ราคา (Price) 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) 4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) 5) บุคลากร (People) 6) สภาพทางกายภาพและการนำเสนอ (Physical Evidence / Environment and Presentation) และ 7) กระบวนการ (Process)

การประเมินศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพของการท่องเที่ยวว่า หมายถึงความพร้อมในด้านคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยี่ยมชมเยือน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการคือ 1) ความน่าดึงดูดใจของสถานที่ 2) ความสะดวกในการเข้าถึง 3) ความประทับใจ และ 4) องค์ประกอบของการบริการ ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี (2556) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้1) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญของลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวิถีชีวิต2) ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว3) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆระบบไฟฟ้าประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย4) สภาพแวดล้อม ได้แก่สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว5) ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการสาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว6) ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของวิภา ศรีระทุ (2551) ที่ต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ 2) องค์ประกอบด้านการจัดการ 3) องค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ 4)องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม พะยอม ธรรมบุตร (2562) ได้เพิ่มศักยภาพความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญอีก 4 ประการอันประกอบด้วย 1) การรับรู้ (Awareness) 2)ลักษณะที่ปรากฏ (Appearance) 3) ความเชื่อมั่น (Assurance) และ 4) การเห็นคุณค่า (Appreciation)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง

เมืองรอง หมายถึงเมืองที่การท่องเที่ยวอาจจะไม่เด่นเหมือนเมืองท่องเที่ยวหลัก แต่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ซึ่งในประเทศไทยมีเมืองรองทั้งสิ้น 55 จังหวัดเมืองรองดังนี้ 1) ภาคเหนือ 8 จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน, เชียงราย, พะเยา, ลำพูน, ลำปาง, แพร่, น่าน, อุตรดิตถ์ 2) ภาคกลาง 14 จังหวัด ได้แก่ สุโขทัย, พิษณุโลก, กำแพงเพชร, เพชรบูรณ์, พิจิตร, นครสวรรค์, อุทัยธานี, ชัยนาท, ลพบุรี, สุพรรณบุรี, อ่างทอง, สิงห์บุรี, สมุทรสงคราม, นครนายก 3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัด ได้แก่ เลย, ชัยภูมิ, หนองบัวลำภู, หนองคาย, อุดรธานี, บึงกาฬ, สกลนคร, นครพนม, กาฬสินธุ์, มุกดาหาร, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด, ยโสธร, อำนาจเจริญ, บุรีรัมย์, สุรินทร์, ศรีสะเกษ, อุบลราชธานี 4) ภาคตะวันตก 2 จังหวัด ได้แก่ ราชบุรีและตาก 5) ภาคตะวันออก 4 จังหวัด ได้แก่ ปราจีนบุรี, สระแก้ว, จันทบุรี, ตราด และ 5) ภาคใต้ 9 จังหวัด ได้แก่ ระนอง, ชุมพร, นครศรีธรรมราช, ตรัง, พัทลุง, สตูล, ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส(กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวพร้อมขับเคลื่อนคุณค่าทางวัฒนธรรมแต่ละถิ่นฐานผสมผสานงานสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมเชื่อมโยงด้านอาหาร ศิลปะ วรรณกรรม ดนตรี และกีฬา และส่งเสริมด้านภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ททท.จึงหาเมืองรองที่มีสถานที่สวยงามและทรงคุณค่าด้านวัฒนธรรมทั้งในจังหวัดต่างๆ ที่มีความโดดเด่นด้านอาหาร ศิลปะ วรรณกรรม แฟชั่น ดนตรี กีฬา และสื่อ (Media) เพื่อนำจุดเด่นของแต่ละเมืองรองมาสร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นโดยผ่านสื่อต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสวยงามสนุกสนานในหลากหลายมิติของเมืองรอง (กฤษฎา รัตนพฤกษ์, 2562) การกระตุ้นการท่องเที่ยวเมืองรองให้คึกคักและสามารถกระจายโอกาสในเชิงรายได้สู่ชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อต้องการเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่มีความสนใจเรื่องศิลปวัฒนธรรม เป็นกลุ่มที่ชอบท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยคาดหวังว่าการนำจุดแข็งด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมแต่ละถิ่นฐานของเมืองรองมาเป็นจุดขาย และสามารถกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน” (ยุทธศักดิ์ สุภสร, 2562)

ผู้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกล่าวว่า “ศักยภาพดังกล่าวนี้ออกแบบมาเพื่อกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ดีกว่าเดิม กระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองหลักไปสู่เมืองรอง เพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่ทำให้ชุมชนมีความยั่งยืน” ททท.ให้ผู้ประกอบการทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแสวงหาแนวทางเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส โดยนำโอกาสและจุดแข็งของประเทศ ที่สะท้อนจากตัวนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมากำหนด เป็นแนวทางหลัก ตลอดจนการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพตามวิสัยทัศน์ ททท. ที่ต้องการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืนต่อไป ด้วย 3 กลยุทธ์หลักนั้นคือ

1. การสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของแบรนด์ประเทศไทย โดยผลักดัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Responsible Tourism อย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติของการดำเนินงานและการสื่อสาร

2. นำเสนอสินค้าและบริการที่สามารถชูเอกลักษณ์ของประเทศไทยแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตลอดจนสินค้าที่กระตุ้นและเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

3. ขยายตลาดกลุ่มลูกค้าคุณภาพปรับสมดุลตลาดกลุ่มเป้าหมายดึงดูดกลุ่มคนไทยที่นิยมท่องเที่ยวในต่างประเทศให้หันมาท่องเที่ยวในประเทศ(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,2558)

นพดล ภาคพรต รองผู้ว่าการด้านตลาดในประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2562) ให้ความสำคัญกับการเตรียมสร้างแบรนด์และทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง โดยมีแผนสร้างคุณลักษณะของแต่ละจังหวัดให้มีความชัดเจนและมีเอกลักษณ์แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรองในประเทศไทยประกอบด้วย 1) การให้นักท่องเที่ยวมีประสบการณ์กับชีวิตท้องถิ่น ในลักษณะของการท่องเที่ยวฐานชุมชนให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา อัตลักษณ์และจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ 2) การสร้างอนาคต ทั้งนี้เพราะเมืองรองทั้งหลายมีศักยภาพที่จะพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ และ 3) การเชื่อมโยงพื้นที่ท่องเที่ยวเข้าด้วยกัน การเชื่อมโยงเมืองหลักและเมืองรองเข้าด้วยกันและการเชื่อมโยงเมืองรองกับประเทศเพื่อนบ้าน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (2562)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ จังหวัดเชียงราย ผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งจำนวน 24 คน กลุ่มใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีแบบสัมภาษณ์ องค์กรประกอบ และสร้างตามแนวคิดของใคร ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย ใช้ศึกษา

มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1.เพื่อศึกษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงราย พบว่า

ศักยภาพ เชียงรายมีศักยภาพที่พร้อมเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายได้ เชียงรายเป็นเมืองที่มีคุณสมบัติที่จะเป็นเมืองท่องเที่ยวหลากหลายประเภท เชียงรายเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้บนดอยสูงที่สลับซับซ้อน เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำและน้ำตกอันงดงามหลายแห่ง และมีเทือกเขาผีปันน้ำที่เป็นพรมแดนกั้นประเทศสหภาพพม่าจนถึงด้านทิศเหนือ อีกทั้งเป็นจุดแรกที่แม่น้ำโขงไหลผ่านประเทศไทย เป็นพรมแดนกั้นกลางระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเชียงรายมีประชากรหลายเชื้อชาติ ทั้งชาวไทยพื้นราบ ชาวไทยภูเขา และชาวจีนฮ่อที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่บนดอยสูง แต่ละชนชาติจะมีประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ เป็นเสน่ห์อีกอย่างที่ทำให้เชียงรายได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเชียงรายเป็นเมืองรองที่มีศักยภาพเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย แต่กั

ยังไม่สมบูรณ์พอ ยังต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่การพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นจุดเด่น มีความน่าสนใจ รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวและการสร้างยุทธศาสตร์การตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารการตลาดในรูปแบบการประชาสัมพันธ์เพื่อนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆในเชียงรายให้นักท่องเที่ยวรู้จัก และเกิดแรงจูงใจที่จะมาเยือนเชียงราย โดยที่กิจกรรมด้านประชาสัมพันธ์จะต้องดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง และเพื่อความทันสมัยในยุคประเทศไทย 4.0 การพัฒนาการท่องเที่ยวของเชียงราย ต้องให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีการสื่อสาร เพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันใช้เทคโนโลยีการสื่อสารบนมือถือในการหาข้อมูลเพื่อวางแผนการท่องเที่ยว และการเดินทางในฐานะเป็นนักท่องเที่ยวอิสระที่ไม่ได้ใช้บริการบริษัทนำเที่ยว (Free Independent Tourist—FIT) ที่นับวันจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และที่สำคัญคือนักท่องเที่ยวยุค 4.0 ให้ความสำคัญกับการเชื่อมต่อ (Connectivity) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาคชุมชนควรมีโครงการรณรงค์ที่จะทำให้ประชาชนในเชียงรายได้รู้จักทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัด ให้พวกเขามีความภาคภูมิใจกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น พวกเขาควรจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในเชียงรายดีพอที่จะทำหน้าที่เป็น Brand Ambassadors ที่จะช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัด นอกจากนี้แล้วจะต้องมีการรณรงค์ให้พวกเขาเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด และพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขา และต้องทำให้ทั้งผู้ประกอบการและพนักงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการบริการนักท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสากล ให้พวกเขามีส่วนร่วมในพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด และการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเป็นการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (Community-based Tourism) ที่คนในชุมชนต้องได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การวางแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการ ทุกภาคส่วนควรมีการสร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน และภาควิชาการ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นจะต้องมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ในลักษณะกลุ่ม Long Stay กลุ่ม Ecotourism กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ กลุ่มท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ กลุ่ม MICE และการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับเมืองหลัก เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น พัฒนาชุมชน และในขณะเดียวกันในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายนั้นจะต้องมีนโยบายในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องรู้จักการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมของเชียงรายอย่างยั่งยืน แม้ว่าภาครัฐในส่วนกลางจะมีความสำคัญในการกำหนดนโยบาย แต่ต้องให้ความสำคัญกับภาคส่วนอื่นๆในพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่ ภาคเอกชนต้องมีบทบาทในด้านการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว คนในชุมชนต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

ด้วยความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักด้านความสำคัญของการท่องเที่ยวที่จะมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของเชียงราย และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเชียงราย การทำงานร่วมกันจะต้องเป็นการทำงานแบบบูรณาการ นั่นคือการร่วมพลังในการทำงานแบบสืออดประสานกลมกลืนกันอย่างปราศจากความขัดแย้ง

การพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน (Community-based Tourism—CBT) คนในชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่สมควรจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยที่ยังดำรงรักษาปัจจัยที่สำคัญของชุมชนให้ยั่งยืน ได้แก่ เศรษฐกิจที่ยั่งยืน สังคมและวัฒนธรรมที่ยั่งยืน คุณภาพสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน ดังนั้น ภาคส่วนต่างๆจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์” ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุด เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ เพราะเมื่อทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ทุกฝ่ายจะได้ร่วมรับผลประโยชน์ในระยะยาวร่วมกัน การร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อให้เกิดทิศทางการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้อย่างยุติธรรม ตามหลักการของการท่องเที่ยวฐานชุมชน

พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทุกภาคส่วนต้องมีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่าการดำรงความยั่งยืนนั้น จะต้องมิตั้งมิตินทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นต้องนำเสนอวัฒนธรรมที่แท้จริง (Authentic Culture) ของพื้นที่แก่นักท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการได้มีประสบการณ์กับวัฒนธรรมที่แท้จริงของท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวไม่ให้มากเกินไป เรื่องนี้จะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการดำรงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม อีกทั้งต้องใช้ทั้งการณรงค์ทางสังคม และการออกกฎระเบียบเป็นข้อบังคับควบคุมกันไป จึงจะทำให้การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายบรรลุพันธกิจในการดำรงความยั่งยืนได้

2.ใช้ประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงรายในการพัฒนาการท่องเที่ยวประเภทต่างๆของเชียงราย พบว่า

ขั้นตอนของดำเนินการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเชียงราย เพื่อพัฒนาความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายยังต้องดำเนินการให้มีการสำรวจและการพัฒนาปฏิสังขรณ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางอย่างของเชียงราย และจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจังเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ให้ได้รับประสบการณ์ที่สะดวกสบายและมีความประทับใจ รวมไปถึงการดึงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ชายแดนออกมา การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานควรมีรูปแบบการพัฒนาให้สอดคล้องกัน ในปัจจุบันนี้เชียงรายยังใช้ประโยชน์จาก

ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ไม่เต็มศักยภาพ บางอย่างไม่ได้รับการบูรณปฏิสังขรณ์ บางแห่งยังคงเข้าถึงยาก นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกสบาย บางแห่งยังไม่มีบริการปฏิสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักและชื่นชม จำเป็นต้องมีการพัฒนายุทธศาสตร์ทางการตลาดและการสื่อสารการตลาดที่เข้มแข็งเพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือนเชียงราย เมืองที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลาย เป็นเมืองศิลปะ เป็นเมืองที่มีการสืบสานประเพณี เป็นเมืองที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอยู่มากมาย การพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวต้องพัฒนาสิ่งต่อไปนี้

1) Accessibility: การเดินทางมาเชียงรายมีความสะดวก เพราะมีการคมนาคมทางอากาศ การคมนาคมทางบกโดยรถยนต์ รถประจำทาง การคมนาคมทางน้ำ และต่อไปจะมีการคมนาคมทางรถไฟ การคมนาคมทางอากาศจังหวัดเชียงรายมีท่าอากาศยานนานาชาติจังหวัดเชียงราย การคมนาคมทางน้ำเป็นการขนส่งและเดินทางโดยใช้แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญ

2) Attractions: ควรมีความร่วมมือทุกภาคส่วนต่อการพัฒนาแหล่งเที่ยว ช่วยกันอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของเชียงราย ทั้งให้เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม และควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆและต้องมีธุรกิจเสริม เช่นร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว

3) Activities: จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมหลายประเภท ทั้งกิจกรรมเพื่อนันทนาการ กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ กิจกรรมเพื่อการผจญภัย กิจกรรมกีฬา กิจกรรมการช้อปปิ้ง และกิจกรรมทางศาสนา ทั้งนี้เพราะเชียงรายมีความงามธรรมชาติเพื่อนันทนาการ มีวัฒนธรรม มีพิพิธภัณฑ์ มีกิจกรรมการค้า มีกิจกรรมการเกษตร มีแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้ มีพื้นที่สำหรับกีฬาทั้งใช้พื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่สนาม นอกจากการเล่นกีฬาแล้ว นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเชียงรายยังสามารถเดินป่า เดินถ้ำ ขี่ช้าง เพื่อการผจญภัยอีกด้วย และสำหรับกิจกรรมทางด้านศาสนานั้น เชียงรายมีเกจิอาจารย์หลายคนในหลายวัดที่นักท่องเที่ยวทั้งคนไทย คนลาว และคนเมียนมาร์ นิยมที่จะเข้านมัสการและร่วมพิธีทางศาสนา และยังมีนักเทศน์ด้วยควมาทะและนิทานธรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมเข้าร่วมกิจกรรมฟังธรรม นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมทางด้านสุขภาพอีกหลายรูปแบบ ได้แก่ (1)กิจกรรมแบบ Active เป็นกิจกรรมที่ต้องทำด้วยตัวเอง เช่น การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพการทำโยคะ การทำสมาธิ เป็นต้น(2)กิจกรรมแบบ Semi-active เป็นกิจกรรมที่มีผู้ช่วยแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตัวเอง เช่น การเรียนนวด การเรียนทำอาหาร โภชนบำบัด วาริบำบัด การบำบัดทางความรู้สึกและจิตใจ(3) กิจกรรมแบบ Passive เป็นกิจกรรมที่มีผู้อื่นเป็นผู้ทำให้เช่น Body Care, Spa, Dental Care การนวด อบสมุนไพร ฟังเข็ม(4) กิจกรรม Sports City สำหรับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ

4) Accommodations: ด้านที่พักเป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนได้ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายและปลอดภัย ผู้ประกอบการเกี่ยวกับที่พักแรมในจังหวัดเชียงใหม่มีการพัฒนาที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่างพร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการหลากหลาย จากข้อมูลในการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ว่า 1) เชียงใหม่มีความพร้อมด้านที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวทุกชนชั้น ทุกความต้องการ และทุกระดับรายได้ 2) โรงแรมในเชียงใหม่มีทั้งโรงแรมในเมืองและโรงแรมแบบ Resort ในที่สงบเงียบ 3) เชียงใหม่มี Guest house สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวแบบประหยัด 4) เชียงใหม่มี Home Stay ในชุมชนชนเผ่ารองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสวัฒนธรรมของชาวเผ่า 5) เชียงใหม่มีโรงแรมหรู และ Resort ระดับ 5 ดาวเพิ่มขึ้นมาก 6) มีโรงแรมในเชียงใหม่ที่พัฒนาเป็น Wellness Spa Resort Destination เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ระดับสูงที่ต้องการพัฒนาสุขภาพแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้เพราะเชียงใหม่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ทำให้เชียงใหม่สามารถเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ (Health Tourism Hub)

5) Ancillaries: เชียงใหม่ต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาด้านการบริการเสริมให้ครอบคลุมพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านขนส่งมวลชนภายในพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถที่จะเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้โดยสะดวก ควรมีรถประจำทางสายต่างๆ ไปยังทิศทางต่างๆ ในเชียงใหม่ ควรที่รถบริการสาธารณะเช่นรถแท็กซี่ รถตุ๊กๆ ในพื้นที่ต่างๆ นอกจากการพัฒนาบริการด้านขนส่งมวลชนแล้ว เชียงใหม่จะต้องพัฒนาบริการด้านโทรคมนาคมและสารสนเทศให้นักท่องเที่ยวสามารถติดต่อสื่อสารได้สะดวกทุกที่ทุกเวลา ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวปัจจุบันที่สืบค้นข้อมูลบนพื้นที่ดิจิทัลใช้ Google Map นำทางในการท่องเที่ยว ใช้ Internet ในการติดต่อสื่อสาร และที่สำคัญพวกเขาเป็นกลุ่มที่อยู่ในวัฒนธรรม Always on คือเปิดโทรศัพท์เพื่อการติดต่อสื่อสารตลอดเวลา Wi Fi เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวในยุคที่ Connectivity เป็นปัจจัยสำคัญของชีวิต ดังนั้นเชียงใหม่ต้องมีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารอย่างเพียงพอ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยวในยุคนี้ที่เป็นพลเมืองของประเทศดิจิทัล (Natives of Digital Nation)

6) Amenities: เชียงใหม่ต้องส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทั้งระบบ ประกอบด้วยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การแสดง การสาธิต กิจกรรมนันทนาการ และร้านอาหารอร่อยที่มีชื่อเสียง เพื่อเสริมความสุนทรีย์ให้นักท่องเที่ยว กิจกรรมเสริมความสุนทรีย์ได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการได้ดู การได้ร่วมกิจกรรม การได้รับความบันเทิง การได้เป็นส่วนหนึ่งของบรรยากาศแห่งความสุข การมีงานเทศกาลการเดินทางตลาดนัด ตลาดกลางคืน การไปเยือนถนนคนเดินที่เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์เพื่อความสุขของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน เชียงใหม่ยังต้องพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในด้านนี้อีกมาก ถ้าหากมีกิจกรรมเพิ่มความสุขในยามราตรีในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น จะทำให้นักท่องเที่ยวอยู่ค้างคืนที่เชียงใหม่มากขึ้น เป็นการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่เชียงใหม่ และจะมีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ศิลปะการแสดงพื้นเมืองควรถูกนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จะเสริมความสุนทรีย์ให้นักท่องเที่ยว

7. Atmosphere: เชียงรายเป็นเมืองที่บรรยากาศดี ทั้งความสวยงามตามธรรมชาติ ความงามของสิ่งปลูกสร้าง ความงามของถนน สะพาน เป็นความงามที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากบรรยากาศของเมืองอื่น และเชียงรายเป็นเมืองที่สะอาด เป็นเมืองที่ปลอดภัยทั้งในเมือง และนอกเมือง ไปจนถึงการไปเที่ยวชอและภูต่างๆ

8. Authority: เชียงรายจะต้องมีข้าราชการทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของเชียงราย ด้วยความพร้อมในการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เชียงรายมีศักยภาพในการจะเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย เพราะเป็นเมืองรองที่มีความโดดเด่น รัฐบาลในส่วนกลางมองเห็นประเด็นนี้ จึงมีนโยบายในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงราย โดยประกาศให้เชียงรายเป็นเมืองแห่งศิลปะ (City of Art) และมีนโยบายที่จะใช้ประโยชน์จากความจริงที่ว่าเชียงรายมีชนเผ่าอยู่มาก ดังนั้นจึงมีแนวนโยบายที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอการเรียนรู้วัฒนธรรมของชนเผ่าเป็น Ethnic Tourism นอกจากนั้นแล้ว เจ้าหน้าที่ในส่วนท้องถิ่นก็มีความพยายามที่จะทำให้ถ้าชนน่านงนอนที่โด่งดังไปทั่วโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้งเชิงผจญภัย (เดินถ้ำ) เชิงธรรมชาติ (ความสวยงามของขุนเขาและสระมรกต) เชิงวัฒนธรรม (ด้วยการเยี่ยมชมวัฒนธรรม วิถีชีวิต ศิลปะ อาหารของชนเผ่าต่างๆรอบบริเวณถ้ำ) โดยมีความพยายามที่จะแก้ปัญหาให้ประชาชนสามารถเข้าชมอุทยานรอบขุนเขาได้)

9. Availability: ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องทำให้บริษัทนำเที่ยวทั้งหลายมองเห็นคุณค่าของการจัดนำเที่ยวจังหวัดเชียงราย เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้จักเชียงรายมากขึ้น โดยจะให้การมาเที่ยวเชียงรายเป็นองค์ประกอบของการท่องเที่ยวล้านนาก็ได้ หรือจะเป็นการเที่ยวเชียงรายเพียงจังหวัดเดียวก็ได้ เพราะเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยวและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มากพอจะสร้างประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ประทับใจ ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ นอกจากนั้นแล้วการจัดนำเที่ยวเชียงรายรวมกับการท่องเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน ก็เป็นอีกโปรแกรมหนึ่งที่น่าสนใจ ต้องสร้างคุณค่าของการจัดนำเที่ยวเชียงรายให้บริษัทนำเที่ยวทั้งหลายเกิดความมั่นใจว่าจะมีตลาดรองรับการจัดโปรแกรมเที่ยวเชียงราย

10. Alliance: เชียงรายสามารถเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดได้ด้วยหลักการของการแสวงหาพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ (Strategic Alliances) ทั้งประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน และจังหวัดพะเยาที่อยู่ใกล้กับเชียงราย โดยการใช้ประโยชน์จากการเดินทางที่สะดวกและรวดเร็ว แต่สิ่งที่เป็นปัญหาก็คือระบอบการปกครองที่ต่างกัน และนโยบายการท่องเที่ยวที่ต่างกัน อาจจะเป็นอุปสรรคของการร่วมมือกันในฐานะพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องจะต้องพยายามดำเนินการให้มีความร่วมมือกัน เพราะหากยังมีความขัดแย้งอยู่ ก็จะเป็นเรื่องที่น่าเสียดายว่าการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของทั้งสี่ประเทศนั้น ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากพัฒนาการด้านสาธารณูปโภคที่เอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังประเทศทั้งสี่ได้อย่างสะดวกสบาย

11. Amiability: ต้องมีการรณรงค์ให้คนเชียงรายมีความรู้และมีความภูมิใจในทรัพยากรการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เพื่อให้พวกเขาเห็นความสำคัญของการใช้การท่องเที่ยวพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ และมีความเต็มใจที่จะเป็นเจ้าภาพที่ดี เป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความประทับใจกับประสบการณ์ของการมาเยือนเชียงราย ต้องมีการรณรงค์เรื่องการท่องเที่ยวเกี่ยวกับคนในพื้นที่ โดย 1) ให้พวกเขาเข้าใจและตระหนักความสำคัญของการท่องเที่ยวและเห็นประโยชน์ของการพัฒนาการท่องเที่ยว 2) ให้พวกเขามีความรู้และความภูมิใจทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงราย 3) ให้พวกเขาเข้าใจแนวคิดของการเป็นทูตของเชียงราย (Brand Ambassadors) ที่จะทำให้ตัวเป็นเจ้าภาพที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 4) ให้พวกเขาทำหน้าที่เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของเชียงราย ด้วยการเขียนข้อความเกี่ยวกับเรื่องดีๆเกี่ยวกับเชียงราย และ 5) ให้พวกเขาที่ทำงานอยู่ในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นพนักงานที่ให้บริการที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว

จุดแข็งของเชียงราย (Strengths): จังหวัดเชียงรายเป็นเมืองที่มีทุนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีซึ่งเอกลักษณ์ล้านนา มีโบราณสถานและสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ล้านนา ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีความโดดเด่นและเป็นแบบอย่างวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นหรือชุมชนอื่นได้ มีธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว และพักผ่อนมีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีความสวยงามและมีความเหมาะสมแก่การตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยและประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านได้

3.การสร้างแนวทางการพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่า

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายด้วยยุทธศาสตร์ของส่วนประสมทางการตลาด

1. Product: เชียงรายมี 1) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ด้วยการนำเสนอวิถีชีวิตที่เป็นวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้งด้านความเป็นอยู่ ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านการแสดง และด้านความสามารถในการทำงานหัตถกรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และเชียงรายยังมีความงามของสถาปัตยกรรมในการสร้างวัดต่างๆในเชียงราย เป็นสินค้าที่โดดเด่นสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์ของเชียงราย 2) การท่องเที่ยวเชิงสืบสาน (Heritage Tourism) ตำนาน อนุสาวรีย์ ศาล อุทยานประวัติศาสตร์ และประวัติความเป็นมาของชนเผ่าต่างๆที่อาศัยอยู่ในเชียงราย พร้อมทั้งอนุสรณ์สถานที่บอกความเป็นมาของการเคลื่อนย้ายของชนเผ่าต่างๆในอดีต นอกจากนั้นแล้วเชียงรายยังมีพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจทั้งพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของรัฐและพิพิธภัณฑ์บ้านดำของศิลปินแห่งชาติ ให้ประชาชนได้เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการด้านศิลปะของไทย 3) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious Tourism) ความงามของวัดต่างๆพุทธศิลป์ที่เป็นความงามของพระประธานในวัดต่างๆ การเข้ามัสการเกจิอาจารย์ชื่อดังที่มีอยู่หลายรูปในเชียงราย เป็นเกจิอาจารย์ระดับชาตินอกจากนั้นแล้วอาจารย์นักเทศชื่อดังอย่างเช่นท่าน ว.วชิระเมธี ท่านก็มีไร่ที่ท่านใช้แสดงธรรมอยู่ที่เชียงราย 4) การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (Nature Tourism) เชียงรายมีความงามของธรรมชาติหลากหลายรูปแบบสำหรับ

นักท่องเที่ยวที่ต้องการชื่นชมความงามของธรรมชาติ 5) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) เชียงรายมีการผจญภัยที่นักท่องเที่ยวจะต้องใช้ทักษะสำหรับการผจญภัยที่ท้าทายและลุ้นระทึก ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เชียงรายมีสินค้าด้านการผจญภัยสำหรับนำเสนอให้นักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวแบบผจญภัยทั้งที่ต้องใช้ทักษะพิเศษและไม่ต้องใช้ทักษะพิเศษใดๆ 6) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agriculture Tourism) เชียงรายเป็นแหล่ง การเกษตรที่มีทั้งไร่และสวน เป็นทั้งแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความรู้ด้านการเกษตร และเป็นทั้ง พื้นที่เกษตรที่มีความงามของพื้นที่และพื้นที่เหล่านี้ยังมีการจำหน่ายสินค้าที่มีผลผลิตทางการเกษตรทั้งที่เป็นสินค้า สดๆ และเป็นสินค้าเกษตรแปรรูปที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อเป็นของที่ระลึกได้ 7) การท่องเที่ยวเชิงจับจ่ายซื้อของ (Shopping Tourism) เชียงรายมีสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองที่สามารถนำเสนอเป็นสินค้าของที่ระลึกสำหรับให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อเป็นของฝาก สิ่งที่จะต้องเพิ่มเติมคือการพัฒนาการสื่อสารการตลาดที่จะสร้าง “คุณค่าเพิ่ม” ให้แก่สินค้าเหล่านี้ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมองว่าสินค้าเหล่านี้เป็น “ของฝากที่เป็น a must” สำหรับไปฝากญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงเมื่อตนเองมีโอกาสไปเยือนเชียงราย 8) การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomical Tourism) เชียงรายมีร้านอาหารอร่อยที่สามารถนำเสนอเป็นสินค้าสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอาหารอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังคงขาดการประชาสัมพันธ์ในการสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงให้ร้านเหล่านี้ ทำให้นักท่องเที่ยวยังไม่มีความรู้สึกว่า เชียงรายมีร้านอาหารที่เป็น “a must” หรือ เป็นร้าน “don’t miss” ทุกครั้งที่มาเยือนเชียงราย 9) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เชียงรายมีพื้นที่สำหรับทำเป็นสถานที่เล่นกีฬาทั้งประเภทฤดูและประเภทลาย ทั้งเพื่อการแข่งขัน การออกกำลังกาย และนันทนาการ 10) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) เชียงราย มีภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เป็นปัจจัยทำให้เชียงรายเหมาะที่จะเป็นพื้นที่ของ Wellness Spa Destination รัฐบาลจึงมีความตั้งใจให้เชียงรายเป็น Health Tourism Hub เชียงรายจึงมีโอกาสดีที่จะพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อตอบสนองนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคต่างๆของรัฐบาล โดยเชียงรายเป็นเมืองเป้าหมายภายใต้นโยบายนี้ 11) การนำเสนอเชียงรายเป็นพื้นที่เป้าหมายสำหรับการทำกิจกรรม MICE เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงราย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรวางแผนเป้าหมายที่จะทำให้ เชียงรายเป็น MICE City เวลานี้เชียงรายมีความพร้อมสำหรับการจัดการประชุม (Meeting) การจัดการท่องเที่ยวเป็นรางวัล (Incentive) แต่ยังไม่มีความพร้อมสำหรับการประชุมใหญ่ (Convention) ที่จะต้องมีพื้นที่สำหรับการจัดนิทรรศการ (Exhibition) ด้วย วันนี้เชียงรายยังไม่พร้อม แต่ก็ต้องพยายามพัฒนาให้ได้ ในขณะเดียวกัน สำหรับ E นั้น หากแม้จัดนิทรรศการ (Exhibition) ระดับนานาชาติไม่ได้ เชียงรายมีวัฒนธรรมที่จะจัดงานเทศกาลเป็น Event ประจำปี เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยือนเชียงรายได้

2.Price: บางคนมองว่าค่าครองชีพในเชียงราย ทั้งค่าที่พัก ค่าอาหาร ไม่สูง และราคาของที่ระลึกมีราคาไม่แพง แต่หลายท่านมองปัญหาไปที่ราคาเช่า เพราะมีราคาแพงและไม่มีความมาตรฐาน ทำให้นักท่องเที่ยวมองการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ได้คุณค่าไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย นอกจากปัญหาราคาเช่าที่ทำให้นักท่องเที่ยว

ต้องมีค่าใช้จ่ายสูงในการเดินทางไปตามที่แตกต่างกันแล้ว การบริการของโรงแรมเล็กที่ไม่ได้มาตรฐานทำให้นักท่องเที่ยวมองว่าคุณค่าที่ได้ไม่คุ้มกับราคา ผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยวในเชียงรายจะต้องปรับปรุงคุณภาพให้คุ้มกับราคา และราคาจะต้องมีการปรับราคาลง และควรจะเป็นราคาที่มาตรฐาน

3.Place:ด้านการกระจายสินค้าจะต้องมีการใช้application และเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำธุรกรรมมากขึ้น เชียงรายการมีขับเคลื่อนเข้าสู่ความเป็นเมืองดิจิทัลที่จะทำให้เกิดการเชื่อมโยง (Connectivity) และการสื่อสารมีความสะดวกทั้งภายในประเทศ และระหว่างเชียงรายกับประเทศเพื่อนบ้าน สัญญาณ Wi fi เพื่อการใช้อินเทอร์เน็ต ต้องมีการพัฒนาให้สมบูรณ์ ผู้บริหารภาครัฐจะต้องมองเห็นความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล โดยมีเป้าหมายครอบคลุมทุกพื้นที่ การมีขนาดที่พอเพียงกับการใช้งาน มีเสถียรภาพที่มั่นคง เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานว่าเป็นปัจจัยสำคัญในส่งเสริมการให้บริการมีความสะดวก ภาครัฐต้องเร่งยกระดับการให้บริการเป็นการทำงานแบบ e-Government นอกจากนั้นต้องจัดพื้นที่สำหรับการจัดจำหน่ายสินค้า OTOP ให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

4.People: ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการและควรปลูกจิตสำนึกในการให้บริการ (Service Mind) ให้ได้มาตรฐานสากลและเป็นที่ประทับใจกับนักท่องเที่ยว และต้องให้บุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสามารถในการบริการข้อมูลที่เป็นแก่นักท่องเที่ยว สามารถให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ และคอยให้ความช่วยเหลือเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการความช่วยเหลือ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างความไว้วางใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความสุขอุ่นใจ รู้สึกปลอดภัยเกิดความเชื่อมั่นในมาตรการการดูแลนักท่องเที่ยว และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการพัฒนาทักษะทางด้านภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

5.Process: การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศเป็นพื้นฐานในการทำธุรกรรม ทั้งการจอง การสั่งซื้อจึงต้องเน้นความเสถียรของระบบสารสนเทศที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกที่รวดเร็ว ถูกต้อง และแม่นยำ ในการทำธุรกรรม ต้องใช้ Application และ Web site ให้นักท่องเที่ยวค้นหาข้อมูลและดำเนินการซื้อตั๋วเครื่องบิน จองโรงแรม จองร้านอาหาร และการซื้อสินค้าต่างๆในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต้องมีการใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการค้นหาข้อมูล การเปรียบเทียบราคา การจอง การยืนยันการสั่งซื้อ

6.Physical Evidence: สถานที่ท่องเที่ยวของเชียงรายโดยรวมมีบรรยากาศดีสะอาดและสวยงาม แต่อาจจะมีปัญหาจากการเผาหญ้า และจะต้องมีการสร้างห้องน้ำ สะอาด เพียงพอ สะดวกต่อการใช้งาน ที่จอดรถจะต้องมีการปรับปรุง ถนนจะต้องมีการปรับปรุงด้วยการตีช่องทางจราจรให้ชัดเจน ป้ายบอกทางต้องมีการปรับปรุงให้ถูกต้องอาคารสวยงามที่เสื่อมโทรมควรได้รับการปรับปรุงอย่างเร่งด่วนเพื่อรักษาความงามของทัศนียภาพของเชียงราย ควรจะมีการจัดทำที่นั่งพักริมทางสำหรับนักท่องเที่ยวได้นั่งพักเวลาที่ต้องเดินท่องเที่ยว

เป็นเวลานาน เวลานี้เชียงรายเป็นเมืองที่ดูสวย สะอาด อากาศดี ดังนั้นสิ่งจับต้องได้ทั้งหลายที่จะอำนวยความสะดวกและความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

7.Promotion: แม้ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์จะเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและถูกนำมาใช้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารขององค์กรไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากภายในเวลาเดียวกัน ด้วยคุณสมบัติที่เป็นช่องทางสื่อที่รวดเร็ว ไม่มีข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ แต่การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเขียนเนื้อหา (Content) การออกแบบข่าวสารให้โดดเด่น เลือกรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับเนื้อหา การบูรณาการการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Offline และ Online จะช่วยเสริมให้บรรลุเป้าหมายของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

8.Packaging: สำหรับสินค้าโอท็อป (OTOP) รูปแบบของกล่องบรรจุภัณฑ์ จะต้องใส่ใจกันเป็นพิเศษ การพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์สินค้าโอท็อปให้ดียิ่งขึ้น จะทำให้เป็นที่น่าสนใจสินค้าที่อยู่ในกล่องบรรจุภัณฑ์ก็จะต้องเป็นสินค้าที่ดี ที่ตอบโจทย์กับความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด การออกแบบกล่องสินค้าโอท็อปต้องมีความทันสมัย เน้นรูปแบบการใช้งานที่ดี จะต้องเลือกบรรจุภัณฑ์ที่สามารถตอบโจทย์กับความต้องการให้ได้มากที่สุด รวมถึงการออกแบบต้องเน้นโชว์ให้มีความเป็นไทยให้ได้มาก ต้องสะท้อนศิลปะล้านนา นอกจากนั้นแล้ว จะต้องให้ความสำคัญกับการตั้งชื่อ การออกแบบเครื่องหมายการค้า การออกแบบฉลากที่จะสร้างความโดดเด่นให้สินค้า

9. Power Network: ในด้านการใช้ความสามารถในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในเชียงรายมาเป็นจุดขายของเชียงรายนั้น จะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความแตกต่าง ให้มีคุณภาพ ต้องให้คนในชุมชนมีส่วนในการกำหนดว่าจะใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรในการนำเสนอขายการท่องเที่ยวของเชียงราย โดยการเน้นสิ่งที่หาได้ยาก สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของเชียงรายที่นักท่องเที่ยวไม่อาจจะหาที่อื่นได้ และใช้เรื่องราวที่อยู่เบื้องหลังสินค้าและทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้เป็นสิ่งที่เมืองอื่นไม่อาจจะเลียนแบบได้ เพราะมีเรื่องราวเบื้องหลังที่ไม่เหมือนใคร นอกจากจะใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ที่มีอยู่ก่อนแล้ว จึงจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนวัตกรรมในการเสนอขายการท่องเที่ยวของเชียงราย สิ่งที่สำคัญคือจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของเชียงราย

10. Particularity: จะต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความแตกต่าง ให้มีคุณภาพ ต้องให้คนในชุมชนมีส่วนในการกำหนดว่าจะใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอะไรในการนำเสนอขายการท่องเที่ยวของเชียงราย โดยการเน้นสิ่งที่หาได้ยาก สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของเชียงรายที่นักท่องเที่ยวไม่อาจจะหาที่อื่นได้ และใช้เรื่องราวที่อยู่เบื้องหลังสินค้าและทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อให้เป็นสิ่งที่เมืองอื่นไม่อาจจะเลียนแบบได้ เพราะมีเรื่องราวเบื้องหลังที่ไม่เหมือนใคร นอกจากจะใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ที่มีอยู่ก่อนแล้ว จึงจำเป็นต้องใช้ความคิด

สร้างสรรค์ในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นนวัตกรรมในการเสนอขายการท่องเที่ยวของเชียงราย สิ่งที่สำคัญคือจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของเชียงราย

11. Participation: ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชียงราย และคนเชียงรายเองจะต้องมีการสนทนาปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อนำเสนอเรื่องราวการท่องเที่ยวของเชียงราย ทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ตอบคำถามและตั้งประเด็นในการสนทนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของเชียงรายให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจที่จะมาเยือนเชียงราย ผู้บริหารต้องเป็น Blogger และเล่าเรื่องใน Twitter และคนเชียงรายต้องมีส่วนร่วมในการสนทนาปฏิสัมพันธ์ใน Facebook และ Instagram การสร้างตราสินค้า จังหวัดเชียงรายต้องมีการสร้างสร้างตราสินค้า ทั้งในด้านของตราสินค้าจังหวัดเชียงรายให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ และเจ้าของธุรกิจไม่ว่าในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายก็ต้องสร้างตราสินค้าของตนเองให้มีภาพลักษณ์ชื่อเสียง มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม ร้านอาหาร สินค้า OTOP แหล่งท่องเที่ยวต่างๆที่มีอยู่ในเชียงราย ผู้ประกอบการทุกรายต้องให้ความสำคัญกับการสร้างตราสินค้า ทั้งการสื่อสารเพื่อการเล่าเรื่องเกี่ยวกับสินค้าและบริการ และการสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจ เพื่อให้เชียงราย แหล่งท่องเที่ยวในเชียงราย สินค้าและบริการในเชียงรายอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยว ให้พวกเขากลับมาเยือนเชียงรายอีก และพร้อมที่จะแนะนำคนอื่นให้มาเยือนเชียงราย เมื่อทำได้เช่นนั้นจึงจะเรียกว่าเชียงรายประสบความสำเร็จในการสร้างคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (Brand Equity) ในสายตาของนักท่องเที่ยวได้

การใช้ภูมิหาข้อมูล (Big Data) ในการวางยุทธศาสตร์นำ Big Data มาเป็นเครื่องมือในการค้นหาความรู้ความเข้าใจนักท่องเที่ยว เพื่อการวางยุทธศาสตร์ได้ตรงตามความต้องการ รสนิยม และความคาดหวังของนักท่องเที่ยว (Strategic Insights) เป็นนวัตกรรมทางการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ ช่วยพลิกโฉมธุรกิจท่องเที่ยวสร้างความได้เปรียบในสภาวะการแข่งขัน โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายต้องเข้าใจการวิเคราะห์ Big Data โดยจะต้องวิเคราะห์ได้ทั้งเชิงพรรณนาสภาพปัจจุบัน (Descriptive Analytics) ทั้งการคาดการณ์อนาคต (Predictive Analytics) และการกำหนดแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงราย (Prescriptive Analytics)

การประเมินผลสัมฤทธิ์ตามหลักการของคะแนนความสมดุล (Balanced Scorecard) ต้องมีการการประเมินผลของความสัมฤทธิ์ตามหลักการของ Balanced Scorecard ที่จะต้องประเมินให้ครบ 4 มิติ ได้แก่ (1) ด้านการเงิน (Financial Perspective) ประกอบด้วย การเติบโตของรายได้มีความต่อเนื่อง (2) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) ประกอบด้วย นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจประสบการณ์ของการมาเยือนเชียงราย ส่งผลให้พวกเขากลับมาเยือนอีก และพร้อมที่จะแนะนำคนอื่นมาเยือนเชียงราย (3) ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process Perspective) ประกอบด้วย ระบบและกระบวนการทำงานภายในที่มีการพัฒนาให้มีความถูกต้อง ชัดเจน มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และ (4) ด้านการเรียนรู้และการ

พัฒนา (Learning and Growth Perspective) ประกอบด้วยการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ พนักงานมีความรู้เพิ่มขึ้น มีทักษะในการทำงานเชี่ยวชาญขึ้น

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

ศักยภาพ เชียงรายมีศักยภาพที่จะเป็นเมืองรองที่จะเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวจะนิยมมาเยือน ทั้งนี้เพราะเชียงรายเป็นเมืองชายแดนที่มีพรมแดนติดกับอีก 3 ประเทศ คือ ประเทศลาว ประเทศจีน และประเทศเมียนมาร์ นอกจากนั้นแล้วเชียงรายยังเป็นเมืองที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายสามารถพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวหลายประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพราะมีวัฒนธรรมล้านนาและวัฒนธรรมชนเผ่าที่นักท่องเที่ยวสนใจมีความงามของธรรมชาติทั้ง ภูเขา แม่น้ำ อุทยานและถ้ำ มีพื้นที่สำหรับดำเนินกิจกรรมต่างๆที่จะสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้ทั้งด้านกีฬา ด้านศาสนา ด้านเทศกาล และด้านสันตนาการต่างๆ มีพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวทั้งอุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์และตำนานต่างๆที่สำคัญที่สุดเชียงรายได้รับการขนานนามว่าเป็น City of Arts เพราะมีศิลปินแห่งชาติในด้าน วิจิตรศิลป์ อยู่ 2 คนได้แก่อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์และอาจารย์ถวัลย์ ดัชนี แล้วยังมีศิลปินอีกหลายคนสร้างผลงานทางวิจิตรศิลป์ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม

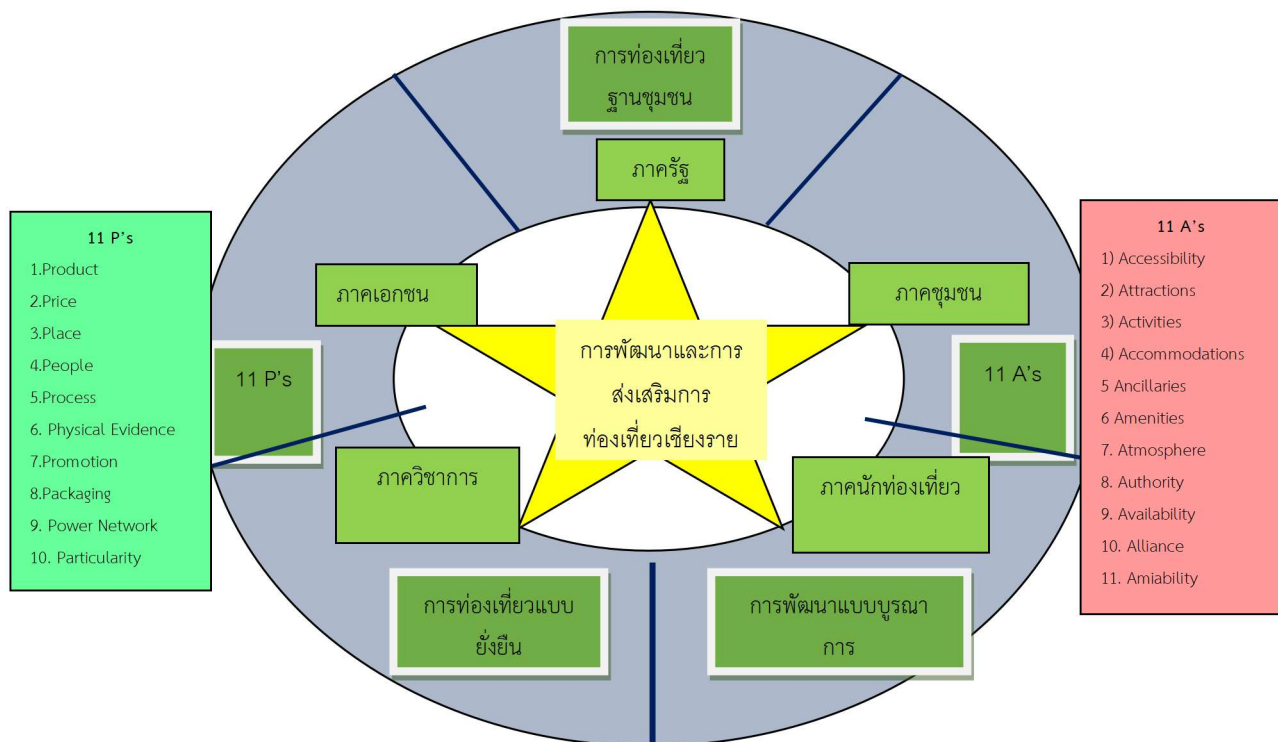
จุดอ่อนที่ต้องแก้ไข เชียงรายมีโอกาสที่ดีในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพราะเป็นทางเศรษฐกิจพิเศษ เป็นเมืองรองที่รัฐบาลให้ความสำคัญอยู่ในระดับต้นๆ และองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว อาจจะมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงอยู่บ้างในเรื่องการบริการของขนส่งมวลชน เรื่องราคาค่าเช่ารถสิ่งที่เป็นจุดอ่อนของการท่องเที่ยวของเชียงรายคือ การตลาดที่ยังไม่แข็งแรง การสื่อสารการตลาดที่ยังไม่เข้มข้นเพียงพอ ทำให้การสร้างตราสินค้า (Brand Building) ของเชียงรายยังไม่เข้มข้นจะต้องมีการพัฒนาอีกมาก นอกจากนั้นแล้วสิ่งที่ต้องปรับปรุงคือการทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่างๆที่จะต้องทำแบบบูรณาการมีการร่วมมือกันอย่างปราศจากความขัดแย้งระหว่างภาครัฐที่เน้นนโยบายและภาคเอกชนที่เน้นกำไร นอกจากนี้แล้วคนในพื้นที่บางส่วนยังไม่เข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวดีนัก จึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เชียงรายไม่เต็มศักยภาพ ควรมีการรณรงค์สร้างความเข้าใจความสำคัญของการท่องเที่ยวให้คนในเชียงรายมีส่วนร่วมในการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายมากขึ้น ต้องทำให้คนเชียงรายรู้จักและภูมิใจทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงรายและช่วยประชาสัมพันธ์ในการท่องเที่ยวของเชียงราย รวมทั้งต้องมีพฤติกรรมเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายจะต้องเข้าใจแนวคิดของการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้เป็นความได้เปรียบในการแข่งขันตามองค์การของ Resource-based Viewและในการวัดผลนั้นควรจะได้จัดการของ Balance Scorecardที่มองได้ครบ

มิติคือ มีรายเพิ่มขึ้นสร้างความพอใจให้นักท่องเที่ยว การดำเนินการได้รับการปรับปรุงและคนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายได้เรียนรู้และพัฒนาการทำงานที่จะสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยนวัตกรรมของการบริการและมาตรฐานของการบริการที่ดีได้มาตรฐานโลก (Word Class Standards) เพื่อให้คนในเชียงรายมีความพอใจและให้ความร่วมมือกับการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงราย การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามหลักการของการท่องเที่ยวพื้นฐานชุมชน (Community - based Tourism) และเพื่อให้การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก การพัฒนาจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) จะต้องกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้แก่คนในชุมชนของเชียงรายรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของเชียงรายให้สืบสานได้อย่างยั่งยืนและดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติของเชียงรายให้ยั่งยืนสืบไป

โดยสรุปแล้วการพัฒนาท่องเที่ยวของเชียงรายต้องดูแลองค์ประกอบของการท่องเที่ยวทุกด้านให้มีความพร้อมและมีคุณภาพที่จะสร้างประสบการณ์ที่ประทับใจและอยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวให้พวกเขายากกลับมาอีกและพร้อมที่จะแนะนำคนอื่นให้มาเที่ยวเชียงราย นอกจากนั้นแล้วจะต้องมียุทธศาสตร์การตลาดและการสื่อสารการตลาดที่จะสร้างภาพลักษณ์และชื่อเสียงให้เชียงรายและสินค้าบริการของเชียงรายให้เป็นที่รู้จักโด่งดังโดดเด่น มีเสน่ห์ดึงดูด นักท่องเที่ยวให้มองเชียงรายเป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมายที่ต้องการมาเยือน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนทัศน์ “เชียงรายประกายดาว” ของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของเชียงรายต้องมีความรู้ความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่สร้างความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ให้เชียงราย
2. ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเพื่อนำเสนอให้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวประเภทต่างๆที่เป็นไปได้
3. ตอกย้ำความเป็น City of Arts ที่มีความโดดเด่นทั้งด้านจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรม ที่เป็นผลงานของศิลปินแห่งชาติและชาวศิลป์ที่พัฒนาผลงานศิลปะให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม
4. รมรณรงค์ให้ชุมชนในเชียงรายมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชียงรายให้มากขึ้น
5. รมรณรงค์ให้คนในเชียงรายรู้จักภูมิปัญญาทรัพยากรการท่องเที่ยวของเชียงรายพร้อมที่จะช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ด้วยการสนทนาปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวในเครือข่ายสังคมออนไลน์
6. รมรณรงค์ปลูกฝังแนวความคิดของการเป็นทูตของเชียงราย (Brand Ambassadors) เพื่อให้คนมีความเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยว
7. ทำการตลาดให้เข้มแข็งกว่าที่เป็นอยู่ เน้นเรื่องการตลาดแบบบูรณาการใช้ทั้งสื่อ Offline และ Online สร้างสรรค์ในการสร้างเนื้อหา (Contents) ที่ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่มีความน่าสนใจ
8. ใช้การตลาดในการสร้างตราสินค้า (Brand Building) ให้เชียงรายและสินค้าในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเชียงรายให้มีคุณค่าโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์สร้างความแตกต่างให้กับการท่องเที่ยวของเชียงรายทั้งภาพลักษณ์ชื่อเสียงของเชียงรายและภาพลักษณ์ชื่อเสียงของสินค้าและบริการที่มีอยู่ในเชียงราย
9. พัฒนาบุคลากรที่ทำงานอยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของเชียงรายให้เป็นผู้ให้บริการที่มีคุณภาพ (Quality Service Providers) ให้มาตรฐาน World-Class Standards
10. ใช้ประโยชน์จากการเป็นเมืองชายแดนของเชียงรายที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งประเทศลาว ประเทศจีน และประเทศเมียนมาร์ โดยประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศนั้นๆให้เกิดการรวมพลังในการสร้างเสน่ห์ให้กับการท่องเที่ยวมากกว่าหนึ่งประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,(2558). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. ฉบับที่ 1 กรกฎาคม – กันยายน 2558. กรุงเทพฯ:สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กฤษฎา รัตนพุกษ์, (2562) “จุดกระแสเมืองรองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทย-อาเซียน ผ่านงานศิลปะ” 19 ก.ย. 2562
- จิตคุปต์ ละอองปลิว, (2562)การท่องเที่ยวเมืองรอง : ทางเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดราชบุรี ปีที่ 14 ฉบับที่ 2:39-60 อินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ
- นพดล ภาคพรต (2562). “55 เมืองรอง” เดิบททุกมิติ ททท.เร่งสร้างแบรนด์กระตุ้นรายจังหวัด วันที่ 16 สิงหาคม 2561
- บุษบา สิทธิการ และสิริวัฒนา ไจมา, (2552)การพัฒนาบทบาทองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนความพร้อมของเสนอทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในกลุ่มภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. มหาวิทยาลัย แม่ฟ้าหลวง.สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพฯ. 231 น.ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2542. เกษตรสัญจร. จุลสารการท่องเที่ยว
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว = Tourism Resources Development and Reservation /กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์,
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. (2556)การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนพานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล.วารสารสุทธิปริทัศน์, 27(83): 97-112.
- ปิยพงศ์ เขตปิยรัตน์,ภาศิริ เขตปิยรัตน์,วัชรภรณ์ อาริรัตน์ศักดิ์,อมรรัตน์ ศรีวิโรจน์,มานะศิลป์ ศรทงค์,และเชียงเกาจิต, (2561) กระบวนการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดอุดรดิตถ์วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติปีที่ 14 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2561
- วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์.สารนิพนธ์ วท.ม. (การวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิศรุต อินแหยม, (2562) “เมืองรองต้องลอง”การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย9 พ.ค.2562 09.20 น.
- พยอม ธรรมบุตร แนวทางพัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4.0 วารสารวิชาการ ปีที่13 ฉบับที่2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2562มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ Sisaket Rajabhat University Journal

ยุทธศักดิ์ สุภสร, (2562)“เมืองรอง ดึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น เชื่อมท่องเที่ยววัฒนธรรมไทย-อาเซียน”การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 25 ก.ย. 2562 08:52น.

ศรัณพร ขวณเกริกกุล, (2561) กลยุทธ์การยกระดับการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองรองจังหวัดสิงห์บุรี. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

สมจินต์ ชาญกระบี่ และนรินทร์ สังข์รักษา, (2560) ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดสุพรรณบุรี. Veridian E-Journal. 10(2), 2410-2425.

อาทิตยาพร ประสานพานิช (2018). แนวทางการพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ของโรงแรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ ISSN : 2287-0717 ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2561 Vol.7 No.2 July - December

Kotler, Philip.(2000). Marketing Management. The Millennium edition.New Jersey: Prentic – Hall.

Hosany, S., Ekinci, Y. & Uysal, M. (2007). Destination Image and Destination Personality. International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research, 1 (1), 62-81.

Kotler, P. (2003). Marketing Management. 11th ed. Upper Saddle River. HJ: Prentice-Hall.

Pickton, D. & Bodderick, A. (2005). Integrated marketing communications 2 nd ed. Harlow: Prentice Hall.

Rudez, Helena. Nemec. (2014). Affective tourism destination image: the case of PORTOROŽ. Tourism and Hospitality Industry. CONGRESS PROCEEDINGS. Trends in Tourism and Hospitality Industry

Wong Wendy. (2011). Instant Brands in The Age of Social Networking. Journal of Integrated Marketing Communications. 46-53.

ผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย
ของนักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญ

Effects of gymnast training on physical fitness of chan hun bumpen
school students

กรรณ นนทรักส์¹, วรกุล นนทรักส์²

Karuna Nontharux¹, Worrakul Nontharux²

Received & December 12, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญ (2) เปรียบเทียบผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญ (2.1) ระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึก และ (2.2) ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญ จำนวน 62 คน เป็นเพศชาย จำนวน 31 คน และเพศหญิง จำนวน 31 คน ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการทดสอบสมรรถภาพทางกายนานาชาติ ประกอบด้วย 8 รายการทดสอบ โปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ และใบบันทึกผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลงคะแนนดิบเป็นคะแนน “ที” และทดสอบค่า “ที” แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระ และแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ผลการฝึกยิมนาสตราดานซ์ทำให้นักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญมีสมรรถภาพทางกายจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายของคณะกรรมการมาตรฐานแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายทุกรายการดีขึ้น (2) การเปรียบเทียบผลการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญ ระหว่างก่อนกับหลังการฝึก และระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกรายการทดสอบ

คำสำคัญ: ผลการฝึก, ยิมนาสตราดานซ์, สมรรถภาพทางกาย, นักเรียนโรงเรียนจันทรหุ่นบำเพ็ญ

¹ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ (ระดับ 9) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

E-mail address: karuna.nontharux@gmail.com

² ครู, คศ.1 หัวหน้างานอนามัย กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา รัชดา

E-mail address: worrakul.nontharux@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were to: (1) study the effects of Gymnaestradance training on physical fitness of Chan Hun Bumpen school students; (2) compare the effects of Gymnaestradance training on physical fitness of Chan Hun Bumpen school students in two aspects: (2.1) between before and after training and (2.2) between male and female students. Samples, by using drawing lots simple random sampling method, were 62 Chan Hun Bumpen school students, 31 males and 31 females in each group. Research instruments composed of 8 test items of the International Committee for the Standardization of Physical Fitness Test-ICSPFT, Gymnaestradance training program, and Physical Fitness test recording form. The data were, then, analyzed by computer program for statistical analysis in terms of means, standard deviations, and converting raw scores to T-score. The paired samples t-test and independent t-test were also employed to test the statistical significance of means at the .05 level.

The results were as follows: (1) Gymnaestradance training effects make Chan Hun Bampen school students do better physical fitness scores in all test items. (2) Comparison of the Gymnaestradance training effects, between before and after training and between male and female students, have statistically significant difference at the level of .05.

KEY WORDS: Effects, Gymnaestradance Training, Physical Fitness, Chan Hun Bampen School Students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการในการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข และในหมวด ๔ มาตรา ๒๒ บัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด” จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา โดยกำหนดแนวนโยบายในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และศักยภาพการจัดการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตาม

ศักยภาพ โดยกำหนดจุดหมายให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์กล่าวคือ มีคุณธรรม จริยธรรม มีทักษะกระบวนการเรียนรู้ มีจิตสำนึกของความเป็นไทยในทุกด้าน และรักการออกกำลังกาย ซึ่งถือเป็นการสนองพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ความว่า

การกีฬานั้นเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้วว่า เป็นการบริหารร่างกายให้แข็งแรง ทั้งเป็นการฝึกอบรมจิตใจให้เป็นผู้ที่ร่าเริง รู้จักแพ้และชนะ ไม่เอาัดเอาเปรียบ มีการให้อภัยซึ่งกันและกัน อย่างที่เรียกว่ามีน้ำใจเป็นนักกีฬา รวมความว่า ผลของการกีฬา คือ ผลทางร่างกายและทางจิตใจ นอกจากนั้นยังจะส่งเสริมความสามัคคีกลมเกลียวกันอันเป็นวัตถุประสงค์ที่พึงปรารถนายิ่ง โดยเฉพาะสำหรับนักเรียน เมื่อมีสุขภาพและกำลังกายย่อมจะทำให้การศึกษาเล่าเรียนเป็นไป โดยสม่ำเสมอ มีหวังจะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกส่วนหนึ่งด้วย ฉะนั้น ขอให้นักเรียนทั้งหลายจงเล่นกีฬา ด้วยการยึดมั่นในอุดมคติของนักกีฬา ซึ่งยังจะเป็นผลสืบเนื่องไปถึงการเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป ในวันข้างหน้า” (พระบรมราโชวาท ในพิธีเปิดการแข่งขันกรีฑา ประจำปี 2502 ณ กรีฑาสถานแห่งชาติ กรมพลศึกษา 28 ธันวาคม 2502)

นโยบายรัฐบาลในการสนับสนุนแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนโยบายหนึ่ง คือ การปรับลดเวลาเรียนของเด็กให้น้อยลง เป็นการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พิจารณาปรับลดชั่วโมงเรียนของบางวิชาให้น้อยลง แต่ต้องไม่กระทบต่อเนื้อหาหลักที่เด็ก ๆ ควรเรียนรู้ ครูต้องใช้ความสามารถในการอธิบายและบูรณาการให้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และกำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ความมีน้ำใจต่อกัน การทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีภารกิจหลักในด้านการส่งเสริม สนับสนุน และบริหารจัดการการศึกษา ขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง ให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยกำหนดทิศทางการบริหารจัดการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จะมีบทบาทสำคัญในการที่จะพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษา และสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล ส่งเสริม สนับสนุนโครงการ และความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยและผู้วิจัยร่วมที่ได้ไปร่วมมหกรรมยิมนาสตราดานซ์โลก ที่จัดขึ้นโดยประเทศเจ้าภาพต่าง ๆ ร่วมกับคณะ ในฐานะผู้แทนประเทศไทย รวมถึง 4 ครั้ง ทำให้ผู้วิจัยมองเห็น

ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมในมหกรรมยิมนาสตราดาโลกที่มีต่อผู้เข้าร่วม ตามวัตถุประสงค์ของยิมนาสตราดานซ์โลก ที่ว่า “เพื่อส่งเสริมค่านิยมและความหลากหลายของยิมนาสติก เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ยิมนาสติกแพร่หลายไปทั่วโลก เพื่อจัดให้มีสิ่งกระตุ้นใจสูงสำหรับการทำางานที่มีความหมายของเหล่าสหพันธ์สมาชิกของสหพันธ์ยิมนาสติกสากล เพื่อเร่งรัดความสนุกสนานร่าเริงและส่งเสริมการออกกำลังกายและกิจกรรมส่วนตน เพื่อสาธิตความเป็นไปได้ที่หลากหลายไม่จำกัดของแนวคิด “ยิมนาสติกสำหรับทุกคน” เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและการพัฒนาที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาซึ่งการรวมกลุ่มของผู้คนทุกภูมิภาคต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การมีมิตรภาพของชาติต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อนำเสนอความหลากหลายของยิมนาสติกสู่สาธารณชนในวงกว้าง และเพื่อเสนอกิจกรรมที่น่าสนใจและน่าตื่นตื้นในยิมนาสติกสำหรับผู้เข้าร่วมการแสดงและผู้ชม” (FIG, 2019) จากวัตถุประสงค์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ไม่มีวัตถุประสงค์ข้อใดเลยที่กล่าวถึงการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของผู้เข้าร่วม ยกเว้น “ความสนุก สมรรถภาพทางกาย พื้นฐาน และมิตรภาพ” ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการฝึกยิมนาสตราดานซ์จะส่งผลต่อการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียน เพียงใด หรือไม่ และอย่างไร จึงได้ประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหาร คณาจารย์และนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุนบำเพ็ญ เพื่อทำการฝึกยิมนาสตราแดนซ์ให้นักเรียน ตามโปรแกรมการฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อที่จะนำผลการวิจัยเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ เป็นประการแรก สามารถนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุนบำเพ็ญ เป็นประการต่อมา และประการสุดท้าย เพื่อที่จะได้นำเสนอให้เป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมและสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายของนักเรียนในโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุนบำเพ็ญ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุนบำเพ็ญ ระหว่างก่อนการฝึกกับหลังการฝึก
3. เพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกยิมนาสตราดานซ์ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุนบำเพ็ญ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชายกับกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง

สมมติฐานการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถภาพทางกายอันเป็นผลมาจากการฝึกยิมนาสตราดานซ์ของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการฝึก กับหลังการฝึก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถภาพทางกายอันเป็นผลมาจากการฝึกยิมนาสตราดานซ์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชาย กับกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ที่มาของคำ ยิมนาสตราดานซ์ (Gymnaestrada)

ยิมนาสตราดานซ์ (Gymnaestrada) เป็นคำที่ผู้วิจัยเป็นผู้บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้น มีต้นกำเนิดมาจากคำ ว่า ยิมนาสตราดา (Gymnaestrada) กล่าวคือ Gymnaestrada เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากคำว่า *gymnastic* เป็นชื่อสากลที่หมายถึง กีฬาทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับยิมนาสติก *Estrada* ที่หมายถึง เวที (stage) และ *strada* ที่หมายถึง ถนนหรือเส้นทาง (street/path) เชื่อกันว่า ซอมเมอร์ (Sommer) ประธานสหพันธ์ ยิมนาสติกของเนเธอร์แลนด์ (Chairman of the Royal Dutch Gymnastics Federation) และนาง J. v.d. Most-Leyerweert กรรมการบอร์ดของ DGF เป็นผู้ตั้งชื่อคำว่า ยิมนาสตราดา ขึ้น (Lima, 2007)

ยิมนาสตราดา เป็นนิทรรศการหรือมหกรรมยิมนาสติกทั่วไปที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของโลก (The largest general gymnastics exhibition) ซึ่งปัจจุบัน ยิมนาสตราดา เป็นหนึ่งในหมวดของกิจกรรมยิมนาสติกสาขาใหม่ (New chapter) ที่เรียกว่า “ยิมนาสติกสำหรับทุกคน” หรือ “Gymnastic for All (GFA)” ซึ่งกิจกรรมของยิมนาสติกชนิดนี้จะเน้นที่ความสนุก สมรรถภาพทางกาย พื้นฐาน และมิตรภาพ (Fun, Fitness, Fundamentals, and Friendship) ประกอบด้วยยิมนาสติก 2 ประเภท คือ ยิมนาสติกประเภทมีอุปกรณ์ ประกอบ หรือไม่มีอุปกรณ์ประกอบการแสดงกิจกรรม (Gymnastics with or without apparatus) และ ยิมนาสติกและการเต้นรำ (Gymnastics and Dance) จัดขึ้นทุก ๆ 4 ปี เช่นเดียวกับกีฬาโอลิมปิก แต่หัวใจสำคัญมิได้อยู่ที่เหรียญแห่งชัยชนะ (FIG, 2019)

ยิมนาสตราดา เป็นมหกรรมการแสดงความสามารถของกลุ่มผู้แสดงที่เข้าร่วมที่ใหญ่ที่สุดในบรรดากิจกรรมทั้งหมดของสหพันธ์ยิมนาสติกนานาชาติ (FIG) เป็นหลักร้อยหรือหลักพัน หรือมีผู้เข้าแสดงร่วมกันในแต่ละครั้งที่จัดเป็นจำนวนนับหลายหมื่นคน นับเกือบร้อยประเทศ มีทั้งผู้ใหญ่และเด็ก ทุกเพศวัย และทุกรูปพรรณสัณฐาน โดยไม่ยอมให้มีการแบ่งแยก เชื้อชาติ ผิวสี เพศ ความหลากหลายทางเพศ ภาษา ศาสนา การเมือง สัญชาติหรือจุดกำเนิดทางสังคม สันติภาพ การเกิด การด้อยสามารถ สภาพร่างกาย ความสามารถทางกีฬาหรือสถานภาพอื่น ๆ (race, colour, gender, sexual orientation, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth, disability, physical attributes, athletic ability or other status) (FIG, 2019) มาร่วมกันแสดงจุดเด่น ความสามารถพิเศษ และวัฒนธรรมที่หลากหลายของแต่ละประเทศ โดยการออกแบบและกำกับท่า (Choreography) ที่สร้างความท้าทายให้นักแสดง และสร้างความชื่นชมยินดีและความปลาบปลื้มใจให้แก่ผู้ชมด้วย รายการกิจกรรมการแสดง (Routines) จะได้รับการกำหนดให้มีขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ ภายในเมืองของผู้เป็นเจ้าภาพ มีการแสดงเป็นกลุ่มใหญ่ เรียกว่า “Mass Routines” ที่ประกอบด้วยนักยิมนาสติกนับหลายร้อยคน การแสดงเป็นกลุ่มใหญ่นี้จะแสดงในสนามที่มีขนาดใหญ่ ที่ผู้แสดงสามารถนำผู้ชมเข้าไปร่วมแสดงกับนักยิมนาสติกทั่วโลกได้ด้วย

ผู้วิจัยและคณะได้เดินทางไปเผยแพร่ชื่อเสียงของประเทศไทย ในนิทรรศการยิมนาสตราดาโลก ครั้งแรก คือครั้งที่ 13 ปี ค.ศ. 2007 ครั้งที่ 14 ปี ค.ศ. 2011 ครั้งที่ 15 ปี ค.ศ. 2015 และครั้งสุดท้าย คือครั้งที่ 16 ในปี ค.ศ. 2019 รวม 4 ครั้ง

มหกรรมการแสดง หรือนิทรรศการ (Exhibition) ยิมนาสตราดาของโลกเป็นการรับช่วงสืบทอดมาจากการแสดงที่เรียกว่า “ลิงเกียด-Lingiad” (คำว่า Ling มาจากชื่อของ Pehr Henrik Ling ผู้ริเริ่มให้มีการสอนพลศึกษาในสวีเดน ได้รับการขนานนามว่าเป็น บิดาแห่งการนวดแบบสวีดิช (Swedish massage) ส่วน -iad น่าจะเป็น suffix คล้ายกับคำ โอลิมเปียด-Olympiad ในกีฬาโอลิมปิก-ผู้วิจัย) คำแปลของคำนี้ก็คือ การแสดงยิมนาสติกของนานาชาติ/ประเทศ (An international gymnastic display, the Lingiad) (Meckbach and Lundquist Wanneberg, 2011) ที่มีการจัดขึ้นในกรุงสต็อกโฮล์มรวม 2 ครั้ง ครั้งแรก ในปี 1939 (100 ปี หลังจากการถึงแก่กรรมของ Pehr Henrik Ling) และ ครั้งที่สอง ในปี 1949 จนกระทั่งได้มีการจัดนิทรรศการหรือมหกรรมยิมนาสตราดาโลก (The World Gymnaestrada) เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1953 ณ เมือง Rotterdam ประเทศ Netherlands และได้จัด 4 ปี ต่อครั้ง เหมือนการจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก จนกระทั่งครั้งล่าสุดได้จัดเป็นครั้งที่ 16 ในปี 2019 ที่เมือง Dornbirn ประเทศ Austria และจะมีการจัดครั้งต่อไปใน วันที่ 30 กรกฎาคม – 5 สิงหาคม 2023 ที่เมือง Amsterdam ประเทศ Netherlands ซึ่งกิจกรรมในมหกรรมยิมนาสตราดาโลก ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ได้แก่ พิธีเปิด (Opening Ceremony) การแสดงกลุ่ม (Group Performances) การแสดงเป็นกลุ่มใหญ่ (Large Group Performances) การแสดงแห่งชาติยามเย็น (National Evenings) งานกาลาของสหพันธ์ยิมนาสติกสากล (FIG Gala) พิธีปิด (Closing Ceremony) การแสดงพิเศษท่ามกลางแสงอาทิตย์เที่ยงคืน (Midnight Sun Special) การแสดงแห่งชาติยามบ่าย (National Afternoons) ซึ่งกิจกรรม 2 ลำดับล่าสุด เป็นกิจกรรมใหม่ที่จัดขึ้นในมหกรรมยิมนาสตราดาโลก ครั้งที่ 15

ความหมายของสมรรถภาพทางกาย

ยลวรรณัฐ จีรัชตกรณ (ม.ป.ป.) งานสร้างเสริมสุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล สมรรถภาพทางกาย หรือ ความฟิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลในอันที่จะใช้ระบบต่าง ๆ กระทำกิจกรรมใด ๆ อันเกี่ยวกับการแสดงออก ซึ่งความสามารถทางด้านร่างกายได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือได้หนดหน่วง เป็นเวลาติดต่อกันโดยไม่แสดงอาการเหน็ดเหนื่อยให้ปรากฏ และสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ผู้ที่มีสมรรถภาพร่างกายที่ดีมักจะเป็นผู้ที่มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง จิตใจแจ่มใส บุคลิกดี ความมั่นใจตัวเองสูง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรางค์รัตน์ วงษ์ป้อม และ เสาวนันท บำเรอราช (2560) ได้ศึกษาวิจัยถึงผลของการเดินโคฟเวอร์กับการเดินแอโรบิกที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของวัยรุ่นหญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลของการเดินโคฟเวอร์และการเดินแอโรบิกที่มีต่อสมรรถภาพทางกายในวัยรุ่นหญิง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นหญิงอายุเฉลี่ย 16.43 ± 0.71 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดอุดรธานี แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งฝึกโดยการเดินโคฟเวอร์ และอีกกลุ่มหนึ่งฝึกเดินแอโรบิก เป็นระยะเวลาการฝึกรวม 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 50 นาที ความหนักของการออกกำลังกายอยู่ใน

ระดับปานกลาง ถึงระดับเข้มข้น มีจังหวะเพลงประมาณ 128-160 จังหวะ ต่อนาที หลังการฝึกทดสอบสมรรถภาพทางกาย รวม 7 รายการ ได้แก่ การวัดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ออกซิเจนของร่างกาย (VO2Max) การลุก-นั่ง 30 วินาที การวิ่งเร็ว 50 เมตร การนั่งงอตัวไปข้างหน้า การวิ่งเก็บของ การยืนกระโดดไกล และการหาค่าดัชนีมวลกาย ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีสมรรถภาพทางกายเพิ่มขึ้น แต่ไม่แตกต่างกัน แต่อาจสรุปได้ว่า การฝึกเดินโคฟเวอร์กับการเดินแอโรบิก ให้ผลต่อสมรรถภาพทางกายไม่แตกต่างกัน และสามารถนำการเดินทั้งสองแบบไปใช้ในการออกกำลังกายในเวลาว่าง สถานศึกษาสามารถนำกิจกรรมทั้งสองไปเป็นกิจกรรมในโรงเรียนสำหรับพัฒนาสมรรถภาพทางกายได้

อรอนงค์ นาโสก (2563) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการเดินลีลาศประเภทบอลรูมกับประเภทละตินอเมริกันที่มีต่อสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร โดยมีนักเรียนอาสาสมัครเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 32 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 16 คน กลุ่มที่ 1 ฝึกเดินลีลาศประเภทบอลรูม กลุ่มที่ 2 ฝึกเดินลีลาศประเภทละตินอเมริกัน ใช้เวลาในการฝึก 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ๆ ละ 40 นาที ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง สัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 ทดสอบสมรรถภาพทางกายด้านความอ่อนตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิต นำผลการทดสอบไปวิเคราะห์ทางสถิติหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One – way Repeated ANOVA) และวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ (Two – way Repeated ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการฝึกเดินลีลาศภายในของแต่ละกลุ่ม ก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 พบว่า สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพด้านความอ่อนตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิต ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลการเปรียบเทียบการฝึกเดินลีลาศระหว่างกลุ่มเดินลีลาศประเภทบอลรูมกับประเภทละตินอเมริกัน พบว่า สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ภูริช ตุ่นทอง และอนุชิตร์ แท้สูงเนิน (2564) ได้ศึกษา ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกายบริหารและเต้นรำเต้าเต๋อซันซี ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ก่อนกับหลังการเข้าโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกายบริหารและเต้นรำเต้าเต๋อซันซี 2) เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ปี พ.ศ.2563 จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) โปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกายบริหารและเต้นรำเต้าเต๋อซันซี 2) แบบประเมินสมรรถภาพทางกายของ สสส. และ 3) แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกฉบับย่อ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way repeated measure ANOVA) และทดสอบค่า ที (Dependent t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบสมรรถภาพทางกาย โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ แต่ละด้าน พบว่า ด้านองค์ประกอบร่างกาย ความดัน

โลหิต และอัตราการเต้นของหัวใจ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการทรงตัวและความว่องไว ระบบหายใจและหลอดเลือด ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อและข้อต่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ 2) ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยภาพรวมหลังเข้าโปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

Kara (2021) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการฝึกยิมนาสติกศิลป์ที่ส่งผลต่อสมรรถภาพทางกายด้านความแข็งแรงและการทรงตัวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 32 คน เป็นสมาชิกชมรมยิมนาสติก อายุเฉลี่ย 6.09 ± 7.45 ปี ความสูง 106.81 ± 5.47 ซม. น้ำหนักตัว 17.00 ± 2.72 กก.และดัชนีมวลกาย (BMI) 14.98 ± 2.57 กก./ตร.ม. เข้ารับการฝึกในโปรแกรมการฝึกยิมนาสติกศิลป์ เป็นเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 90 นาที วัดความแข็งแรงด้วยเครื่องวัดแรงบีบมือ ทดสอบระยะเวลาในการห้อยตัว วัดความอ่อนตัวด้วยการนั่งงอตัวไปข้างหน้า และทดสอบการทรงตัวด้วยการยืนขาเดียวในขาข้างที่ถนัดและไม่ถนัด นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า ที่ กำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการวิจัยพบว่า การยืนทรงตัวขาเดียว ด้วยขาข้างที่ไม่ถนัด ระหว่างก่อนทดสอบและหลังการทดสอบไม่แตกต่างกัน ส่วนขาข้างที่ถนัด พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 การทดสอบความแข็งแรงของมือ และระยะเวลาการห้อยตัว ระหว่างก่อนและหลังการฝึก พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการทดสอบการนั่งงอตัวไปข้างหน้า พบว่า ก่อนการทดสอบและหลังการทดสอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า โปรแกรมการฝึกยิมนาสติกศิลป์เป็นเวลา 12 สัปดาห์ สามารถพัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อในการออกแรงบีบ ความอดทนของกล้ามเนื้อในการงอแขนห้อยตัว ความอ่อนตัว และการทรงตัวของนักเรียนชั้นประถมต้นได้

Russo (2021) ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกยิมนาสติกลีลาและยิมนาสติกศิลป์ของนักยิมนาสติกหญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความกระจ่างว่าการฝึกยิมนาสติกเป็นเวลานานนับปีสามารถพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและการเรียนรู้ทักษะได้ และเพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญของทักษะแบบ คันทิกซ์'เซินนิล (Conditional skills) หรือทักษะแบบมีเงื่อนไข ที่เกิดขึ้นจากการฝึกยิมนาสติกทั้งสองชนิดนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักกีฬาจำนวน 45 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มจำนวนเท่า ๆ กัน ได้แก่ กลุ่มที่ต้องการการเคลื่อนไหวขั้น (Promotional group) กลุ่มยิมนาสติกลีลา (Rhythmic gymnastics group-RG) และกลุ่มยิมนาสติกศิลป์ (artistic gymnastics group-AG) ซึ่งทั้งสามกลุ่มได้รับการทดสอบการเคลื่อนไหวข้อต่อ (joints mobility) การทรงตัว (balance) ความแข็งแรงแบบแรงระเบิด (explosive strength) ความเร็วและความอดทน (speed and endurance) ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดมีความเชื่อถือได้แบบทดสอบซ้ำ (test-retest Reliability) สัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างชั้น (Intraclass correlation coefficient-ICC) มากกว่า 0.870 ($ICC > 0.870$) พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง 3 กลุ่ม โดยกลุ่ม RG มีค่าการเคลื่อนไหวข้อต่อที่วัดด้วยแบบวัดต่างชนิดกันเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (มุมการเคลื่อนไหวข้อต่อกระดูกสะโพก-coxofemoral mobility, $166.7 \pm 6.3^\circ$; ความอ่อนตัวในการนั่งงอตัวไปข้างหน้า-sit and

reach, 20.5 ± 1.9 cm; และการเคลื่อนไหวกระดูกต้นแขนกับกระดูกสะบักในการเคลื่อนไหวข้อต่อหัวไหล่ อาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ข้อต่อกลีโนฮิวเมอรอล (glenohumeral joint) -scapulohumeral mobility, 45.5 ± 4.4 cm) ตามมาด้วยกลุ่ม AG ส่วนกลุ่ม AG มีค่าความอดทน การทรงตัว และความแข็งแรงแบบแรงระเบิด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม RG ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจสรุปได้ว่า กลุ่ม RG และ AG เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะและสภาพความสมบูรณ์ของร่างกาย แตกต่างกัน กลุ่ม RG มีพัฒนาการเคลื่อนไหวที่ข้อต่อ ในขณะที่ กลุ่ม AG พัฒนความแข็งแรง การทรงตัว และความอดทนเพิ่มขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยศึกษาสมรรถภาพทางกายที่ทดสอบด้วยแบบทดสอบ ICSPFT (International Committee for the Standardization of Physical Fitness Tests) ได้แก่ 1. วิ่งเร็ว 50 เมตร 2. ยืนกระโดดไกล 3. แร้งปืบมือข้างหนึ่ง 4. ลูกนั่ง 30 วินาที 5. ดึงข้อ (สำหรับนักเรียนชาย) งอแขนห้อยตัว (สำหรับนักเรียนหญิง) 6. วิ่งเก็บของ ระยะทาง 10 เมตร 7. งอตัวข้างหน้า และ 8. วิ่งระยะไกล 1000 เมตร (สำหรับชาย) และ ระยะทาง 800 เมตร (สำหรับนักเรียนหญิง) และได้ศึกษา 9. ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index-BMI) ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วย รวมทั้งสิ้น 9 รายการ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร เป็นนักเรียนโรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ ภาคต้น ปีการศึกษา 2564 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 6 จำนวน 5 ห้อง ห้องละ 45 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 225 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยที่โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ 568 ถนนประชาราษฎร์บำเพ็ญ เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ 10310

4. ขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่เริ่มต้นเตรียมการในเดือน กุมภาพันธ์-สิงหาคม 2564

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 62 คน มีอายุ น้ำหนัก และส่วนสูง เฉลี่ย 17.48 ปี, 61.74 กก. และ 166.27 ซม. ตามลำดับ เป็นนักเรียนชาย 31 คน และนักเรียนหญิง 31 คน เท่ากัน วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling method) โดยการจับฉลากลำดับที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จนครบกำหนดจำนวน 62 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างเพศชาย 31 คน และกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย ICSPFT จำนวน 8 รายการทดสอบ 2. โปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ และ 3. ใบบันทึกข้อมูลที่ประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อ-สกุลของกลุ่มตัวอย่าง อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง และช่องบันทึกผลการทดสอบ 8 รายการทดสอบ และผลการคำนวณหาค่าดัชนีมวลกาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ ประกอบด้วยกิจกรรม 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. กิจกรรม บอดี้ คอมโพสิชัน เทรนนิ่ง (Body Composition Training Activities) เป็นกิจกรรมการฝึกกล้ามเนื้อแบบอาศัยแรงต้าน (Resistance Training Activities) หรือกิจกรรมที่ใช้น้ำหนักในการฝึก (Weight training Activities) ไม่ว่าจะเป็นแบบฟรีเวท หรือ แมชชีนเวท 2. กิจกรรมการออกกำลังกายแบบคาร์ดิโอ หรือ แอโรบิก (Cardio or Aerobic Activities) เช่น กิจกรรมยิมนาสติกแบบเข้าจังหวะประกอบดนตรี (Rhythmic Gymnastics Activities) การเดินเร็ว การวิ่งอยู่กับที่ 3. กิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น (Flexibility Activities) เช่น กิจกรรมท่าเล่นโยคะ กิจกรรมท่ารำมวยจีน และ 4. กิจกรรมการแสดงวัฒนธรรมประจำชาติ (National Culture Performance Activities) เช่น กิจกรรมรำไทยของภาคต่าง ๆ กิจกรรมมวยไทย กิจกรรมกระบี่กระบอง ฯลฯ

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมต่าง ๆ ใน 4 รูปแบบ ที่กล่าวข้างต้น มาออกแบบกำกับท่าเต้น (Choreography) ให้มีลักษณะเป็นโปรแกรมการออกกำลังกายที่ช่วยส่งเสริมสมรรถภาพทางกาย พร้อมกับแทรกกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทย กิจกรรมสร้างความรักความสามัคคี และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของไทย มีการใช้อุปกรณ์ชนิดต่าง ๆ ที่สามารถหาได้ง่าย ราคาประหยัด มีความปลอดภัย เช่น ลูกบอล หมวก ร่ม กระดาษทิชชู ไม้พลอม ห่วงยาง เชือก ผ้าแพรพันคอ ฯลฯ มาประกอบการแสดง อีกทั้ง ยังมีกิจกรรมที่แสดงได้ด้วยมือเปล่า พร้อมเสียงดนตรี จากเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ทั้งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน หรือเครื่องดนตรีสากล ขึ้นเดียวหรือเป็นวง เพื่อเพิ่มความสนุกสนาน พัฒนาพื้นฐานการเคลื่อนไหว และสร้างสุนทรียภาพให้การแสดง

โปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนอุ่นร่างกาย (Warm up) เป็นการเหยียดยืดกล้ามเนื้อและเส้นเอ็นทุกส่วนของร่างกายตั้งแต่ ศีรษะ คอ ไหล่ อก เอว สะโพก ขา เข่า และข้อเท้า อันเป็นการเตรียมความพร้อมของร่างกายในระบบต่าง ๆ ได้แก่ ระบบไหลเวียนโลหิตและหายใจ ระบบกล้ามเนื้อและระบบโครงร่าง โดยใช้กิจกรรมยิมนาสตราดานซ์ตามโปรแกรม ใช้เวลา 15 นาที

2. ขั้นปฏิบัติกร (Work out) เป็นประกอบกิจกรรมยิมนาสตราดานซ์ โดยมีการประยุกต์ท่ายิมนาสติกขั้นพื้นฐาน เช่น การกลิ้งตัว การม้วนตัว การทรงตัว การกระโดดขาเดียว และกระโดดสองขา ฯลฯ ประกอบอุปกรณ์รับปิ่น บอล หรือ ห่วง ร่วมด้วย อีกทั้ง มีการเต้นรำในจังหวะที่สนุกสนาน เช่น จังหวะชะชะซ่า ใช้เวลา 60 นาที

3. ขั้นผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (Cool down) เป็นการประกอบกิจกรรมยิมนาสตราดานซ์ตามโปรแกรม

ยิมนาสตราดานซ์ หลังจากการออกกำลังกายอย่างหนักในชั้นปฏิบัติการ เพื่อให้ระบบต่าง ๆ ของร่างกาย กลับสู่ภาวะปกติ ในขั้นนี้ ยังสามารถเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม ใช้เวลา 15 นาที

โปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ มีระยะเวลาการฝึก รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ทำการฝึกสัปดาห์ละ 1.30 ชั่วโมง ระหว่างเวลา 16.00-18.00 น. (รวมเวลาสำหรับการเตรียมความพร้อม) โดยก่อนเข้ารับการฝึก ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ น้ำหนัก ส่วนสูง และทดสอบสมรรถภาพทางกายรวม 8 รายการทดสอบ จำนวน 8 ฐาน มีผู้รับผิดชอบในแต่ละฐาน เพื่อความรวดเร็ว ระหว่างฐานทดสอบ จะมีเวลาพัก 5-10 นาที แล้วแต่ความหนักของแต่ละรายการทดสอบ โดยใช้เวลาในการทดสอบเพียง 1 วัน และบันทึกข้อมูลลงในใบบันทึกข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน หลังจากนั้น ผู้วิจัยนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติหลังการฝึกครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 9 รายการ บันทึกผลการทดสอบลงในใบบันทึก ตรวจสอบความเรียบร้อยของรายการในแบบบันทึก และนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการเดียวกันกับการทดสอบก่อนการฝึก

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปจัดกระทำ โดยกำหนดรหัส ลงรายละเอียดข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลงคะแนนดิบ (กรณีที่หน่วยวัดหรือรายการทดสอบไม่เหมือนกัน ได้แก่ รายการทดสอบการดึงข้อ/งอแขนห้อยตัว และวิ่งระยะไกล) ให้เป็นคะแนน “ที” (T-Score) และทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธีการทดสอบค่า “ที” แบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกันและทดสอบก่อน-หลังการฝึก (Dependent samples or paired t-test for pretest-posttest design method) และทดสอบค่า “ที” แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ .05 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ย กลุ่มตัวอย่างเพศชายและกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง ระหว่างก่อนกับหลังการฝึกยิมนาสตราดานซ์ (n=62)

ระยะเวลาการทดสอบ	BMI $\bar{X}/SD$	A $\bar{X}/SD$	B $\bar{X}/SD$	C $\bar{X}/SD$	D $\bar{X}/SD$	E $\bar{X}/SD$	F $\bar{X}/SD$	G $\bar{X}/SD$	H $\bar{X}/SD$
ก่อน	22.15/4.4 8	13.10/14.4 8	148.37/27.2 1	27.04/7.0 8	15.36/4.0 7	47.45/6.21	12.68/1.9 5	4.74/9.4 1	46.64/7.10
หลัง	22.10/2.8 0	10.80/2.00	159.50/26.1 8	27.76/7.3 5	17.90/4.2 5	52.55/9.71	12.15/1.6 0	6.40/9.5 3	53.36/11.3 9
t-test	0.981	2.70*	-2.740*	-2.311*	-11.835*	-2.322*	6.781*	-9.331*	-2.247*
Sig.	0.331	0.048	0.008	0.024	0.000	0.024	0.000	0.000	0.028

* < .05

หมายเหตุ #คะแนน T-Score BMI = ดัชนีมวลกาย A = วิ่งเร็ว 50 เมตร (วินาที) B = ยืนกระโดดไกล (ซม.)

C = แรงบีบมือ (กก.) D = ลูกนั่ง 30 วินาที (ครั้ง) E[#] = ดึงข้อ (ซ.) (ครั้ง) / งอแขนห้อยตัว (ญ.) (วินาที)

F = วิ่งเก็บของ 10 เมตร (วินาที) G = งอตัวข้างหน้า (ซม.) H[#] = วิ่งระยะไกล 1000 ม. (ซ.) / 800 ม. (ญ.)

จากตาราง 1 จะเห็นได้ว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 62 คน ปรากฏผลดังรายละเอียดในตาราง และจากการทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย ระหว่างก่อนการฝึก กับ หลังการฝึก พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกรายการทดสอบ ยกเว้น รายการดัชนีมวลกาย (BMI) เท่านั้น ที่ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชายกับกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง หลังการฝึกยิมนาสตราดานซ์ (n₁ = 31 คน, n₂ = 31 คน)

เพศ	BMI X̄/SD	A X̄/SD	B X̄/SD	C X̄/SD	D X̄/SD	E [#] X̄/SD	F X̄/SD	G X̄/SD	H [#] X̄/SD
ชาย	22.93/5.15	13.02/15.35	163.19/30.89	30.23/8.37	18.42/4.82	53.36/11.39	12.03/1.93	5.58/10.17	52.55/9.71
หญิง	21.36/3.60	14.29/13.81	156.81/18.61	25.29/5.22	15.38/3.60	46.64/7.10	12.26/1.20	7.23/8.93	47.45/6.21
t- test	1.418	-2.632*	2.677*	2.957*	2.067*	2.250*	-2.786*	-2.786*	2.057*
Sig.	0.973	0.161	0.041	0.034	0.043	0.030	0.007	0.008	.044

* < .05

หมายเหตุ #คะแนน T-Score BMI = ดัชนีมวลกาย A = วิ่งเร็ว 50 เมตร (วินาที) B = ยืนกระโดดไกล (ซม.)

C = แรงบีบมือ (กก.) D = ลูกนั่ง 30 วินาที (ครั้ง) E[#] = ดึงข้อ (ซ.) (ครั้ง) / งอแขนห้อยตัว (ญ.) (วินาที)

F = วิ่งเก็บของ 10 เมตร (วินาที) G = งอตัวข้างหน้า (ซม.) H[#] = วิ่งระยะไกล 1000 ม. (ซ.) / 800 ม. (ญ.) (นาที)

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายของกลุ่มตัวอย่าง เพศชายกับเพศหญิง กลุ่มละ 31 คน ปรากฏผลดังรายละเอียดในตาราง และจากการทดสอบความมีนัยสำคัญความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลการทดสอบสมรรถภาพทางกาย เพศชายกับเพศหญิง พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกรายการทดสอบ ยกเว้น รายการดัชนีมวลกาย ที่ไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า “ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถภาพทางกายอันเป็นผลมาจากการฝึกยิมนาสตราดานซ์ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนการฝึก กับหลังการฝึก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05” และข้อที่ 2 ที่ว่า “ค่าเฉลี่ยของคะแนนสมรรถภาพทางกายอันเป็นผลมาจากการฝึกยิมนาสตราดานซ์ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชาย กับกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05” พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยเกือบทุกรายการทดสอบ ผู้วิจัยขออภิปรายว่า การ

ฝึกยิมนาสตราดำนซ์ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 62 คน และระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชายกับเพศหญิง เป็นไปในทางที่ดีขึ้นทุกรายการ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น รายการดัชนีมวลกาย ที่ค่าเฉลี่ยหลังการฝึกลดลงเล็กน้อย และระหว่างกลุ่มตัวอย่างเพศชายกับเพศหญิงก็มีค่าเฉลี่ยลดลงเล็กน้อยเช่นกัน ซึ่งเมื่อทดสอบความแตกต่างแล้ว ไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ถือว่าไม่แตกต่างกัน ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรางค์รัตน์ วงษ์ป้อม และ เสาวนันทน์ บำเรอราช (2560) ที่พบว่า หลังการฝึก การทดสอบสมรรถภาพทางกาย รวม 7 รายการ ได้แก่ การวัดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ออกซิเจนของร่างกาย (VO2Max) การลุก-นั่ง 30 วินาที การวิ่งเร็ว 50 เมตร การนั่งงอตัวไปข้างหน้า การวิ่งเก็บของ และการยืนกระโดดไกล ที่ผลการวิจัยพบว่า ทั้งสองกลุ่มมีสมรรถภาพทางกายเพิ่มขึ้น แต่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกันเพียง 1 รายการ คือค่าดัชนีมวลกาย ที่ไม่แตกต่างกันเช่นกัน ส่วนรายการทดสอบอื่น ๆ ของการวิจัยครั้งนี้ ที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ วิ่งเร็ว 50 เมตร ค่าเฉลี่ยของเวลาในการวิ่งลดลง ยืนกระโดดไกลได้ไกลขึ้น แรงบีบมือมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้น ลุกนั่ง 30 วินาที ทำได้มากครั้งขึ้น กลุ่มตัวอย่างเพศชายดึงข้อได้จำนวนครั้งมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงงอแขนห้อยตัวได้นานขึ้น วิ่งเก็บของ 10 เมตร ได้เร็วขึ้น งอตัวไปข้างหน้าได้มากขึ้น และวิ่งระยะไกลใช้เวลาน้อยลง ทำให้ได้คะแนนเฉลี่ยมากขึ้น สอดคล้องกับ อรอนงค์ นาโสก (2563) ที่พบว่า สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ด้านความอ่อนตัว ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิต ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยที่เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และข้อที่ 2 นั้น ผู้วิจัยใคร่ขออภิปรายเพิ่มเติมว่า แม้ว่า การแสดงยิมนาสตราดำนซ์จะไม่มีการแข่งขัน ไม่มีการตัดสินว่ากลุ่มใด หรือประเทศใด แพ้หรือชนะ แต่ต้องการให้ผู้แสดงได้มีความรู้สึกรักสันทาน ได้แสดงถึงความสามารถกับผู้แสดงในทีมของตน หรือได้เข้าร่วมแสดงกับทีมอื่นหรือประเทศ อื่น ๆ ก็ตาม แต่ในการแสดงความสามารถของผู้เข้าร่วมการแสดงแต่ละประเทศก็ต้องอาศัยร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ โดยเฉพาะ ร่างกายของผู้แสดงต้องมีสมรรถภาพทางกายที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้แสดงคนอื่น ๆ ในทีมได้นานตามระยะเวลาที่กำหนด ระหว่างการแสดง ผู้แสดงก็ต้องการความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อแขนและขา ที่สำคัญ องค์ประกอบของสมรรถภาพทางกายที่จำเป็นที่สุดก็คือความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจที่ต้องการการทำงานร่วมกันประสานกันกับองค์ประกอบอื่นๆ ของสมรรถภาพทางกาย อันได้แก่ ความเร็ว กำลัง (Power) ความคล่องแคล่วว่องไว นอกจากนั้น ความอ่อนตัวหรือความสามารถในการเหยียดยืดร่างกายส่วนต่าง ๆ ให้เป็นไปตามต้องการ ทำให้การแสดงดูราบเรียบ ลื่นไหล แสดงได้อย่างมีท่าทางน่ารักสวยงาม ทรงท่าบางท่าได้นานเท่าที่ต้องการ เป็นต้น จากผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Russo (2021) ที่ได้ทำการศึกษาผลของการฝึกยิมนาสติกลีลาและยิมนาสติกศิลป์ของนักยิมนาสติกหญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความกระจ่างว่าการฝึกยิมนาสติกเป็นเวลานานนับปีสามารถพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและการเรียนรู้ทักษะให้เกิดขึ้นได้จากการฝึกยิมนาสติกทั้งสองชนิดนี้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

สาระสำคัญของยิมนาสตราดานั้นต้องการให้ผู้เข้าร่วมมีความสนุกสนานรื่นเริง ได้พัฒนาพื้นฐานการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประกอบเสียงดนตรี และที่สำคัญคือมิตรภาพระหว่างผู้เข้าร่วม การวิจัยเกี่ยวกับการฝึกกิจกรรมยิมนาสตราดานซ์เป็นการเดินรำผสมผสานยิมนาสติกตามโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาสมรรถภาพทางกายให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกได้ในองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ที่พบจากการวิจัยนี้ถึง 9 รายการ แม้ว่า บางรายการ ได้แก่ ดัชชีมีวลกาย จะมีค่าลดลงเล็กน้อย ถือว่าไม่แตกต่างกันระหว่างก่อนฝึกกับหลังฝึกก็ตาม แต่ก็ยังช่วยให้น้ำหนักของร่างกายลดลงได้บ้าง ถือว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ในอนาคต คงต้องมาพิจารณากันอีกว่า ยิมนาสตราดานซ์จะช่วยพัฒนาผู้เข้าร่วมในประเด็นอื่นอะไรอีกได้บ้าง อาจนำประเด็นที่ยังไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ เช่น ดัชชีมีวลกาย มาศึกษากันต่อไปว่าน่าจะเกิดจากสาเหตุใดได้บ้าง เช่นกลุ่มตัวอย่างบางคนยังมีการรับประทานอาหารมากเกินไปความต้องการของร่างกายหรือไม่ หรือโปรแกรมการฝึกยังต้องเพิ่มความหนัก (Intensity) ของกิจกรรมให้มากขึ้น ส่วนจะมากน้อยเท่าใด ก็ต้องมีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) กันอีกในโอกาสต่อไป องค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ออกแบบท่าทางการเดินรำร่วมกับยิมนาสติกเพื่อปรับปรุงโปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ให้สามารถสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมในโอกาสต่อไปได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียนควรเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีสมรรถภาพทางกายที่ดีของนักเรียน ควรพิจารณาให้ผู้เกี่ยวข้องจัดโครงการสร้างเสริมและทดสอบสมรรถภาพทางกายให้นักเรียนอย่างน้อยปีละครั้ง โดยนำโปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ส่วนรายการทดสอบอาจพิจารณาลดจำนวนรายการทดสอบลงตามความจำเป็นและสำคัญ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การนำนโยบายการสร้างเสริมและการทดสอบสมรรถภาพทางกายไปปฏิบัติ ควรกำหนดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง อาจเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือเป็นกลุ่มก็ได้ ในการนำโปรแกรมการฝึกยิมนาสตราดานซ์ไปใช้และทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนหลังสิ้นสุดโครงการ ควรกำหนดให้มีกลุ่มคณาจารย์ร่วมกันรับผิดชอบดำเนินโครงการและในการทดสอบ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

ในการวิจัยทำครั้งต่อไป ผู้วิจัยที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาวิจัยนี้ อาจพิจารณานำแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายชนิดใดชนิดหนึ่งใน 2 ชนิดนี้ ได้แก่ 1. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (Health-related physical fitness) หรือ 2. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายที่เกี่ยวข้องกับทักษะ

(Skill-related physical fitness) ไปใช้ในการทดสอบ โดยพิจารณานักเรียนที่มีทักษะและความสามารถทางพลศึกษาหรือกีฬาที่อยู่ในกลุ่มสูง ใช้แบบทดสอบชนิดที่ 2 ส่วนนักเรียนที่มีทักษะและความสามารถในระดับต่ำกว่า ให้ใช้แบบทดสอบชนิดที่ 1 จะเป็นการจูงใจให้นักเรียนตั้งใจในการทดสอบมากขึ้น และเป็นผลดีสำหรับนักเรียนทั้งโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

สุรางค์รัตน์ วงษ์ป้อม และเสาวนันท บำเรอราช. (2559). การเปรียบเทียบผลของการเต้นโคฟเวอร์กับการเต้นแอโรบิกที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของวัยรุ่นหญิง. วารสารบัณฑิตศึกษา, 13(61), 149-158.

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/66545/54433>.

ภูริช ตุ่นทอง และอนุชิตร์ แท้สูงเนิน (2021). ผลของโปรแกรมการออกกำลังกายด้วยกายบริหารและเต้นรำเต้าเต๋อซันซี ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 16(2), 117-130. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/JSSRA/article/view/250546>

อรอนงค์ นาโสก และสาธิต ประจันบาน. (2563). การเปรียบเทียบผลของการเต้นลีลาศประเภทบอลรูมกับประเภทละตินอเมริกันที่มีต่อสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร. [ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษาและพลศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1264/1/gs601130314.pdf>

ยลวรรณภูมิจิรัชตกรณ. (ม.ป.ป.). การตรวจสมรรถภาพร่างกาย (Physical Fitness test). งานสร้างเสริมสุขภาพ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล <https://www.si.mahidol.ac.th/th/healthdetail.asp?aid=1369>

FIG_FÉDÉRATION INTERNATIONALE DE GYMNASTIQUE. (2019). Gymnastics for all manual. <http://www.fig-docs.com/website/agegroup/manuals/Agegroup-wag-manual-e.pdf>.

Lima, A. (2007). Gymnaestrada. <https://wiki.acervolima.com/gymnaestrada/>

Kara, E. (2021). Influence of 12-week artistic gymnastics training on children's strength and balance performance. 27. 177-188. https://www.researchgate.net/publication/351529225_INFLUENCE_OF_12-WEEK_ARTISTIC_GYMNASTICS_TRAINING_ON_CHILDREN%27S_STRENGTH_AND_BALANCE_PERFORMANCE.

Russo, L., Palermi, S., Dhahbi, W., Delaš, S., Nicola, K., Bragazzi, L. and Padulo, J. (2021). Selected components of physical fitness in rhythmic and artistic youth gymnast. Sport Sciences for Health, 17(3). <https://www.researchgate.net/publication/>

346545390_Selected_components_of_physical_fitness_in_rhythmic_and_artistic_youth_gymnast.

Translated Thai References

- Surangrut Wongpom and Sauwanan Bumrerraj. (2016). Comparing the Effect of Cover Dance and Aerobic Dance on Physical Fitness Among Teenage Females. *KKU Res J (GS)* 16 (3): 12-23.
- Phurich Toonthong and Anuchid Taesoongnorn. (2021). The Effects of Physical Exercise and Dance Movements Program According to Dao De Xin Xi Exercise on Physical Fitness and Quality of Life of the Elderly in Wat-sing Sub-district Municipality, Chai Nat Province. *Social Sciences Research and Academic Journal* 16(2): 117-130.
- Onanonk Nasoke and Sathin Prachanban. (2020). A comparison of the effect of ballroom dance and Latin American dance on health-related physical fitness of students grade 12 Watsothornwararam Worawihan school [Master Thesis (Health and Physical ducation Area) Srinakharinwirot University] Retrieved from <http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/bitstream/123456789/1264/1/gs601130314.pdf>
- Yolworanat Jeeratchatakorn. (n.d.). Physical Fitness Test. Bangkok: Health Promotion Work, Faculty of Medicine Siriraj Hospital. Retrieved from <https://www.si.mahidol.ac.th/th/healthdetail.asp?aid=1369>

รูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า Model of supporting music therapy into complementary and alternative medicine (CAM) for depressive disorder patients

ประสิทธิ์ศุภการ พึงบุญ ณ ออยุธยา¹, ปภพพล เต็มธีรกิจ², จักรกริช กล้าผจญ³

Prasitsuppakarn Phungbun na Ayudhya, Papopepon Termtrirakij and Jakkrit Klapajone

Received & December 13, 2021 & Revise March 31, 2022 & Accepted March 31, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเป็นวัตถุประสงค์สูงสุด โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการรวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการวิจัยข้อมูลทางเอกสาร โดยการวิจัยภาคสนามเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากร 4 กลุ่ม จำนวน 10 ราย ได้แก่ 1) ผู้บริหารทางด้านดนตรีบำบัด 2) จิตแพทย์ 3) ผู้เชี่ยวชาญหรือนักดนตรีบำบัด และ 4) กลุ่มบุคลากรสนับสนุนทางด้านจิตเวช ขณะที่การวิจัยเอกสารผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารภายในประเทศ และเอกสารทางการปฏิบัติงานด้านดนตรีบำบัดจากสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาและวิเคราะห์ภายใต้ 4 ประเด็นสำคัญ ซึ่งยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นหลัก ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยศาสตร์ทางด้านดนตรีบำบัดในการรักษาโรคซึมเศร้า 2) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของสถาบันดนตรีบำบัดในต่างประเทศ 3) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากข้อจำกัด ต่อการใช้ดนตรีบำบัดเป็นการรักษาแบบผสมผสานภายในประเทศ และรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า และ 4) เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

โดยผลสัมฤทธิ์ของงานวิจัยนี้ คือ “เป่งโมเดล” (PENG Model) ประกอบด้วย Paradigm Shift 4 ส่วน คือ พี (P: Policy & Legal) กล่าวถึงนโยบายและกฎหมาย อี (E: Education & Environment) กล่าวถึงการศึกษาและ

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม
e-mail : chopeng@gmail.com

² อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สาขาวิชานิติรัฐกิจและการบริหาร มหาวิทยาลัยศรีปทุม e-mail : pope2555@yahoo.com

³ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
e-mail : jakkrit.k@cmu.ac.th

สภาพแวดล้อมภายในประเทศ เอ็น (N: Natural of Music) บริบทของดนตรีในฐานะเครื่องมือในการบำบัดรักษาและการควบคุมให้การใช้งานเป็นไปอย่างปลอดภัย และ จี (G: Government Supporting) การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านของนโยบาย เงินทุน การให้ความสำคัญต่อการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบาย, การรักษาแบบผสมผสาน, ดนตรีบำบัด, โรคซึมเศร้า

Abstract

Model of Supporting Music Therapy into Complimentary and Alternative Medicine (CAM) for patients with depressive disorder had been ultimate objective on this research which was a qualitative research gathering information from via data collection and documentary review. The field research consisted of in-depth interviews of 4 population groups comprising 10 people as follows: 1) Music Therapy Administrators 2) Psychiatrists 3) Specialists or Music Therapists 4) Psychiatric Support Personnel. Documentary review had included the National policy and Law of United State of America and Standardization of Music Therapist. The study was conducted and analyzed under 4 key issues, which were based on research objectives, namely: 1) To study and analyze concepts and theories on music therapy in the treatment of depression; 2) To study and analyze work system in music therapy institutes and practice in foreign countries; 3) To study and analyze problems and obstacles arising from limitations. To the use of music therapy as a integrative therapy in the country and corporate a Model of Supporting Music Therapy into CAM for patients with depressive disorder; 4) To create a Model of Supporting Music Therapy into CAM for patients with depressive disorder.

The output model of this research was named "PENG Model", consisting of 4 paradigm shifts, as an acronym derived from: **P** (Policy & Legal) where policy and law issues were addressed, **E** (Education & Environment) education and environment in Thailand, **N** (Natural of Music) the context of music as a therapeutic and controlled tool to ensure its safety and efficacy to establish further practice guidelines, and **G** (Government Supporting) as self-explanatory meaning revenue, recognition, career path and focus on integrative treatment with Music Therapy for patients with depressive disorder.

Keywords: Policy-design, Complimentary and Alternative Medicine (CAM), Music Therapy, Depressive Disorder

บทนำ

ด้วยสถานการณ์ของสภาวะสังคมที่ส่งผลต่อมวลมนุษยชาติ ความเร่งรีบ การเงิน การทำงาน สิ่งรุมเร้าที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตส่งผลให้ผู้คนในสังคมเกิดความเครียด และก่อตัวเป็นภาวะของอาการซึมเศร้า ซึ่งจากภาวะเมื่อการดำเนินของโรคพัฒนาเป็นโรคซึมเศร้าแล้วย่อมส่งผลต่อการใช้ชีวิตของบุคคลนั้น สำหรับสถานการณ์โรคซึมเศร้าในปัจจุบันถือว่าเป็นโรคที่มีความเสี่ยงสูงต่อผลกระทบทางสังคม ตามข้อมูลจากองค์การอนามัยโลกได้ออกมาเผยแพร่ข้อมูลว่า อาการซึมเศร้าเป็นโรคทางจิตที่กระจายตัวอยู่ทั่วโลก จากการคาดการณ์ของ (World Health Organization, Online, 2021) คาดว่าโรคซึมเศร้าจะเกิดในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และมีแนวโน้มที่จะก่อเหตุฆ่าตัวตายได้มากกว่า คิดเป็นร้อยละ 5 ของประชากรวันทำงานทั่วโลก ในขณะที่ในกลุ่มผู้ที่มีอายุมากกว่า 60 ปีพบว่ามีจำนวนอยู่ที่ ร้อยละ 5.7 และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโรคซึมเศร้ามีจำนวนร้อยละ 3.8 ซึ่งจากจำนวนร้อยละคิดเป็นตัวเลขที่ 280 ราย โดยผลกระทบที่เลวร้ายที่สุดของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า คือ การก่อเหตุฆ่าตัวตายผลจากรายงานพบว่า ในแต่ละปีในมีผู้เสียชีวิตกว่า 700,000 ด้วยการฆ่าตัวตาย และเป็นสาเหตุการตายอันดับที่สี่ในเด็กอายุ 15-29 ปี และ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเกิดขึ้นต่อประชากรที่จะเป็นกำลังสำคัญที่ขับเคลื่อนโลกต่อการสร้างความเจริญของสังคม

ในส่วนของประเทศไทย จากรายงานร้อยละของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเข้าถึงบริการ อายุ 15 ปีขึ้นไป ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ถึง 2565 จากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health, Online, 2018-2022)

ภาพที่ 1 รายงานของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าเข้าถึงบริการ อายุ 15 ปีขึ้นไป ระหว่างปีงบประมาณ 2561 ถึง 2564

โดยแนวทางการรักษาโรคซึมเศร้า ณ ปัจจุบันโดยทั่วไป คือ การให้ผู้ป่วยรับประทานยากลุ่มต้านเศร้า (Anti-Depressed) สอดคล้องกับรูปแบบเวชปฏิบัติ (Clinical Practice Guideline: CPG) ภายในประเทศที่เน้นการให้ยาผู้ป่วยไปรับประทานที่บ้านในกรณีที่ผู้ป่วยมีอาการไม่รุนแรงจนถึงปานกลาง แต่อย่างไรก็ดีในต่างประเทศที่ก้าวหน้าทางการรักษา อย่างสหรัฐอเมริกา มักใช้แนวทางการรักษาแบบองค์รวม หรือ Holistic Treatment ที่ใช้งานในลักษณะการผนวกรวมระหว่าง 3 องค์ประกอบ อันได้แก่ ร่างกาย (Bio), จิตใจ (Psycho) และสังคม (Social) อันเป็นแนวทางการผสมผสานทั้งการให้ยา การดูแลสภาวะจิตใจผู้ป่วยและการดูแลทางด้านสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ป่วยฟื้นตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการให้ยาเพียงอย่างเดียว

โดย “ดนตรี” ก็เป็นหนึ่งในเครื่องมือหนึ่งของการบำบัดทางจิตใจให้กับผู้ป่วย ซึ่งข้อพิสูจน์จากการวิจัยของ Sonja Aalbers Et. al, (2017) พบว่าการใช้ดนตรีเข้ามาเป็นเครื่องทางการบำบัดช่วยผลของการรักษาในผู้ป่วยโรคซึมเศร้ามีประสิทธิภาพมากกว่าการรักษาด้วยยาต้านเศร้าเพียงอย่างเดียว ขณะเดียวกันดนตรียังช่วยให้ร่างกายมีการหลั่งสารสื่อประสาทในสมอง (Neurotransmitter) ของผู้ป่วยให้กลับมาเป็นสมดุลได้ดีกว่าการรักษาด้วยยาต้านเศร้าเพียงอย่างเดียว

แต่ก็เป็นเรื่องที่น่าเสียดายในสังคมไทย ณ ปัจจุบันที่ดนตรีบำบัดถูกมองเพียงแค่เป็นการฟังดนตรีเพื่อการผ่อนคลายเท่านั้น และไม่ไ้ับตระเบียบการดำเนินงานของนักดนตรีบำบัดที่ชัดเจนอย่างในต่างประเทศ เพราะการใช้ดนตรีบำบัดก็ยังมีได้ปรากฏในเอกสารทางกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสาขาวิชาชีพดนตรีบำบัดที่ถึงแม้จะมีการเปิดสอนในหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิตจากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล และ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็ยังไม่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) ทำให้สายอาชีพนี้ยังขาดศักดิ์และสิทธิที่ควรได้รับ และส่งผลให้การใช้นดนตรีบำบัดต่อกลุ่มผู้ป่วยโรคซึมเศร้าภายในประเทศยังไม่เป็นที่แพร่หลายและยอมรับทางการแพทย์อย่างที่เราควรจะเป็น

จึงเป็นที่มางานวิจัยชิ้นนี้ คือ เพื่อหาแนวทางรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ที่จะส่งเสริมผลักดันให้การรักษาโรคซึมเศร้าเป็นการรักษาที่มีการแพทย์แผนปัจจุบันเป็นหลักควบคู่ผสานไปกับการบำบัดด้วยดนตรีบำบัด ซึ่งจะส่งผลดีต่อทั้งผู้ป่วย เพิ่มทางเลือกในการรักษาของจิตแพทย์ และทำให้อาชีพนักดนตรีบำบัดมีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอย่างสาขาวิชาชีพในศาสตร์การบำบัดอื่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประกอบด้วย 4 หัวข้อวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยศาสตร์ทางด้านดนตรีบำบัดในการรักษาโรคซึมเศร้า
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของสถาบันดนตรีบำบัดในต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากข้อจำกัด ต่อการใช้ดนตรีบำบัดเป็นการรักษาแบบผสมผสานภายในประเทศ และรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า
4. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้มีหัวข้อการทบทวนวรรณกรรม 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ทฤษฎีดนตรีตะวันตก

เป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมหาความหมายและองค์ประกอบของคำว่าดนตรี โดยจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า Allen, Cohen, Hager and Taylor (2014) ได้ให้ความหมายของดนตรีว่าเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่เกิดขึ้นในรูปแบบของคลื่นความถี่ในอากาศโดยเกิดจากการสร้างโดเมนมนุษย์ เพื่อให้เกิดสุนทรีภาพภาพให้เกิดขึ้นได้ทั้งตนเองและผู้อื่นแม้ว่าดนตรีจะเป็นศิลปะที่มนุษย์ไม่สามารถรับรู้ด้วยการสัมผัสมองเห็นแต่ก็ถือว่าเป็นศิลปะที่หากผู้ใดได้เสพความงดงามของดนตรีแล้วความสวยงามของทำนองนั้นจะว่ายเวียนในจิตสำนึกของผู้ที่ได้รับฟังได้อย่างไม่รู้จบ ถือเป็นงานศิลปะที่อยู่เหนือกาลเวลาและด้วยคุณสมบัตินี้ดนตรีจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดบอกเล่าความเป็นมาทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ค่านิยมของคนในแต่ละช่วงเวลา สอดคล้องกับ Benward & Saker (2002) ที่ให้ความเห็นใกล้เคียงกันและเพิ่มเนื้อหาขององค์ประกอบของดนตรีไว้ว่า คำว่าดนตรีไว้ในบทนำของหนังสือแบบเรียนวิชาทฤษฎีดนตรี ดังนี้ ดนตรีคือศิลปะของเสียงและกาลเวลาซึ่งเกิดจากบุคลิกภาพและองค์ประกอบพื้นฐานของเสียง อันได้แก่ ระดับเสียง ระยะเวลา (จังหวะ) ความเข้มของเสียง และสีสันทันหรือคุณภาพของเสียงที่เกิดขึ้น

ขณะที่กลุ่มนักวิชาการชาวไทยได้มีความเห็นที่ไม่แตกต่างจากนักวิชาการต่างประเทศ อาทิ เสียงที่ถูกสร้างขึ้น โดยผ่านการจัดสรร และร้อยเรียงอย่างเป็นระบบ ซึ่งต้องมีแบบแผนและโครงสร้างของการจัดวางที่ชัดเจน Department of Mental Health, Department of Medicine and Department of Development of Thai Traditional and Alternative Medicine (2009). รวมทั้งนักวิชาการด้านดนตรีตะวันตกที่เขียนตำราทฤษฎีดนตรีตะวันตกไว้หลายเล่มอย่าง Natcha Sotiyanurak (2007) ก็ให้ความเห็นต่อดนตรีไว้ว่าเสียงและดนตรีมีความสัมพันธ์กันโดยตรง กล่าวคือ เสียงมีจุดกำเนิดจากการสั่นสะเทือนของวัตถุที่เป็นแหล่งกำเนิดเสียง ส่งผลให้เกิดคลื่นความถี่ที่เกิดขึ้น และเดินทางไปในอากาศหรือวัตถุต่าง ๆ ก่อนที่จะเข้าสู่ระบบโสตประสาทของมนุษย์และเกิดการรับรู้และการตีความหมาย ซึ่งลักษณะของเสียงที่มีความแตกต่างกันนั้น ขึ้นอยู่กับแหล่งที่มา ที่แตกต่างกันไป อันส่งผลให้เกิดเสียงที่แตกต่างกันไป

ดังที่กล่าวไปจึงพอทำให้เข้าใจว่าดนตรีเป็นสื่อศิลปะที่เกิดขึ้นโดยผ่านการได้ยิน ภายใต้องค์ประกอบที่หลากหลาย

2. แนวคิดดนตรีบำบัด

ถือเป็นแนวคิดต่อการนำเอาดนตรีมาเป็นเครื่องมือทางการรักษา โดยจากการรวบรวมข้อมูลและทบทวนวรรณกรรม ก็พบว่า องค์กรและนักวิชาการหลายท่านต่างมีความเห็นต่อดนตรีบำบัด ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน อย่างสมาคมดนตรีบำบัดแห่งสหรัฐอเมริกาที่ให้ความเห็นไว้ว่า ดนตรีบำบัดคือการรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วย ซึ่งมีรากฐานอยู่บนการใช้ดนตรีประกอบการรักษา เพื่อนำไปสู่ความต้องการทางการรักษาของแต่ละบุคคล โดยผู้ให้การรักษาต้องผ่านความเห็นชอบและได้รับการรับรองจากหลักสูตรหรือสถาบันทางด้านดนตรีบำบัด American Music Therapy Association, Online (2017) ในส่วนของทางประเทศออสเตรเลียสมาคมดนตรีบำบัดประจำประเทศได้แสดงทรรศนะไว้ ดังนี้ ดนตรีบำบัด คือ การศึกษา วิจัยและปฏิบัติ เพื่อช่วยเหลือส่งเสริมบุคคลต่อการพัฒนาทางด้านสุขภาพ ร่างกายให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของกลุ่มนักดนตรีบำบัดที่ได้รับการอบรมและฝึกฝนให้มีความเข้าใจถึงผลกระทบต่อพฤติกรรม การรับรู้ ความนึกคิดและอารมณ์ต่อผู้ที่ได้รับการบำบัด ในการเข้ารับการบำบัดรักษา Australian Music Therapy Association (2015)

ในส่วนของนักวิชาการตามประเทศต่าง ๆ ที่เขียนผลงานทางด้านดนตรีบำบัดก็มีมุมมองต่อดนตรีบำบัดที่ใกล้เคียงกัน อาทิ Im L. Mi and Lee I. Jeong (2014) ต่างก็มีความเห็นต่อดนตรีบำบัดสำหรับโรคซึมเศร้าไว้ในบทความวิจัยว่าด้วยการใช้ดนตรีบำบัดต่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า เป็นเสมือนอีกทางเลือกหนึ่งที่ใช้ได้ในการรักษาโรคซึมเศร้าหรือความบกพร่องทางพฤติกรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มทักษะต่อกระบวนการทำงานทางด้านพฤติการณ์การรับรู้ และนำไปสู่การรักษา เพื่อให้ภาวะอาการเจ็บป่วยทางด้านอารมณ์หรือพฤติกรรมบรรเทาลง ขณะที่นักวิชาการชาวไทย อย่าง จักรกริช กล้าผจญ และคณะให้ความเห็นต่อดนตรีบำบัดว่า เป็นกระบวนการบำบัดที่สร้างความลึกซึ้งต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจ โดยสามารถประยุกต์ใช้เป็นอีกหนึ่งแนวทางในการบำบัดรักษา ทั้งส่วนของอาการเจ็บป่วยทางกายภาพ รวมถึงการรักษาอาการจิตเวช Klaphajone, J., et al., (2013)

จากการทบทวนวรรณกรรมทางด้านดนตรีบำบัดก็พอให้เห็นภาพได้ว่า ดนตรีบำบัดสามารถใช้ในการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยได้ ตามความเห็นและแนวคิดของกลุ่มองค์กรและนักวิชาการแต่ละรายได้

3. แผนผังแสดงเหตุและผลของคาโอริ อิชิกาวา (Ishikawa Diagram, Cause-and-effect Diagram, Fish-bone Diagram)

เป็นแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารที่ใช้อย่างแพร่หลาย เพื่อหาเหตุของปัญหาหรือสภาวะที่เกิดขึ้น โดยมีความเห็นจากนักวิชาการ ดังนี้ Gheorghe Ilie and Nadia Ciocoiu, (2010) นำเสนอเนื้อหาของที่มา ความสำคัญ และคุณสมบัติของแผนผังแสดงเหตุและผลว่าถูกคิดค้นโดย คาโอริ อิชิกาวา (Kaoru Ishikawa) นักวิชาการชาวญี่ปุ่น ในช่วงประมาณปี ค.ศ. 1960 เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เหตุและผล ที่ส่งผลกระทบต่อควบคุมคุณภาพการดำเนินงานอย่างมีโครงสร้างและเป็นไปอย่างมีระบบ เนื่องจากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาตั้งแต่รากของปัญหาที่แท้จริงไปจนถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้วิเคราะห์ได้นำเอาข้อมูลที่ได้รับมาปรับใช้ต่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งเครื่องมือนี้

สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในการวิเคราะห์ความเสี่ยงหรือปัญหาที่มีอยู่ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยในการวิเคราะห์จะแบ่งขั้นตอนของปัญหาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านขององค์ประกอบ และปัญหาย่อยที่อยู่ภายใต้องค์ประกอบในแต่ละด้านในกระบวนการวิเคราะห์โดยในการวิเคราะห์นั้น องค์ประกอบแต่ละด้านที่จะทำการวิเคราะห์จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของเป้าหมายที่ต้องการศึกษา ซึ่งไม่ได้มีการระบุไว้ตายตัว เพื่อให้การใช้เครื่องมือดังกล่าว สามารถปรับใช้งานได้ตามความเหมาะสมของการใช้งานในแต่ละหัวข้อ ซึ่งการแสดงผลที่ค้นพบ จะถูกเรียบเรียงและแสดงเป็นภาพแผนผัง ที่มีลักษณะคล้ายกังปลา โดยตามจุดของปลายกังปลานั้นจะเป็นปัญหาในภาพรวม และมีการแยกย่อยประเด็นปัญหาในเชิงละเอียดตามแนวแขนงของแต่ละกัง ซึ่งทุกประเด็นปัญหาที่ค้นพบจะนำไปสู่ปัญหาหลักที่ต้องการแนวทางแก้ไข เพื่อให้ผลของการดำเนินงานตอบตามวัตถุประสงค์หลัก ผ่านการเชื่อมโยงปัญหาทุกปัญหาไว้ด้วยกันในเส้นแนวนอน ขณะที่ Sue Hignett and Paula Griffiths (2009) ได้ให้อธิบายสาระของแผนผังเหตุและผลว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อระบุประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นและแสดงความเชื่อมโยงของปัญหาแต่ละส่วนอย่างเป็นระบบในภาพกว้าง สำหรับนำเอาข้อมูลที่ได้รับมาเป็นแนวทางในการแก้ไขได้ใช้เครื่องมือแผนผังเหตุและผลในการนำเสนอการจำแนกปัญหาที่เกิดขึ้น

4. ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก (PESTLE Analysis)

จากการทบทวนวรรณกรรมของมุมมองจากนักวิชาการต่างประเทศอย่าง โฮ จากประเทศจีนให้แนวคิดต่อทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกกว่าเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยจากภายนอก ในมุมมองของนักวิชาการท่านนี้ ได้ให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์ในเบื้องต้นอยู่ 4 ปัจจัยได้แก่ 1) การเมือง (Political: P) 2) เศรษฐกิจ (Economic: E) 3) สังคม (Social: S) และ 4) เทคโนโลยี (Technology: T) ซึ่งมีเป็นการวิเคราะห์ในภาพกว้างต่อสภาพแวดล้อมภายนอก อันผลกระทบต่อการดำเนินงานภายใน โดยในการใช้เครื่องมือนี้ องค์กรที่ทำการวิเคราะห์ สามารถปรับแต่งการใช้งานด้วยการผสมผสานปัจจัยที่เกิดจากปัญหาเดียวกัน หรือส่งผลในทิศทางใกล้เคียงรวมไว้ในกลุ่มเดียวกันได้ โดยผลดีของการวิเคราะห์สภาพจากภายนอกนั้น จะช่วยให้เกิดการคิดวางแผนการดำเนินงาน ที่เป็นระบบและมีความสอดคล้องกับสภาวะภายนอกได้เป็นอย่างดี Ho K. Joseph (2014)

ในขณะที่มุมมองขององค์กรระดับโลกอย่าง UNICEF (2017) ให้ความหมายของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น ว่าเป็นเครื่องมือเสริมหลังจากได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กรที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ ใช้เพื่อศึกษาบริบทปัจจัยภายนอกที่มีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงในประเด็นที่หลากหลาย ส่งผลต่อกระบวนการในการปฏิบัติงานขององค์กร ซึ่งในนิยามของยูนิเซฟได้ให้องค์ประกอบของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพิ่มเข้าอีก 2 ปัจจัย คือ สิ่งแวดล้อม (Environment: E) และ กฎหมาย (Legal: L) เมื่อรวมกับปัจจัยที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ จะได้เป็นองค์ประกอบของทฤษฎีที่เรียกว่า PESTEL โดยในการใช้งานเครื่องมือทางการวิเคราะห์นี้ จำเป็นจะต้องทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กรก่อน และนำเอาผลของปัจจัยภายนอกที่ได้รับมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกอีกครั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

ขณะที่เว็บไซต์องค์กรที่ดีซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลที่แพร่หลายภายในประเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจอธิบายถึงการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกกว่าเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญที่ใช้ในการดำเนินงานอันเนื่องมาจากปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กรนั้น เป็นปัจจัยที่ยากต่อการควบคุม ดังนั้นการศึกษาและนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์และใช้ในการปรับเปลี่ยน แกไขรูปแบบการดำเนินงานให้มีความเหมาะสมย่อมส่งผลต่อองค์กรในแง่ของการวางแผนการดำเนินงาน Incquity (2017) หรือในมิติของสถาบันทางด้านการบริการอย่าง Chartered Management Institute (2014) ให้ความหมายของการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกไว้ว่า เป็นเทคนิคหรือแนวทางเพื่อใช้ในการระบุหรือประเมินสภาวะการณ์จากภายนอกที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้ผู้บริหารเห็นถึงปัญหาหรือโอกาสได้ในมุมมองที่ลึกลงไป รวมทั้งผลของการวิเคราะห์นั้นสามารถนำมาเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจที่มีต่อองค์กรในทิศทางต่าง ๆ ได้อีกด้วย ในแง่ขององค์ประกอบนั้น คณะนักวิชาการกลุ่มนี้ได้ให้ความเห็นต่อองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้น (Culture: C) และเสนอว่าแนวทางการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือนี้ มีความยืดหยุ่นสามารถปรับวางหรือเรียงลำดับต่อการใช้งานได้ตามความเหมาะสมของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและผู้บริหารองค์กรให้ความสำคัญ Chartered Management Institute (2014) ดังตารางตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

องค์ประกอบ	ความหมาย
PESTLE	การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมาย สิ่งแวดล้อม
SPECTACLES	สังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี ความสวยงามหรือภาพลักษณ์ กลุ่มลูกค้า กฎหมาย สิ่งแวดล้อม ส่วนแบ่งทางธุรกิจ
PEST-C	การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมาย สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม
SLEET-C	สังคม กฎหมาย เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม

ที่มา: Chartered Management Institute, (2014)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ในส่วนขั้นตอนกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึกของงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ยึดเกณฑ์การของจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามผลการวิจัยจาก Saskia Muellmann Et.al. (2020) ที่นำเสนอผลงานวิชาการผ่านบทความวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาจำนวนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมต่อผลของการเก็บข้อมูลของงานวิจัยเชิงนโยบายทางสุขภาพ ไว้ว่าจำนวนที่เหมาะสมต่อการทำการสัมภาษณ์เชิงลึกควรอยู่ที่ระหว่าง 4-6 ราย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความ

อิมตัว แต่หากต้องการเพิ่มจำนวนผู้ให้ข้อมูลสามารถทำได้โดยเพิ่มจำนวนได้ไม่เกิน 15 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวนทั้งสิ้น 10 ราย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 จิตแพทย์และบุคลากรทางด้านจิตเวชผู้เชี่ยวชาญทางด้านโรคซึมเศร้า รวมทั้งสิ้น จำนวน 4 ราย ได้แก่ 1) จิตแพทย์จากโรงพยาบาลภาครัฐในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 ราย 2) จิตแพทย์จากโรงพยาบาลภาครัฐในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 ราย 3) นักจิตวิทยาโรงพยาบาลภาครัฐในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 1 ราย

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้อำนาจการบริหารที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบำบัด และผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีบำบัด รวมทั้งสิ้น จำนวน 6 ราย ได้แก่ 1) ผู้บริหารด้านดนตรีบำบัดในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดนครปฐมจำนวน 3 ราย 2) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีบำบัดในจังหวัดนครปฐม จำนวน 2 ราย 3) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีบำบัดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในกระบวนการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายใต้กรอบของวัตถุประสงค์การวิจัย ภายใต้ประเด็นสำคัญ 5 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การใช้ดนตรีบำบัดในฐานะการรักษาแบบผสมผสานต่อกลุ่มผู้ป่วยโรคซึมเศร้าภายในประเทศมีความพร้อมและความเหมาะสมต่อการนำมาเป็นส่วนเสริมทางการรักษาหรือไม่

ประเด็นที่ 2 ข้อกำหนดและมาตรฐานในการใช้ดนตรีบำบัดต่อผู้ป่วยจิตเวชของสหรัฐ สามารถประยุกต์ใช้กับการใช้ดนตรีบำบัดภายในประเทศได้หรือไม่ อย่างไร

ประเด็นที่ 3 การใช้ดนตรีบำบัดในฐานะการรักษาแบบผสมผสานต่อกลุ่มผู้ป่วยโรคซึมเศร้าภายในประเทศมีข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จากข้อกำหนดทางกฎหมายต่อ การดำเนินการหรือไม่

ประเด็นที่ 4 ปัจจัยและองค์ประกอบใดที่สำคัญต่อการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดในประเทศ

ประเด็นที่ 5 รูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า มีแนวทางการและข้อปฏิบัติอย่างไรบ้าง

โดยเมื่อได้รวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์สรุปเนื้อหาของโมเดลรูปแบบการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้าแล้ว ผู้วิจัยจะนำผลสัมฤทธิ์จากวัตถุประสงค์สูงสุด คือ ร่างโมเดลรูปแบบการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้ากลับไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกครั้ง เพื่อทำการลงนามเห็นชอบผลของร่างโมเดล หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงโมเดลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป โดยผลสรุปจากความเห็นจะนำไปสู่โมเดลรูปแบบการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่สมบูรณ์สูงสุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ยึดตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นแก่น โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการรวบรวมและผลวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อสรุปผลการวิจัยให้ตรงตามในแต่ละประเด็นการศึกษา ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้ผลของการวิจัยเป็นไปตามเป้าประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญ โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างผลข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการทบทวนวรรณกรรม และนำมาสังเคราะห์ผ่านแนวคิดทางการบริหาร ตั้งแต่อิทธิพลของดนตรีต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ แนวทางการดำเนินงานและบทกฎหมายจากสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบำบัด และในส่วนของปัญหาและอุปสรรคใช้แนวคิดทฤษฎีแผนผังแสดงเหตุและผลของคาโอรุ อิชิกาวา (Ishikawa Diagram, Cause-and-effect Diagram, Fish-bone Diagram) และใช้แนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัย (PEST) ในส่วนขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดในกลุ่มผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ซึ่งมีลักษณะขององค์ประกอบที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยเลือกใช้องค์ประกอบแบบ PESTLE-C คือ นโยบาย (P: Policy), เศรษฐกิจ (E: Economic), สังคม (S: Social), เทคโนโลยี (T: Technology), กฎหมาย (L: Law), การศึกษา (E: Education) และวัฒนธรรม (C: Culture)

ก่อนจะนำเอาข้อมูลทั้งหมดมาสรุปความเชื่อมโยงกันเพื่อสร้างออกมาเป็นโมเดลการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้าอันเป็นวัตถุประสงค์สูงสุดของการวิจัยนี้

ผลการวิจัย

ในส่วนของการวิจัยสรุปตามประเด็นของวัตถุประสงค์การวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยศาสตร์ทางด้านดนตรีบำบัดในการรักษาโรคซึมเศร้า (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1)

จากการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดเห็นด้วย ต่ออิทธิพลของดนตรีต่ออารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นข้อพิสูจน์จากการใช้ดนตรีในการโน้มน้าวจิตใจของประชาชนในชาติ มุมมองว่ากล่าวดนตรีเป็นศิลปะที่เกิดขึ้นตามกาลเวลาและไม่อาจปิดกั้นได้ แต่เมื่อจางหายไปก็ยังคงตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้รับฟัง การใช้ดนตรีกับผู้ป่วยซึมเศร้าเปรียบเหมือนการได้ให้ผู้ป่วยได้รับยาทางใจผ่านการชโลมและปลดปล่อยโลมด้วยเสียงเพลงควบคู่ไปกับการรักษาด้วยการรับประทานยาซึ่งเป็นการรักษาทางกาย ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านได้กล่าวว่าดนตรีเป็นสื่อที่อยู่คู่กับสังคมมานาน เมื่อผู้ฟังได้รับผ่านโสตประสาทไปแล้วจะเกิดปฏิกิริยาสั่นสะท้านองกระดูก (Neutron Mirror) ที่จะสะท้อนอารมณ์จากการรับรู้ทันที

ขณะที่อีกแนวคิดจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกกลุ่ม ให้ความเห็นว่าดนตรีเป็นสื่อสำคัญต่อมนุษย์ ตัวอย่างเช่น ขณะชมภาพยนตร์หากผู้ชมได้รับแต่ภาพแต่ไม่ได้รับฟังเสียงก็ย่อมขาดรรถรสในการชมไปอย่างแน่นอน เพราะดนตรีเป็นทั้งตัวเร้าและตัวระงับอารมณ์ได้ตามรูปแบบของท่วงทำนองที่สร้างขึ้น ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อมนุษยชาติ จึงกล่าวได้โดยสรุปว่า ดนตรีเป็นศาสตร์ที่มีอิทธิพลที่สามารถนำมาใช้ในการรักษาแบบผสมผสานได้อย่างแน่นอน

2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของสถาบันดนตรีบำบัดในต่างประเทศ (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2)

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศแรกที่มีการก่อตั้งสมาคมดนตรีบำบัดอย่างเป็นทางการ และมีการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม โดย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง 3 ฉบับ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติดนตรีบำบัด (AB 1279) ประจำปี ค.ศ. 2015 (Music Therapy Act (AB 1279) 2015) เป็นพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นโดยมีเป้าหมายประสงค์ เพื่อการควบคุม กำหนดข้อบังคับของนักดนตรีบำบัดในสหรัฐอเมริกา ให้เป็นไปตามที่กฎหมายได้ตราไว้ ทั้งการสำเร็จการศึกษา ข้อกำหนดของจำนวนชั่วโมงในระยะเวลาการฝึกงาน ใบรับรองที่นักดนตรีบำบัดต้องได้รับ การต่ออายุ การให้การจำกัดความหมายของคำ

2) พระราชบัญญัติเกี่ยวกับดนตรีและศิลปะบำบัด (SB 354) ประจำปี ค.ศ. 2016 (An Act Concerning Music and Art Therapy (SB 324) 2016) ตราขึ้นเพื่อให้อำนาจของบทกฎหมายดังนี้

ให้คำจำกัดความของดนตรีและศิลปะบำบัด ว่าเป็นการกระทำการทางคลินิกผ่านดนตรีและศิลปะเพื่อบรรลุป้าประสงค์ของผู้ป่วยแต่ละราย และข้อกำหนดเกี่ยวกับใบอนุญาต และการต่ออายุ รวมทั้ง การดำเนินการทางวินัย

3) แนวทางประเมินตนเองทางด้านดนตรีบำบัด จาก American Music Therapy Association Standards of Clinical Practice (Music Therapy Clinical Self-Assessment Guide) จาก American Music Therapy Association: AMTA, Online (2013) เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่วิเคราะห์ออกมาจาก 8 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้ทั้งสิ้น 3 ช่วงของการปฏิบัติงานดังนี้ (1) การวางแผนก่อนการปฏิบัติงาน (มาตรฐานที่ 1-3) ประกอบด้วย มาตรฐานที่ 1 ข้อบ่งชี้และการยินยอมเข้ารับการรักษา มาตรฐานที่ 2 การประเมิน มาตรฐานที่ 3 การวางแผนการรักษา (2) ระหว่างการปฏิบัติงาน (มาตรฐานที่ 4-6) มาตรฐานที่ 4 การปฏิบัติงาน มาตรฐานที่ 5 กระบวนการทางเอกสาร มาตรฐานที่ 6 การยุติกระบวนการให้การบำบัด (3) สิ้นสุดการปฏิบัติงาน และการรวบรวมข้อมูลนำเอาผลการบำบัดไปต่อยอดทางวิชาการหรือการดำเนินงานในการรักษา (มาตรฐานที่ 7-8) มาตรฐานที่ 7 การประยุกต์ใช้ทางการศึกษา มาตรฐานที่ 8 การควบคุม

3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากข้อจำกัด ต่อการใช้ดนตรีบำบัดเป็นการรักษาแบบผสมผสานภายในประเทศ และรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรอบทฤษฎีวรรณกรรมผู้วิจัยได้ใช้แผนผังแสดงเหตุและผลของคาโอรุ อิชิคาว่า (Ishikawa Diagram, Cause-and-effect Diagram, Fish-bone Diagram) มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้นวัตกรรมบำบัดเข้ามาผสมผสานกับการแพทย์แผนหลัก โดยผลการวิเคราะห์มีทั้งสิ้น 7 ประเด็นสำคัญดังภาพในหน้าต่อไป

ภาพที่ 2 แผนผังแสดงเหตุและผลต่อการใช้นวัตกรรมบำบัดเข้ามาผสมผสานกับการแพทย์แผนหลัก

จากภาพจะเห็นได้ว่า มีปัญหาหลักอยู่ 7 ด้าน ดังนี้

- 1) ปัญหาด้านกฎหมายเกิดจากการที่ดนตรีบำบัดยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับในเชิงของกฎหมาย จึงส่งผลให้ไม่มีแนวทางดำเนินการที่ชัดเจน อาชีพนักดนตรีบำบัดยังไม่ได้ได้รับการรับรองจากหน่วยงานทางภาครัฐ และจากพระราชบัญญัติดนตรีบำบัดเหมือนในประเทศที่ให้การยอมรับ
- 2) ปัญหาหลักในด้านของผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย คือ ยังขาดความเข้าใจต่อการใช้นวัตกรรมบำบัดอย่างลึกซึ้ง ส่งผลให้การสร้างนโยบายที่เกี่ยวข้องทั้งการศึกษาและการหาผู้รับผิดชอบการรักษาแบบผสมผสานเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน
- 3) ปัญหาด้านบุคลากรและการศึกษาหลัก ๆ คือบุคลากรที่ไม่เพียงพอ และข้อมูลวิชาการจากนักวิชาการด้านดนตรีบำบัดภายในประเทศยังมีจำนวนไม่มากพอต่อการสร้างความน่าเชื่อถือ

- 4) ปัญหาด้านโครงสร้าง คือ แต่ละสาขาวิชายังไม่ได้ทำงานแบบบูรณาการ หรือ Multi-disciplinary
- 5) ปัญหาด้านจิตแพทย์ คือ สถาบันที่จิตแพทย์แต่ละรายสำเร็จการศึกษาจากสถาบันที่มีแนวทางการเรียนการสอนแตกต่างกันออกไป ทำให้ประสบการณ์ของจิตแพทย์ในการทำงานหรือพูดคุยกับผู้ป่วยไม่เท่าเทียมกัน รวมทั้งยังขาดความเข้าใจต่อดนตรีบำบัดที่แตกต่างกันตามแต่ละสถาบันที่จบการศึกษามา
- 6) ปัญหาด้านผู้ป่วยและครอบครัว คือ ความเข้าใจของกลุ่มบุคคลอ้างอิงหรือบุคคลรอบข้างและพฤติกรรมของผู้ป่วยเองที่เป็นอุปสรรคต่อการรักษา
- 7) ปัญหาสุดท้ายปัญหาสถานการณ์ปัจจุบันด้วยโรคติดต่อ โควิด-19 (Covid-19) ทำให้ผู้คนเกิดความเครียดมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้ามากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

4. ปัจจัยและองค์ประกอบใดที่ส่งผลต่อการหาแนวทางส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4)

ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎี PESTLE-C เข้ามาเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบประกอบที่สำคัญต่อการเพื่้องค์ประกอบ โดยแบ่งตาม Paradigm Shift ของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1) นโยบาย (P: Policy) ภาครัฐต้องสร้างนโยบายเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนต่อความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบำบัดโดยตรงไปตรงมาและง่ายต่อความเข้าใจ ขณะที่คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) ควรมีมติให้วิชาชีพดนตรีบำบัดมีใบประกอบวิชาชีพ ที่เทียบเท่าสาขาวิชาชีพอื่น ที่มีใบประกอบโรคศิลปะ รวมทั้งมีการจัดตั้งสภาหรือสมาคมดนตรีบำบัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของนักดนตรีบำบัด

2) เศรษฐกิจ (E: Economic) จำเป็นต้องมีการสร้างภาพลักษณ์ของดนตรีบำบัดให้ดูเข้าถึงง่าย เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจ ณ ปัจจุบันที่ขาดสภาพคล่องทางการเงิน

3) สังคม (S: Social) ในบริบทปัจจุบันดนตรีบำบัดถูกมองว่าเป็นศาสตร์ที่เข้าถึงได้ยาก หรือ เป็นการฟังดนตรีเพื่อการผ่อนคลายเท่านั้น ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องสร้างความเข้าใจแก่สังคมต่อดนตรีบำบัดที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการใช้งานที่แพร่หลาย

4) เทคโนโลยี (T: Technology) เทคโนโลยีภายในประเทศมีความล้าหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศ แต่ควรมีการปรับแต่งประยุกต์อุปกรณ์ให้เข้ากับวัฒนธรรมและสภาวะแวดล้อมของประเทศด้วย

5) กฎหมาย (L: Law) ในพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสาธารณสุขทุกฉบับยังไม่มีมาตราว่า “ดนตรีบำบัด” ส่งผลให้การทำงานของนักดนตรีบำบัดภายในประเทศยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จึงควรมีตรา “พระราชบัญญัติดนตรีบำบัด” ขึ้นใหม่ และมีการแก้ไขพระราชบัญญัติที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติใหม่ เช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานดนตรีกรรม ควรได้รับค่าตอบแทนเมื่อมีการใช้ผลงานที่ตนสร้างในเชิงพาณิชย์ “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534” ควรเพิ่มกลุ่มนักดนตรีบำบัดเข้าไปในพระราชบัญญัติ เพื่อให้อาชีพนักดนตรีบำบัดได้รับในประกอบโรคศิลปะเทียบเท่า ศาสตร์สาขาอื่น ๆ ทางด้าน

สุขภาพ ขณะที่กรมบัญชีกลางได้ระบุว่า “ค่าบริการต่อครั้งของดนตรีบำบัดต้องไม่เกิน 350 บาท/ครั้ง ตามอัตราค่ารักษาพยาบาล หมวดการบำบัดรักษา (Therapy)” (Comptroller General's Department, Online, 2021)

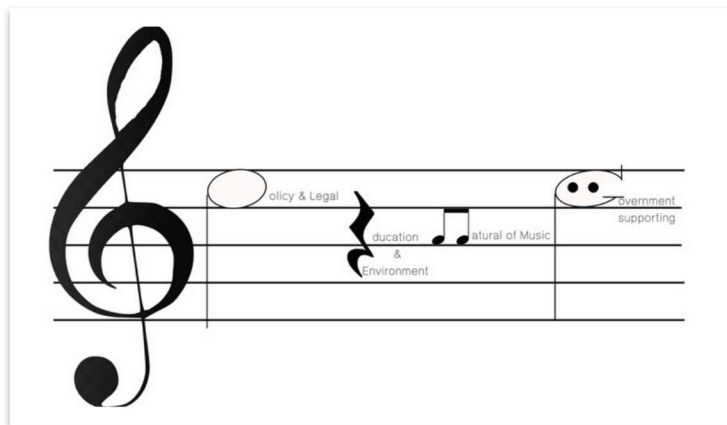
6) สิ่งแวดล้อม (E: Environment) ควรมีการจัดสถานที่ของโรงพยาบาลจิตเวชให้มีสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ให้ผู้ป่วยไม่รู้สึกรู้สว่าตนเองมารับการบำบัดรักษาทางจิต แต่เป็นการเข้ามาเสริมสร้างสุขภาวะ ไม่ว่าจะเป็นการใช้สีที่สบายตา พื้นที่ที่ปลอดโปร่ง มีการใช้แสงไฟและตั้งอุณหภูมิเครื่องปรับอากาศที่เหมาะสม อาจมีการใช้กลิ่นบำบัดมาช่วยให้ผู้ป่วยรู้สึกผ่อนคลาย ในส่วนพื้นที่บำบัดจะต้องมีความเป็นส่วนตัวและมีการจัดวางอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่เรียบร้อย รวมทั้งมีการใช้ความดังของเสียงไม่เกิน 115 เดซิเบล เอ (dB A) ตามเกณฑ์ขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (International Organization for Standardization, ISO) ซึ่งเป็นการป้องกันอันตรายต่อการได้ยินของผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดรักษาด้วยดนตรีบำบัด (Government Gazette, 1997)

7) วัฒนธรรม (C: Culture) ภายใต้วัฒนธรรมภายในประเทศดนตรีถือเป็นภาษาสากลที่ใช้ในหลากหลายบริบท เพื่อเชื่อมโยง สื่อสารความรู้สึกและอารมณ์ โดยไม่จำกัด เพศ อายุ ศาสนา สัญชาติ ซึ่งหากมีการนำเอามาใช้งานในเชิงการบำบัดแล้ว ในส่วนของวัฒนธรรมการทำงานจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบที่อ้างอิงตามอาการของผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Patient Centered) ผ่านการดำเนินงานด้วยโครงสร้างการทำงานแบบผสมผสาน (Matrix Organization) ที่ให้ผู้บำบัดจากหลายสาขาได้ส่งบุคลากรเข้ามาทำงานร่วมกันตามผู้ป่วยแต่ละราย และเมื่อสิ้นสุดกระบวนการ บุคลากรเหล่านั้นก็จะกลับไปยังส่วนงานของตน (Somkid Bangmo, 2015) รวมทั้งผู้นำองค์กรต้องมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างต่อรูปแบบการทำงานของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสาขาที่แตกต่างกันออกไป เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ได้กับผู้ป่วยแต่ละรายไป

5. เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4)

จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูล และการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลดังกล่าวผ่านแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารที่ได้รับการใช้อย่างแพร่หลายและได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้นออกมาในรูปแบบของ Paradigm Shift ปี้นกระบวนการทัศน์ที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ภายใต้โมเดลชื่อของรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า ในชื่อว่า “เป็งโมเดล” (“PENG Model”) ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 เปงโมเดล (PENG Model)

โมเดลนี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักได้แก่พี อี เอ็น และจี (P, E, N และ G) ในชื่อ “เปงโมเดล” (“PENG Model”) โดยในแต่ละองค์ประกอบตามกระบวนการทัศน์มีความหมายและเนื้อหาที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้การรักษาผู้ป่วย ชีวมเคมีด้วยดนตรีบำบัดได้รับการยอมรับจากสังคม มีเนื้อหารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

นโยบายและกฎหมาย (Policy and Legal)

ต้องมีการร่วมมือกันสร้างนโยบายและจัดตั้งสมาคมดนตรีบำบัดหรือสภาดนตรีบำบัดแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางของกลุ่มวิชาชีพนักดนตรีบำบัดรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ นำไปสู่แรงขับเคลื่อนที่จะให้กลุ่มวิชาชีพด้านสาธารณสุขสาขาอื่นยอมรับ และเปิดกว้างให้ดนตรีบำบัดเข้ามาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบำบัดเสริมหรือเป็นตัวเลือกที่ใช้ควบคู่กับแพทย์แผนหลัก ซึ่งจะเกิดเป็นสมาคมหรือสภาที่จะช่วยให้นักดนตรีบำบัดเกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติของแต่ละรายระหว่างกัน และสามารถที่จะผลักดันให้เกิดผลงานวิชาการที่จะเป็นรากฐานสำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือต่อศาสตร์ดนตรีบำบัด นโยบายต่อไป คือ การตรากฎหมาย “ดนตรีบำบัด” ที่มีความเฉพาะเจาะจง ที่อาจจะใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับต่างประเทศที่มีการยอมรับ

ในเชิงของกฎหมาย ดนตรีบำบัดจะต้องมีการเชื่อมโยงกับกฎหมายในลำดับศักดิ์ของพระราชบัญญัติอื่น ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บทบัญญัติและอำนาจของกฎหมายมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน อาทิ พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติส่งเสริมสิ่งแวดลอม พระราชบัญญัติสถานพยาบาล หรือแม้แต่แนวทางเวชปฏิบัติ ฯลฯ โดยถือเป็นหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติที่ต้องทำการปรับแก้กฎหมายใหม่อีกครั้ง หรือเพื่อให้บท ระเบียบกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง เกิดความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติดนตรีบำบัดที่จะตราขึ้นมาใหม่

การศึกษาและสังคม (E: Education and Economic)

ในเบื้องต้นสถาบันการศึกษาที่เปิดทั้งสาขาวิชาดนตรีบำบัดและแพทย์ สามารถเปิดกระบวนการวิชาที่บูรณาการให้นักศึกษาแพทย์และดนตรีบำบัดได้เข้าเรียนร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้จักคุ้นเคยตั้งแต่ยังไม่ได้ทำงานในสายอาชีพของ

ตนและเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้พื้นฐานของสาขาของอีกฝ่ายระหว่างกัน รวมทั้งระหว่างในช่วงของการเรียนรายวิชา พื้นฐานของแต่ละสาขาหรือกิจกรรมช่วงฝึกงาน อาจมีกำหนดให้มีการดูงานข้ามสาขา เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบท การเรียนรู้และการทำงานซึ่งกันและกัน รวมทั้งการทำวิจัยร่วมกันเพื่อช่วยต่อยอดองค์ความรู้ที่บูรณาการของศาสตร์ทั้งสองแขนงเข้าด้วยกัน

ธรรมชาติของดนตรี (Natural of Music)

เป็นการกล่าวถึงองค์ประกอบของดนตรี ที่เป็นเสมือนแก่นของการบำบัดผ่านการใช้สื่อศิลป์ที่ไม่สามารถจับต้องได้ แต่มีอิทธิพลสูงต่อมนุษย์เพราะมนุษย์ไม่สามารถปิดกั้นการรับรู้ของเสียงได้เลย แม้แต่ในยามหลับ หรือแม้ในขณะที่ไม่ได้ตั้งใจฟัง โสตศิลป์ยังคงทำงานและแทรกตัวเข้าไปสู่การรับรู้ของมนุษย์ ตามหลักสรีรวิทยาที่คลื่นเสียงสามารถส่งผลกระทบต่อระบบประสาทอัตโนมัติ จนสามารถต่อยอดจากดนตรีธรรมดา ให้มาเป็นดนตรีบำบัดได้

จากบริบทที่แตกต่างกันไปของมนุษย์ หรือแม้แต่นิสัยชีวิตต่าง ๆ ที่ใช้ระดับเสียงสูงต่ำ (Pitch) ที่มีความสั้นยาว (Duration) ส่งออกมาเป็นเสียงระหว่างกัน อาทิ การแสดงอาการพิเศษเมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์ หรือใช้พูดคุยกันในสัตว์เลี้ยงด้วยนมอย่างวาฬและโลมา ในขณะที่มนุษย์เอง ก็มีความสามารถที่เหนือกว่าในการร้อยเรียง เสียงเหล่านั้นทั้งระกับเสียง และ ความสั้นยาว ผสานกันกับความเร็วต่อวินาที (Tempo) ให้เกิดเป็นท่วงทำนอง (Melody) ที่เป็นเหมือนเสียงที่มีความสละสลวย โดยเลือกใช้เครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ที่มีเนื้อของเสียง (Timbre) ที่แตกต่างกันไป จากทำนองหลักเพียง มนุษย์ยังต่อยอดคิดค้นการเอาเสียงที่มีระดับเสียงต่างกันมาบรรเลงพร้อมกัน ให้เกิดเป็นกลุ่มเสียงที่บรรเลงขึ้นพร้อมกัน (Chord) อยู่ภายใต้ทำนองหลักเป็นเสียงที่เกิดขึ้นในลักษณะของการสอดแทรกประสาน ที่ในสาขาดนตรีเรียกว่าเสียงประสาน (Harmony) ทำให้ดนตรีมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากที่กล่าวไป เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงเล็กน้อย จะส่งผลทันทีต่ออารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ อาทิ จังหวะความเร็วต่อวินาทีที่ต่างกัน ยิ่งมีความเร็วสูงเท่าไรความรู้สึกเร้าออกเร้าใจก็จะเกิดขึ้น หรือถ้าช้าลงและใช้เนื้อเสียงที่นุ่มนวลในทำนองเดียวกัน ความรู้สึกที่เกิดจากการรับฟังจะเปลี่ยนแปลงไปอีกด้านหนึ่งโดยทันที

การสนับสนุนจากภาครัฐ (Government Supporting)

ในองค์ประกอบทั้ง 3 ที่ได้กล่าวอธิบายไปก่อนหน้านี้ จะไม่สามารถขับเคลื่อนได้หากขาดองค์ประกอบสุดท้าย คือ การให้การสนับสนุนจากภาครัฐ ตั้งแต่การจัดตั้งนิติกรกฎหมาย การให้นโยบายจัดตั้งสมาคมหรือสภาดนตรีบำบัด การให้งบประมาณสนับสนุน การยอมรับจากกลุ่มผู้มีอำนาจ เพราะการดำเนินงานด้านดนตรีบำบัดที่สมบูรณ์แบบ จำเป็นต้องอาศัยพระเจียบเข้ามาเป็นข้อกำหนดการดำเนินงานภายในประเทศ รวมทั้งการยอมรับวิชาชีพของนักดนตรีบำบัดให้ได้รับใบประกอบโรคศิลปะ ที่จะทำให้นักสาขานี้มี “ศักดิ์และสิทธิ” เทียบเท่ากับวิชาชีพอื่นในสายของอาชีพกลุ่มสาธารณสุข

สรุปและอภิปรายผล

“PENG Model” เป็นรูปแบบที่ผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลจากที่ทำการวิเคราะห์ข้างต้น ผ่านการนำเสนอโดยใช้ Paradigm Shift 4 องค์ประกอบดังนี้

พี (P: Policy and Legal) เป็นแนวทางการแก้ไขหรือนำเสนอให้ผู้มีอำนาจได้สร้างนโยบายสนับสนุนทางด้านการใช้ดนตรีบำบัดและการตีตรากฎหมายดนตรีบำบัดขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นการเปิดทางให้นักดนตรีบำบัดภายในประเทศได้ปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม และมีข้อกำหนดในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนผ่านการมีกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่ได้กำหนด มาเป็นแนวทางกำกับการทำงาน ให้มีมาตรฐานที่ทัดเทียมหรือใกล้เคียงกับต่างประเทศที่มีการใช้งานอย่างแพร่หลาย ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีหน่วยงานที่ให้บริการดนตรีบำบัดอยู่อย่างแพร่หลาย แต่ก็ไม่ได้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป อย่าง งานดนตรีบำบัด สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ 2552 และจัดตั้งเป็นหน่วยงานอย่างเป็นทางการในเดือนมิถุนายน พ.ศ 2558 มีเป้าประสงค์เพื่อบริการที่เน้นการพัฒนาารูปแบบ (Model development) การฟื้นฟูสมรรถภาพโดยการผสมผสานระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้วยกิจกรรมบำบัดและกายภาพบำบัด ร่วมกับการใช้ศาสตร์ทางด้านดนตรีบำบัด โดยมุ่งเน้นผลทางด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ เช่น ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม การสื่อสาร การเรียนรู้ การรับรู้ ความคิด และความจำ (Sirindhorn National Medical Rehabilitation Institute, Online, 2564) เป็นต้น

องค์ประกอบนี้จะเป็นการสร้างทางเดินให้กับการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดทั้งในกลุ่มผู้ป่วยโรคซึมเศร้าและกลุ่มผู้ป่วยอื่นด้วยเช่นกัน

อี (E: Education and Environment) เป็นองค์ประกอบที่ว่าด้วยเรื่องของกระบวนการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นจิตแพทย์ นักดนตรีบำบัดให้ได้ศึกษาร่วมกันและร่วมมือกันสร้างฐานงานวิจัย อันมุ่งไปสู่การเพิ่มฐานข้อมูลวิชาการจากนักวิชาการภายในประเทศ รวมทั้งอาจจะมีการเปิดหลักสูตรใหม่ ที่บูรณาการศาสตร์ของดนตรีบำบัดร่วมกับศาสตร์ทางการแพทย์ ยกตัวคือ โครงการร่วม 2 หลักสูตรระหว่างแพทยศาสตรบัณฑิต-ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีบำบัด) (พบ-ศคม.(ดนตรีบำบัด)) ที่จะสร้างบุคลากรแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญทั้งทางการแพทย์แผนหลักและการใช้ดนตรีบำบัด รวมถึงเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติควรมีการให้ทุนต่อผู้ที่สนใจ เพื่อเปิดโอกาสให้ทั้งนักศึกษาที่ต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรดนตรีบำบัด หรือ การให้ทุนวิจัยต่อนักวิชาการด้านดนตรีบำบัด เพื่อสร้างรากฐานทางวิชาการด้านดนตรีบำบัดภายในประเทศให้แข็งแกร่ง และมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้นภายใต้สภาวะการณ์ของเศรษฐกิจที่ไม่เอื้ออำนวย

เอ็น (N: Natural of Music) เป็นองค์ประกอบทางดนตรีที่สามารถนำมาใช้บำบัดผิดปกติหรือโรคทางกายและโรคทางจิตใจดังที่กล่าวไปในบทที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักรกริช กล้าผจญ และคณะ ได้ทำการศึกษาวิจัยหัวข้อ “Assessment of Music Therapy for Rehabilitation Among Physically Disabled People in Chiang Mai Province: A Pilot Study” โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้งาน

ดนตรีที่ใช้ในการบำบัดเด็กพิการ เพื่อเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ การเกร็งตัวของกล้ามเนื้อ ความจุของปอด ความเคารพต่อตนเองและระดับคุณภาพชีวิต (Quality of Life: QOL) ผ่านการทดลองโดยให้ผู้ป่วยได้บรรเลงดนตรีด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า ความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของกลุ่มทดลอง 3 อันดับแรกประกอบด้วย 1) การยืดตัวของกล้ามเนื้อข้อศอกด้านขวาสูงขึ้นร้อยละ 42.1 2) การเคลื่อนไหวของหัวไหล่ซ้ายสูงขึ้นร้อยละ 31.6 และ 3) การเคลื่อนไหวของหัวไหล่ขวาสูงขึ้นร้อยละ 21.1 อีกทั้งยังมีการวัดระดับคุณภาพชีวิตของผู้เข้าร่วมการทดลองด้วยแบบทดสอบวัดระดับคุณภาพชีวิต (QOL) พบว่าปัจจัยที่สูงขึ้น 3 อันดับแรกประกอบด้วย 1) ความพึงพอใจในการใช้ชีวิต มากขึ้นร้อยละ 88.9 2) การใช้สมาธิระหว่างการเล่นดนตรีและการเข้าสังคมมากขึ้นร้อยละ 83.3 และ 3) ความพึงพอใจต่อการเล่นดนตรีมากขึ้นร้อยละ 77.8 คณะผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าการนำเอาดนตรีบำบัดเข้ามาใช้ในกลุ่มคนพิการนั้น สามารถก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาการได้ทั้งทางด้านร่างกายและอารมณ์ รวมถึงผู้ที่ได้รับการบำบัดด้วยดนตรีนั้นจะมีความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเองมากยิ่งขึ้น (Klaphajone et al., 2013 ,pp. 30-23) ขณะที่โรคทางจิตงานวิจัยจาก Jana Gegus Lok (2013) ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “Nurses’ Awareness of and Intention to Use Music Therapy in Practice” มีวัตถุประสงค์เพื่อหาปัจจัยต่อความตระหนักในการนำเอาดนตรีบำบัดมาใช้ในกระบวนการจัดการความตึงเครียดและภาวะบาดเจ็บของผู้ป่วยจากการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของกลุ่มพยาบาลด้วยดนตรีบำบัดประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) บุคลิกภาพของเจ้าหน้าที่พยาบาล มีความสำคัญ รวมทั้งความรู้ในการปฏิบัติงานและทัศนคติต่อการปฏิบัติงาน 2) บุคลิกภาพส่วนบุคคลของผู้ป่วย โดยจำแนกเป็นรายละเอียดตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ ความพึงพอใจต่อการรับการรักษา ประเภทหรือลักษณะอาการเจ็บป่วย ข้อมูลของผู้ป่วยแต่ละราย (สุขภาพ/อายุ/วัฒนธรรมความเชื่อส่วนบุคคล) ประสบการณ์จากการบำบัดด้วยดนตรีบำบัดในอดีต และผลข้างเคียงของยาที่ใช้ ในการรักษา 3) ประเภทและสภาพแวดล้อมของหน่วยงานที่ใช้ศึกษา

จี (G: Government Supporting) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ กล่าวคือ ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนการใช้งานดนตรีบำบัดทั้งทางด้านนโยบาย กฎหมาย และเงินทุน รวมทั้งการส่งเสริมการเปิดสถานพยาบาลหรือคลินิกทางด้านดนตรีบำบัดโดยเฉพาะ เช่นในต่างประเทศ โดยอาจมีการใช้รูปแบบการดำเนินงานของสถาบันสิรินธรเพื่อการพัฒนาสุขภาพทางการแพทย์แห่งชาติ มาเป็นโครงการนำร่องในเป้าหมายช่วงแรก และทำการขยายจัดตั้งสถานพยาบาลดนตรีบำบัด ทั้งที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่หรือภายในหน่วยงานตามโรงพยาบาลต่าง ๆ เพื่อกระจายและขยายพื้นที่การให้บริการทางดนตรีบำบัดแก่ประชาชนได้มากยิ่งขึ้นซึ่งเป็นแผนระยะสั้น ขณะที่มิติทางกฎหมายอาจมีการนำเอาพระราชบัญญัติของต่างประเทศที่มีการตราพระราชบัญญัติดนตรีบำบัดมาเป็นโครงสร้างและให้ฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาร่างพระราชบัญญัติให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายในประเทศ ทั้ง ด้านนโยบาย เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การศึกษา ซึ่งอาจแผนระยะยาวต่อการตราพระราชบัญญัติดนตรีบำบัดขึ้น ร่วมกับ

การสร้างเครือข่ายกับองค์กรดนตรีบำบัดในต่างประเทศที่มีการใช้งานอย่างแพร่หลาย เพื่อศึกษาและแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติงานด้านดนตรีบำบัดที่เป็นสากล

ข้อเสนอแนะ

- 1) ผู้มีอำนาจอาจนำข้อมูลบางส่วนจากงานวิจัยชิ้นนี้ไปสร้างแนวทางการรักษาแบบผสมผสานเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า
- 2) ผลของงานวิจัยบางส่วนอาจจะนำเอาไปประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยโรคอื่น
- 3) ศาสตร์การบำบัดทางเลือกอื่นที่ยังไม่ได้บัญญัติในกฎหมายควรนำระเบียบวิธีวิจัยของงานวิจัยชิ้นนี้ไปสร้างแนวทางของตนเอง
- 4) งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นเครื่องมือยืนยันต่อสังคมว่าดนตรีบำบัดถูกใช้งานอย่างเป็นรูปธรรมในกลุ่มผู้ป่วยได้จริง ทั้งทางกายและทางจิตจากการศึกษาและวิเคราะห์พระราชบัญญัติดนตรีบำบัดของสหรัฐอเมริกา
- 5) นักศึกษาดนตรีบำบัดที่ต้องการทราบแนวทางที่ชัดเจนของการดำเนินงานในต่างประเทศ สามารถศึกษาแนวทางในการดำเนินงานในต่างประเทศได้จากงานวิจัยฉบับนี้
- 6) กลุ่มบุคลากรทั้งทางการแพทย์และดนตรีบำบัดสามารถขยายผลโดยอ้างอิงงานวิจัยฉบับนี้ได้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

- 1) ได้ทราบถึงอิทธิพลของดนตรีที่มีต่อมนุษย์ในด้านต่าง ๆ
- 2) ได้ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานด้านดนตรีบำบัด และองค์ความรู้ทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับดนตรีบำบัดจากสหรัฐอเมริกา
- 3) ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับการใช้ดนตรีบำบัดในรูปแบบผสมผสานภายในประเทศ
- 4) ได้ทราบถึงองค์ประกอบและแนวทางที่จะสร้างรูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบผสมผสานด้วยดนตรีบำบัดเพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

เอกสารอ้างอิง

- Aalbers S et al. (2017). Music therapy for Depression. Cochrane database of systematic reviews. (11), pp. 2.
- Allen Ray et al. (2014). Music: Its Language, History, and Culture a Reader for Music 1300. New York: Brooklyn College, Conservatory of Music, University of New York.

- American Music Therapy Association. (2005). About Music Therapy & AMTA. (Online), Available : <https://www.musictherapy.org/about/>, Retrieved November 10, 2021.
- American Music Therapy Association. (2013). American Music Therapy Association Standards of Clinical Practice (Online). Available: <https://www.musictherapy.org/about/standards/>, Retrieved 2017, July 11.
- American Music Therapy Association. (2016). History of Music Therapy. (Online), Available: <https://www.musictherapy.org/about/history/>, Retrieved June 9, 2017.
- American Music Therapy Association. (2017). Definition and Quotes about Music Therapy: What is Music Therapy?. Online, Available: <https://www.musictherapy.org/about/quotes/>, Retrieved July 5, 2017
- An Act Concerning Music and Art Therapy. (2016, 1 October). United State Senate, Serial no SB 354. pp. 1-3.
- Australian Music Therapy Association. (2015). Music Therapy and the NDIS: Understanding Music Therapy as a Reasonable and Necessary Support Service for People with Disability. Melbourne: University of Melbourne.
- Bassett Deborah. (2010). Alternative medicine (Online), SAGE Publications, 33-38. Available: <https://www.google.co.th/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=0ahUKEwjduuvonNXUAhVJsI8KHVUSBl8QFggqMAE&url=https%3A%2F%2Fcatalyst.uw.edu%2Fworkspace%2Ffile%2Fdownload%2F071647e9cbef3943c44057bb64184e461761b726d0f1a295a74286f380094ec9&usg=AFQjCNG3wl0mY5MfBmPpfqCjVNTCJCmA>, Retrieved 2017, May 25.
- Benward, Bruce, Saker, Marilyn. (2002). Music in Theory and Practice. 7th ed. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Bussakorn Binson. (2010). 2nd ed. Music therapy. Bangkok: V Print.
- Chartered Management Institute. (2014). Carrying Out a PEST Analysis Checklist. Corby: Management House.
- Comptroller General's Department. Medical Expenses (Online). Available: [https://hrh.go.th/ckfinder/userfiles/files/อัตราค่ารักษาพยาบาล%20กรมบัญชีกลาง\(ว177\)%20และราคา%20สธ_%2025609.pdf](https://hrh.go.th/ckfinder/userfiles/files/อัตราค่ารักษาพยาบาล%20กรมบัญชีกลาง(ว177)%20และราคา%20สธ_%2025609.pdf), Retrived 2021, November 24.
- Department of Mental Health, Department of Medicine and Department of Development of Thai

- Traditional and Alternative Medicine. (2009). Integration of music therapy in medical and public health services. Nonthaburi: Office of Mental Health Development
- Department of Thai Traditional and Alternative Medicine. (2564). Press conference, another alternative for cancer patients with the science of Thai traditional medicine and folk medicine. (online), Available: [https://www.dtam.moph.go.th/index.php/en/search.html?searchword=Music Therapy&searchphrase=all](https://www.dtam.moph.go.th/index.php/en/search.html?searchword=Music+Therapy&searchphrase=all), accessed November 10, 2021.
- Gheorghe Illie and Carmen Nadia Ciocoiu. (2010). Application of Fishbone Diagram to Determine the Risk of an Event with Multiple Causes, Management Research and Practice. Vol.2 (1), pp. 1-20.
- Ho K. Joseph. (2014). Formulation of a Systemic PEST Analysis for Strategic Analysis, European Academic Research. 2(5), pp. 6478-6498.
- Im L. Mi and Lee I. Jeong. (2014). Effects of Art and Music Therapy in Depression and Cognitive function of the Elderly. Technology and Health Care, 22, pp.453-458.
- Incquity (2017). Pest Analysis, an external analysis tool for business (online). Available: <http://incquity.com/articles/pest-analysis>, Retrieved 2017, July 12.
- Jana Gegus Lok. (2013). Nurses' Awareness of and Intention to Use Music Therapy in Practice. Doctor of Philosophy in Nursing, Graduate Department of Nursing University of Toronto.
- Klaphajone, J., Thaikruea, L., Boontrakulpoontawee, M., Vivatwongwana, P., Kanongnuch, S. and Tantong, A. (2013). Assessment of Music Therapy for Rehabilitation Among Physically Disabled People in Chiang Mai Province: A Pilot Study. Music and Medicine, 5(1), pp.23-30.
- Muellmann Saskia., Et al. (2021). How Many Key Informants are Enough? Analysing the Validity of The Community Readiness Assessment. *BMC Research Notes*, (14)1 (Online). Available: https://www.researchgate.net/publication/349927245_How_many_key_informants_are_enough_Analysing_the_validity_of_the_community_readiness_assessment, Retrieved 2021, November 7.
- Music Therapy Act. (2015, 27 August). United State Senate, Serial no AB 1279. pp. 3-5.
- Natcha Sotiyaturak (2007). Music Theory. 7th edition. Bangkok: Active Print.
- National Health Act 2007. (2007, 3 March). Government Gazette. Volume 124 (Part 16a), pages 2-3, 15.

- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Public Health. (2561-2565). Reported percentage of depressive patients accessing services aged 15 years and over between 2018 and 2022 (Online). Available: https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?source=pformat&format.php&cat_id=ea11bc4bbf333b78e6f53a26f7ab6c89&id=f98aa818686df571817c33e0168966a2, Retrieved November 17, 2020.
- Paranee Pesatcha. (2004). The Alternative Medicine in Thai Society: A Case Study of Balavi Natural Health Center. Thesis for The Degree Master of Arts (Culture Studies), Faculty of Graduate Studies Mahidol University.
- Patita Jaruwanchai and Krit Jarinto. (2016). Quality Components of Alternative Medicine Organization Affecting Success. in the field of excellence in alternative medicine organizations. Panyapiwat Journal, 8 (3), pp. 54-64.
- Set general sound level standards. (1997, 3 April). Government Gazette. Volume 114 (Part 27D), page 46.
- Sirindhorn National Medical Rehabilitation Institute. (2564). Music Therapy (online). Available: <http://www.snmri.go.th/mt/>, Retrieved November 30, 2021.
- Somkid Bangmo. (2015). Organization and management. 7th edition. Bangkok: Wittayapat.
- Sue Hignett and Paula Griffiths (2009). Manual Handling risks in the Bariatric (Obese) Patient Pathway in Acute Sector, Community and Ambulance Care and Treatment, Work Vol. 33, pp. 175-180.
- The Healing Arts Practice Act, B.E. 2542. (1999, 18 May). Government Gazette. Volume 116 (Part 39a), pages 4, 6, 14-16.
- The Physical Therapy Profession Act, B.E. 2547 (2004), October 12). Government Gazette. Volume 121 (Special Section 65a), page 1, 15-16.
- UNICEF. (2017). SWOT AND PESTEL (Online). Available https://www.unicef.org/knowledge-exchange/files/SWOT_and_PESTEL_production.pdf, Retrieved 2017, June 16.
- World Health Organization. (2021). Depression (Online). Available: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>, Retrieved 2021, November 24.

การบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง
อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

เจริญ ร้อยอยู่

Charern Rooyoo

Received& April 4, 2022&Revise April 26, 2022&Accepted April 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง 2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความปลอดภัยจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ใช้ระเบียบวิธีวิจัย แบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการความปลอดภัยกลุ่ม แม่น้ำ สแกกรัง จำนวน 10 คน วิเคราะห์และนำเสนอผลแบบเชิงพรรณนา พบว่า

1. ปัญหาด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน ได้แก่ 1) ปัญหานักท่องเที่ยวถูกขโมยทรัพย์สิน ของมีค่า กระเป๋าตังค์ กระเป๋าเดินทาง แนวทางในการบริหารจัดการ มีการออกตรวจพื้นที่เสี่ยง สร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยว ร่วมมือกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ให้การรักษาความปลอดภัยเป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ 2) ปัญหาการขาดแคลนพนักงานรักษาความปลอดภัย แนวทางในการบริหารจัดการ ควรมีการวางแผนคิดคำนวณหาจำนวนของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมที่จะมาปฏิบัติหน้าที่ที่มีอยู่ในแต่ละจุดเสี่ยง ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต และสรรหาพนักงานที่มีคุณสมบัติตรงตามลักษณะเฉพาะของตำแหน่งงานที่หน่วยงานต้องการให้เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่ว่างข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัญหาการขาดแคลนระบบเทคโนโลยีกล้องวงจรปิด (CCTV) แนวทางในการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมให้พนักงานที่เกี่ยวข้องได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนทักษะ ยกระดับความสามารถ และความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง หรืออุปกรณ์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อที่จะช่วยให้การรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยวเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัญหาด้านสาธารณภัย ได้แก่ 1) ปัญหาการเกิดอุทกภัย แนวทางในการบริหารจัดการ หน่วยงานรัฐจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาระบบเตือนภัย และจัดทำโครงการพัฒนาจะสามารถออกแบบให้ลดความเสี่ยง และลดผลกระทบทางลบจาก สาธารณภัยได้ เช่น การทำที่อยู่อาศัยให้มั่นคง การลงทุนในเส้นทางคมนาคมที่ช่วยชุมชนในการอพยพ การสร้างระบบระบายน้ำ 2) ปัญหาการเกิดภัยน้ำแล้ง แนวทางในการบริหารจัดการ วางแผนอย่างเป็นระบบที่จะวิเคราะห์ และบริหารจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุ และผลกระทบของภัยพิบัติเพื่อกำหนดนโยบาย มาตรการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการ ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัญหาด้านสาธารณสุข ได้แก่ 1) ปัญหานักท่องเที่ยวแพ้น้ำบาดาล เนื่องจากในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง บางส่วนยังคงใช้น้ำบาดาลในการอุปโภค และบริโภค แนวทางในการบริหารจัดการ จัดสรร จัดหาวัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และปัจจัยอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อคุณภาพ และเพื่อให้เข้าถึงทุกสถานที่ท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

4. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ปัญหาผักตบชวาเกิดขวางการจราจรทางน้ำ แนวทางในการบริหารจัดการ ประสานงาน และร่วมมือกับหน่วยงานชลประทาน จัดกิจกรรมแนวส่งเสริม เชิญชวนให้คนในชุมชนให้ร่วมมือกับพนักงานภาครัฐ ในการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจ เพื่อให้การจราจรเป็นไปอย่างราบรื่น 2) ปัญหาขยะในลุ่มแม่น้ำสะแกกรังมีเพิ่มมากขึ้น แนวทางในการบริหารจัดการ ประสานงาน และร่วมมือกับหน่วยงานชลประทาน จัดกิจกรรมแนวส่งเสริม เชิญชวนให้คนในชุมชนให้ร่วมมือกับพนักงานภาครัฐ ในการช่วยเหลือ ร่วมแรงร่วมใจ ในการจัดการขยะในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อ.เมือง จ.อุทัยธานี

คำสำคัญ : การบริหารความปลอดภัย, การจัดการความปลอดภัย, ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง

Abstract

Keywords: Safety Management, Safety Management, Sakae Krang River Basin

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวโลกได้มีการเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ ในการท่องเที่ยวทั่วโลกตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมาอันสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่ประชากรทั่วโลก ที่ได้เดินทางข้ามทวีปเพื่อศึกษาวัฒนธรรม การค้า การลงทุน และแลกเปลี่ยนความรู้รวมทั้งประสบการณ์จากสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆในโลก เพื่อนำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาความรู้จากประสบการณ์ที่ได้จากการท่องเที่ยว รวมทั้งยังนำมาศึกษาเพื่อคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยอาศัยพื้นฐานของวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีในท้องถิ่น เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยในท้องถิ่นและภาคธุรกิจ ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังสามารถช่วยส่งเสริมการขยายตัวของการค้าการลงทุน และการจ้างงานในท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพโดยในปี พ.ศ. 2558 ภาพรวมสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้มากกว่า 1,159 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือ 37,088 พันล้านบาท และยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,087 ล้านคน (UNWTO: องค์การการท่องเที่ยวโลก) ดังแสดงในภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1 สถานการณ์การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ปี พ.ศ. 2561

ที่มา : UNWTO: องค์การการท่องเที่ยวโลก

ส่วนสถานการณ์การท่องเที่ยวไทย ตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ภาคการท่องเที่ยวของไทยมีการเติบโตอย่างรวดเร็วจนกระทั่งกลายเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ ซึ่งจำนวนและรายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี แม้ว่าในบางช่วงจะประสบปัญหาความผันผวนทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพทางการเมือง หรือภัยธรรมชาติ แต่ภาคการท่องเที่ยวก็สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วและเป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้พลิกฟื้นขึ้นมาในระยะเวลานับวัน การท่องเที่ยวไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ และรายได้จากการท่องเที่ยวระหว่างปี พ.ศ. 2550 – พ.ศ. 2557 แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของภาคการท่องเที่ยวไทย ยกเว้นในปี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2557 ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ทางการเมืองจึงเกิดภาวะชะงักงันในภาคการท่องเที่ยว โดยสถานการณ์นักท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2557 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด 24.7 ล้านคน หดตัวร้อยละ 6.6 สร้างรายได้ 1.13 ล้านล้านบาท หดตัวร้อยละ 5.8 จากปีที่ผ่านมา (ดังแสดงในภาพประกอบที่ 3) ซึ่งเป็นผลจากการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ขณะที่สถานการณ์ท่องเที่ยวในประเทศ มีชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ 136 ล้านคน-ครั้ง ก่อให้เกิดรายได้ 0.68 ล้านล้านบาท ขยายตัวประมาณร้อยละ 3 จากปีที่ผ่านมา (กรมการท่องเที่ยว)

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานีมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีสิ่งสำคัญที่อาจก่อผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในด้านทิศทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่อความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว คือแนวทางความไม่ปลอดภัย อุบัติเหตุ และอันตรายต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ สถิติการเกิดอุบัติเหตุของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสะแกกรังอำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ปี พ.ศ. 2556 - พ.ศ.2560 โดยพบว่า รายงานบาดเจ็บ 19 ราย โรงพยาบาลอุทัยธานี (ดังแสดงในตารางที่ 1) และมีนักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตด้วยปัจจัยและสาเหตุที่แตกต่างกัน

กัน เช่น อุบัติเหตุจากเดินทางโดยเฉพาะทางถนนที่มีจำนวนการเกิดอุบัติเหตุสูงสุดอุบัติเหตุการลงเล่นน้ำจมน้ำ อุบัติเหตุจากอาชญากรรมและอุบัติเหตุจากปัจจัยอื่นๆ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้จำเป็นต้องรีบดำเนินการแก้ไขหรือจัดการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อตระหนักถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และเพื่อบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนในการจัดการความเสี่ยงด้านการรักษาความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อลดหรือขจัดความเสี่ยงที่มีความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว รวมทั้งมีมาตรการการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในแหล่งชุมชนตามที่ เดอร์ไคม์ (Durkheim) นักสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงด้านความคิดเห็นของเขาเกี่ยวกับโครงสร้างของสังคม ชาวฝรั่งเศส ได้กล่าวถึงโครงสร้างสังคมและข้อเท็จจริงทางสังคม ระบุว่า ระบบสังคมถือว่าอาชญากรรมเป็นสภาวะปกติและเป็นความจริงทางสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยจุดมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ คือการทำความเข้าใจที่จะเกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ดังนั้นการจัดการความปลอดภัยจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการ ซึ่งการจัดการความปลอดภัยล้วนแต่เป็นความต้องการของมนุษย์ที่เป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของทุกคน โดยความต้องการความปลอดภัยเป็นความต้องการลำดับที่สอง ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (Maslow ที่ได้กล่าวไว้ในปี ค.ศ. 1970)

จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่เกิดขึ้นแถบสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ได้มีการเพิ่มจำนวนสูงขึ้นเรื่อยๆ (สถานีตำรวจภูธรจังหวัดอุทัยธานี) ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงมีความสนใจเพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยผู้ทำวิจัยทำการศึกษาข้อมูลการเกิดอุบัติเหตุ สาเหตุและระดับความรุนแรงของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น เปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี พร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 2 ตารางแสดงสถิติการประสบอันตราย ปี พ.ศ. 2556 – พ.ศ. 2560

ปี	เสียชีวิต (ราย)	ทุพพลภาพ (ราย)	สูญเสียอวัยวะบางส่วน (ราย)
พ.ศ. 2556	30	11	14
พ.ศ. 2558	50	6	24
พ.ศ. 2559	105	12	12
พ.ศ. 2560	40	17	16

ที่มา : สถานีตำรวจภูธร จังหวัดอุทัยธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีและข้อเสนอแนะ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยมีเนื้อหาของการศึกษาวิจัยแบ่งตามวัตถุประสงค์ได้แก่เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการด้านความปลอดภัยในแนวทางของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการจัดการความปลอดภัยด้านสาธารณสุข ด้านการจัดการด้านความปลอดภัยด้านสาธารณสุข และด้านการจัดการความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม

เพื่อศึกษาการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการจัดการความปลอดภัยด้านสาธารณสุข ด้านการจัดการด้านความปลอดภัยด้านสาธารณสุข และด้านการจัดการความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้ศึกษาทำการวิจัยในพื้นที่ของ ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

ขอบเขตด้านประชากร

โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาสภาพปัญหาในแนวทางการจัดการความปลอดภัย ซึ่งจะมุ่งเน้นไปนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยในปี พ.ศ. 2555 มีจำนวน 410,949 คน (การคำนวณกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยอ้างอิงจากการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยการใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ที่ 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

การศึกษาสภาพปัญหาและข้อจำกัดในแนวทางการจัดการความปลอดภัย โดยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำผลที่ได้จากการทำวิจัยเชิงปริมาณมาทำแบบสัมภาษณ์และดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้วิธีการเลือกประชากรตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในแนวทางการจัดการความปลอดภัยลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้านน้ำทรง 2) ผู้ใหญ่บ้านท่าซุง 3) ผู้ใหญ่บ้านหาดตะนง 4) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง 5) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

บ้านท่าซุง 6) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดทะนง 7) นายอำเภอเมืองอุทัยธานี 8) ผู้อำนวยการท่องเที่ยว จังหวัดอุทัยธานี 9) ผู้บังคับการตำรวจภูธร จังหวัดอุทัยธานี และ 10) นายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี

หลังจากได้ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาไปเป็นแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลในเชิงลึกที่เกี่ยวกับปัญหาที่เฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Technique) จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้านน้ำทรง 2) ผู้ใหญ่บ้านท่าซุง 3) ผู้ใหญ่บ้านหาดทะนง 4) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำทรง 5) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านท่าซุง 6) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหาดทะนง 7) นายอำเภอเมืองอุทัยธานี 8) ผู้อำนวยการท่องเที่ยว จังหวัดอุทัยธานี 9) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุทัยธานี 10) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุทัยธานี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาในการวิจัยโดยกำหนดเวลาในการดำเนินงานวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัย

แนวคิดในการจัดการความปลอดภัยได้มีนักวิชาการและผู้ที่ได้ศึกษาวิจัยได้ให้คำจำกัดความในเรื่องการจัดการความปลอดภัย ไว้ดังนี้

นพรัตน์ ศรีวงษ์แผน (2561) ได้ให้ความหมายการจัดการความปลอดภัยไว้ว่า การจัดการความปลอดภัย หมายถึง การวางแผนการเฝ้าระวังและตรวจติดตามและแนวทางที่นำไปปฏิบัติด้านความปลอดภัยในการทำงาน ได้แก่ การจัดการด้านความปลอดภัยในการทำงาน รวมถึงการจัดการความปลอดภัยที่เกี่ยวข้องกับอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีต่อผู้ที่ปฏิบัติงาน โดยการใช้หลัก 3E ได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) การศึกษา (Education) และการออกกฎข้อบังคับ (Enforcement) เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งกำหนดระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในหน่วยงานเพื่อนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

สิริรัตน์ สุวนิชเจริญ และ ปราโมช เชื้อวชาญ (2557) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการจัดการความปลอดภัยไว้ว่า ความปลอดภัยในการทำงานมีเหตุผลที่สำคัญ ได้แก่ 1) เหตุผลทางด้านคุณธรรม จริยธรรม พนักงานที่ปฏิบัติงานทุกคนต้องมั่นใจว่าในทุกวันของการทำงาน พวกเขาต้องกลับบ้านด้วยความปลอดภัยและคงไม่มีใครต้องการที่จะกลับบ้านโดยได้รับการบาดเจ็บ หรือสูญเสียชีวิตโดยไม่ได้กลับบ้าน ดังนั้นเกี่ยวกับเหตุผลด้านนี้ โรงงานและสถานประกอบกิจการจึงจำเป็นต้องมีการจัดการความปลอดภัย 2) เหตุผลทางกฎหมาย เนื่องจากภาครัฐได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานของพนักงาน จึงมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับและกระจายอยู่หลายกระทรวง ตามอำนาจหน้าที่ เช่น พระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัยและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ปี พ.ศ. 2554 รวมทั้งกฎหมายลำดับรองต่างๆ

3) เหตุผลทางด้านการเงิน เศรษฐศาสตร์ การเกิดอุบัติเหตุแต่ละครั้ง ทำให้โรงงานและสถานประกอบการต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก โดยค่าใช้จ่ายเหล่านี้มีทั้งที่เป็นค่าใช้จ่ายที่มีประกัน และค่าใช้จ่ายที่ไม่มีประกัน ค่าใช้จ่ายที่มีประกันเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่ารักษาพยาบาลผู้ประสบเหตุ ค่าเครื่องจักรอุปกรณ์ที่เสียหาย ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่มีประกันเป็นค่าใช้จ่ายที่ทางโรงงานได้ทำประกันไว้รวมถึงค่าใช้จ่ายจากกฎหมายเงินทดแทน ได้แก่ ค่ารักษาพยาบาลผู้ประสบเหตุ ค่าเครื่องจักรอุปกรณ์ที่เสียหาย

สรุปได้ว่า การจัดการความปลอดภัยต้องมีการเสริมสร้างความปลอดภัยเพื่อให้การจัดการความปลอดภัยทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้หลักออกแบบทางวิศวกรรมให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานสะดวกปลอดภัย และการให้ความรู้กับผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงมีการบังคับใช้ข้อบังคับความปลอดภัยเพื่อให้การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยได้มีประสิทธิภาพ

วิธีการจัดการความเสี่ยง

วิธีการจัดการความเสี่ยงตามแนวทาง แผนปฏิบัติการการบริหารความเสี่ยงของ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สรุปได้ดังนี้

1. การยอมรับความเสี่ยง (Take/ risk acceptance) หมายถึง การไม่กระทำให้ใดๆ เพิ่มเติม กรณีนี้ใช้กับความเสี่ยงที่มีน้อยความน่าจะเป็นน้อยหรือเห็นว่ามีต้นทุน ในการบริหารความเสี่ยงสูง โดยขออนุมัติหลักการรับความเสี่ยงไว้
2. การลดความเสี่ยง (Treat/ risk reduction) หรือควบคุมความเสี่ยง (Risk control) หมายถึง การลดโอกาสความน่าจะเป็นหรือลดความเสียหาย โดยการจัดระบบการควบคุมเพื่อ ป้องกันการปรับปรุงแก้ไข กระบวนการรวมกับการกำหนดแผนสำรองในเหตุฉุกเฉิน
3. การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Terminate/ risk avoidance) หมายถึง การหยุดหรือการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่เป็นความเสี่ยง เช่น งดทำขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและจะนำมาซึ่งความเสี่ยง ปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานและลดขอบเขตการดำเนินการ เป็นต้น
4. การกระจายความเสี่ยง (Transfer/ risk sharing) หรือโอนความเสี่ยง (Risk spreading) หมายถึง การลดโอกาสความน่าจะเป็นหรือลดความเสียหายโดยการ แบ่งโอน การหาผู้รับผิดชอบ ในความเสี่ยง การจ้างบุคคลภายนอกเป็นผู้ดำเนินการแทนและการจัดประกันภัย เป็นต้น

ข้อมูลภัยและอันตรายจากการเดินทางท่องเที่ยว

แนวโน้มของการท่องเที่ยวไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์การท่องเที่ยวโลก คาดว่าจะเป็นไปในทิศทางที่สดใส ทำให้ประเทศไทยสามารถเป็นผู้นำทางด้านการท่องเที่ยว โดยจะมี นักท่องเที่ยวคิดเป็น 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีการเติบโต ทางการท่องเที่ยวสูงที่สุดในโลกเพื่อให้ความหวังที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นจริงและเป็นไปอย่างยั่งยืน

สิ่งสำคัญที่เป็นปัจจัยหลักก็คือ การจัดการความปลอดภัยที่เป็นรูปธรรม ชัดแจ้ง และ ต่อเนื่องทั้งระบบเมื่อพิจารณาภัยที่อาจเกิดกับนักท่องเที่ยว ก็คงต้องพิจารณาจากวงจรการท่องเที่ยว (Tourism service system) เริ่มจากการคมนาคมขนส่ง อาจมีสาเหตุมาจากคนขับสภาพพาหนะที่ใช้ โดยสารไม่ว่าจะเป็นรถยนต์

เรือก็ดี ขาดอุปกรณ์ช่วยชีวิตประจำเรือการโกงราคาค่าบริการ การบริการของบริษัทนำเที่ยว ทำการหลอกลวงขายบริการ การบริการของมัคคุเทศก์ที่กลายเป็นมิจฉาชีพ ไปทำการประทุษร้าย จี้ ปล้น เป็นกระบวนการการบริการของสถานที่พักแรมเป็นปัญหาจากความไม่ปลอดภัยจากการก่อสร้างอาคาร การเกิดอัคคีภัย ทรัพย์สินสูญหาย การบริการของภัตตาคารร้านอาหาร อาหารไม่สะอาด รับประทานแล้วท้องเสีย ท้องเดิน โกงราคาค่าบริการการบริการของธุรกิจสินค้าที่ระลึกมีสาเหตุจาก หลอกลวงขายสินค้า ขายของปลอมรับเงินแล้วไม่ส่งสินค้าให้ โกงราคา นอกจากนี้ ปัญหาที่มีส่วนทำให้นักท่องเที่ยวประสบความเดือดร้อน ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรมในสังคม กลุ่มบุคคลเร่ขายบริการ สภาพทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ขาดหาดบางแห่งลึกชัน กระแสน้ำแรง เป็นต้น

สิ่งที่กล่าวมานี้ ล้วนมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวทั้งสิ้นปัจจุบันการ จัดการความปลอดภัยในเรื่องของการท่องเที่ยวมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ คือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ขึ้นมา อาทิ มาตรการเฝ้าระวังความปลอดภัย การสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเพื่อระแวดระวังการป้องกันปัญหา การคุ้มครองความปลอดภัย ให้กับนักท่องเที่ยว สร้างแนวร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพ และยกระดับมาตรฐานบุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจในการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว มาตรการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว กรณีนักท่องเที่ยวประสบอุบัติเหตุ นักท่องเที่ยวประสบปัญหาสามารถร้องเรียนได้ โดยมีมาตรการอำนวยความสะดวกให้มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความระมัดระวังในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูท่องเที่ยว มาตรการด้านการปราบปราม จัดกำลังเฉพาะกิจเข้าสืบสวน ปราบปรามผู้กระทำความผิด ระดมปราบปรามอาชญากรรม และกลุ่มมิจฉาชีพตามแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ประเทศไทย เป็นประเทศที่ได้เปรียบประเทศอื่น ๆ ด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นจุดเชื่อมโยง เพื่อนามาเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวได้อย่างลง

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยผู้วิจัยได้มีขั้นตอนการดำเนินงานในการวิจัยดังรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้มีกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยได้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) จากการใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และ การใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก รวมทั้งจะนำผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากข้างต้นมาทำการอภิปรายกลุ่ม Focus Group เพื่อให้ได้ข้อมูลการศึกษาวิจัยอย่างลุ่มลึก รวมทั้งได้มีขั้นตอนการดำเนินงานตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งจะมุ่งไปยังกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี และประชาชนในท้องถิ่น ที่มีระดับทัศนคติที่ของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ที่มีต่อการจัดการความปลอดภัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน 2) ด้านการจัดการความปลอดภัยด้านสาธารณสุข 3) ด้านการจัดการด้านความปลอดภัยด้านสาธารณสุข และ 4) ด้านการจัดการความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยการคำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรอ้างอิงจากสถิตินักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ในปี พ.ศ. 2555 ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ มีจำนวน 410,949 คน ดังแสดงในตารางที่ 3 (ข้อมูลการท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานี) และอ้างอิงจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัย วรรณกรรม รวมถึง ผลงานและเอกสารที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยจากออนไลน์

ขั้นตอนที่ 2) ศึกษาการทำเครื่องมือแบบสอบถามงานวิจัยรวมถึงการออกแบบแบบสอบถามงานวิจัยพร้อมทั้งนำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับแก้ รวมทั้งนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3) ทบทวนวิธีการและจำนวนในการคัดเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปเก็บตัวอย่างการวิจัยและบันทึกผล

ขั้นตอนที่ 5) วิเคราะห์และประเมินผล สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการความปลอดภัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณมาทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งนำร่างข้อคำถามและประเด็นที่น่าสนใจมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ และนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาใช้ โดยวิธีการเลือกประชากรตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling technique) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการความปลอดภัยแถบ

กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง จำนวน 10 ท่าน ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอเมืองอุทัยธานี ผู้อำนวยการท่องเที่ยวจังหวัดอุทัยธานี ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุทัยธานี และนายกเทศมนตรีเมืองอุทัยธานี และสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 ท่าน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายอำเภอเมืองอุทัยธานี ผู้อำนวยการท่องเที่ยว จังหวัดอุทัยธานี ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุทัยธานี และ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดอุทัยธานี โดยในระหว่างสนทนาจะใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เปิดกว้างและให้ได้รายละเอียดอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมีการบันทึกเสียงการสนทนาและการจดบันทึกควบคู่กันในระหว่างสนทนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ที่มีการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด รวมถึงข้อเสนอแนะอื่นๆ ซึ่งชุดแบบสอบถามแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คือ เพศ อายุ สัญชาติ ศาสนา สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีของ ลิเคิร์ท ซึ่งแบ่งระดับการให้คะแนนออกเป็น 5 ระดับ ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด ที่มีการจัดการความปลอดภัยทั้ง 4 ด้าน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยใช้หลักการศึกษาวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจะนำประเด็นที่สำคัญมาออกแบบและสร้างข้อคำถามปลายเปิด และสามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (Guided interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิดซึ่งมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างของข้อมูลเชิงลึก โดยมีการนำคำสำคัญมาประกอบใช้ในการสัมภาษณ์

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยผลการศึกษาที่มีต่อแนวทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี

ทั้งนี้ โดยการแปลความหมายระดับความคิดเห็นที่มีต่อทิศทางการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี เป็นข้อมูลระดับอันตรภาค (Interval Scale) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย ระดับน้อยที่สุด โดยเป็นเครื่องมือในการวิจัยแบบมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale)

ผลการวิจัย

1.เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อการจัดการความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

การจัดการความปลอดภัย	$\bar{x}$	SD	ความหมาย
1. ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	4.76	.204	มากที่สุด
2. ด้านสาธารณภัย	4.74	.290	มากที่สุด
3. ด้านสาธารณสุข	4.65	.336	มากที่สุด
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.67	.315	มากที่สุด
รวม	4.70	.200	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการจัดการความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .200 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .204 รองลงมาคือด้านสาธารณสุข โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .90 และด้านสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .336

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นต่อการจัดการความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน	$\bar{x}$	SD	ความคิดเห็น
1. มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออาสาสมัครให้การดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	4.89	.310	มากที่สุด
2. มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่เสี่ยงและมีการควบคุมบันทึกข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่	4.83	.380	มากที่สุด
3. มีการติดตั้งป้ายแสดงเบอร์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน/แจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.66	.473	มากที่สุด
4. มีเจ้าหน้าที่ควบคุมจำนวนผู้โดยสารในการบริการเรือท่องเที่ยวเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการจัดการความปลอดภัย	4.82	.387	มากที่สุด
5. มีป้ายหรือสัญญาณแสดงจุดเสี่ยงที่เป็นทางขึ้นลงเรือโดยสาร ทางลาดชัน	4.65	.479	มากที่สุด

และสามารถมองเห็นได้ในระดับสายตา

6. มีการจัดระเบียบการจราจรและกวดขันวินัยจราจรทางเรือ	4.62	.487	มากที่สุด
7. มีการติดตั้งไฟส่องสว่างตามพื้นที่เสี่ยง	4.86	.345	มากที่สุด
8. มีการชี้แจงกฎระเบียบด้านความปลอดภัยก่อนโดยสารเรือท่องเที่ยว	4.69	.463	มากที่สุด
9. มีการติดตั้งอุปกรณ์ช่วยชีวิตฉุกเฉิน AED ในบริเวณพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวหลัก	4.80	.402	มากที่สุด
10. มีการติดตั้งถังดับเพลิงในเรือท่องเที่ยวและบริเวณพื้นที่แหล่งชุมชน	4.78	.416	มากที่สุด
รวม	4.76	.204	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการจัดการความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .204 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออาสาสมัครให้การดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .310 รองลงมาคือ มีการติดตั้งไฟส่องสว่างตามพื้นที่เสี่ยง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .345 มีการจัดระเบียบการจราจรและกวดขันวินัยจราจรทางเรือ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .487

2.การบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีและข้อเสนอแนะ

การจัดการความปลอดภัย ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน รองลงมาคือ ด้านสาธารณสุข ด้านการจราจร ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสาธารณสุข ตามลำดับ หากพิจารณาเป็นรายด้านได้ดังต่อไปนี้

1.การจัดการความปลอดภัยด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรืออาสาสมัครให้การดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ตามจุดแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม มีการติดตั้งไฟส่องสว่างตามพื้นที่เสี่ยง มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดในพื้นที่เสี่ยงและมีการควบคุมบันทึกข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ มีเจ้าหน้าที่ควบคุมจำนวนผู้โดยสารในการบริการเรือท่องเที่ยวเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการจัดการความปลอดภัย มีการติดตั้งอุปกรณ์ช่วยชีวิตฉุกเฉิน AED ในบริเวณพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวหลัก มีการติดตั้งถังดับเพลิงในเรือท่องเที่ยวและบริเวณพื้นที่แหล่งชุมชน มีการชี้แจงกฎระเบียบด้านความปลอดภัยก่อนโดยสารเรือท่องเที่ยว มีการติดตั้งป้ายแสดงเบอร์ขอความช่วยเหลือฉุกเฉิน/แจ้งเหตุด่วนเหตุร้ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีป้ายหรือสัญญาณ

แสดงจุดเสี่ยงที่เป็นทางขึ้นลงเรือโดยสาร ทางลาดชัน และสามารถมองเห็นได้ในระดับสายตา และมีการจัดระเบียบการจราจรและกวดขันวินัยจราจรทางเรือตามลำดับ

2.การจัดการความปลอดภัยด้านสาธารณสุข โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือฉุกเฉินกรณีเกิดเหตุนักท่องเที่ยวตกน้ำ มีการติดตั้งถังดับเพลิงในพื้นที่เสี่ยงต่ออัคคีภัยและมีการตรวจสอบ มีการแสดงแนวเขตกันอันตราย เช่น เชือกกันแดน ท่อนกันเขตบริเวณพื้นที่เล่นน้ำที่ปลอดภัย เป็นต้น มีการติดตั้งอุปกรณ์แจ้งเหตุฉุกเฉินภายในเรือโดยสาร และจัดให้มีอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลอย่างเพียงพอต่อจำนวนผู้โดยสารเรือท่องเที่ยวตามลำดับ

3.การจัดการความปลอดภัยด้านสาธารณสุข โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีเจ้าหน้าที่ป้องกันโรคระบาดประจำอยู่บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวหลัก และมีจุดคัดกรอง มีการติดตั้งยาสามัญประจำเรือ มีแผ่นป้ายเบอร์โทรฉุกเฉินในการบริการทางสาธารณสุข มีอ่างล้างมือพร้อมสบู่เหลวไว้บริการ มีช่องทางการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวเกี่ยวกับโรคระบาด เช่น ป้าย แผ่นพับ เสียงตามสาย จุดบริการข้อมูลอย่างเหมาะสม มีห้องน้ำแยกชายและหญิงตามมาตรฐานสาธารณสุข และมีการห้ามนำอาหารมารับประทานในเรือตามลำดับ

4.การจัดการความปลอดภัยด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีการเตรียมจัดถังขยะแต่ละประเภทรองรับอย่างเพียงพอ ในสถานที่ท่องเที่ยวมีการนำขยะมาคัดแยกเพื่อนำมาใช้ใหม่ มีการบริหารจัดการและจัดเก็บขยะจากเรือโดยสารและพื้นที่ชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ไม่ทิ้งขยะของเสียและปฏิกูลลงแม่น้ำ และมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทิ้งน้ำมันที่ใช้แล้วลงสู่แหล่งน้ำตามลำดับ

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

สรุปผลตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานศึกษาสภาพปัญหาและการบริหารจัดการความปลอดภัยและข้อเสนอแนะเป็นไปตามสมมติฐาน การวิจัยศึกษาสภาพปัญหาและการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการบริหารจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี การจัดการความปลอดภัยเป็นสิ่ง ที่ต้องให้ความสำคัญมาก ความปลอดภัยและความมั่นคงคือประเด็นที่สำคัญสำหรับการพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวโดยปกติแล้วคนจะมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยและความมั่นคงเมื่อเดินทาง เป็นเพราะมีความรู้ไม่เพียงพอต่อประเทศที่เป็นจุดหมายปลายทางที่ตั้งใจไปเยือนเมื่อเทียบกับความรู้ที่มีเกี่ยวกับประเทศของตนเอง(Amir, Ismail & See, 2015) นักท่องเที่ยวจะมีความกังวลว่าอาจจะได้รับความเสี่ยงต่อการได้รับบาดเจ็บทางร่างกายเนื่องจากอันตรายต่าง ๆ เมื่อพักอยู่นอกประเทศของตน (Ashton & Chootiraka, 2016) ตัวอย่างเช่น การตกเป็นเหยื่อของความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้น เช่น อาชญากรรม การก่อการร้าย หรืออุบัติเหตุบนท้องถนน (Amir, Ismail & See, 2015) การรักษาความ

ปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่เสี่ยงไม่ได้และ จุดหมายปลายทางที่ละเลยความรับผิดชอบนี้จะทำให้สูญเสียการแข่งขันสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ (Boakye, 2012) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยได้รับการยอมรับในด้านคุณภาพการบริการและมีเครือข่ายอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสารที่ค่อนข้างครอบคลุมแต่ในด้านความปลอดภัยยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเรื่องมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยของประเทศไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เกิดอาชญากรรม อุบัติเหตุและการหลอกลวงนักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง ซึ่งจากการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวในปี 2558 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 89 ของโลก ในด้านสุขอนามัย อันดับที่ 116 ในด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และอันดับที่ 132 ในด้านความปลอดภัย (Ministry of Tourism and Sports, 2017). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทยที่พบบ่อยที่สุดคือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องอาชญากรรม ได้แก่ การกระทำอาชญากรรมต่อทรัพย์สินส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว การหลอกลวงในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประเภท การคมนาคมยังไม่เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ทั้งด้านสาธารณูปโภคคมนาคม ทั้งนี้ปัญหาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเห็นได้ชัดในจุดที่มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (Wichasin & Doungphummes, 2012) เป็นเรื่องในประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาเพื่อส่งเสริมขีดความสามารถด้านการท่องเที่ยวให้มีความพร้อมที่จะรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างยั่งยืน (Ministry of Tourism and Sports, 2017) ปัญหาด้านความปลอดภัยสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย และควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเพราะส่งผลต่อภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของประเทศและจุดหมายปลายทางที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งรวมถึงลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีผู้เขียนได้เสนอแนวทางการจัดการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีภายใต้การพิจารณาจากความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้จาก หลัก ได้แก่ ความเสี่ยงจากมนุษย์และสภาพแวดล้อมภายนอกอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ความเสี่ยงจากภาคการท่องเที่ยวและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ความเสี่ยงที่เกิดจากนักท่องเที่ยว และความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยแนวทางในการจัดการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวต้องประกอบด้วยความร่วมมือจากบุคลากรของทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละภาคส่วนต่างก็มีบทบาทสำคัญ โดยภาครัฐควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดอย่างจริงจัง พัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว ประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน พัฒนาค้นจัดทำคู่มือสำหรับนักท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพของระบบคมนาคมขนส่ง พัฒนากลไกและช่องทางการรับแจ้งเหตุ พัฒนาระบบการทำงานของภาครัฐ แก้ปัญหาการหลอกลวงและเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ในส่วนของภาคเอกชนควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานของสถานที่ท่องเที่ยวและสถานประกอบการ พัฒนาคุณภาพของบุคลากร สอดส่องดูแลรักษาความปลอดภัย และที่สำคัญคือการมีจิตสำนึกที่ดีต่อการท่องเที่ยว สำหรับชุมชนควรมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยการช่วยเฝ้าระวังความเสี่ยงภัยต่าง ๆ การแจ้งรายงานความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องให้กับ

เจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบตลอดจนให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อประสบภัย และสุดท้ายคือนักท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองด้วยการตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้น และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับจุดหมายปลายทางที่จะเดินทางไปเยือน ทั้งนี้หากคนในทุกภาคส่วนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติตามกฎหมายเคอร์ฟิวระเบียบของสังคม ตลอดจนการมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวมก็จะทำให้การจัดการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวเป็นรากฐานของการพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งถ้ากลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี มีภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัยที่ดีสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว นอกจากจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนแล้วยังเป็นการดึงดูดนักลงทุนให้เพิ่มมากขึ้น สร้างโอกาสในการทำงานและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี มีความโดดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ ตลอดจนการเป็นแหล่งที่พักอาศัยระยะยาวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ เหมาะแก่การพักผ่อนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติแต่พื้นที่ของกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ยังประสบกับปัญหา เรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเช่นเดียวกันกับแหล่งท่องเที่ยวอีกหลายแห่งในประเทศไทยความปลอดภัยเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงควรพัฒนาและหาแนวทางในการจัดการปัญหาตลอดจนการป้องกันการเกิดเหตุการณ์ที่ไม่ปลอดภัยถึงแม้ว่าจะไม่สามารถป้องกันปัญหาได้ทั้งหมดแต่ก็สามารถเตรียมการรับมือสถานการณ์เหล่านั้นได้โดยผ่านการวางแผนการจัดการเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน นักท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ของพื้นที่กลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี การศึกษานี้จึงเสนอแนะทางการจัดการความปลอดภัยทางการท่องเที่ยวของกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี ในฐานะจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน พบว่า วิเคราะห์ความเสี่ยงภัย การป้องกัน และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้โดยการประเมินความเสี่ยง และจุดอ่อนแหลมในเขตพื้นที่โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเกิดภัย และจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จัดทำแผนที่เสี่ยงภัยแยกตามประเภทภัย จัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการความปลอดภัย พัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลรักษาความปลอดภัยระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้งานได้ร่วมกัน ทั้งยังกระจายข้อมูลด้านความปลอดภัยไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการ สนับสนุนให้สื่อประชาสัมพันธ์ให้มีบทบาทในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน พัฒนารูปแบบ และเนื้อหาการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนเข้าใจง่ายเหมาะสมเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม และเป็นที่น่าสนใจส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายในการรักษาความปลอดภัยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐภาคเอกชน และอาสาสมัครต่าง

ๆ มีส่วนร่วมในการรณรงค์ในเรื่องความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย เช่น สถานพยาบาล, ผู้นำชุมชน ฯลฯ มอบหมายภารกิจความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานนั้น และกำหนดผู้ประสานงานที่สามารถติดต่อได้ตลอดเวลาในทุก ๆ หน่วยงาน

6. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข พบว่า เนื่องจากสาธารณสุขเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน และหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงควรเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้สามารถช่วยกันสร้างคุณภาพสังคมที่มีความพร้อม รู้รับ และปรับตัว เพื่อลดโอกาสสูญเสียใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้น หากเกิดสาธารณสุขขึ้นในอนาคต และด้านระบบเตือนภัยต้องมีการพัฒนาระบบเตือนภัยพิบัติที่เชื่อถือได้ และสร้างคนที่มีความพร้อมในการใช้ระบบ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อซ้อมการรับมือกับภัยพิบัติด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในชุมชน หากเกิดเหตุการณ์สาธารณสุขฉุกเฉินเกินกว่าระดับหมู่บ้านจะควบคุมไหว ผู้อำนวยการท้องถิ่นควรออกคำสั่งตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ จัดเวรยามเฝ้าระวังสถานการณ์ แจ้งผู้ประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบแจ้งผ่านทางสื่อต่าง ๆ ออกประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ผู้อำนวยการท้องถิ่นต้องเข้าพื้นที่ และตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ในที่เกิดเหตุเพื่อเป็นจุดสั่งการพร้อมจัดบุคลากรเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ และยานพาหนะในการระงับภัยที่เกิดขึ้น พร้อมปฏิบัติการค้นหา และช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปฐมพยาบาลผู้ประสบภัยที่เจ็บป่วยเพื่อส่งไปรักษาในโรงพยาบาล จัดหาปัจจัยสี่ให้แก่ผู้ประสบภัย ให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย จัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานสถานการณ์ให้กองอำนวยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ และกองอำนวยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดทราบจนกระทั่งสถานการณ์ภัยสิ้นสุด เมื่อสถานการณ์เลวร้าย และจำเป็นต้องอพยพให้ดำเนินการอพยพเคลื่อนย้ายอย่างเป็นระบบ

7. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข พบว่า การยกระดับให้ประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้านการสาธารณสุข ต้องมีการส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัย จัดบริการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เชิงรุกในชุมชน และโรงเรียนอย่างทั่วถึง พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุข สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการป้องกัน การควบคุม การแพร่และการระงับการระบาดของโรคติดต่อ หรือสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับประชาชน อย่างครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ผลักดันให้มีระบบการแพทย์ฉุกเฉินให้บริการรถพยาบาลเคลื่อนที่รับ - ส่ง ถึงบ้าน และส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของโรงพยาบาลภาครัฐ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุข โดยพัฒนาระบบปฏิบัติการให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงส่งเสริมการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมและพัฒนาตลาดให้สะอาด ปลอดภัยตามมาตรฐานของกรมอนามัย การสร้างเสริมสุขภาพชุมชนของบุคคลในชุมชนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน และควรมีการทำแผนที่ความรู้ หรือวิถีชีวิตที่หลากหลายของเขาเหล่านั้น แล้วทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้เมื่อมีข้อมูลถูกแปรสภาพเป็นข่าวสารแล้วนำไปประยุกต์ใช้ จะเกิดความรู้ การเปิดเผยข้อมูล ความรู้เปิดเผยชีวิตต่อสาธารณะ ทุกคนจะลดละความเห็นแก่ตัว และทำความดีมากขึ้น จะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนอื่น หรือการนำความรู้ของแต่ละบุคคลมารวมแชร์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะเกิดความรู้ที่มีคุณสมบัติใหม่ที่แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ต้องมีการวางแผนจัดการกับปัญหานี้อย่างจริงจัง โดยการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น และแก้ไขปัญหาขยะ พัฒนา และปรับปรุงแหล่งจัดเก็บเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดขยะแปรรูป จัดระบบบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ เพื่อพัฒนาพื้นที่ในเขตจังหวัดอุทัยธานี ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยชั้นนำ ที่มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สดใส ปลอดภัยจากมลพิษ ประสานงานกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี ต้องลงพื้นที่สำรวจหาสาเหตุที่ทำให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำสะแกกรังค่อนข้างเสื่อมโทรม ดำเนินการติดตามตรวจสอบ และเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินของแม่น้ำสะแกกรัง ที่มีคุณภาพน้ำค่อนข้างเสื่อมโทรม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภค และบริโภคได้ และต้องทำการฆ่าเชื้อ และผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษ เพื่อให้คุณภาพของน้ำในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง สามารถใช้อุปโภค บริโภค ได้ทุกครัวเรือน ผลักดันให้เทศบาลเมืองอุทัยธานี ดำเนินการบริหารจัดการน้ำเสีย ชุมชนโดยเร่งด่วน โดยอาจจะพิจารณาการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ชุมชนแบบติดกับที่ ส่งเสริมและรณรงค์การจัดการน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด เช่น การ ส่งเสริมการติดตั้งถังดักไขมันจากบ้านเรือน การสนับสนุนและ ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ ให้ร้านอาหาร ตลาดสด ศูนย์อาหาร มีการติดตั้งบ่อดักไขมันหรือ ระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่ การติดตาม และตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ และเข้มงวดในการ บังคับใช้กฎหมาย ตามกฎกระทรวง มาตรา 29 ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้มงวด การบังคับใช้กฎหมายกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม ส่งเสริมให้ชุมชนเรือนแพ บริหารจัดการน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด เช่น การส่งเสริมการติดตั้งถังดักไขมันจากบ้านเรือน และการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูล อย่างถูกหลักสุขาภิบาล การดูแลรักษาระบบนิเวศของลำน้ำ โดยการกำจัดวัชพืช กำจัด ขยะมูลฝอย และการขุดลอกตะกอนดิน และทำการปรับปรุง ซ่อมแซม ระบบคลองระบายน้ำ และทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ การปรับปรุงระบบการจัดเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ ลดปริมาณขยะตกค้างในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยการคัดแยกขยะและการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ

แนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการรักษาความปลอดภัยต่อชีวิต และทรัพย์สิน พบว่า วิเคราะห์ความเสี่ยงภัย การป้องกัน และลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้โดยการประเมินความเสี่ยง และจุดอ่อนแหลมในเขตพื้นที่โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการเกิดภัย และจากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ จัดทำแผนที่เสี่ยงภัยแยกตามประเภทภัย จัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการความปลอดภัย พัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลรักษาความปลอดภัยระหว่างหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ และสามารถใช้งานได้ร่วมกัน ทั้งยังกระจายข้อมูลด้านความปลอดภัยไปยังหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการ สนับสนุนให้สื่อประชาสัมพันธ์ให้มีบทบาทในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้านความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง เผยแพร่ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน พัฒนารูปแบบ และเนื้อหาการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจนเข้าใจง่ายเหมาะสมเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม และเป็นที่น่าสนใจส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายในการรักษาความปลอดภัยทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐภาคเอกชน และอาสาสมัครต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการรณรงค์ในเรื่องความปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความปลอดภัย เช่น สถานพยาบาล, ผู้นำชุมชน ฯลฯ มอบหมายภารกิจความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานนั้น

และกำหนดผู้ประสานงานที่สามารถติดต่อได้ตลอดเวลาในทุก ๆ หน่วยงาน ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว (กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว, พ.ศ.2554) กล่าวถึงสภาพปัญหาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนการคุ้มครองผลประโยชน์ให้กับนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อปริมาณนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้มอบหมายให้กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีภารกิจและหน้าที่ในการดูแลรักษาความปลอดภัยให้แก่ นักท่องเที่ยว และทำหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะ การบูรณาการ โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควบคุมกำกับ ดูแลให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล อีกทั้งยังสอดคล้องกับขั้นตอนหรือแนวทางการปฏิบัติในการป้องกันอาชญากรรมเชิงรุกสามเหลี่ยมอาชญากรรม

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข พบว่า เนื่องจากสาธารณสุขเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน และหน่วยงานทุกภาคส่วน จึงควรเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้สามารถช่วยกันสร้างคุณภาพสังคมที่มีความพร้อม รู้รับ และปรับตัว เพื่อลดโอกาสสูญเสียใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น หากเกิดสาธารณสุขขึ้นในอนาคต และด้านระบบเตือนภัยต้องมีการพัฒนาระบบเตือนภัยพิบัติที่เชื่อถือได้ และสร้างคนที่มีความพร้อมในการใช้ระบบ ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือซ้อมแผนรับมือภัยพิบัติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อซ้อมการรับมือกับภัยพิบัติด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณสุขในชุมชน หากเกิดเหตุการณ์สาธารณสุขฉุกเฉินเกินกว่าระดับหมู่บ้านจะควบคุมไหว ผู้อำนวยการท้องถิ่นควรออกคำสั่งตั้งศูนย์อำนวยการเฉพาะกิจ จัดเวรยามเฝ้าระวังสถานการณ์ แจ้งผู้ประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบแจ้งผ่านทางสื่อต่าง ๆ ออกประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย ผู้อำนวยการท้องถิ่นต้องเข้าพื้นที่ และตั้งศูนย์บัญชาการเหตุการณ์ที่เกิดเหตุเพื่อเป็นจุดสั่งการพร้อมจัดบุคลากรเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ และยานพาหนะในการระงับภัยที่เกิดขึ้น พร้อมปฏิบัติการค้นหา และช่วยเหลือผู้ประสบภัย ปฐมพยาบาลผู้ประสบภัยที่เจ็บป่วยเพื่อส่งไปรักษาในโรงพยาบาล จัดหาปัจจัยสี่ให้แก่ผู้ประสบภัย ให้การสงเคราะห์ผู้ประสบภัย จัดเตรียมเจ้าหน้าที่เพื่อรายงานสถานการณ์ให้กองอำนวยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณสุขอำเภอ และกองอำนวยการป้องกัน และบรรเทาสาธารณสุขจังหวัดทราบจนกระทั่งสถานการณ์ภัยสิ้นสุด เมื่อสถานการณ์เลวร้าย และจำเป็นต้องอพยพให้ดำเนินการอพยพเคลื่อนย้ายอย่างเป็นระบบ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดเรื่องการบริหารความเสี่ยง การประเมินผลเพื่อให้มั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่าองค์กรมีการบริหารความเสี่ยงเป็นไป อย่าง เพียงพอ และมีประสิทธิผล การตอบสนองความเสี่ยง (Risk Response) ด้วยมาตรการหรือกลไกการ ควบคุม ความเสี่ยง (Control Activity) ที่ดำเนินการสามารถลดและควบคุมความเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้จริง และอยู่ ในระดับ ที่ยอมรับได้ หรือต้องปรับปรุงหรือหามาตรการหรือตัวควบคุมอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้ความเสี่ยงที่ยัง เหลืออยู่หลังมี การจัดการความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และให้องค์กรมีการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนกลายเป็นวัฒนธรรมในการดำเนินงานขององค์กร โดยการติดตามประเมินผลการจัดการ ความเสี่ยงตามแผนการบริหารความเสี่ยง โดย วิเคราะห์และประเมินผลการจัดการความเสี่ยงตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการบริหารความเสี่ยงว่า ดำเนินการแล้วเสร็จตามกำหนด มีความเพียงพอ มีประสิทธิผล

หรือไม่ หากองค์กรพบว่าได้ดำเนินการจัดการความเสี่ยงแล้วยังมีความเสี่ยงที่ไม่อาจยอมรับได้เหลืออยู่ ควรพิจารณาต่อไปว่า เป็นความเสี่ยงที่ อยู่ในระดับ ไต และจะมีวิธีการจัดการความเสี่ยงนั้นอย่างไร จากนั้น จึงเสนอต่อผู้บริหารเพื่อทราบและ พิจารณาสั่งการ รวมถึงการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ทั้งนี้ การบริหาร ความเสี่ยงจะเกิดผลสำเร็จได้ ต้องได้รับการสนับสนุน อย่างจริงจังจากผู้บริหารทุกระดับ (คู่มือบริหารความ เสี่ยง, 2559)

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสาธารณสุข พบว่า การยกระดับให้ประชาชนในจังหวัดอุทัยธานี มี คุณภาพชีวิตที่ดีด้านการสาธารณสุข ต้องมีการส่งเสริมความรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัย จัดบริการส่งเสริม สุขภาพและการป้องกันโรค เชิงรุกในชุมชน และโรงเรียนอย่างทั่วถึง พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านการ สาธารณสุข สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการป้องกัน การควบคุม การแพร่และการระงับการระบาดของโรคติดต่อ หรือสร้างภูมิคุ้มกันโรคให้กับประชาชน อย่าง ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร ผลักดันให้มีระบบการแพทย์ฉุกเฉินให้บริการรพพยาบาลเคลื่อนที่รับ - ส่ง ถึงบ้าน และส่งเสริมสนับสนุนการทำงานของโรงพยาบาลภาครัฐ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยพัฒนา ระบบปฏิบัติการให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเหมาะสมกับพื้นที่ รวมถึงส่งเสริมการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อม และพัฒนาตลาดให้สะอาด ปลอดภัยตามมาตรฐานของกรมอนามัย การสร้างเสริมสุขภาพชุมชนของบุคคลใน ชุมชนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน และควรมีการทำแผนที่ความรู้ หรือวิถีชีวิตที่หลากหลายของ เขาเหล่านั้น แล้วทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้เมื่อมีข้อมูลถูกแปรสภาพเป็นข่าวสารแล้ว นำไปประยุกต์ใช้ จะเกิดความรู้ การเปิดเผยข้อมูล ความรู้เปิดเผยชีวิตต่อสาธารณะ ทุกคนจะลดละความเห็น แก่ตัว และทำความดีมากขึ้น จะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนอื่น หรือการนำความรู้ของแต่ละบุคคล มาร่วมแชร์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จะเกิดความรู้ที่มีคุณสมบัติใหม่ที่แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารความเสี่ยง การบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้มีการป้องกันและลดความสูญเสียสามารถเพิ่มมูลค่าแก่ องค์กร ผู้มีส่วนได้เสียเกิดความสมดุลระหว่าง ต้นทุนและผลลัพธ์ที่ได้ และมีการพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (Narumon Saardchom, 2007) การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) เป็นสิ่งที่ทุกธุรกิจในปัจจุบันให้ ความสนใจเป็นอย่างมาก เห็นได้จากหลายบริษัทได้ให้ความสำคัญในด้านการบริหารความเสี่ยงมากขึ้น เพราะการ ที่ธุรกิจลงทุนในสิ่ง ไตแล้วผลที่ธุรกิจต้องการก็คือผลตอบแทนสูงสุดหรือมีกำไรสูงสุด แต่การที่ธุรกิจจะมีกำไรสูงสุด หรือมี ผลตอบแทนสูงสุด เท่านั้นยังคงไม่พอ แต่ยังต้องรวมถึงผลการดำเนินงานที่ออกมาแล้วไม่เป็นไปตามที่คาดเอาไว้ ด้วยนั้น แสดงว่าการคาดการณ์ของบริษัทมีความเสี่ยงเกิดขึ้นแล้ว (การจัดการความเสี่ยงในหน่วยงานภาครัฐ กรณีศึกษาหน่วยงานราชการ อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี, 2563) Stephen P. Robbins and Mary K. Coulter (2008) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงองค์กรนั้นมีรูปแบบที่สำคัญ 3 ส่วนด้วยกันคือ 1) การเปลี่ยนแปลง ทางโครงสร้าง ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ที่อาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยภายใน ซึ่ง หมายถึงการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างองค์กร เช่น ความชำนาญ การ เปลี่ยนแปลง รูปแบบการจัดฝ่ายและแผนกงาน การจัดสายบังคับบัญชา หรือช่วงการบังคับบัญชาใหม่ การปรับเปลี่ยน ระดับการรวมอำนาจการจัดระเบียบงาน การออกแบบงานใหม่ หรือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างโดยรวมทั้งหมด

ของ องค์การ 2) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขกระบวนการทำงาน วิธีการทำงาน รวมทั้งการนำเครื่องจักร เครื่องมือใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและอัตโนมัติมาแทนที่เครื่องจักรเดิม และให้การควบคุมโดยคอมพิวเตอร์ แทนการใช้พนักงาน เป็นต้น และ 3) การเปลี่ยนแปลงคน ซึ่งผู้บริหารจะต้องพยายามปรับเปลี่ยนพนักงานในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะจิตความคาดหวัง การรับรู้ และพฤติกรรม เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น Kotter (1996) กล่าวว่า การจัดการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย ดังนี้ 1) การสร้างสำนึกแห่งความเร่งด่วน (Create sense of urgency) ของการเปลี่ยนแปลง ทำให้คนในองค์กรตระหนักว่าตอนนี้มีปัญหาอะไร ทำไมต้องมีการ เปลี่ยนแปลง มีเหตุผลหรือความจำเป็นเร่งด่วนอย่างไร ขั้นตอนการอธิบายให้พนักงานในองค์กรเข้าใจนี้สำคัญมาก มิฉะนั้นจะเกิดแรงต้านได้ง่าย 2) การริเริ่มแนวทางร่วมกัน (Build guiding coalition) หรือสร้างแกนนำพันธมิตร เช่นการ สร้างพนักงานแกนนำ (Change agents) จากผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับล่าง ซึ่งคนกลุ่มนี้ต้องเป็น พนักงานที่มีความสามารถ เชื่อมั่นในวิสัยทัศน์ขององค์กร และมีทักษะในการสื่อสาร มีอิทธิพลต่อผู้อื่น 3) สร้างวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์และริเริ่มสร้างสรรค์ (Form strategic vision and initiatives) คือควรวางแผนเป้าหมายและทิศทางการ ดำเนินงานของบริษัทให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่สิ่งที่คาดหวังและสื่อสารออกไปให้ทุกคนในองค์กรทราบถึงอนาคตที่ต้องการ จะเป็น 4) การสื่อสารให้ผู้อื่นทราบ (Communicating the change vision) หมายถึงการหาโอกาสและใช้ช่องทางในการ สื่อสารให้บุคคลในองค์กรทราบถึงวิสัยทัศน์และพฤติกรรมใหม่ๆที่ต้องการ 5) การมอบอำนาจ (Empower Action) หมายถึงการมอบหมายอำนาจให้บุคคลมีอำนาจในการทำงานได้ เช่น ให้ข้อมูลที่สำคัญเพื่อตัดสินใจ 6) สร้าง ความสำเร็จระยะสั้น (Establish Short-term wins) การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่จนประสบความสำเร็จต้องใช้เวลา ซึ่งทำให้คนในองค์กรที่มองไม่เห็นภาพรวม และรู้สึกท้อแท้กับการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจึงควรตั้งเป้าหมายระยะสั้น เพื่อให้ทุกคนในองค์กรเห็นความสำเร็จในแต่ละระยะของการเปลี่ยนแปลง และ 7) สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดอย่าง ต่อเนื่อง (Creating a constantly change) หมายถึงการส่งเสริม การพัฒนาบุคลากรให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา 8) ให้ความสำคัญกับผลงานที่ดีและวัฒนธรรมการทำงานใหม่ ๆ

แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ต้องมีการวางแผนจัดการกับปัญหานี้อย่างจริงจัง โดยการประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในป้องกัน และแก้ไขปัญหายยะ พัฒนา และปรับปรุงแหล่งจัดเก็บเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการกำจัดขยะแปรรูป จัดระบบบริหารจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ เพื่อพัฒนาพื้นที่ในเขตจังหวัดอุทัยธานี ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยชั้นนำ ที่มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สดใส ปลอดภัยจากมลพิษ ประสานงานกับสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี ต้องลงพื้นที่สำรวจหาสาเหตุที่ทำให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำสะแกกรังค่อนข้างเสื่อมโทรม ดำเนินการติดตามตรวจสอบ และเฝ้าระวังคุณภาพแหล่งน้ำผิวดินของแม่น้ำสะแกกรัง ที่มีคุณภาพน้ำค่อนข้างเสื่อมโทรม เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภค และบริโภคได้ และต้องทำการฆ่าเชื้อ และผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำเป็นพิเศษ เพื่อให้คุณภาพของน้ำในลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง สามารถใช้อุปโภค บริโภค ได้ทุกครัวเรือน ผลักดันให้เทศบาลเมืองอุทัยธานี ดำเนินการบริหารจัดการน้ำเสีย ชุมชนโดยเร่งด่วน โดยอาจจะพิจารณาการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ชุมชนแบบติดกับที่ ส่งเสริมและรณรงค์การจัดการน้ำเสีย ณ

แหล่งกำเนิด เช่น การ ส่งเสริมการติดตั้งถังดักไขมันจากบ้านเรือน การสนับสนุนและ ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ ให้ร้านอาหาร ตลาดสด ศูนย์อาหาร มีการติดตั้งบ่อดักไขมันหรือ ระบบบำบัดน้ำเสียแบบติดกับที่ การติดตาม และตรวจสอบแหล่งกำเนิดมลพิษทางน้ำ และเข้มงวดในการ บังคับใช้กฎหมาย ตามกฎกระทรวง มาตรา ๒๙ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้มงวด การบังคับใช้กฎหมายกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม ส่งเสริมให้ชุมชนเรือนแพ บริหารจัดการน้ำเสีย ณ แหล่งกำเนิด เช่น การส่งเสริมการติดตั้งถังดักไขมันจากบ้านเรือน และการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูล อย่างถูกหลักสุขาภิบาล การดูแลรักษาระบบนิเวศน์ของลำน้ำ โดยการกำจัดวัชพืช กำจัด ขยะมูลฝอย และการขุดลอกตะกอนดิน และทำการปรับปรุง ซ่อมแซม ระบบคลองระบายน้ำ และทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ การปรับปรุงระบบการจัดเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ ลดปริมาณขยะตกค้างในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยการคัดแยกขยะและการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไตรยา สังขวงศ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ การดำเนินงาน พัฒนาสภาพชุมชนด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกหรือโครงสร้างพื้นฐานโดยมี การวางแผนการจัดการจากภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจะทำให้เกิด การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งจะควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรให้คงความดึงดูดใจ ทั้งนี้จำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน และเกิดการกระจายผลประโยชน์ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม Williams and Lawson (2001) กล่าวไว้ว่า เป้าหมายหลัก ของผลกระทบทางสังคม การวิเคราะห์คือ การให้นักพัฒนาหน่วยงานท้องถิ่นและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของชุมชนต่อการท่องเที่ยวเพื่อให้การรับรู้ผลกระทบในเชิงบวก อาจจะเสริมและการรับรู้เชิงลบผลกระทบจะลดลงมากขึ้นผ่านทางการวางแผนการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ Brent W. Ritchie¹, and Mikko Inkari (2006) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม จะมีความแตกต่างในความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์ทาง สังคม ในระดับที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องรายได้และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในการวางแผนกิจกรรมทางการท่องเที่ยว Shao (2007) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทได้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชนบท ผ่านการท่องเที่ยวในชนบท ได้แก่ ทักษะการบริการและการ ฝึกอบรมภาษาต่างประเทศในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทักษะความรู้และคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้อง ในการท่องเที่ยวในชนบท ทำให้คนในท้องถิ่นเพิ่มความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ได้ในการท่องเที่ยว (Shunli Gao, Songsan Huang and Yucheng Huang, 2009) กล่าวไว้ว่า ความสำคัญ ของการท่องเที่ยวในท้องถิ่น จะเป็นการปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นและเป็นการการพัฒนา สังคมชนบท ดังนั้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐสำคัญที่สุดในการท่องเที่ยวในท้องถิ่น นอกจากนั้นการท่องเที่ยวในท้องถิ่นจะต้องมีมาตรการในการรักษาวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ด้วยเพื่อความยั่งยืนในท้องถิ่น (การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชาลววิทยเกษตรศิริ, 2540) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยว ที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิต ผู้คน หรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ การท่องเที่ยวเพื่อ การเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มี ความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่

สามารถแยกออกจากกันได้ (Suger. n.d.) ซึ่งเห็นว่า ส่วนประกอบทางวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวในเชิงของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์งานหัตถกรรม กิจกรรมทางประเพณี ภาษา อาหาร ศิลปะ ดนตรีศาสนา สถาปัตยกรรมการศึกษา ลักษณะการแต่งกาย เทคโนโลยีของชุมชนท้องถิ่น และกิจกรรมยามว่าง (McIntosh R.W. & Gupta S., 1980) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อจุดหมายต่าง ๆ โดยมีมูลเหตุจูงใจ 4 ประเภท ดังนี้ 1. มูลเหตุจูงใจทางด้านกายภาพ หมายถึงความต้องการท่องเที่ยวเพื่อ พักผ่อนหย่อนใจเช่น เข้าร่วมกิจกรรมทางการกีฬา หรือรักษาสุขภาพ พักผ่อนตากอากาศชายทะเล หรือร่วมกิจกรรมบันเทิงอื่นๆ 2. มูลเหตุจูงใจทางวัฒนธรรม หมายถึงความต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆ ในแหล่งอื่นที่มีชีวิตอยู่เดิม ไม่ว่า จะเป็นด้านศิลปวัฒนธรรม นาฏศิลป์ดุริยางคศิลป์ประเพณีต่างๆ 3. มูลเหตุจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง ความ ต้องการพบปะสังสรรค์ หรือเพื่อนเก่า ญาติพี่น้อง 4. มูลเหตุจูงใจด้านสถานภาพและเกียรติภูมิหมายถึง ความต้องการ พัฒนาคณะใหม่ฐานะหรือเกียรติภูมิสูงอาจเป็นไปเพื่อการศึกษาการประชุมและการติดต่อธุรกิจ เดินทาง เพื่อเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อน เป็นต้นไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนาท้องถิ่นประสบปัญหาการขาดการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานให้ทุน การขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานวิจัยในทุกระดับกับภาคเอกชน
2. ในการการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยความท้าทายต่อตัวนักวิจัย ในการพิจารณาถึงสิ่งที่ควรทำสิ่งที่ควรต่อยอด และสิ่งที่ควรต้องระมัดระวังในการเลือกทำงานวิจัย และความท้าทายของการกำหนดโจทย์ของการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยได้ใช้ประโยชน์และเกิดความสอดคล้องกับความต้องการในทุกภาคส่วน ควรมีการประสานความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานให้ทุนการวิจัยทั้งภาครัฐและเอกชนกับยุทธศาสตร์
3. การวิจัยระดับชาติให้เข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาและปัญหาระดับท้องถิ่น สร้างความชัดเจนในเรื่องที่จะวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 3 การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของประเทศทำวิจัยเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาให้กับท้องถิ่นหรือพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม สร้างความร่วมมือระหว่างชาวบ้าน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
4. เกิดบทบาทในการทำวิจัยและการพัฒนาร่วมกัน แนวโน้มของการดำเนินการวิจัยทางด้านรัฐประศาสน์ในอนาคตมีแนวโน้มที่จะดำเนินไปภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 20 ปี 2560-2579 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

เพื่อให้ผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถขยายต่อไปสู่องค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษามาตรการ และนโยบายการจัดการความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวกลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานีเพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางปรับปรุงการจัดการความปลอดภัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2553). *แผนแม่บทการปฏิบัติงานอุทยานแห่งชาติเชิงช้าง*. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 2 (ศรีราชา) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว. (2554). *แผนปฏิบัติการการกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว.
- กันยรักษ์ ศรีจันทร์. (2548). *การรับรู้ของผู้มาเยือนต่อภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาอุทยานและนันทนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). *แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2556). *การเดินทางเกาะช้าง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://thai.tourismthailand.org/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2564.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2563). *ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/11851>. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2564.
- จิราพร สุเมธิประสิทธิ์. (2557). *รู้จักมาตรฐานการบริหารความเสี่ยงระดับสากลกัน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://web.kmutt.ac.th/internal-audit/Upload/Standard01.doc>. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2564.
- เจริญผล สุวรรณโชติ. (2544). *ทฤษฎีการบริหาร*. กรุงเทพฯ : ทิพช้างเอื้อม.
- ฐานข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงการตลาด. (2557). *การรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://marketingdatabase.tat.or.th/main.php?filename=index#>. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2564.
- ภูมิชัย มั่งเรืองสกุล. (2555). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดนครราชสีมา*. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- Ariya Riengchantr. (2016). *Island Tourism and Sustainable Development in Thailand: Case Study of Koh Pha-Ngan*. England : Liverpool John Moores University.
- Chukwunonye Ezeah, Jak Fazakerley and Timothy Byrne. (2015). *Tourism Waste Management in the European Union: Lessons Learned from Four Popular EU Tourist Destinations*. England : The University of Northampton.
- Liliana Popescu. (2011). *Safety and Security in Tourism. Case Study: Romania*. Romania : Craiova.

- Sandeva Khajuria and Suvidha Khanna. (2014). *Tourism Risks and Crimes at Pilgrimage Destinations: A case study of Shri Mata Vaishno Devi*. India : University of Jammu.
- Silvio M. Brondoni. (2016). *Global Tourism and Terrorism Safety and Security Management*. University of Milan-Bicocca.

Translated Thai References

- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation. (2010). Master Plan for National Park Operations. Conservation Area Administration Office 2 (Sriracha), Ministry of Tourism and Sports. (2011). National Tourism Development Plan 2012-2016. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Tourist Police Division. (2011). Government Action Plan of the Tourist Police Division. Bangkok : Tourist Police Division.
- Kanyarat Srichan. (2005). Visitors' Perceptions on Tourism Image of Koh Chang, Trat Province. Master of Science Thesis. Department of Parks and Recreation Graduate School. Kasetsart University.
- Tourism Authority of Thailand. (2011). National Ecotourism Action Plan. Bangkok : Tourism Authority of Thailand.
- Tourism Authority of Thailand. (2013). Traveling to Koh Chang. (Online). Accessed from : <http://thai.tourismthailand.org/>. Retrieved February 19, 2021.
- Tourism Authority of Thailand (2020). Tourism Marketing Research Center. (online). Accessed from : <https://intelligencecenter.tat.or.th/articles/11851>. Retrieved March 13, 2021.
- Jiraporn Sumetheeprasit. (2014). Know the international risk management standards. (online). Accessed from : <http://web.kmutt.ac.th/internal-audit/Upload/Standard01.doc>. Retrieved June 10, 2021.
- Charoenphon Suwannachot. (2001). Management theory. Bangkok : Tishing Et.
- Marketing tourism database. (2014). Awareness of tourism news. (online). Access from : <http://marketingdatabase.tat.or.th/main.php?filename=index#>. Retrieved on April 27, 2021.
- Phoomchai Mangruangsakul (2012). Strategies for Sustainable Tourism Development of Nakhon Ratchasima Province. Department of Public Administration. Valaya Alongkorn Rajabhat University.

